T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI DİJİTAL ŞİDDET: SPOR ALANINDAKİ KADIN PROFESYONELLERİN DENEYİMLERİ

Elzem Seren DİNÇ KIRLI
2502200807

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Ayşe Ceyda ILGAZ BÜYÜKBAYKAL

İSTANBUL – 2026

ÖZ

TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI DİJİTAL ŞİDDET: SPOR ALANINDAKİ KADIN PROFESYONELLERİN DENEYİMLERİ

ELZEM SEREN DİNÇ KIRLI

Bu araştırma, spor alanındaki kadın profesyonellerin (spor gazetecileri, millî-olimpik sporcular, hakemler) dijital mecralarda maruz kaldıkları şiddet deneyimlerini görünür kılmayı ve bu deneyimlerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle ilişkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmış; amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve kartopu örneklemenin bir arada kullanılmasıyla belirlenen 27 kadın spor profesyoneliyle yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde, nitel veri analizi tekniklerinden olan tematik analiz (betimsel analiz) ve içerik analizi birlikte kullanılmış; analiz sonucunda elde edilen bulgular ana ve alt tema kategorileri altında yorumlanmıştır. Araştırma bulguları, spor alanındaki kadın profesyonellerin dijital şiddeti yaygın, toplumsal cinsiyet temelli ve çoğu zaman normalleştirilen bir deneyim olarak yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Katılımcıların %96'sının dijital şiddete maruz kaldığı ve dijital şiddetin en yoğun yaşandığı sosyal medya platformlarının ise Instagram (%81,5) ile X (%59,3) olduğu görülmektedir.

Spor alanındaki kadın profesyoneller, mesleki performanslarının dışında cinsiyetleri, fiziksel görünümleri, medeni durumları, yaşları, cinsel yönelimleri, etnik kökenleri ve/veya engellilik durumu/fiziksel kusurları nedeniyle dijital şiddetin türleri olan siber taciz, siber (ısrarlı) takip, siber sömürü (intikam pornografisi), itibar zedeleme ve nefret içerikli söylemler, gizlilik ihlali gibi çok katmanlı dijital şiddet eylemlerine maruz kalabilmektedir.

Dijital şiddetin temel nedenleri arasında toplumsal cinsiyet rolleri, cinsiyetçilik ve mesleki yeterlilik/performans baskısı gibi temel etkenler ön plana çıkmaktadır. Bulgular, faillerin büyük çoğunluğunu anonim kullanıcıların, spor izleyicilerinin ya da taraftarların oluşturduğunu; bazı durumlarda ise profesyonel spor ortamı içerisinde yer alan meslektaşların da fail konumunda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Dijital şiddetin kadın profesyoneller üzerinde yıkıcı psikolojik etkiler bıraktığı, onları otosansür uygulamaya, sosyal medya paylaşımlarını kısıtlama, failleri sessize alma ve/veya engelleme, sosyal medya hesaplarını kalıcı olarak kapatma veya kamusal alandan tamamen çekilmeye zorladığı ve bu sürecin kadın profesyonelleri suskunluk sarmalı içine iterek dijital kamusal alandan dışlanmalarına yol açtığı ortaya konmuştur. Aile, arkadaş desteği ya da profesyonel psikolojik destekle maruz kaldığı şiddet ve taciz eylemleriyle başa çıkamayan kadın profesyonellerin iş kaybı ve/veya mesleği bırakma düşüncesiyle karşı karşıya kalabildikleri saptanmıştır.

Araştırma, dijital şiddetle mücadelede bireysel önlemlerin yetersizliğini; kurumsal, hukuki ve yapısal düzenlemelerin ise gerekliliğini vurgulamaktadır. Öte yandan, Türkiye'de bu konuyu spor alanındaki kadın profesyonellerin öznel deneyimleri üzerinden ele alan ilk ve özgün çalışma olarak literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Farklı disiplinleri bir arada buluşturan araştırma, daha güvenli ve denetime açık bir dijital alanın inşasına yönelik bireysel ve toplumsal farkındalık ile kurumsal ve hukuki politikaların geliştirilmesi süreçlerine zemin oluşturan öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Şiddet, Toplumsal Cinsiyet, Spor, Kadın Profesyoneller, Sosyal Medya

ABSTRACT

GENDER-BASED DIGITAL VIOLENCE: THE EXPERIENCES OF WOMEN PROFESSIONALS IN SPORTS

ELZEM SEREN DİNÇ KIRLI

This study aims to render the experiences of digital violence being exposed by women professionals in sport (sports journalists, national and elite athletes, and referees) visible and to put forward the relationship between these experiences and gender inequality. This study employs a phenomenological approach, a qualitative research design. In-depth interviews were conducted with 27 women sport professionals through a semi-structured interview guide. Participants were selected through a combination of criterion sampling and snowball sampling, both of which are purposive sampling techniques.

In the analysis of the research data, qualitative techniques, specifically thematic (descriptive) and content analysis, were employed in combination, and the findings were interpreted within the framework of main and sub-theme categories. The findings indicate that women professionals in sport experience digital violence as a widespread, gender-based, and frequently normalised phenomenon. Ninety-six percent of participants reported exposure to digital violence, with Instagram (81.5%) and X (59.3%) identified as the platforms where such violence most commonly occurs.

Participants reported experiencing multiple and intersecting forms of digital violence, including cyber harassment, cyberstalking, cyber exploitation (such as non-consensual image sharing), reputational harm, hate speech, and violations of privacy. These forms of violence occur not only in relation to their professional performance, but also based on their gender, physical appearance, marital status, age, sexual orientation, ethnic background, and/or disability or physical differences.

Entrenched gender roles, sexism, and pressures related to professional competence and performance are among the primary reasons for digital violence. Findings indicate that the majority of perpetrators consist of anonymous users, sports audiences or fans, and, in some cases, colleagues operating within the professional sports environment. It is revealed that digital violence left a destructive impact on women professionals and forces them to apply self-censorship, to close their social media accounts permanently, to block or mute the perpetrators, to withdraw completely from the public sphere, and this process results in exclusion of women professionals from the digital public sphere by driving them into a “spiral of silence”.

The study emphasizes that individual measures are insufficient and that institutional, legal, and structural regulations are necessary. Furthermore, this study fills a significant gap in the literature as one of the pioneering studies in Türkiye, addressing this issue through the subjective experiences of women professionals in sports. Bringing together multiple disciplines, the research offers recommendations that provide a foundation for developing individual and societal awareness, as well as institutional and legal policies aimed at constructing a safer and more accountable digital environment.

Keywords: Digital Violence, Gender, Sports, Female Professionals, Social Media

ÖNSÖZ

Araştırma, dijitalleşen kamusal alanda var olan kadın spor profesyonellerinin maruz kaldığı toplumsal cinsiyet temelli dijital şiddet deneyimlerini görünür kılarak literatürdeki önemli bir boşluğa katkı sunmayı amaçlamaktadır. Elde edilen bulguların; kadın spor profesyonellerinin ve dijital kamusal alandaki tüm kullanıcıların güvenli ve eşit katılım haklarını koruyacak bireysel, toplumsal, kurumsal ve hukuki politikalara zemin oluşturmasını ve akademik literatür için yol gösterici olmasını dilerim.

Bu doktora tezi, TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı (BİDEB) tarafından yürütülen 2211 Yurt İçi Lisansüstü (Doktora) Burs Programı kapsamında desteklenmiştir. Sağlanan destek için TÜBİTAK'a çok teşekkür ederim.

Yalnızca tez sürecindeki rehberliğiyle değil; akademik kariyer yolculuğumun her aşamasında ve kişisel yaşamımda bana destek olan, beni motive eden, kaygılarımı azaltan, heyecanıma ve hayallerime ortak olan değerli hocam, danışmanım, Prof. Dr. Ayşe Ceyda Ilgaz Büyükbaykal'a içten teşekkürlerimi sunar ve kendisine duyduğum minnettarlığı özellikle ifade etmek isterim. Tez izleme jürilerimde yer alarak araştırmama katkılarını sunan ve akademik duruşlarını örnek aldığım Prof. Dr. Aslı Yapar Gönenç ve Prof. Dr. Murat Mengü hocalarıma; ayrıca yüksek lisans sürecinden bu yana desteğini benden esirgemeyen Prof. Dr. Güven Necati Büyükbaykal hocama teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma sürecinde katılımcılara ulaşmam konusunda hiç yorulmadan desteğini gösteren değerli ağabeyim, Kanal 6 Haber Spor Müdür Yardımcısı Uğur Temel'e ve spor medyası çalışanı, FemSport kurucusu canım arkadaşım İrem Sarıkulak'a teşekkür ederim.

Etik kurallar ve gizlilik ilkeleri gereği isimlerini paylaşamadığım; ancak deneyimlerini samimiyetle aktaran, kıymetli zamanlarını ayıran ve araştırmanın gerçekleşmesine katkı sunan tüm katılımcılara ayrı ayrı teşekkür ederim.

Bugünlere gelebilmem için her türlü fedakârlığı gösteren anneme; lisansüstü eğitim hayatım boyunca sabrı ve desteğiyle yanımda olan, tezimi yazabilmem için bana gerekli ortamı ve zamanı yaratan hayat ve yol arkadaşım, sevgili eşim Salih Kırlı'ya başarıma ortak oldukları için teşekkür eder, minnettarlığımı ifade ederim.

Son olarak; öğrenci olma ve öğrenme tutkusu hiç bitmeyen, yaşadığı tüm zorluklara rağmen akademik hedeflerinden vazgeçmeyerek azimle çalışan ve emeğin değerine inanan biri olarak, bu tezi tamamlayabildiğim için kendime de teşekkür ederim.

Bir kadın olarak, eğitimdeki ve toplumsal hayattaki varlığımın en büyük güvencesi olan Cumhuriyetimize, sunduğu tüm imkânlar için minnettarım.

Doktora tezimi; bu coğrafyada her türlü şiddet ve ayrımcılığa karşı direnerek var olmaya çalışan, toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemine inanan tüm kadınlara ithaf ediyorum. Şiddetsiz bir dünya, şiddetsiz bir spor alanı ve güvenli dijital mecraların inşası umuduyla...

Elzem Seren DİNÇ KIRLI

İstanbul, 2026

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **ii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖNSÖZ ..... **vi**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xi**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xii**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xiv**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
ŞİDDET KAVRAMI VE TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI DİJİTAL ŞİDDETİ TANIMLAMAK

1.1. Şiddetin Tanımı ve Kapsamı 7
1.2. Şiddetin Türleri 8
1.2.1. Fiziksel Şiddet 9
1.2.2. Cinsel Şiddet 9
1.2.3. Psikolojik/Duygusal Şiddet 10
1.2.4. Ekonomik Şiddet 11
1.2.5. Flört Şiddeti 13
1.2.6. Dijital (Siber) Şiddet 13
1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Şiddet İlişkisi 14
1.3.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramı 14
1.3.2. Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Kadına Yönelik Şiddet 15
1.4. Dünya'da ve Türkiye'de Şiddete İlişkin Veriler 18
1.4.1. Dünya'da Kadına Yönelik Şiddet 18
1.4.2. Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet 20
1.5. Feminist Kadın Hareketleri ve Şiddetle Mücadele 22
1.6. Şiddete Yönelik Uluslararası-Ulusal Yasal Düzenlemeler ve Metinler 26
1.6.1. Uluslararası Düzenlemeler 27
1.6.2. Ulusal Düzenlemeler 29
1.7. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Bir Türü Olarak Dijital Şiddet 32

1.7.1. Dijital Şiddetin Nedenleri ve Hedef Grupları 37
1.7.2. Dijital Şiddetin Türleri 39
1.8. Dünyada ve Türkiye'de Dijital Şiddete İlişkin Araştırma ve Veriler 48
1.9. Dijital Şiddete Yönelik Hukuki Çözümler ve Bireysel Önlemler 60

İKİNCİ BÖLÜM
SOSYAL MEDYA KAVRAMI VE SPOR ALANINDA DİJİTAL ŞİDDET

2.1. Geleneksel Medyadan Dijital Medyaya Geçiş ve Farklılıklar 68
2.2. Dijital (Yeni) Medyanın Özellikleri 70
2.2.1. Dijitallik 71
2.2.2. Etkileşimsellik 71
2.2.3. Hipermetinsellik 72
2.2.4. Yayılım ve Sanallık 72
2.2.5. Multimedya Biçimselliği ve Kullanıcı Türevli İçerik Üretimi 73
2.2.6. Eş zamansızlık 73
2.3. Sosyal Medya Kavramı ve Sosyal Medyanın Gelişimi 74
2.3.1. Sosyal Paylaşım Ağlarına Genel Bir Bakış 78
2.3.2. Sosyal Medya ve Kuramsal Yaklaşımlar 84
2.3.3. Sosyal Medya ve Kamusal Alan İlişkisi Bağlamında İfade Özgürlüğü 90
2.4. Spor Alanında Sosyal Medya Kullanımı 95
2.5. Spor Alanında Dijital Şiddet 99
2.6. Profesyonel Sporcularda Dijital Şiddetin Deneyimlenmesi 105
2.7. Kadın Gazetecilere Yönelik Dijital Şiddet 113
2.8. Spor Gazeteciliğinde Dijital Şiddetin Deneyimlenmesi 125

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SPOR ALANINDAKİ KADIN PROFESYONELLERİN
DİJİTAL ŞİDDET DENEYİMLERİ

3.1. Araştırmanın Metodolojisi 133
3.1.1. Araştırma Modeli/Deseni 133
3.1.2. Çalışma Grubu 134
3.1.3. Araştırma Soruları 136

3.1.4. Veri Toplama Aracı 138
3.1.5. Veri Toplama Süreci 140
3.1.6. Verilerin Analizi 143
3.1.7. Geçerlik ve Güvenirlik 146
3.1.8. Etik Kurul Onayı 150
3.2. Araştırmanın Bulguları 150
3.2.1. Katılımcı Bilgileri 151
3.2.2. Tema 1: Spor Alanındaki Kadınların Sosyal Medya Kullanım Pratikleri 154
3.2.3. Tema 2: Dijital Şiddetin Spor Alanında Varlığı ve Deneyimlenme Biçimleri 164
3.2.4. Tema 3: Dijital Şiddetin Nedenleri, Failleri ve Spor Alanında Kadın Olmak 199
3.2.5. Tema 4: Dijital Şiddetin Kişisel ve Profesyonel Meslek Hayatına Olumsuz Etkileri 216
3.2.6. Tema 5: Dijital Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri, Dijital Şiddete Yönelik Önlemler, Talepler ve Çözüm Önerileri 223
SONUÇ 241
KAYNAKÇA 264
EKLER 298
ÖZGEÇMİŞ 301

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Şiddete Maruz Kalan Kadınların Uğradığı Şiddet Tipleri ve Dönemleri ... 17
Tablo 2: Türk Ceza Kanunu'nda Dijital Şiddet ... 62
Tablo 3: Web 1.0, Web 2.0 ve Web 3.0 Teknolojilerinin Gelişim Süreci ... 76
Tablo 4: Sosyal Medyanın Tarihçesi ... 79
Tablo 5: Popüler Sosyal Medya Uygulamalarının Kullanıcı Yaşlarına Göre Kullanım Oranları ... 83
Tablo 6: Sosyal Medya Platformlarının Kullanım Amaçları ... 84
Tablo 7: Katılımcılara İlişkin Bilgiler ... 152
Tablo 8: Kullanılan Sosyal Medya Platformları (Frekans) ... 155
Tablo 9: Sosyal Medya Kullanım Amaçları (Frekans) ... 157
Tablo 10: Dijital Şiddete Maruz Kalınan Teknolojik Araçlar (Frekans) ... 171
Tablo 11: Dijital Şiddete Maruz Kalınan Sosyal Medya Platformları (Frekans) ... 172
Tablo 12: Dijital Şiddete Maruz Kalma Biçimleri (Frekans) ... 174
Tablo 13: Siber Taciz Eylemleri (Frekans) ... 176
Tablo 14: Siber/Israrlı Takip Eylemleri (Frekans) ... 184
Tablo 15: Siber Sömürü (İntikam Pornografisi) Eylemleri (Frekans) ... 187
Tablo 16: İtibar Zedeleme ve Nefret İçerikli Söylemler (Frekans) ... 190
Tablo 17: Gizlilik İhlali (Frekans) ... 196
Tablo 18: Dijital Şiddeti Etkileyen Faktörler (Frekans) ... 200
Tablo 19: Dijital Şiddete Maruz Kalındığında Deneyimlenen Duygular (Frekans) 217
Tablo 20: Dijital Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri (Frekans) ... 224
Tablo 21: Dijital Şiddetin Etkilerine Yönelik Kişisel ve Profesyonel Önlemler (Frekans) ... 228
Tablo 22: Dijital Şiddetin Etkilerine Yönelik Kişisel ve Profesyonel Önlemlerin Yüzde Dağılımı ... 229

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Dünyada Kadına Yönelik Fiziksel ve Cinsel Şiddet 18
Şekil 2: Teknolojinin Kolaylaştırdığı Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet 34
Şekil 3: Dijital (Siber) Şiddetin Görülme Biçimleri 40
Şekil 4: Teknoloji Bağlantılı Dijital (Siber) Şiddet Türleri 45
Şekil 5: Sporda Kaza Dışı Şiddet Türlerine İlişkin Kavramsal Model 100
Şekil 6: Spor Alanındaki Sanal Şiddetin Tipolojisi 102
Şekil 7: Sporda Kötü Muamele Kategorileri 104
Şekil 8: Araştırmanın Temaları 151
Şekil 9: Sosyal Medya Kullanım Pratikleri Temasının Alt Temaları 154
Şekil 10: Kullanılan Sosyal Medya Platformlarının Yüzde Dağılımı 155
Şekil 11: Sosyal Medya Kullanım Amaçlarının Yüzde Dağılımı 158
Şekil 12: Dijital Şiddetin Varlığı ve Deneyimlenme Biçimleri Temasının Alt Temaları 164
Şekil 13: Spor Alanında Dijital Şiddetin Varlığı 165
Şekil 14: Dijital Şiddete Maruz Kalınan Teknolojik Araçların Yüzde Dağılımı 172
Şekil 15: Dijital Şiddete Maruz Kalınan Sosyal Medya Platformlarının Yüzde Dağılımı 173
Şekil 16: Dijital Şiddete Maruz Kalma Biçimlerinin Yüzde Dağılımı 175
Şekil 17: Dijital Şiddetin Türleri 176
Şekil 18: Siber Taciz Eylemleri Yüzde Dağılımı 178
Şekil 19: Siber/Israrlı Takip Eylemleri Yüzde Dağılımı 185
Şekil 20: Siber Sömürü (İntikam Pornografisi) Eylemleri Yüzde Dağılımı 188
Şekil 21: İtibar Zedeleme ve Nefret İçerikli Söylemler Yüzde Dağılımı 192
Şekil 22: Gizlilik İhlali Yüzde Dağılımı 197
Şekil 23: Dijital Şiddetin Nedenleri, Failleri ve Spor Alanında Kadın Olmak Temasının Alt Temaları 200
Şekil 24: Dijital Şiddeti Etkileyen Faktörlerin Yüzde Dağılımı 201
Şekil 25: Dijital Şiddetin Failleri Kelime Bulutu 208
Şekil 26: Dijital Şiddetin Kişisel ve Profesyonel Meslek Hayatına Olumsuz Etkileri 216
Şekil 27: Dijital Şiddete Maruz Kalındığında Deneyimlenen Duyguların Yüzde Dağılımı 218

Şekil 28: Dijital Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri, Dijital Şiddete Yönelik Önlemler, Talepler ve Çözüm Önerileri Temasının Alt Temaları 223

Şekil 29: Dijital Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri Yüzde Dağılımı 224

KISALTMALAR LİSTESİ

BM : Birleşmiş Milletler

KSGM : Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

OECD : Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü

TCK : Türk Ceza Kanunu

CŞMD : Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

UNDESA : BM Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi İstatistik Bölümü

UNDP : Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

FRA : AB Temel Haklar Ajansı

TKDF : Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu

UNFPA : Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

CEDAW : Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi

KAMER : Kadın Merkezi

SHÇEK : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

AİHM : Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

GREVIO : Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman Grubu

ICRW : Uluslararası Kadın Araştırma Merkezi

APC : Association For Progressive Communications

TBİD : Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği

ARPA : Advenced Research Projects Agency

NCP : Network Control Program (Ağ Kontrol Programı)

IRC : Internet Relay Chat (İnternet Aktarmalı Sohbet)

IOC : Uluslararası Olimpiyat Komitesi

NFL : National Football League (Ulusal Futbol Ligi)

CPJ : Committee to Protect Journalists (Gazetecileri Koruma Derneği)

TGS : Türkiye Gazeteciler Sendikası

CFWIJ : Gazetecilikte Kadın Koalisyonu

UAOA : United Agains Online Abuse Campaign

GİRİŞ

İnternetin gelişimi ve Web 1.0'dan Web 2.0'a geçiş dönemiyle, sosyal medya platformlarının kullanımı yaygınlaşmış ve Jürgen Habermas'ın "kamusal alan" kavramsallaştırmasının yapısı da bu geçiş süreciyle köklü bir biçimde değişmiştir. Gerçek hayat ve sanal ortamın iç içe geçmesi, sporun tüketilme ve raporlanma şeklini de dönüştürmüştür. Yeni medyanın özelliklerinde sıkça vurgulanan "etkileşimsellik", "eş zamansızlık" ve "sanallık" gibi yapısal özellikler; sporu yalnızca izlenebilir olmaktan çıkarıp aynı zamanda üretilen, tartışılan ve yorumlanan dijital bir içerik haline getirmiştir. Spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlar; spor izleyicileri veya taraftarlarla iletişim kurmak ve kendi marka inşalarını yaratmak amacıyla dijital mecraları zamanla daha fazla kullanmaya başlamıştır. Bu süreç, kadın profesyoneller için demokratik ve katılımcı bir kamusal alanda görünürlük elde etme fırsatı sunarken; diğer yandan onları geleneksel medyanın "eşik bekçiliği" mekanizmalarından yoksun, denetimsiz bir ortamla karşı karşıya bırakmaktadır. Dijital medya ve sosyal ağlar, kamusal alanın genişlediği ve demokratikleştiği yönünde bir algı yaratmış ancak araştırmanın odağında yer alan kadın spor profesyonellerinin deneyimleri, dijital kamusal alanın da toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden bağımsız durumda olmadığını göstermektedir. Dijital ortamlar, spor alanındaki kadınlar açısından eşit katılımın sağlandığı alanlar olmaktan ziyade, ataerkil normların yeniden üretildiği ve kadın spor profesyonellerinin dijital şiddetin çeşitli biçimleriyle karşılaştıkları mekânlara dönüşebilmektedir.

İnternetin ve sosyal medyanın bu değişim ve dönüşümü, erkek egemen bir alan olan spor dünyasında çok daha belirgin bir şekilde hissedilmektedir. Teorik olarak "eşitlikçi" ve "kapsayıcı" olması beklenen dijital kamusal alan, pratikte toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin en sert şekilde ihlal edildiği bir alana dönüşmektedir. Sporun üretimi ve tüketimi dijitalleşirken, kadın profesyoneller de bu dönüşümden doğrudan etkilenmektedir. Sporu tüketen bireylerle karşılıklı etkileşim imkânı sunan dijital kamusal alan, elit spor branşlarındaki kadın profesyonelleri toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddetin hedefi haline getirebilmektedir.

Toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddet, ataerkil toplumsal yapının ve eşitsiz güç ilişkilerinin dijital ortamlarda yeniden üretilmesiyle ifade edilebilecek bir olgudur. Rekabet ve güç kavramları etrafında şekillenen spor alanı, kadınların kamusal alana katılımını sınırlandıran ve dijital şiddeti meşrulaştıran bir zemin oluşturmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden bakıldığında dijital kamusal alanda yaşanan bu dönüşüm, kadın profesyonellerin ifade özgürlüğüne de darbe vurmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, yalnızca hukuki düzlemde eşit haklara sahip olmayı değil; kadınların dijital kamusal alana güvenli ve eşit şartlarda katılabilmelerini de kapsamaktadır. Ancak spor alanında mesleğini sürdüren kadın profesyonellerin dijital şiddet deneyimleri, bu eşit katılımın pratikte engellendiğini göstermektedir. Dijital şiddet, kadınların kamusal alandaki varlığını sorgulayan, sınırlandıran ve çoğu zaman geri çekilmeye zorlayan bir eşitsizlik pratiği olarak ortaya çıkmaktadır.

Dijital ortamlarda aktif olan kullanıcılar, paylaşım özgürlüğü adı altında çoğu zaman anonim kimliklerinin ardına saklanmakta, bunu takiben de cinsiyetçi saldırılar, taciz, tehdit ve nefret söylemleriyle istenmeyen iletişim pratikleri geliştirmektedir. Sosyal medya platformları, güç ilişkilerini, şiddetin çeşitli biçimlerini ve özellikle de toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddeti yeniden üretmektedir. Spor alanında dijital şiddet ve taciz eylemleri; cinsiyeti, yaşı, yeteneği, uyruğu, ırkı, etnik kökeni, sosyal sınıfı, eğitim düzeyi, cinsel yönelimi ya da engellilik durumu fark etmeksizin spor alanında mesleğini sürdüren her kadını hedef alabilmektedir. Geleneksel ifadeyle "erkek egemen" olarak kodlanan spor alanında, kadın profesyonellerin olimpik ve milli sporcu, gazeteci ve hakem olarak varlık göstermesi; hegemonik erkeklik anlayışını sarsmakta ve bu süreç dijital mecralarda bireysel veya organize grup saldırıyla sonuçlanabilmektedir. Spor alanında mesleklerini sürdüren kadın profesyoneller, mesleki performanslarının dışında cinsiyetleri, fiziksel görünümleri, medeni durumları, yaşları, cinsel yönelimleri, etnik kökenleri ve/veya engellilik durumu/kusurları nedeniyle dijital şiddetin türleri olan siber taciz, siber (ısrarlı) takip, siber sömürü (intikam pornografisi), itibar zedeleme ve nefret içerikli söylemler ve gizlilik ihlali gibi çok katmanlı dijital şiddet eylemlerine maruz kalabilmektedir.

Spor alanında mesleğini icra eden kadın profesyoneller -spor gazetecileri, olimpik ve milli sporcular, hakemler- sosyal medya ve diğer dijital platformlar aracılığıyla yalnızca mesleklerini icra etmeye çalışmakla kalmamakta; aynı zamanda kamusal alanda "kadın" kimliğiyle var olmanın getirdiği toplumsal baskılarla da karşı karşıya kalmaktadır. Spor alanındaki erkek profesyoneller de dijital şiddet ve taciz eylemlerinin hedefi olabilse de kadınlara yorum, mesaj, doğrudan paylaşım ya da retweet şeklinde yöneltilen bu içerikler çoğunlukla toplumsal cinsiyet temelli bir nitelik taşımaktadır. Dijital mecralarda üretilen toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddet, spor alanında mesleğini sürdüren kadın profesyonellere kendi mesleki yeterliliklerini sorgulatmakta, fiziksel görünümlerini ve kimliklerini hedef alan ve aynı zamanda onları kamusal alandan dışlamayı amaçlayan bir karakter taşımaktadır.

Özellikle de izlenilirliği yüksek olan bir spor branşı olarak futbolun merkezde olduğu spor alanında, kadın spor gazetecileri "kadınlar futboldan anlamaz" şeklindeki kalıp yargılarla mesleki performans yetersizliği üzerinden itibarsızlaştırılmakta; kadın sporcular ve hakemler ise erkek meslektaşlarından farklı olarak, başarılarından ziyade fiziksel görünümleri üzerinden cinsiyetçi bir yaklaşımla değerlendirilmektedir. Dijital mecraların anonimlik, ulaşılabilirlik ve etkileşim hızı gibi özelliklere sahip olması, dijital şiddet ve taciz eylemlerinin etki alanını artırarak kadın profesyoneller üzerinde yıkıcı psikolojik etkiler bırakmakta, onları zaman zaman "otosansür" uygulamaya, sosyal medya paylaşımlarını kısıtlama, failleri sessize alma/engelleme, sosyal medya hesaplarını kalıcı olarak kapatma veya kamusal alandan tamamen çekilmeye zorlamaktadır. Aile arkadaş desteği ya da profesyonel psikolojik destekle maruz kaldığı şiddet ve taciz eylemleriyle başa çıkamayabilen kadın profesyoneller, iş kaybı ve/veya mesleği bırakma düşüncesiyle de karşı karşıya kalabilmektedir.

Akademik literatürde dijital şiddet üzerine yapılan araştırmalar, yalnızca çocuk ve/veya gençler üzerindeki "siber zorbalığa", medya sektöründe görev yapan gazeteci ya da yalnızca internet mecralarını kullanan kadınlara odaklanmakta; spor alanındaki kadın profesyonellerin yaşadığı deneyimlerin ise yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Spor alanında dijital şiddet ve taciz eylemleriyle mücadele etmek, kadın profesyoneller için hem pratik hem de varoluşsal açıdan oldukça önemlidir.

Bu araştırma, toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddeti yaşayan kadın spor profesyonellerinin gerçek deneyimleri üzerinden ele alınmaktadır. Araştırmada dijital şiddet olgusu, yalnızca dijital ortamlara özgü bir sorun olarak değil; toplumsal cinsiyet eşitliği, spor ve medya kültürü ve politik bağlamlarla iç içe geçmiş bir olgu olarak ele alınmaktadır. Araştırmanın temel amacı, spor alanında mesleğini aktif ve profesyonel olarak sürdüren kadın spor gazetecilerin, kadın milli-olimpik sporcuların ve kadın hakemlerin dijital şiddet deneyimlerini görünür kılmak ve bu deneyimlerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle ilişkisini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda araştırmada; spor alanındaki kadın profesyonellerin sosyal medya kullanım pratikleri, dijital şiddetin spor alanında yaygınlığı, dijital şiddetin türleri, nedenleri, hangi biçimlerde ve hangi mecralarda görüldüğü, dijital şiddetin kimler tarafından üretildiği (failleri), dijital şiddetle başa çıkma yöntemleri, dijital şiddetle mücadeleye yönelik önlemler ve dijital şiddetin kadın profesyonellerin kişisel ve mesleki yaşamları üzerindeki etkileri detaylıca incelenmektedir.

Araştırmanın amacına yönelik hazırlanan araştırma sorularına, "metodoloji" bölümünde yer verilmektedir. Araştırmada, spor alanında dijital şiddeti deneyimleyen kadın profesyoneller, edilgen birer mağdur olarak değil; kendi deneyimlerini aktaran ve yorumlayan, dijital şiddetle mücadele için stratejiler geliştiren ve spor alanında değişim talep eden öznel aktörler olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmada dijital ortamlardaki şiddet ve taciz kapsamına giren yorumları ya da içerikleri analiz etmek yerine, kadın profesyonellerin gerçek deneyimlerinden yola çıkılarak spor alanında toplumsal cinsiyete yönelik dijital şiddetin varlığının görünür kılınması amaçlanmıştır.

Bu araştırma, dijital şiddetin spor alanındaki kadın profesyonellerin kişisel ve mesleki yaşamlarına etkisini ortaya koyması bakımından kritik bir öneme sahiptir. Öte yandan Türkiye'deki akademik literatürde spor alanında toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddet konusunu, kadın spor profesyonellerinin deneyimleriyle ele alan ilk ve özgün bir araştırma olmakla birlikte, literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Araştırma, disiplinler arası bir perspektif sunmakta ve dijital şiddetle mücadeleye yönelik politikalara ve uygulamalara eleştirel ve çözüm odaklı bir zemin yaratmaktadır. Araştırma örneklemi, spor medyasında (spiker, muhabir, yazar, yorumcu), profesyonel sahalarda (milli-olimpik sporcu) ve müsabaka yönetiminde (hakem) aktif olarak görev yapan kadın profesyonellerini kapsamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) deseninin kullanıldığı bu araştırmada, görüşme (mülakat) tekniği kullanılmış, bu kapsamda da "Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu" hazırlanarak katılımcılarla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Dolayısıyla araştırmada veriler, katılımcılarla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilerle sınırlandırılmıştır. Araştırma, spor alanında dijital şiddetin yaygınlığını yalnızca içerik analiziyle istatistiksel olarak genelleme amacı taşımamakta, deneyimlere alıntı olarak yer vererek spor alanında dijital şiddet eylemlerinin varlığına, türlerine, nedenlerine, nasıl görüldüğüne, etkilerine ve çözümüne yönelik betimleyici bir perspektif sunmaktadır.

Nitel araştırmaların temel koşulu gereği, bu araştırmada geçerlik ve güvenirliğini sağlamak amacıyla Lincoln ve Guba (1985: 300-301) tarafından önerilen "inandırıcılık", "aktarılabilirlik", "tutarlık" ve "teyit edilebilirlik" ilkeleri esas alınmıştır. Araştırmanın inandırıcılığını sağlamak adına, spor alanındaki kadın profesyonellerle yapılan derinlemesine görüşmeler yoluyla elde edilen veriler, doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Aktarılabilirlik, araştırma bağlamının, örneklem seçiminin, veri toplama ve verilerin analiz sürecinin ayrıntılı biçimde betimlenmesi yoluyla güçlendirilmiştir. Tutarlılık, veri toplama, kodlama ve analiz aşamalarının şeffaf bir biçimde yürütülmesiyle; teyit edilebilirlik ise araştırmacının konumunun belirlenmesi, bulguların doğrudan katılımcı ifadelerine dayandırılması ve analiz çıktılarının ham verilerle karşılaştırılarak teyit edilmesiyle sağlanmıştır.

Ayrıca, katılımcıların kendilerini güvende hissetmeleri sağlanmış ve samimi yanıtlar vermelerini desteklemek amacıyla kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı (etik kurul onayı çerçevesinde) görüşmeler öncesinde iletilen gönüllü onam formuyla katılımcılara taahhüt edilmiştir. Bu yaklaşım, araştırmanın metodolojik sağlamlığını

güçlendirmekte ve spor alanında toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddetin boyutunu ve etkilerini anlamaya yönelik güvenilir bir çerçeve sunmaktadır.

Araştırma, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şiddet kavramı açıklanmakta, şiddetin türleri incelenmekte, şiddet kavramı toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında ele alınmakta, dijital şiddet olgusu kuramsal ve hukuki çerçevede tartışılmaktadır. İkinci bölümde geleneksel medyadan dijital medyaya geçiş, sosyal medya kavramı ve sosyal medyanın gelişimi, spor alanında sosyal medya kullanımı gibi konular incelenmekte, spor alanında dijital şiddetin görülme biçimleri detaylıca ele alınmaktadır. Ayrıca aynı bölümde, konuya ilişkin ulusal ve uluslararası çalışmalardan elde edilen bulgulara da yer verilmektedir. Üçüncü bölümde ise, araştırmanın metodolojisi açıklanmakta, spor alanındaki kadın profesyonellerle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulgular tematik (betimsel) ve içerik analizi birlikte kullanılarak çözümlenmekte ve bulgular; grafikler, tablolar ve katılımcı deneyimlerini içeren doğrudan alıntılarla desteklenmektedir. Araştırmanın tartışma ve sonuç bölümünde ise, elde edilen bulgular literatürle ilişkilendirerek değerlendirilmekte ve aynı zamanda bu bölüm, spor alanında toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddetle mücadeleye yönelik öneriler sunmaktadır. Sonuç olarak, spor alanındaki kadın profesyonellerin dijital şiddet deneyimlerini bütüncül bir perspektifle ele alan bu tez; tüm kurumsal ve hukuki aktörler için eylem planları oluşturulmasına katkı sağlamayı ve bu alanda yapılacak gelecek araştırmalar için öncü bir referans kaynağı olmayı hedeflemektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİDDET KAVRAMI VE TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI DİJİTAL ŞİDDETİ TANIMLAMAK

Bu bölümde şiddet kavramı, şiddetin türleri, feminist yaklaşımların şiddetle ilişkisi, toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddet ve türleri ile dijital şiddeti önlemeye yönelik yasal yaklaşımlar geniş çerçevede ele alınmaktadır.

1.1. Şiddetin Tanımı ve Kapsamı

Şiddet kavramı etimolojik olarak Arapça dilinden dilimize geçmiştir ve kaba kuvvet, katı davranış, sertlik gibi anlamlara gelmektedir (Afşar Taşdemir, 2015: 719). Şiddet (violance) Fransızca'da bir kişiye güç ya da baskı uygulayarak zorlama, bedensel ya da psikolojik saldırı, işkence ve yaralama şeklindeki eylemlerle ifade edilmektedir (Michaud, 1991: 5). Bedende zedelenmeye sebep olma, kişisel özgürlüğü baskı yaparak kısıtlama, kanunlara uymama, kişilere zarar verme, hakaret etme, onur kırma ve incitme, bireylerin hakkını çiğneme, aşırı derecede öfkelenme gibi davranışları da şiddet kavramı adı altında sıralamak mümkündür.

Dünya Sağlık Örgütü'ne (2002: 4) göre şiddet, "yaralanma, psikolojik zarar, gelişim bozukluğu ya da ölümle sonuçlanabilen ve kişilerin kendisine, bir başkasına ya da bir gruba fiziksel güç kullanımının tehdit ya da fiilen kasıtlı kullanımı" olarak tanımlanmaktadır. Şiddetin tanımı, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da şu şekilde yapılmaktadır: "Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış" (6284, md. 2/d).

Şiddet, spesifik alanlara indirgendiğinde Bourdeu tarafından tanımlanan ve toplumsal yaşamda var olan "sembolik şiddet" kavramını da hatırlatmaktadır. Bourdeu egemen sınıfın kendi bulunduğu konumu güçlendirmek amacıyla sembolik şiddet uyguladığını ifade etmektedir. Buradaki egemen sınıf iktidar dışında etnik kimlik olarak baskın olan grupları, burjuvazi, aterki veya heteroseksüellik gibi toplumda güçlü olan kimlikleri, söylemleri, inanışları ya da sınıfları kapsamaktadır (Nas, 2015: 17). Balcıoğlu'na (2001: 18) göre, her toplumda var olan ve olgusal bir gerçeklik olan şiddetin nitelik ve niceliği toplumun yapısına göre değişiklik göstermektedir. Şiddet; kültürel, ekonomik, siyasi, dini, psikolojik ve sosyolojik, çevresel, teknolojik vb. değişkenlerden etkilenmekte ve aynı zamanda onları araç hâline getirmektedir.

Şiddet kavramının içine dahil olan tüm davranışlar fiziksel olduğu kadar fiziksel olmayan davranışlarla da meydana gelmektedir. Yani şiddet davranışlarının fiziksel saldırıların dışında gerçekleşmesi de söz konusudur. Fiziksel şiddet dışında psikolojik, cinsel, ekonomik ve dijital şiddet olarak sınıflandırabileceğimiz biçimler de bulunmaktadır. Ayrıca şiddet kadınlara, kız çocuklarına, yaşlılara, hayvanlara, engellilere yönelik gerçekleşebilmektedir. Dolayısıyla şiddet kavramı, geniş bir biçimde ele alınmalı ve bireylere yönelik zararları bu doğrultuda değerlendirilmelidir.

1.2. Şiddetin Türleri

Gazaz'a (2020: 24) göre, şiddet içerikli eylemlerin uygulanış amacı aynı olsa da bu eylemlerin yayılmasına neden olan yeni alanların gelişimi şiddetin farklı türlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Öte yandan toplumların kültürel ve değer yargılarına göre şiddetin algılanış biçiminin değişmesi nedeniyle de şiddetin birden fazla türü bulunmaktadır. Uluslararası ve ulusal mevzuatta kadına yönelik şiddetin sadece fiziksel olmadığı, cinsel, psikolojik ve ekonomik şekilde de meydana gelebileceği belirtilmektedir (KSHM, 2016: 4). Teknolojik gelişmelerin hayatımıza girmesiyle de günümüzdeki yeni şiddet türü ise dijital şiddettir.

1.2.1. Fiziksel Şiddet

Şiddetin en yaygın türlerinden biri olan fiziksel şiddet; tokat, yumruk, tekme, ısırma, kesici aletle saldırma, boğaz sıkma ya da boğma, surata kezzap atma vb. eylemleri içermektedir. Bu eylemlerin etkisi dışarıdan kolayca fark edilebilmektedir. Öte yandan uygulanış biçimleri yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi farklı değişkenler göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak son yıllarda daha da artan ve özellikle de aile içinde çok görülen kadına yönelik fiziksel şiddet, en sık rastlanılan şiddet türlerinden birisidir.

Özkan'a (2017: 543) göre, fiziksel şiddet kadınların beden bütünlüğüne ve sağlığına yönelik bir saldırı olması nedeniyle Türk Ceza Kanunu'nda suç sayılmaktadır. Kadına yönelik fiziksel şiddet kadının rızası dışında gerçekleşen, korkutma, sindirme ve bir tür baskı kurma yöntemidir. Basit yaralamalardan cinayete kadar varmakla birlikte, duygusal ve psikolojik sorunlar doğurabilmektedir (Akkaş ve Uyanık, 2016, 38).

1.2.2. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, "bir kişiden onay almaksızın, onay inşa ederek veya onay almanın söz konusu olamayacağı durumlarda kişinin/kişilerin uyguladığı, cinselliğe yönelik teşebbüs ve tehdit içeren her türlü eylem, davranış ve müdahale" anlamına gelmektedir (CŞMD, 2019: 6). Cinselliğin aslında bir araç olarak kullanıldığı cinsel şiddet, kişilerin doğrudan cinsiyetlerini, cinsel kimliklerini ya da cinsel yönelimlerini hedef almaktadır. Öte yandan onayın olmadığı, gerçekleşmiş, teşebbüs edilmiş ya da tehdit boyutundaki eylem ve davranışları kapsamaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre cinsel şiddet kavramı altında saldırı, taciz ve istismar kavramları da toplanmaktadır. Cinsel şiddet, "evlilikte veya sevgililikte partner rızası olmadan seks yapmak, yabancılar tarafından tecavüze uğramak, silahlı çatışma savaş hallerinde sistematik olarak tecavüze uğramak, cinsel taciz, çocuklara yönelik cinsel istismar, çocuk evlilikleri, zorunlu bekâret kontrolü, kadın sünneti" gibi

durumları kapsamaktadır (WHO, 2002: 17). TCK'ya göre cinsel saldırı kavramı; cinsel davranışlar sergileyerek kişilerin beden dokunulmazlığını ihlal etme, bir kişiye sarkıntılıkta bulunma, vücuda organ ya da cisim sokulması şeklinde tanımlanmaktadır (Madde 102/1-2).

Cinsel şiddet yalnızca cinsel organların birbirine temasıyla sınırlı değildir. Kişinin beden bütünlüğünün ihlali söz konusu olmasa bile görsel, sözel veya dokunsal olarak rahatsızlık verecek eylemler de cinsel şiddetin kapsamındadır. Dolayısıyla cinsel şiddetin günümüzde fiziksel şiddetten ayrı bir şiddet türü olarak literatüre dahil edildiğini söylemek mümkündür. Kadına karşı işlenen cinsel suçlar 1960'lı yıllara gelindiğinde, feminist hareketlerle birlikte dikkate alınmaya başlamış ve devlet tarafından benimsenerek yasalara dahil edilmiştir (Özgökbel Bilis ve Bilis, 2013, 98). Cinsel şiddet eylemleri; yabancı, yakın çevre, flört ya da evlilik ortamı fark etmeksizin kadın, çocuk, yaşlı, engelli ve LGBTİ bireylere uygulanmaktadır.

1.2.3. Psikolojik/Duygusal Şiddet

Bu şiddet türünün herhangi bir fiziksel görünürlüğü yoktur. Bu sebeple diğer şiddet türlerinden ayrılmaktadır. Karınca'ya (2011: 24) göre, kişileri özgürlükten mahrum bırakacak şekilde eve hapsetme, karanlıkta (ışıksız bir ortamda) bırakma, kişinin dışarı yalnız çıkmasına izin vermeme, başka insanlarla iletişimini engelleme, giyimine ve tercihlerine müdahale etme gibi vb. davranışlar psikolojik şiddete dahildir.

Mor Çatı Vakfı (2022) psikolojik şiddeti "kişilerin duygusal ihtiyaçlarını keyfi bir şekilde karşılamamak, devamlı suçlu hissettirmek, kişiyi utandırmak, kişinin sosyal ilişkilerini sürekli olarak denetlemek, kendine muhtaç ya da bağımlı hissettirmek, kişiyi yalnızlaştırmak, kişiyi ailesi veya arkadaşları gibi yakınlarından uzaklaştırmak, kişiye sevilmediğini söylemek veya hissettirmek, kişiyi psikolojik hasta gibi hissettirmek, kişiyi karakteri, dış görünüşü ya da ailesiyle ilgili sürekli olarak eleştirmek" şeklinde tanımlamaktadır.

Di Martino (2002: 5) "Violence at the Workplace: The Global Response" isimli kitabında psikolojik şiddetin mağdurlar üzerinde yıkıcı etkisi olabilecek tekrarlanan, istenmeyen ve dayatılan eylemlerden oluştuğunu belirtmektedir. Bağırma, aşağılama, duyguları dikkate almama, küfretme ve lakap takma, kişinin ailesiyle görüşmesine izin vermemek, giyimine karışmak, görüştüğü kişilere karışmak, çocuklarına ya da ailesine zarar vermekle tehdit etmek, kişinin sevdiği eşyalara zarar vermek vb. davranışlar duygusal/psikolojik şiddet davranışlarına örnektir.

Yapılan araştırmalar, psikolojik/duygusal şiddetle başlayan davranışların zamanla fiziksel şiddete evrildiğini göstermektedir. Psikolojik şiddeti somut şekilde tespit etmek ve psikolojik şiddete müdahale etmek daha zor olsa da psikolojik/duygusal şiddetin fiziksel şiddet kadar hasar bıraktığını söylemek mümkündür. Psikolojik/duygusal şiddet bireylerde özgüven kaybı gibi uzun süreli tahribata yol açmakla birlikte psikosomatik fiziki rahatsızlıklara da neden olmaktadır (Engström, 2013: 17). Psikolojik/duygusal şiddet fiziksel şiddetin yıkıcı etkilerini artırmakta ve fiziksel şiddet ortadan kalksa bile psikolojik şiddet çok büyük ihtimalle devam etmektedir.

1.2.4. Ekonomik Şiddet

Para kaynağının mağdur edilen kişi üzerinde yaptırım ve tehdit edici aracı olarak kullanılması ekonomik şiddeti meydana getirmektedir (Kan, 2016: 56). Ekonomik şiddete maruz kalanların çoğunlukla kadınlar olduğu bilinen bir gerçektir. Ekonomik kaynakların eşit bir şekilde paylaştırılmaması ve kadının aile içindeki emeğinin bedelinin olmaması kadına yönelik ekonomik şiddeti her geçen gün daha da körüklemektedir. Mor Çatı Vakfı (2022) tarafından yapılan tanıma göre ekonomik şiddet, "maddi güç ve üstünlük, bir şiddet aracı olarak özellikle de kadını kontrol etmek, denetlemek, küçük düşürmek, aşağılamak, cezalandırmak" anlamlarına gelmektedir.

Kadına yönelik yapılan ekonomik şiddet; kadının çalışmasına, meslek edinmesine, okulunu bitirmesine veya işinde yükselmesine engel olmak, kadının gelir ve birikimine el koymak, kadını başkasına borçlandırmak, para biriktirmesine, banka hesabı açmasına ve yatırım yapmasına engel olmak, kadının maddi gelirini sömürmek, maddi ihtiyaçları için kadını denetlemek gibi eylemler yer almaktadır.

Ekonomik şiddet, kadınlar üzerinde tahakküm kurulabilen en etkili şiddet türüdür (Konuk ve Alıcı, 2022, 370). Ekonomik şiddet kadınları zamanla yoksullaştırmaktadır ve kadın üzerindeki tahakkümü arttırmaktadır. Kadınların kendilerini var etmesinin en önemli yollarından biri olan ekonomik özgürlüğün kısıtlanması kadınların özgüvenlerini yok etmektedir. Türkiye'de kadının çalışma hayatına girmesi özellikle de aile bireyleri tarafından engellenmektedir. Ailelerin kadının kaç çocuğa sahip olacaklarına karar verme, çocuğun eğitimi ile ilgili kararların alınmasına müdahale etme gibi davranışalar sergilediği görülmektedir (İnci, 2020: 192). Bu davranışlar kadınlar üzerinde baskı ve denetim kurmakta, dolayısıyla da diğer şiddet türlerinin uygulanmasına zemin hazırlamaktadır.

Özkan (2017: 545)'a göre, Türkiye'de gelir getiren kişinin genellikle erkekler olması toplumda birçok kadının ekonomik şiddete maruz kalmasına neden olmaktadır. Kadın bu durumda sosyal bir güvencesi olmaması ve maddi açıdan da erkeğe bağımlı olması nedeniyle dezavantajlı duruma düşmektedir. Öte yandan kadının ev içindeki görünmez emeği ve ücretsiz işçi gibi çalıştırılması da kadınları tamamen savunmasız bırakmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ataerkil yapının dayattığı roller nedeniyle kız çocukları okula gönderilmemekte ve kadının görevi evin ve aile üyelerinin bakımıyla sınırlandırılmaktadır. Bu roller doğrultusunda, erkeğin görevinin de para kazanmak ve evin, aile üyelerinin geçimini sağlamak olduğu düşünülmektedir (Tire, 2017: 106). Bu roller ekonomik şiddetin kadınlara yönelik etkisini güçlendirirken aslında erkeklerin üzerinde de görünmez bir baskı oluşturmaktadır.

1.2.5. Flört Şiddeti

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'nin "Kavramlar Sözlüğü" tanımına göre, flört şiddeti duygusal ve cinsel bir beraberlik içerisinde ya da beraberlik sonrasında partnerlerden birinin diğeri ya da partnerlerin birbirleri üzerinde güç ve kontrol kazanmaya çalıştığı davranışlarda bulunmalarıdır (CŞMD, 2019: 13). Flört şiddeti; heteroseksüel, biseksüel, eşcinsel, tek eşli ya da çok eşli kişilerin farklı şekillerde tanımladığı ya da yaşadığı ilişki biçimlerinde de gözlemlenebilmektedir.

Flört şiddeti, partnerlerden birinin diğerine yönelttiği cinsel, fiziksel, psikolojik dijital şiddet ya da ısrarlı takip şeklinde de ortaya çıkmaktadır (Öztürk, Karabulut ve Sertoğlu, 2018: 60). Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği tarafından hazırlanan ve Sabancı Vakfı Hibe Programı tarafından desteklenen projenin "Eğitimde Ne Var Ne Yok-Flört Şiddeti: Okul Odaklı Önlem ve Müdahalede Engeller, İhtiyaçlar, Çözüm Önerileri" başlıklı araştırma raporuna göre (2019: 9), flört şiddeti kavramı dünyada 1980'lerin başından itibaren araştırılmaktayken; Türkiye'de ise yeni araştırılmaya başlanan bir konudur. Araştırmalar, flört şiddetinin Türkiye'de yaygın olduğunu, heteroseksüel ve LGBTİ+ bireyleri risk altında bıraktığını göstermektedir.

1.2.6. Dijital (Siber) Şiddet

İçinde bulunduğumuz dijital çağda internet imkânına erişimin artması ve sosyal medyanın yaygın kullanımı dijital şiddetin küresel bir sorun olarak ortaya çıkmasına sebep olmuş, böylece fiziksel, psikolojik (duygusal), cinsel ve ekonomik şiddet türlerine yeni bir tür eklenmiştir. Yeni iletişim çalışmalarında dijital şiddet; siber veya çevrimiçi şiddet, siber veya sanal zorbalık, siber taciz, ısrarlı takip gibi farklı isimlerle de anılmaktadır. Patchin ve Hinduja'ya göre, (2010: 615) dijital şiddet bilgisayar, cep telefonu ve diğer bilişim teknolojileriyle sosyal ağlar, bloglar, sözlük platformları, dijital oyunlar, arkadaşlık uygulamaları ya da Twitch gibi yayın platformlarında, kısa mesaj ya da e-posta gönderilebilen uygulamalarda kişilere hakaret etme, tehditte bulunma, aşağılama, taciz etme vb. eylemleri ifade etmektedir.

Özellikle de kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddet; kişisel bilgilerin ele geçirilmesi, siber takip, intikam pornografisi, cinsiyete dayalı hakaret, nefret söylemi, tecavüz ve ölüm tehdidi vb. eylemler şeklinde görülmektedir (KSGM, 2021: 16). Dijital şiddet kavramı, tezin içerik planı doğrultusunda ikinci başlıkta ayrıca ele alınacaktır.

1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Şiddet İlişkisi

Kültürel veya sosyo-ekonomik geçmişi fark etmeksizin tüm toplumlarda görülen kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle kesişmektedir. Kadınlar, birden fazla dezavantaj veya ayrımcılık katmanıyla karşılaşmakta ve şiddet riski altındadır (WHE, 2017). Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı, kadın ve erkek bireylerin yasalar önünde, tüm haklarda ve karar mekanizmalarında, toplumsal ve ekonomik fırsatlara ve hizmetlere erişimde eşit olmaları anlamına gelmektedir. Ancak kadınlara yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle birlikte kadına yönelik şiddetin de yaygın olarak görülmesine neden olmaktadır.

1.3.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramı

TDK cinsiyet kavramını "bireylere, üreme işinde ayrı roller veren ve erkekle kadını ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik" şeklinde tanımlamaktadır (TDK, 2020). Cinsiyet kavramı, genetik kromozomlar ve cinsel organlarla doğuştan var olan, fizyolojik özellikleri belirten bir terimdir ve bireylerin biyolojik cinsiyetlerine bağlıdır (Dökmen, 2014 :18). Feminist Ann Oakley (1972: 158), cinsiyet (sex) kavramının kadınlar ve erkekler arasındaki biyolojik farklılıkla ilişkili bir terim olduğunu belirtirken, toplumsal cinsiyet (gender) kavramının ise erkek ve kadın arasındaki toplumsal eşitsiz bölünmeyle ilişkili olduğunu belirtmektedir. Cinsiyet kavramı doğal ve biyolojik, toplumsal cinsiyet kavramı ise insan icadıdır, değişkenlik gösterir ve kültüre, zamana, aileye göre değişmektedir (Bhasin, 2003: 8-9). Bu bakımdan biyolojik cinsiyet üreme fonksiyonlarıyla ilgiliyken ve evrensel iken, toplumsal cinsiyet ise kadın ve erkek cinsiyetine sahip olmaya yüklenen anlamlar ve rollerle ilişkilidir.

Toplumsal cinsiyet rolleri, ailede, okulda, sokakta ve medya sayesinde öğrenilmektedir. Donovan'a (2019: 100) göre, toplumsal cinsiyete dayalı farklar iki cinse de tarih öncesi dönemde verilen rollerle ilgilidir. Toplumsal cinsiyet rollerine göre, erkeklik savaş ile ilişkilendirilir. Kadının rolü ise birleştirici olmak, bir araya getirmek ve inşa etmektir. Feminist yazar ve kadın hakları savunucusu Simone de Beauvoir'ın "İkinci Cinsiyet: Yaşanmış Deneyim" başlıklı eserinde yer alan (2020: 13) "Kadın doğulmaz: kadın olunur. İnsan dişisinin toplum içinde büründüğü biçimi belirleyen hiçbir biyolojik, ruhsal, ekonomik yazgı yoktur; erkek ile hadım edilmiş varlık arasındaki kadınsı diye nitelendirilen bu ürünü yaratan, uygarlığın bütünüdür." ifadeleri kadına yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinin bedensel farklılıklarla değil, toplumsal düzenle şekillendiğine kanıt niteliğindedir. Judith Butler (2018: 46-54) Beauvoir'ın "İkinci Cinsiyet" eserindeki ifadelerinde toplumsal cinsiyetin inşa edilebilir olduğunu ve değişkenlik gösterdiğini belirtmektedir. Ona göre toplumsal cinsiyet kavramını, siyasi ve kültürel kesişme noktalarından ayırarak değerlendirmek imkânsızdır.

Blackstone'a göre (2003: 335-338), toplumsal cinsiyet rolleri toplumda yaşayan bireylerin birbirleriyle ve çevreleriyle olan etkileşimleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Birçok toplumda kadınların erkeklerden daha korumacı ve anaç olduğuna inanıldığı için kadın kimliğine yüklenen roller de kadınların korumacı olduğu yönündedir. Toplum tarafından belirlenen normlar, kadın ve erkeğin dış görünüşünden sahip olması gereken niteliklere, rol ve sorumluluklarına kadar uzanmaktadır. Kadınlar evinde kalarak çocuklarının bakımından sorumlu olması gerekmektedir. Erkeğe yüklenen toplumsal rol ise liderlik, aileye ekonomik katkı sağlama, aile içerisinde önemli kararlar alma şeklindedir.

1.3.2. Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Kadına Yönelik Şiddet

Kadınlara yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sürdürülmesine ve bununla birlikte kadına yönelik şiddetin yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Erkeklerin baskın, kadınların ise itaatkâr yetiştirilmesi erkeklere kadınları denetleme rolü vermektedir. Böylece kadının aile bütünlüğünü korumak için şiddeti

doğal karşılaması söz konusu olmaktadır. Şiddet öğrenilen bir davranıştır ve özellikle de erkek çocuklar bu kavramı küçük yaşlardan itibaren egemenlik kurmakla bağdaştırmaktadır. Ailesinde kendi babalarının annelerine ve kız kardeşlerine şiddet uyguladığını gören erkek çocukları, yetişkin bir birey olduklarında şiddet kullanarak ilişki kurmanın doğal bir hak olduğunu düşünebilmektedir.

Birleşmiş Milletler "Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri" kapsamında kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddetin ortadan kaldırılması, kadınların sosyal, siyasi ve ekonomik alanda karar verme süreçlerine dahil olması ve cinsiyet eşitliğinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir (United Nations, 2018). UN Women tarafından hazırlanan "Ending Violence Against Women and Girls" başlıklı rapora (2018: 2) göre, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kavramı, kadının veya erkeğin toplum ya da kültürdeki rolü bağlamında cinsiyet ile ilişkili olan şiddet olarak tanımlanmaktadır.

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet, sistematik ve yaygın olan bir insan hakkıdır. Yaş, sosyo-ekonomik koşullar, eğitim ve coğrafi sınırlar şiddetin türünü ve boyutunu belirlemede etkendir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin küresel olarak sona ermesinin önündeki en büyük engeldir (Yeşil, 1991: 80). Erkeklere toplum tarafından yüklenen roller, kadına yönelik şiddetin meşrulaşmasına neden olmaktadır. Ekonomik yönden erkeklere bağımlı hâle gelen kadınlar şiddete boyun eğmek zorunda kalmaktadır. Şiddete karşı isyan eden kadın toplum tarafından suçlu görülmekte ve bu nedenle evden kaçtığında da kadınlara namussuz gözüyle bakılmaktadır. Avcı'ya (2020: 29) göre, ataerkil toplumda kadının nesnelleştirilmesi, kadına istihdam hakkının verilmemesi, verildiğinde de ekonomik gelirinin düşük olması, iş yaşamındaki fırsat eşitsizliği ve yoksulluk kadına yönelik şiddeti besleyen nedenler arasında yer almaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan şiddet, kadınların yaşamları boyunca kendilerini geliştirme potansiyellerine engel olmaktadır. Okulda, iş hayatında, aile içinde ve sokakta şiddetin her türüne maruz kalan kadınlar ve kız çocukları sağlık, eğitim, iş yaşamı, siyaset gibi birçok alanda dezavantajlı duruma düşmektedir (Altınay ve Arat, 2007: 11-12). Kitle iletişim araçlarının toplumsal

cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıları yeniden ürettiğini ve bunun da kadına yönelik şiddeti arttırdığını söylemek mümkündür.

Büker ve Kıran'a (1999: 56) göre, televizyon dizileri ve reklamlarda kadına yönelik cinsiyetçi bakış açısı gösterilmektedir. Kadınlar genellikle itaatkâr, güçsüz ve erkeğe bağımlı olarak temsil edilmektedir. Dolayısıyla kadının şiddet karşısında güçsüz, çaresiz ve beceriksiz olduğu izlenimi verilmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, dünyanın her yerinde yaşanan evrensel bir sorundur ve kadınların fiziksel, duygusal, cinsel ve psikolojik zarar görmesiyle sonuçlanmaktadır. Lori Heise, Jacqueline Pitanguy ve Adrienne Germain tarafından yapılan "Violence Against Women: The Hidden Health Burden" başlıklı araştırmaya (1994: 9) göre, kadınlar yaşamları boyunca şiddetin birçok türüne maruz kalmaktadır:

Tablo 1: Şiddete Maruz Kalan Kadınların Uğradığı Şiddet Tipleri ve Dönemleri

ŞİDDETİN DÖNEMİ	**ŞİDDETİN TİPİ**
Doğum Öncesi	Doğum öncesi cinsiyet seçimi, gebelik döneminde dayak, zorla gebelik
Bebeklik	Kız çocuklarının katledilmesi, ihmal, duygusal ve fiziksel istismar, gıda ve tıbbi bakıma erişimde farklılık
Çocukluk	Kadın sünneti, ensest ilişkiler ve cinsel istismar, gıdaya, tıbbi bakıma ve eğitime erişimde farklılık, seks işçiliği, erken ve zorla evlendirilme
Gençlik	Flört şiddeti, işyerinde cinsel istismar, zorla seks, tecavüz, cinsel taciz, zorla seks işçiliği, gıdaya ve tıbbi bakıma erişimde farklılık
Üreme Dönemi/Yetişkinlik	Evlilik içi tecavüz, çeyiz istismarı, eş cinayeti, psikolojik taciz, işyerinde cinsel istismar, kadınlara yönelik cinsel taciz, tecavüz, gıdaya ve tıbbi bakıma erişimde farklılık, zorla gebelik
İhtiyarlık/Yaşlılık	Dul kalmış kadınların istismarı, yaşlı kadınların istismarı, tecavüz, gıda ve tıbbi bakıma erişimde farklılık

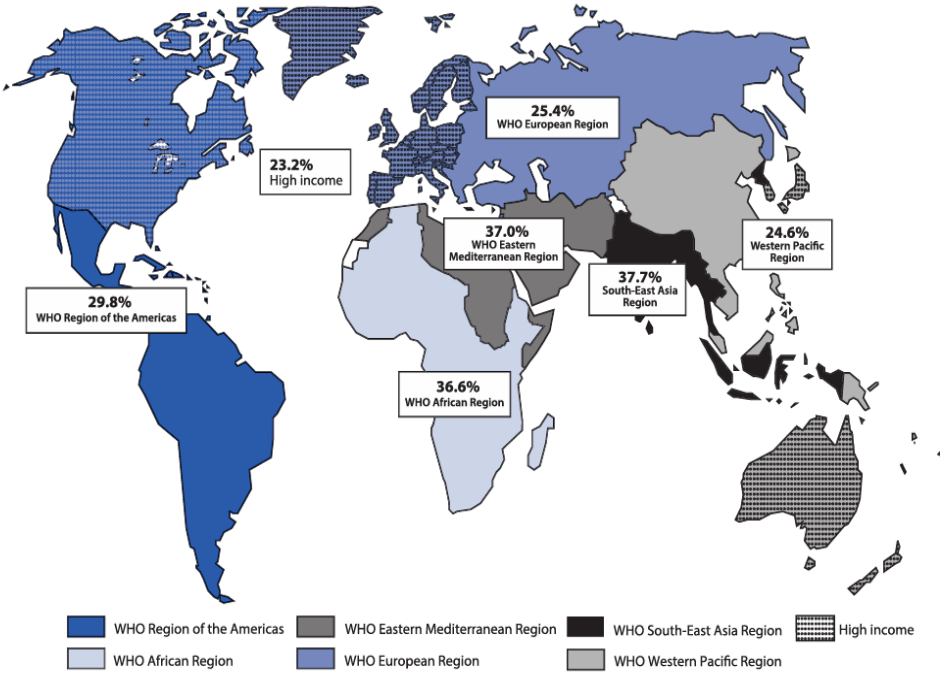
1.4. Dünya'da ve Türkiye'de Şiddete İlişkin Veriler

Kadına yönelik şiddet; ırk, etnik köken, sınıf, din, ekonomik ve sosyal statü ayırt etmeksizin dünyada ve ülkemizde kadınların maruz kaldığı bir sorundur. Kadına yönelik şiddetin yaygınlığını, nedenlerinin ve sonuçlarının tüm boyutlarını, bu alanda gerçekleştirilen çalışmaları izleyebilmek ve geliştirilen politikaları değerlendirebilmek için kadına yönelik şiddet verilerinin elde edilmesi büyük önem taşımaktadır.

1.4.1. Dünya'da Kadına Yönelik Şiddet

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) (2013: 18) tarafından yayımlanan "Kadına Yönelik Şiddetin Küresel ve Bölgesel Tahminleri" başlıklı rapora göre, fiziksel ve cinsel şiddet dünya genelinde yaygındır. Bu oranlar Amerika'da %29,8, Afrika'da %36,6, Orta Doğu'da %37, Avrupa'da %25,4, Güneydoğu Asya'da %37,7 ve Batı Pasifik'te ise %24,6 şeklindedir.

Şekil 1: Dünyada Kadına Yönelik Fiziksel ve Cinsel Şiddet

BM Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi İstatistik Bölümü (UNDESA) tarafından yayınlanan "Dünya'da Kadın: Eğilimler ve İstatistikler" 2020 yılı raporuna göre, 15-49 yaş aralığındaki kadınların %18'i son 12 ayda eşi veya birlikte olduğu partneri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Kadına şiddetin en yaygın olduğu bölgeler sırasıyla Pasifik, Güney Asya ve Sahra Altı Afrika bölgelerine ve bu bölgelerdeki ülkelere aittir (UNDESA, 2020). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yayınlanan "2020 İnsani Gelişme Raporu" verilerine (2020: 379-383) göre, hayatının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakılan 15 yaş ve üzeri kadınlar, ülkelerdeki insani gelişmişlik seviyesine göre sıralanmıştır. Orta insani gelişmişlik seviyesine sahip ülkelerde yaygınlık %30,5 iken, düşük insani gelişmişlik düzeyinde olan ülkelerde ise %31,6 ve en az gelişmiş ülkelerde ise %38,3 şeklindedir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 2021 yılında yayımlanan "Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlık Tahminleri" raporuna göre ise, 2018 yılında 161 bölge üzerinde araştırma yapılmıştır. Bu sonuca göre fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı: 15 yaş üzerinde yaşamın herhangi bir dönemi için %26,5, 15-49 yaş arasında yaşamın herhangi bir dönemi için %27 şeklindedir. Aynı raporda, hayat boyu kadına yönelik şiddetin en düşük olduğu bölge Güney Avrupa (%16) ve en yüksek olduğu bölge ise Güney Asya (%35) şeklindedir. Son 12 aylık dönemdeki şiddet yaygınlığına bakıldığında, en yüksek oranın Sahra Altı Afrika'da (%20), en düşük oranın ise Avustralya ve Yeni Zelanda'da (%3) görülmektedir (WHO, 2021: 21-26). Avustralya'da her hafta en az bir kadın, eski veya mevcut partneri tarafından öldürülmektedir. 18-24 yaş arası genç kadınlar, yaşı daha ileri olan kadınlara göre fiziksel ve cinsel şiddeti daha sık yaşamaktadır (WHE, 2017).

AB Temel Haklar Ajansı (FRA) tarafından 2014 tarihli ve Avrupa Birliği ülkelerini kapsayan araştırmaya göre, her beş kadından biri yaşamı boyunca fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır. AB ülkeleri arasında fiziksel ve cinsel şiddetin en yoğun görüldüğü ülkeler cinsiyet eşitliğinin ve gelişmişliğin en yüksek olduğu ülkeler arasında yer alan %32 oranıyla Letonya ve Danimarka, %30 oranıyla ise Finlandiya'dır.

Şiddete uğrayan kadınların %43'ü aşağılanma, tehdit edilme, pornografik görüntüler izlemeye zorlanma gibi sebeplerden psikolojik şiddete maruz kalmıştır (FRA, 2014). Aynı araştırmada içinde bulunduğumuz teknolojik çağın en yaygın ve önemli şiddet türlerinden biri olan dijital (siber) şiddet oranları da incelenmiştir. Kadınların sosyal medyada taciz, uygunsuz mesaj ve e-posta ve Sms'lere maruz kalması dijital şiddetin diğer şiddet türleri kadar yaygın olduğunu kanıtlamaktadır.

1.4.2. Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet

Ülkemizde kadına yönelik şiddetin yaygınlığına, sonuçlarına ve kadına yönelik şiddetle mücadeledeki genel duruma ilişkin veri elde edebilmek amacıyla 2008 ve 2014 yıllarında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerine (KSGM, 2014) göre, Türkiye'de her 10 kadından 4'ünün yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı ortaya konulmuştur. Ayrıca ülke genelinde yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı %38 iken, son 12 ayda ise %11'dir. Aynı rapora göre, %26'sı 18 yaşını doldurmadan evlenmiş kadınların yarısı fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmıştır. 18 yaşından sonra evlenen kadınlarda oran düşmektedir. Erken yaşta evlenen kadınların cinsel şiddeti yaşama oranı ise, %19 olarak belirlenmiştir. Evlenmiş kadınların yaklaşık olarak yarısı eşleri veya partnerleri tarafından tehdit, küfür, hakaret ve aşağılama gibi duygusal/psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Her 10 kadından yaklaşık 3'ü ise erkekler tarafından ısrarlı takibe maruz kalmaktadır.

Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) 2019 yılı verilerine göre, Avrupa ve OECD ülkeleri arasında kadınlara erkekler tarafından uygulanan fiziksel ya da cinsel şiddet oranının en yüksek olduğu ülke Türkiye olarak tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en yaygın olduğu ülkeler arasında olan Türkiye, 129 ülke içerisinde 26. sırada yer almaktadır. 2019 yılında kadınların %38'i fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmıştır (Çağrı, 2022).

2019 yılında Türkiye'deki yerel, ulusal ve internet basınında kadına yönelik şiddet haberlerinin derlenerek hazırlandığı grafiğe göre, erkekler tarafından en az 328 kadın ve aralarında bebeklerin de yer aldığı 15 çocuk öldürülmüştür. 2019 yılında 630 kadına yönelik şiddet haberi basına yansımıştır. 51 kadına tecavüz edilmiş, 712 kadın seks işçiliği için zorla istismar edilmiş, 232 kadın taciz edilmiş, 279 kadın ölü bulunmuştur (Bianet, 2020). Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'na ait yıllık veri raporuna göre, Türkiye'de 2020-2022 yılları arasında 914 kadın erkekler tarafından öldürülmüş ve 632 kadın ise şüpheli şekilde ölü bulunmuştur (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2022).

Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF) ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), en önemli toplumsal sorunlardan biri olan kadına yönelik şiddetle ilgili Türkiye'de şimdiye kadar yapılan en kapsamlı veri analizini yapmıştır. TKDF tarafından toplamda 5 dilde hizmet veren "Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı" sayesinde 2007-2021 yılları arasında 28 binden fazla çağrının analizi yapılmış ve "Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı 2007-2021 Yılları Arası Verilerinin İstatistiksel Analizi Raporu" 21 Haziran 2023 tarihinde yayımlanmıştır. Rapora göre, gelen aramaların yarısından fazlası (%57) şiddete maruz kalan kişiler tarafından yapılmıştır. Bunu oranı %16 ile aile üyeleri ve daha sonra da arkadaş ve komşular takip etmiştir. Gelen aramalara göre şiddete maruz kalan her 10 kişiden 8'i kadındır. Şiddete maruz bırakılanların %73'ü evli, %12'si bekar ve %7'si de boşanmış kişilerden oluşmaktadır. Şiddete maruz bırakılanların %42'si 31-55 yaş, %37'si ise 19-30 yaş gurubundan oluşmaktadır. Şiddet faillerinin %90'ı erkektir ve bu failler en yüksek oranda eş (%63) ve aile üyeleri (%21) olmaktadır. Şiddet türleri arasından en yaygın olan fiziksel şiddet (17601) iken onu sorasıyla duygusal şiddet (15059), psikolojik/duygusal şiddet (5608), ekonomik şiddet (4346) ve cinsel şiddet (1456) takip etmektedir. Fiziksel şiddete maruz kalanların %79'unu kadınlar, cinsel şiddete maruz kalanların %73'ünü yine kadınlar, %11'ini kadınlar ve çocuklar ve %10'unu ise sadece kız çocukları oluşturmaktadır (UNFPA, 2023).

1.5. Feminist Kadın Hareketleri ve Şiddetle Mücadele

Gülsüm Kav (2020: 56), "Yaşasın Kadınlar: Türkiye'de Kadın Cinayetleri Gerçeği ve Çözüm Yolları" adlı kitabında şiddetin insanlaşma yolunda aşılması gereken bir kavşak olduğunu belirtmektedir. Şiddet genlerle, hormonlarla ilgili değil; toplumsal yön ve denetimsizliklerle büyüyen bir olgudur. Bu nedenle İstanbul Sözleşmesi ve kolektif mücadele oldukça önemlidir. Ataerkil sistem zamanla evrimleşebilme şansına sahiptir. Böylece aile dahil tüm toplumsal ilişkiler de zamanla değişebilecektir.

Ataerkil sistemin yalnızca kadın emeği üzerinde etkisi yoktur. Berktay'a (2013: 3) göre, ataerkil sistem kadının bedeni, cinselliği, doğurganlığı ve yaşamı üzerinde de denetim sahibi olan bir düzendir. Kadınların tarihe bakıldığında her dönemde ötekileştirildiği ve feminist hareketlerin de bu doğrultuda sürekli olarak mücadele verdiği söylenebilir. Bell Hooks, "Feminizm Herkes İçindir" isimli kitabında (2019: 12) en basit hâliyle feminizmi "cinsiyetçiliği, cinsiyetçi sömürüyü ve baskıyı sona erdiren hareket" olarak tanımlamaktadır. Feminizm, "kadınların kendi aralarında bir dayanışma yaratarak, erkek egemen dünyanın norm ve değerlerine, cinsiyetçi politikalarına karşı başlatmış olduğu mücadele" anlamını taşımaktadır (Mitchel, 1995: 6-7). Eşit yurttaşlık ve oy hakkı için başlayan feminist mücadele hızlı yol alıp büyük başarılar göstermiştir.

Feminizmin ilk dalgasında ortaya çıkan liberal feminizm, ilk başta kadınların kamusal alanda görünür olmalarını ve oy hakkını savunmuştur. Aynı zamanda eğitimde kadın ve erkek eşitliği, kadının mülkiyet hakkı, boşanma hakkı, çalışma hakkı, çocuk bakımında eşitlik, kürtaj hakkı vb. konuları da savunmuş ve en önemlisi de kadına yönelik aile içi şiddet ve cinsel şiddet ile ilgili hak arayışlarını desteklemiştir (Ackerly, 2001: 5500). Burstow (1992: 4-5), ataerkil düzenin bir yansıması olarak kadınların erkekleri memnun etmek ve onlara hizmet etmek için bedeninin ve zihninin sömürüldüğüne dikkat çekmektedir.

Doğu toplumlarında kadınların bedeni erkekler için tehlikeye atılmaktadır. Erkeklerin tahrik olabilmesi için kadınların ayaklarının bağlı ve sonunda sakat kalması, kadın sünneti gibi kadını yok sayan uygulamalar görülürken, Batı toplumlarında da erkeklerin etkilenebilmesi için belli standartlara ulaşmaya çalışan kadınlar yüz germe, burun ve meme estetiği gibi işlemleri yaptırmaya mecbur bırakılmaktadır. Kadına yönelik şiddet, ataerkilliğin ve erkek üstünlüğünün bir sonucudur. Mackay'e (2015: 64) göre, şiddet davranışı erkeklerin denetim sağlaması için bir araç konumunda olduğundan ataerkil sisteme de destek vermektedir. Feminist hareketlerin ikinci dalga dönemine damga vuran radikal feminizm, aile içi şiddet ve tecavüz gibi sorunların baş gösterdiği ataerkil düzende kadınları kontrol ve baskı altına almak için ideolojik, ekonomik ve fiziksel gücün kullanıldığını vurgulamaktadır.

Firestone'a (1993: 22) göre, erkek tahakkümünün sona ermesi için kadınların birleşip bir araya gelmesi ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak için daha kökten bir toplumsal değişim gerekmektedir. Kadınlar, ikinci dalga feminist hareketin aktif olduğu dönemde bilinç yükseltme gruplarına katılarak erkek şiddeti üzerine fikir paylaşımı yapmış ve farkındalık kazanmışlardır. Öte yandan kadına yönelik şiddet mağdurları için sığınak ve tecavüz kriz merkezleri oluşturmak için de çabalamışlardır.

Feminist hareket dünyada 1910'lu yıllarda güç elde etmiş, bu dönem Türkiye'de de kadının özgürlükleri konusunda önemli adımların atıldığı bir dönem olmuştur. Türkiye'de feminist hareket Cumhuriyetten önce II. Meşrutiyet yıllarından itibaren var olmuştur. Toprak (2015: 4), 1908 yılında Jön Türk Devrimi'nin özgürlük, eşitlik, laiklik gibi temel dönüşümler dışında kadına da odaklandığını belirtmektedir. Devrimin benimsediği "hürriyet, müsavat, adalet, uhuvvet" ilkeleri Osmanlı'da kadın sorununu gündeme getirmiş ve kadının toplumsallaşması, kadın-erkek eşitliği ve kadınların bireysel kimlik edinmeleri noktasında etki sağlamıştır. Bu tarihlerde kadınlarla ilgili yayınlar çıkarılmış ve dernekler kurularak feminist mücadeleye destek olunmuştur.

Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılı ve sonrası Atatürk'ün önderliğindeki reformlarla birlikte Türk toplumunun yeniden yapılandığı ve kadınların sosyal haklar elde ettiği bir dönem olmuştur. Hukuk sisteminin laikliğiyle birlikte devlet, kadınların eğitim, çalışma, siyaset ve kamusal alanlarda varlık göstermelerini desteklemiş ve eşitlikçi kamu politikalarını benimsemiştir. KSGM'ye (2012: 1) göre, 1924'te kabul edilen ve kadınlara erkeklerle eşit eğitim imkânları sağlayan Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 1925'te kabul edilen Kılık-Kıyafet Kanunu ve 1926'da kabul edilen ve aile ve toplum içerisinde kadınlara eşit haklar sağlayan Türk Medeni Kanunu en önemli gelişmeler arasındadır. Öte yandan Türk kadınlarına 1930'da yerel, 1934'te de genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı, birçok Batı ülkesinden önce tanınmıştır.

İkinci dalga feminist hareket dünyada 1968 yılında, Türkiye'de ise tarihsel nedenlerle gecikmeli olarak 1980 sonrasında yaşanmıştır. Kav (2020: 115-116), ikinci dalga feminist hareketin temel gündeminin ailenin yani "özel alanın" politik olduğunu açığa çıkarmak olduğunu belirtmektedir. 1980'li ve sonrasında da 2000'li yıllarda kapitalistleşmenin hızlanması, muhafazakâr bir partinin iktidara gelmesi kadınlar için destek sistemlerinin artması gerektiğini göstermiştir. Kadınlar eğitim ve çalışma hayatına daha çok katılmak ve toplumsal ilerlemeye uyum sağlamak adına televizyon izlemiş, yeni buluşma alanları yaratmaya çalışmış ve toplumsal biçimde haklarını talep etmek için mücadele vermişlerdir.

Ancak Arıkoğlu-Ündücü'ye (2016: 9) göre, Türkiye'de kadın hareketinin temelini, kadınların fiziksel şiddete maruz kalmak istememeleri ve şiddeti durdurmak için verdikleri mücadele oluşturmaktadır. Şiddetle mücadeleye yönelik kazanımlar, kadınların kendi içlerinde başlattıkları ve sonunda da devlet kurumlarını etkiledikleri toplumsal hareketle elde edilmiştir. 1979 yılında BM tarafından hazırlanan CEDAW, Türkiye'de ancak 1985 yılında kabul edilebilmiş ve 1986 yılında da yasalaşmasıyla kadınların hukukta yer alabilmesi için imza kampanyası başlatılmıştır (Dinçer, 2010: 55). 1980'lerden itibaren sivil toplum kuruluşları kamuoyu oluşturmuş ve kadına yönelik şiddet devletin gündemine taşınmıştır.

Sargın (2010-2012: 17), 1987 yılında kadın dayağını meşrulaştıran yargı kararını protesto etmek amacıyla düzenlenen "Dayağa Karşı Yürüyüş", 1989 yılında önce Ankara'da düzenlenen ve daha sonra İstanbul'da devam eden "Bedenimiz Bizimdir-Cinsel Tacize Hayır!" ve "Mor İğne" kampanyalarının kadın hareketleri ve kadına yönelik şiddetle mücadele için çok önemli adımlar atılmasını sağladığını belirtmektedir. Bu yürüyüş kampanyaları Türkiye'deki toplumsal değişim, kadın-erkek ilişkileri ve kadın kimliği konularının gündeme gelmesinde de büyük pay sahibidir.

1988 yılında düzenlenen "Kariye Kadın Şenliği" ve bu şenlikten elde edilen gelirle hazırlanan "Bağır Herkes Duysun" fiziksel şiddete maruz kalan kadınların deneyimlerine yer veren ve Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddetin toplumsal alanda görünür olmasına katkı sağlayan ilk ve en önemli yayınlardan biri olmuştur (Najafova, 2020: 101). "Mor İğne Kampanyası" ile kadınlar evlerinde dikiş dikerken kullandıkları iğnelerle kamuya açık alanlarda, vapur yolculuklarında bu iğneleri mor kurdelelerle sararak cinsel tacizcilere karşı kullanmak için satışa sunmuşlardır. Altınay ve Arat'a (2007: 18-19) göre, cinsel tacize ve şiddete dur demek için araçsallaştırılan iğne, sembolik bir savunma aracına dönüşmüş ve cinsel tacizin bir saldırı olduğu konusunda farkındalık kazandırmayı amaçlamıştır.

1990'lı yıllara gelindiğinde kadın hareketinin kurumsallaşması söz konusu olmuştur. 1980'li yıllarda devlet ve kurumlarına karşı mücadele eden kadınlar, 1990'lı yıllara gelindiğinde yurt dışından fon bulmaya başlamış ve devlet kurumlarıyla iş birliği yapma yoluna gitmişlerdir. İstanbul'da kurulan Mor Çatı Vakfı, Ankara'da kurulan Kadın Dayanışma Vakfı ve Diyarbakır'da olağanüstü hâl ve savaş durumlarında şiddete uğrayan kadınlarla dayanışma amacıyla kurulan ve günümüzde Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki tüm illerde aktif olarak çalışan KAMER, kadına yönelik şiddetle mücadeleye ivme kazandırdıkları gibi şiddet gören kadınların temel ihtiyacı olan kadın sığınakları konusuna da ilk defa dikkat çekmiştir. Devlet düzeyinde kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında kanunlar değiştirilmiş, yeni kurumlar oluşturulmuş ve üniversitelerde çeşitli merkezler kurulmuştur.

1990 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) kurulmuş, şiddete maruz kalan kadınlar ve çocuklar için ilk kadın konukevleri açılmıştır. 2022 yılında ise Yeni Türk Medeni Kanunu yürürlüğe girmiş, 2004 yılında şiddete uğrayan kadınlar için düzenlemeler getiren Yeni Türk Ceza Kanunu kabul edilmiştir. 2005 yılında ise nüfus sayısı 50.000'i aşan belediyelerde kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açılmasını sağlayan belediye kanunu yürürlüğe girmiştir (Arıkoğlu-Ündücü, 2015: 9-10).

2002 yılında Nahide Opuz'un annesini ve kendisini eşinden gördüğü şiddetten koruyamadığına dair Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'ne şikâyette bulunarak açtığı dava ile alınan karar devletlerin kadına yönelik şiddetle mücadele etme yükümlülüğüne vurgu yapan ilk karar olmuştur (Mor Çatı, 2022: 6). AİHM kararında devlet yetkilileri tarafından sığınaklarda kalamayacak durumda olan kadınlara alternatif çözümler sunulmaması, sığınaklarda kalan ancak şiddete maruz kalan kadınların güvenliğinin sağlanmaması ve gerektiğinde ihtiyati tedbir kararı çıkarılamamasıyla bu kararların verilmesindeki gecikmeler eleştirilmiştir. Bu karar, İstanbul Sözleşmesi'nin de temelini oluşturarak devletlere kadınları şiddetten koruma ve şiddeti önleyici pozitif yükümlülüklerin tanımlanmasına vesile olmuştur. Bir sonraki bölümde 2000'li yıllarla birlikte büyük ivme kazanan yasal düzenlemelerin kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadele adına önemli etkileri paylaşılacaktır.

1.6. Şiddete Yönelik Uluslararası-Ulusal Yasal Düzenlemeler ve Metinler

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında uluslararası norm ve standartlar belirlenmekte ve bunlar göz önünde bulundurularak farkındalık yaratan raporlar hazırlanmaktadır. Kadına yönelik şiddet yalnızca toplumsal bir sorun değil; aynı zamanda bir hukuksuzluk sorunu ve insan hakkı ihlalidir. KSGM'ye (2021: 31) göre, dünyada kadına yönelik şiddet 1990'lı yıllarda sivil toplum örgütlerinin çabalarıyla uluslararası kamuoyunun, devletlerin ve diğer kurumların gündemine girebilmiştir.

1.6.1. Uluslararası Düzenlemeler

Birleşmiş Milletler (BM) tarafınca hazırlanan uluslararası metinlerde; kadına yönelik şiddet, yaşam hakkı, bedensel ve psikolojik bütünlüğün korunma hakkı, dokunulmazlık hakkı, şiddetsiz yaşama hakkı gibi temel bir insan hakkı ihlâli olarak tarif edilmektedir. Kadın erkek eşitliğine vurgu yapan ilk ve en önemli sözleşmelerden biri olan CEDAW, 1979 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Sözleşmeye göre, kadına yönelik şiddetin temelini oluşturan toplumsal cinsiyet eşitsizliği ortadan kaldırılmalı ve kadına yönelik şiddet ayrımcılık kapsamında değerlendirilmelidir. Taraf devletler sözleşme hükmünce ayrımcılık içeren yasaları değiştirmeli ya da yürürlükten tamamen kaldırmalı, kadın ve erkek eşitliğini fiilen sağlamak için önlemler almalıdır. Taraf devletlerin, dört yılda bir CEDAW Komitesi'ne ülke raporu vermesi ve komitenin tavsiye kararlarına uymaları gerekmektedir (Sargın, 2010-2012: 15-16).

BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadeleyi tanımlayan bir madde doğrudan yer almasa bile eşitlik ilkesini, ayrımcılık yasağını, kişi güvenliğini düzenleyen, köleliği ve işkenceyi yasaklayan kadınların haklarına işaret eden maddelerin olduğunu söylemek mümkündür.

BM İkinci Dünya Kadın Konferansı 1980 yılında Kopenhag'da, Üçüncü Dünya Kadın Konferansı 1985 yılında Nairobi'de, Dördüncü Dünya Kadın Konferansı ise 1995 yılında Pekin'de gerçekleştirilmiştir. Deklarasyon ve Eylem Platformu da kadına yönelik şiddeti, insan hakları ihlali olarak tanımlamış ve tüm dünyada eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşabilmek için kadına yönelik şiddeti acilen tedbir alınması gereken on iki kritik alandan biri olarak belirlemiştir (KSGM, 2021: 31-32). 2000 yılında New York'ta düzenlenen BM Genel Kurul Oturumu sonucunda kadına yönelik şiddetin tanımı genişletilmiş, Türkiye'nin önerisiyle "namus suçları" ve "zorla evlendirilme" başlıkları ilk kez uluslararası bir antlaşma metnine dahil edilmiştir (Ündücü-Arıkoğlu, 2016: 8).

2002 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından "Kadınların Şiddete Karşı Korunması Konulu Tavsiye Kararı" kabul edilmiştir. Bu karar, kadına yönelik şiddeti önleme ve şiddete maruz kalan kadınları koruma konusunda küresel strateji önerileri getirmiştir. Ardından da 2006 yılında "Kadınlara Yönelik Aile/Ev İçi Şiddetle Mücadeleye İlişkin Karar" ve 2009 yılında da "Evlilik İçi Tecavüz Dâhil Kadınlara Yönelik Tecavüz Konulu Karar" yürürlüğe girmiştir (KSGM, 2021: 32-33).

11 Mayıs 2011'de ise İstanbul'da, Türkiye'nin de dahil olduğu 13 ülke tarafından "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi", bilinen adıyla "İstanbul Sözleşmesi" imzalanmıştır. Sözleşme, şiddete maruz kalanların korunması ve şiddetin tamamen önlenmesi için politikalar geliştirilmesi konusunda imzacı devletlere sorumluluklar yüklemektedir. Moroğlu'na (2012: 366) göre, İstanbul Sözleşmesi uluslararası hukukta kadına yönelik şiddete ve aile içi şiddete yönelik yaptırımı olan ilk sözleşme niteliğini taşımaktadır.

İstanbul Sözleşmesi'nin denetim grubu GREVIO'nun ilk başkanı ve CEDAW komitesi eski üyesi Prof. Dr. Feride Acar**,** İstanbul Sözleşmesi'nin genel yaklaşımı ve içerdiği somut hukuki düzenlemelerle kadına yönelik şiddetle mücadele için dünyada en olumlu uzlaşma niteliği taşıyan belge olduğunu belirtmektedir. Sözleşmeye göre, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddete yönelik uzman grubu (GREVIO) sözleşmenin uygulanması konusunda takip yapmaktadır (Uluslararası Af Örgütü, 2020). İstanbul Sözleşmesi, CEDAW ile kadınlara yönelik şiddetin cinsiyet ayrımcılığa dayandığını belirtmesi nedeniyle bağlantılıdır. CEDAW, daha genel, çok yönlü ve ilke odaklı bir sözleşme iken İstanbul Sözleşmesi daha özgül, somut sorunlara odaklı, ayrıntılı ve yol haritası çizen bir sözleşmedir.

İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik şiddetin tüm türlerini, cinsiyet ayrımcılığını ve ev içi şiddeti önlemeyi amaçlayan, şiddet mağdurlarına yardım ve koruma amaçlı kapsayıcı politikalar oluşturulmasına destek veren, ekonomik eşitlik sağlanmasını ve uluslararası düzlemde kadına yönelik şiddetin önlenmesi için iş birliği yapmayı amaçlayan bir sözleşmedir (Canikoğlu, 2015: 365).

Sözleşme, taraf olmayan diğer devletlerin vatandaşları olan kadınları da kapsamaktadır. Sığınmacı ve göçmen kadınlarla ilgili de maddeleri olan sözleşme, kadınların cinsiyetleri nedeniyle maruz kaldıkları şiddet sebebiyle iltica haklarının olduğunu belirtmektedir. Gündoğmuş (2010: 111), zoraki doğum kontrolü ve evlilik, kürtaj, kadın hakları aktivistlerine yönelik şiddet, kadın sünneti, LGBT bireylere yönelik şiddet, kadınların temel hak ve özgürlüklere erişememesi gibi sorunların da sözleşme kapsamı altında olduğunu belirtmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, 11.05.2011 yılında imzalanan ve 10.02.2012 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanan İstanbul Sözleşmesi'ni 19 Mart 2021 tarihli 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 3'üncü maddesi gereğince, 1 Temmuz 2021 tarihinde feshetmiştir. Fesih kararı Resmî Gazete tarafından da yayımlanmıştır (Bianet, 2021).

1.6.2. Ulusal Düzenlemeler

Türkiye'de aile içi şiddetin tanımlandığı ve buna yönelik önemli adımlar atılan ilk yasal adım 1998 yılında yürürlüğe giren "4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun" ile başlamıştır. 2001 yılında T.C. Anayasası'nın 41. ve 66. maddeleri, 2004 yılında 10. ve 90. maddeleri, 2010 yılında ise yeniden 10. maddesinde toplumsal cinsiyet eşitliği anlamında değişiklikler yapılmıştır.

10. madde ile toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapılmış ve devlete toplumsal cinsiyet eşitliğini hayata geçirme yükümlülüğü verilmiştir. 2010 yılında anayasanın aynı maddesine "… bu maksatla alınacak tedbirler, eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz." ibaresi eklenmiştir. 41. maddesine; "Aile Türk toplumunun temelidir" ifadesine ek olarak "eşler arasında eşitliğe dayanır." hükmü eklenmiştir. 90. Maddede ise "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla ulusal kanunların aynı konudaki farklı hükümler içermesi durumunda çıkabilecek ihtilaflarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır." hükmü eklenmiş ve bu hükümle CEDAW ulusal düzenlemeler karşısında üstün konuma getirilmiştir (Karal ve Aydemir, 2012: 50-53).

4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) 1 Ocak 2002 tarihinde getirilmiştir (Bilgin, 2021: 60). Türk Medeni Kanunu'yla toplumsal cinsiyet eşitliği yalnızca kamusal alanda değil, özel alanda da uluslararası kıstaslara uygun biçimde olacak şekilde düzenlenmiştir. Acar'a (2010: 18) göre, düzenlemeyle birlikte aile reisliği, ikametgâh seçimi, çocuklarla ilgili konularda söz hakkı gibi kadın ve erkek arasında eşitsizlik içeren ve erkeğin üstün tutulduğu hükümler kanundan kaldırılmıştır. Ayrıca evlilik içinde edinilen ortak malların bir boşanma durumunda eşler arasında eşit paylaşımı ilkesinin gözetilmesine yer verilmiştir.

Konut seçimi konusunda erkeğe üstünlük tanıyan hüküm, İsviçre Medeni Kanunu'nun 162. maddesinde olduğu gibi değiştirilmiş, eşlerin bu seçimi birlikte yapmaları sağlanmıştır (Dinç ve Bahadır, 2022: 91). 2005 yılında Türk Ceza Kanunu'nda yapılan düzenlemeyle birlikte, cinsel suçlar toplum düzenine ve ahlakına aykırı suçlar olmaktan çıkartılıp kişiye/bireye karşı işlenen suçlar kapsamında değerlendirilmeye başlamıştır. Kanunda yer alan "kız ve kadın" ayrımı kaldırılmış ve kadınları "birey" olarak değil "eş" ya da "aile üyesi" olarak gören yasal yaklaşımın terk edilmesine karar verilmiştir (Karal ve Aydemir, 2012: 54).

5993 sayılı Belediye Yasası ile nüfusu 50 binin üzerindeki belediyelerin kadın ve çocuklar için koruma/sığınma evleri açması kararı alınmıştır (Sargın, 2010-2012: 19). Şiddete maruz kalmış ve can güvenliği tehlikede olan kadınlar sığınma evlerinden faydalanabilmektedir. Böylece kadın sivil toplum örgütlerinin de yaşadıkları illerin belediyelerinden sığınma evleri talep etmesinin önü açılmıştır.

1998 yılında yürürlüğe giren ve aile içi şiddetle mücadeleye yönelik atılan en önemli adımlardan biri olan 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun birçok eksiklik içermektedir. Bu eksiklikler sonraki yıllarda çıkartılan yeni yönetmeliklere rağmen giderilememiştir (Canikoğlu Kırbaş, 2015: 362). İstanbul Sözleşmesi'nin 2011 yılında imzalanmasını takiben Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde ilgili kuruluşların destekleriyle İstanbul Sözleşmesi'ne uyumlu olan "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe alınmıştır (KSGM, 2018: 25).

6284 Sayılı Kanun, şiddete maruz kalan ya da şiddete maruz kalma tehlikesi altında olan kadınların, çocukların, tüm aile bireylerinin veya ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve şiddetin önlenmesi için alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir. Ev içi şiddet, fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet ile kadınlara yalnızca kadın oldukları için uygulanan, kadının insan hakları ihlaline yol açan tutum ve davranışlar bu kanunun kapsamına alınmıştır. Kadınları, çocukları, aile bireylerini ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarını kapsayan kanunda şiddetin önlenmesi bakımından evlilik kapsamındaki birlikteliklerin şart olmadığını söylemek mümkündür. Özdemir'e (2013: 47) kadın evlenmiş, boşanmış olabilir ve yaşı önemli değildir. Kanunda, şiddet mağduru kişileri şiddet uygulayan kişilerden korumaya yönelik tedbir kararlarının alınmıştır. Şen Alican (2018: 150) bu tedbir kararlarının gecikme durumlarında mülki amir ve kolluk tarafından verilen kararların uygulandığını ve aile mahkemelerinin hem koruyucu hem önleyici tedbir kararlarını alma yetkisi bulunduğunu belirtmektedir.

6284, 4320 Sayılı Kanun'da geçen koruma tedbirlerini içermekle birlikte, şiddet mağdurları için şiddetin önlenmesi, koruma tedbir kararları, ŞÖNİM (Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi) gibi kurumlarla destek ve izleme hizmetleri için koordinasyon sağlanması, şiddet mağdurlarına geçici maddi yardım desteği sağlanması gibi açılardan kapsamlı düzenlemeler içermektedir. 6284 sayılı kanunun etkin uygulanması ve kadına yönelik şiddetle mücadelede kurumsal olarak sorumlulukların belirlenmesi adına 17 Aralık 2019'da Adalet Bakanlığı "Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanması" konulu 154/1 sayılı genelge yayımlamıştır. 01 Ocak 2020'de de İçişleri Bakanlığı tarafından "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi" yayımlanmıştır (KSGM, 2021: 34).

1.7. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Bir Türü Olarak Dijital Şiddet

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet; kadına yönelik şiddeti ifade etmekte ve ev içi şiddeti, eş ya da partner şiddetini kapsadığı gibi dijital şiddeti de kapsamaktadır. Dünyada internet erişiminin artması ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla var olan şiddet türlerine bir yenisi eklenmiş ve toplumsal cinsiyete dayalı bir şiddet biçimi olan dijital şiddet kavramı ortaya çıkmıştır.

European Parliament (2018: 11) bu şiddet türünün sosyal medya platformlarında (Facebook, Twitter (X), Instagram, LinkedIn, Youtube vb.), tartışma sitelerinde (Reddit vb.), arama motorlarında (Google, Yandex, Yahoo vb.), mesajlaşma uygulamalarında (Whatsapp, Facebook Messenger, WeChat vb.), bloglar, arkadaşlık siteleri, haber sitelerinin medyanın yorum bölümleri ve çevrimiçi gazeteler, forumlar, video oyunlarının sohbet odalarında görülebildiğini belirtmektedir.

Avrupa Konseyi Siber Suçlar Komitesi (2018: 5), "Mapping Study on Cyberviolence" isimli raporunda dijital şiddeti "fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar veren/verebilecek olan, bireyin koşullarının veya savunmasızlığının istismar edilmesi ya da tehdit edilmesi için bilgisayar sistemlerinin kullanılması" şeklinde tanımlamaktadır. Uluslararası Kadın Araştırma Merkezi (ICRW) tarafından yapılan tanıma göre (2018: 1), toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddet; teknolojinin kolaylaştırdığı, bir ya da daha fazla kişiye cinsel kimlikleri nedeniyle cinsiyet normlarını uygulayarak zarar veren eylemleri kapsamaktadır. İnternet ya da mobil teknolojiler kullanılarak gerçekleştirilen şiddet eylemleri siber takip, zorbalık, cinsel taciz, hakaret, nefret söylemi ve istismar şeklinde olabilmektedir.

Teknoloji aracılığıyla gerçekleşen cinsiyete dayalı şiddet, "bilgi iletişim teknolojileri ya da diğer dijital araçlar kullanılarak gerçekleştirilen, yardım edilen, ağırlaştırılan, artırılan ve fiziksel, cinsel, psikolojik, sosyal, politik veya ekonomik bir zarara ya da hak ve özgürlüklerin ihlaline yol açan ya da yol açma olasılığı bulunan eylemler" olarak tanımlanmaktadır (UN Women and World Health Organization,

2023). Bu eylemler, sürekli gelişen çeşitli şiddet biçimleriyle de ilişkilidir. Rızasız olarak üretilen, yayımlanan veya yeniden üretilen mahrem içeriklerin paylaşılması (NCII) da dahil olmak üzere görüntüye dayalı istismar, yapay zeka tarafından üretilen NCII ya da deepfake pornografi, kişisel verilerin paylaşılması ya da doxing, kimlik taklidi, sahte kimlik kullanımı (catfishing), şiddet tehditleri, organize taciz (dogpiling), takip ve izleme, cihaz veya uygulama kontrolü gibi siber gözetim, taciz ve istismar, cinsiyete dayalı nefret söylemi, ırkçı ve cinsiyetçi saldırılar (misogynoir) ve cinsiyete dayalı dezenformasyon bunlara örnektir.

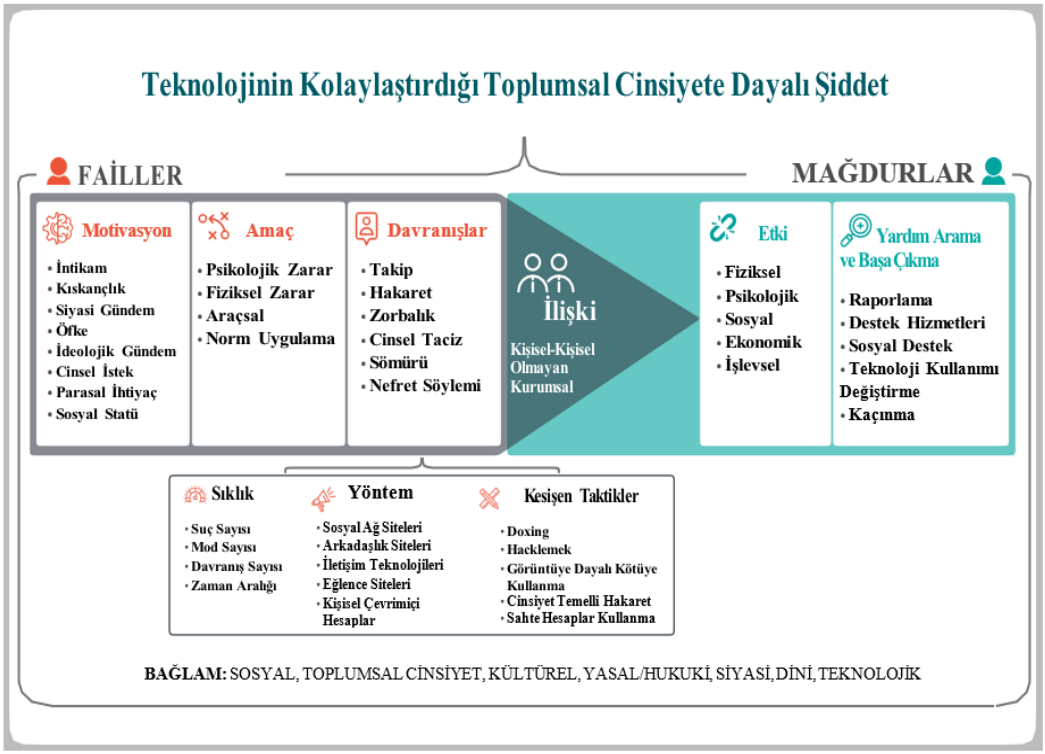
Jankowicz ve diğerlerine (2024: 4) göre, bu şiddet biçimleri yalnızca mağdurlarda psikolojik problemler yaratmakla kalmaz, aynı zamanda onların çevrimdışı fiziksel güvenliklerini de tehlikeye atabilir, iş gücüne ve kamusal yaşama katılımlarını caydırarak geçim kaynaklarını tehdit edebilmektedir. Dijital şiddet, kadına yönelik şiddet biçimlerinden biridir. Yeni iletişim araçları, akıllı telefonlar, sosyal paylaşım ağlarıyla denetleme, kontrol altında tutma, baskı yapma gibi davranışları içermektedir.

Berber'e (2016: 249) göre, kadınların e-posta ve sosyal paylaşım sitelerine ait şifreleri zorla istemek, çıplak görüntüleri kaydedip sonra da tehdit aracı olarak kullanmak, kadının sosyal ağlardaki kişisel bilgilerini paylaşmak ve sosyal ağlarda hakaret gibi eylemleri kapsamaktadır. Çevrimiçi ortamlarda var olan ve teknolojik gelişmelerin kolaylaştırdığı kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddet, sosyal medya platformlarında korkutma, ayrımcılık, taciz, itibarsızlaştırma, tehdit ve kontrol etme, küfürlü veya aşağılayıcı yorumlar, cinsel taciz, görüntülerin rıza dışı paylaşımı, sahte hesapların oluşturulması gibi şekillerde görülmektedir (WHE, 2018: 6). Araştırma raporlara bakıldığında, kadınların maruz kaldığı dijital şiddetin tam olarak kavramlaştırılamadığı görülmektedir. Kadınlar siber şiddet, sanal şiddet veya çevrimiçi şiddet şeklinde de isimlendirilebilen dijital şiddete, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerden dolayı çok farklı biçimlerde maruz kalmaktadır.

Kadınların zaten normal hayatlarında var olan eşitsizlikler, sanal hayatlarında da devam etmekte ve güvenlikleri sürekli olarak tehdit edilmektedir. Şener (2019: 5) dijital şiddetin gerçek dünyada yaşanan şiddetten farklı olmadığını ve ev içi ve fiziksel şiddetin devamı gibi görülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan kalıp yargıları içeren cinsiyetçi davranışlar çevrimiçi alanlara da yansıtılmaktadır.

Uluslararası Kadın Araştırma Merkezi (ICRW) (2018: 2) tarafından yapılan "Technology-Facilitated Gender-Based Violence: What Is It, and How Do We Measure It?" (Teknolojinin Kolaylaştırdığı Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet) başlıklı çalışmaya göre, kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireyler dijital şiddetten yoğun şekilde etkilenmektedir. Ayrıca dijital şiddet, duygusal problemler, statü kaybı ve intihar gibi ciddi etkilere neden olabilmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddetin türleri, faillerin amaç ve davranışlarıyla mağdurların karşılaştığı problemler aşağıdaki görselde gösterilmektedir:

Şekil 2: Teknolojinin Kolaylaştırdığı Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Komitesi (CEDAW) tarafından düzenlenen "Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Üzerine 19 Numaralı Genel Tavsiyeyi Güncelleyen 35 Numaralı Genel Tavsiye" metnine göre, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, özel ve kamusal alanlar başta olmak üzere etkileşimin olduğu tüm mecralarda görülebilmektedir (CEDAW, 2017). Aile, toplum, kamusal alan, işyeri, siyaset ortamı, spor alanı, sağlık hizmetleri, eğitim sektöründe görülen şiddet, internet ve dijital ortamlarda meydana gelen modern şiddet türü olan dijital şiddete dönüşmeye başlamıştır.

Ulusal ve uluslararası araştırmalara bakıldığında dijital (siber) şiddet kavramı zaman zaman siber zorbalık olarak da ifade edilmektedir. Siber zorbalık, çocuklar ve gençler arasındaki akran zorbalığının iletişim teknolojileri kullanılarak yapıldığı, mesajlaşma, e-posta, web siteleri ya da görüntüler yoluyla ortaya çıkan, sürekli tekrarı olan ve anonim kişiler tarafından kasten yapılan davranışları içermektedir. Dijital şiddet, bir birey ya da grup tarafından elektronik iletişim araçları ve sosyal ağlar yoluyla gerçekleştirilen, kasıtlı ve saldırgan davranışları kapsamaktadır. Rodríguez-Darias ve Aguilera-Ávila (2018: 64), siber zorbalık ve dijital şiddetin kısmen aynı anlamları taşıdığını; ancak dijital şiddetin aslında siber zorbalığı da kapsayan daha geniş bir kavram olduğunu vurgulamaktadır.

Sarışın'a (2022: 274) göre, Birlemiş Milletler Özel Raportörü insan hakları savunucuları raporlarında kadınların kendilerine gelen tehditlerin çoğunlukla cep telefonları, SMS veya e-postalar yoluyla olduğu belirtilmiştir. Gelişen teknoloji ve yeni iletişim araçlarının yaygınlığıyla birlikte sosyal medya mecraları kadın haklarının savunulduğu ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için kadınların aktivizm aracı olarak kullandığı bir alanken; içinde bulunduğumuz çağda kadına yönelik dijital şiddetin üretimine aracılık etmeye başlamıştır. "Voices From Digital Spaces: Technology Related Violence Against Women" (Dijital Mekanlardan Sesler: Kadınlara Yönelik Teknolojik Şiddet) isimli araştırmada kadınlara yönelik dijital şiddetin 5 özelliği sıralanmıştır (Fascendini & Fialová, 2011: 26-27). Bu özellikler şu şekildedir:

Anonimlik: Şiddeti uygulayan kişi, şiddete maruz kalan tarafından tanınmayabilir.
Eylem Mesafesi: Şiddet fiziksel temas olmadan ve uzak bir konumdan yapılabilir.
Otomasyon: Teknolojik imkânlarla yapılan şiddet eylemleri daha az zaman ve emek gerektirir.
Ulaşılabilirlik: Teknolojik araçların çeşitliliği ve maliyet bakımından uygunluğu, kadınları failler tarafından kolay erişilebilir hâle getirebilir.
Yayılma ve Süreklilik: İnternet ortamlarında yaygınlaşan görsel ve yazılı veriler sınırsız olarak yayılır ve uzun süre bu ortamlarda kalır.

Teknolojinin kolaylaştırdığı dijital şiddet; cinsel şiddet, taciz ve ısrarlı takip, partner şiddetinin devamı olarak telefonlar, bilgisayarlar veya internet üzerinden gerçekleşmektedir. Dijital şiddetin failleri erkekler olabildiği gibi kadınlar da olabilmektedir. Aynı zamanda mağdurlar kadınlar olabildiği gibi erkekler de olabilmektedir. Ancak özellikle de genç kadınlar dijital alanlarda cinsel şiddet ve yakın partner şiddetine maruz kalmaktadır. Baker ve diğerlerine (2013: 3) göre, bunun temel sebebi genç kadınların yaş almış kadınlardan daha fazla teknolojiyle iç içe olması olarak gösterilebilir. Öte yandan şiddeti uygulayan kişinin anonim olması ve otomasyon özelliği sayesinde teknolojik imkânlara kolay erişilebilirlik dijital şiddete maruz kalma hızını etkilemektedir. Kadına yönelik dijital şiddetin yaygınlığını ve uygulanma biçimlerini tespit ederken birtakım kategoriler bulunmaktadır (Rai, 2017: 964). Bu kategoriler şu şekilde sıralanmaktadır:

Failin belirlenmesi: yakın partner, ebeveynler, yabancılar, toplum ya da devlet vb.
Mağdurun sosyal ve bedensel özellikleri: sınıf, etnik köken, milliyet, ırk, yaş, fiziksel ve zihinsel yetenekler vb.
Kullanılan teknolojik aracın tespit edilmesi: cep telefonu, sosyal ağ platformları, sohbet odaları, e-posta, web sitesi vb.
Şiddetin niteliği: çevrimiçi taciz, ısrarlı takip, yakın partner şiddeti, cinsel saldırı ve tecavüz, intikam pornografisi vb.)
Şiddet eyleminin türü: tehdit, şantaj, kimlik hırsızlığı, çevrimiçi ve/veya çevrimdışı faaliyetlerin gözetimi, izinsiz kayıt ve/veya dağıtım vb.

Mağdurun karşılaştığı zarar: fiziksel zarar, psikolojik zarar, cinsel zarar, ekonomik zarar, gizlilik zararı vb.

Hayatımızın bir parçası olan teknolojiyi her kullanıcı zarar görmeden kullanma hakkına sahiptir. Ancak dijital alanlarda saldırgan davranış, taciz, küfürlü dil, nefret söylemleri ve aşağılayıcı görüntülerin paylaşımının yüzde 95'i kadınlara yöneliktir (APC, 2018: 1). Teknolojinin kolaylaştırdığı kadına yönelik dijital şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet eylemlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.7.1. Dijital Şiddetin Nedenleri ve Hedef Grupları

İnternete olan erişimin kolaylaşması ve sosyal medya kullanımının artması küresel bir sorun olan kadınlara ve kız çocuklarına yönelik dijital şiddetin yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Araştırmalara göre, 10 kadından 7'si dijital şiddete maruz kalmakta ve şiddete maruz kalan kadınların yüzde 77'si ayrıca fiziksel veya yakın partnerden gelen cinsel şiddet gibi en az bir şiddet türüne daha maruz kalmaktadır (EIGE, 2017: 2).

Yaş, cinsiyet vb. gibi temel değişkenlere göre istisnasız her ülkede görülebilen dijital şiddet önemli bir sorun olarak görülmektedir. Li'ye (2005: 265) göre, her yaştan insanın maruz kaldığı dijital şiddet, 21. yüzyılda teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte özellikle de çocukların ve gençlerin internet ile yoğun bir şekilde içli dışlı olmaları nedeniyle ilkokul, ortaokul veya lise çağındaki çocuklar arasında sıklıkla görülmektedir. Mishna ve diğerleri (2012: 67) dijital şiddet mağduru kişilerin ilerleyen yaşlarda dijital şiddeti uygulayan failler de olabileceğini belirtmektedir.

Powell ve Henry (2015: 2), kadınlar gibi erkeklerin de dijital şiddete maruz kalabildiğini ancak kadınların ezici bir çoğunlukla dijital şiddete maruz kalma oranının daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Öte yandan failler genellikle erkektir. Almanya'da 9000 kişiye uygulayan anket, 10-50 yaş aralığında olan internet kullanıcısı kadınların ve kız çocuklarının, dijital şiddetin farklı şekillerine maruz kaldıklarının ortaya konulması da buna kanıt olarak sunulabilir.

Dijital şiddet, gerçek dünyada uygulanan fiziksel, cinsel ya da diğer şiddet türlerinin devamı niteliğindedir (Staude-Müller, et al., 2012: 267-269). Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği tarafından yapılan Türkiye'de Dijital Şiddet Araştırması'na göre, dijital şiddete cinsiyetleri nedeniyle maruz kalanların ağırlıklı olarak kadınlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Dijital şiddete maruz kalan kadınların üçte ikisi, dijital şiddete cinsiyetlerinden kaynaklı maruz kaldıklarını belirtirken; erkeklerde ise bu oran yalnızca yüzde 8'dir.

Dijital şiddete fiziksel özelliklerinden ötürü maruz kaldığını belirten kadınlar da erkeklerin neredeyse iki katı oranındadır. Ayrıca dijital şiddete maruz kalan her dört kişiden üçü faili tanımadığını belirtmektedir (Şener ve Abınık, 2021: 19). Halder ve Jaishankar (2009: 12) kadınların maruz kaldığı siber mağduriyet türlerinin kadınların ideolojisi, mesleği, medeni durumu, cinsel yönelimi, dili, ırkı gibi faktörlere göre değişiklik gösterdiğini belirtmektedir. Şener ve diğerlerine (2019: 7) göre, LBTQ+ kadınlar, kadın gazeteciler, tanınmış/ünlü kadınlar (sanatçılar, yazarlar, influencerlar vb.), kadın siyasetçiler, kadın akademisyenler, feminist hareketin savunucusu aktivistler ve kadın dernekleri de dijital şiddet faillerinin açık hedefi olabilmektedir.

Sosyal medya platformları, kullanıcıları düşüncelerini ve hislerini rahatça paylaşma konusunda motive etmektedir. Kullanıcılar bu platformlarda halka açık bir profil oluşturmaktadır. Bu da kadınlar başta olmak üzere sosyal medya kullanıcılarının farklı türden siber saldırılara maruz kalmalarına uygun bir ortam hazırlamaktadır. Horzum ve Ayas (2013: 197) dijital şiddetin en önemli nedenlerin birinin kişinin dijital şiddete yönelik eylem girişimlerinde bulunduğunda yakalanmayacağını düşünmesi olduğunu belirtmektedir. Öte yandan dijital şiddet eylemlerinin ahlaka aykırı olmadığının düşünülmesi, bireylerin fiziksel olarak herhangi bir zarar görmediklerinin düşünülmesi ve dijital şiddetin bir intikam alma aracı gibi görülmesi de bu nedenler arasındadır.

Arslan'a (2020: 124) göre, dijital şiddet failleri saldırgan ve şiddete eğilimli bir tutum içindedir. Böylece dijital ortamlarda aşağılayıcı tavırlar sergileyerek kendilerini tatmin etmektedirler. Yeni medya araçlarının kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte çevrimdışı ortamlarda meydana gelen şiddet içerikli söylem ve eylemler, çevrimiçi platformlara taşınmıştır (Karcı, 2020: 217). Bu durum zorbaların kurbanları taciz etme yetkilerini neredeyse sınırsız hâle getirmektedir.

Dijital medyanın yoğun kullanımı dışında bu ortamların kullanıcılarına tanıdığı anonim olma imkânı da dijital şiddetin etki alanını genişletmektedir (Özmen, 2018: 958). Çelik ve Tekin'e (2015: 346) göre, dijital şiddete maruz kalan kişi şiddeti uygulayan faili tanımayabilir. Yeni medyanın kullanıcılarına sunduğu kimlik gizleyebilme imkânı, faillerin dijital ortamlarda şiddet eylemlerinde bulunabilmeleri için kolaylaştırıcı bir unsurdur.

Dijital şiddeti uygulayan kişilerin kimliklerini gizleyebilme fırsatına sahip olmaları, nefret söylemlerini ve düşmanca tutumları rahatlıkla gerçekleştirmelerine imkân sağlamakta, şiddet faillerini cesaretlendirmekte ve şiddete maruz kalan kişilere karşı empati yapmalarını zorlaştırabilmektedir. Chrisholm'a (2006: 76) göre, sosyal kullanıcıları gerçek kimliklerini gizli tutarak normal hayatta yapmaya cesaret edemeyecekleri davranışları ve söylemleri uygulayabilmektedir. Öte yandan internet ortamlarında toplumsal kuralların ve kanunların yokluğu, şiddet davranışlarının hukuki olarak ceza yaptırımına tabii tutulmayacağı düşüncesi de kullanıcıların dijital platformlarda düşüncelerini rahatlıkla ifade etmelerine imkân tanımakta ve bu sınır bazen fazla aşılarak dijital şiddet gibi zararlı sonuçlar doğurabilmektedir (Yaman vd., 2011: 217).

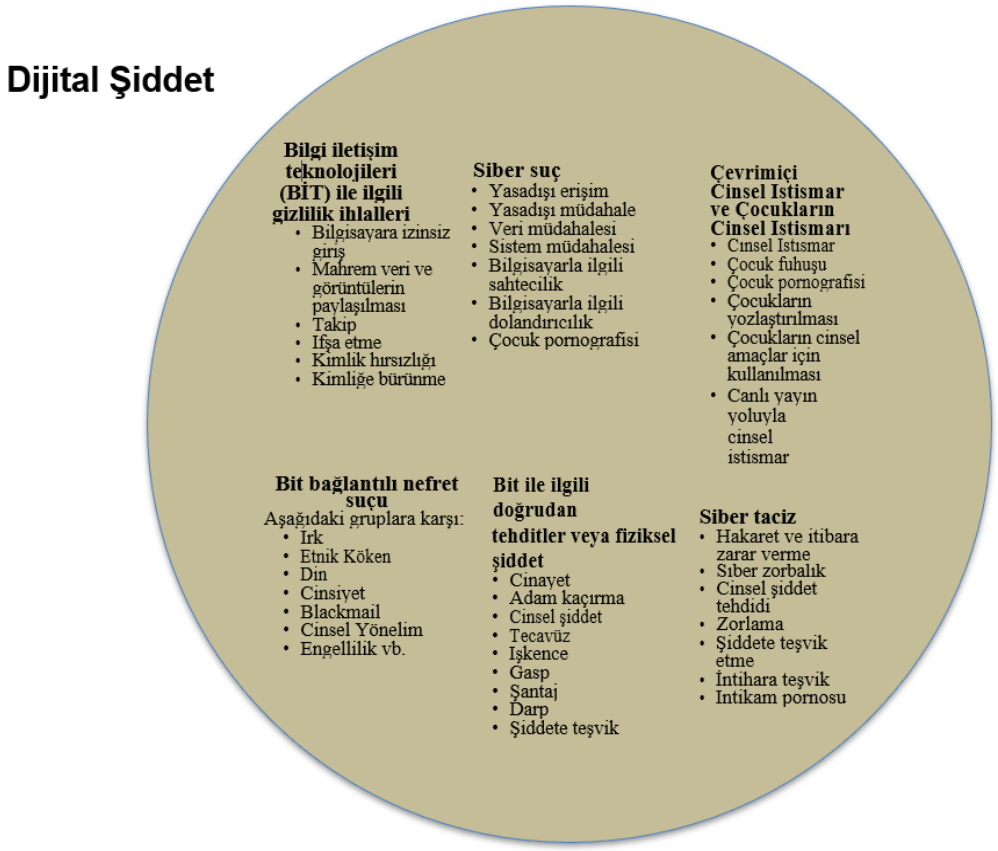
1.7.2. Dijital Şiddetin Türleri

Dijital şiddet, şiddetin diğer türlerine göre kapsam bakımından daha geniştir ve farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Dijital şiddet eylemleri, dijital ve sanal platformların etkisi büyüdükçe çevrimiçi tacizden cinsel tacize, cinayet ve intihardan fiziksel zarar verme niyetine kadar çok geniş bir çerçevede düşünülmelidir (Tandon

ve Pritchard, 2015: 21). Rai'ye (2017: 961) göre, kadına yönelik siber şiddet siber taciz, özel bilgilerin ifşası, intikam pornografisi, itibarin zedelenmesi, kimlik hırsızlığı vb. şekillerde olabilmektedir. Avrupa Konseyi Siber Suçlar Komitesi Siber Şiddet Üzerine Haritalama Çalışması'na (COE, 2018: 6) göre, dijital şiddet davranışları farklı türlerde taciz, mahremiyet ihlali, cinsel istismar ve topluluklara karşı önyargı suçlarını kapsamaktadır.

Dijital şiddet olarak kabul edilen ve suç olan davranışların çoğu birbiriyle bağlantılı veya örtüşen eylemlerin kombinasyonudur. Dijital şiddetin türlerinde görülen davranışlar eşit derecede şiddetli değildir ve hepsinin de mutlaka ceza hukuku çözümü gerekmektedir. Tüm dijital şiddet türlerine karşı önleyici, eğitici ve koruyucu tedbirler almak şarttır. Dijital şiddet görülme biçimlerinin birbirleriyle bağlantılı olduğunu belirten şekil aşağıda gösterilmektedir:

Şekil 3: Dijital (Siber) Şiddetin Görülme Biçimleri

1.7.2.1. Siber Taciz

Siber taciz, genel tanımıyla cinsel içerikli ya da cinsel şiddet tehdidi içeren e-posta ya da çevrimiçi mesajları, sohbet odalarında ya da dijital oyunlarda yapılan saldırgan davranışları, sosyal medya platformlarında din, ırk, fiziksel özellik, cinsel yönelim, engellilik durumu vb. özellikler hedef alınarak yapılan aşağılayıcı, hakaret eden ve nefret söylemleri içeren davranışları kapsamaktadır (EIGE, 2017: 2).

Siber tacizde teknolojik imkanlar kullanılarak diğer kullanıcıları sürekli rahatsız etmek, istenmediği hâlde iletişim kurmaya zorlamak, tehdit etmek ya da korkutmak gibi davranışlar söz konusudur. Öte yandan ısrarlı mobil aramalar ve mesajlar da siber şiddete dahildir. Siber şiddetin kapsamına giren örnek davranışlar ise şu şekilde sıralanmaktadır:

- İstenmeyen mesajlarla taciz etmek ya da iletişim kurmak
- Cinsel veya fiziksel tehditlerde bulunmak (örneğin “Sana tecavüz edeceğim”)
- Küfürlü, nefret içerikli, aşağılayıcı ve cinsiyetçi yorumlar yapmak
- Müstehcen görsellerin istenmeden gönderilmesi
- Sosyal medyada kadınları cinsel obje olarak gösteren içeriklerin paylaşılması
- Toplumda kabul görmeyen görüşleri ifade ettiği için kadınların taciz edilmesi
- Cinsiyetçi isim takmaların kullanılması (örn. "orospu"/"sürtük" gibi)
- İntihara teşvik eden veya kadın cinayetlerini savunan paylaşımların yapılması
- Teknolojik araçları kullanarak kişi ya da gruplara mobbing yapılması (IGF, 2015: 23)

Sosyal medya platformları üzerinden hedef alınan kullanıcılar; e-posta adresleri, SMS ya da WhatsApp gibi anlık mesajlaşma uygulamaları üzerinden de rahatsız edici taciz eylemlerine maruz kalabilmektedir. Kullanıcılar kişileri kötülemek, ilişkilerine zarar vermek ya da itibar zedelemek gibi amaçlarla taciz davranışlarında bulunabilmektedir. Yaman ve diğerlerine (2011: 167) göre, siber taciz eylemlerinin taciz olarak nitelendirilebilmesi için tekrarlanabilirlik özelliği gerekmektedir. Ancak

bu eylemlerin dijital platformlar arayıcılığıyla gerçekleştirilmesi, siber taciz eylemlerinin varlığını kanıtlamak için yeterli olabilmektedir.

1.7.2.2. Siber Takip (Stalking)

Siber takip ya da diğer adıyla stalking "sosyal medya uygulamaları ve cep telefonları yoluyla bireylere ya da gruplara yönelik kasıtlı olarak tekrarlanan, birey ya da gruplar üzerinde korku yaratan eylemler" olarak tanımlanmaktadır (Günay, 2012: 655-656). Siber takip dijital araçlar kullanılarak yapılan takiptir. Tekrarlanan eylemleri içerir, zararlı ya da zararsız eylemler olabilir, mağdurun güvenlik hissini zayıflatır ve korku salmaktadır. Ayrıca aynı kişiler tarafından da gerçekleştirebilmektedir (EIGE, 2017: 2).

Siber takip için "stalklama" (gizlice izlemek) terimi de kullanılmaktadır. Takibi yapan faillere de "stalker" ismi verilmektedir (Southworth, et al., 2007: 848). Siber ya da ısrarlı takip/staklama, dijital araçlar kullanılarak tekrarlanan tehditler ve/veya tacizlerle kişilerin korkutulduğu, güvenliklerinden endişe duyduğu davranışları içermektedir. BM tarafından düzenlenen İnternet Yönetişim Forumu'nda ele alınan "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Çevrimiçi/Online İstismar" konulu forumun raporunda (IGF, 2015: 22-23) siber takip davranışları şöyle sıralanmaktadır:

- Çevrimiçi/çevrimdışı faaliyetlerin izlenmesi ve gözetlenmesi
- Kullanıcıların izni olmadan casus yazılım veya klavye kaydedicilerin kullanılması
- Kullanıcıları rızaları olmadan takip edebilmek için GPS ya da farklı yazılımların kullanılması
- Kullanıcıların sosyal medya hesaplarının stalklanması

Siber ya da ısrarlı takip, en ciddi dijital şiddet biçimlerinden biridir. Bireye, gruba ya da kurumlara yapılabilir. Association For Progressive Communications (APC, 2018: 2) raporunda, bu eylemlerin e-posta ya da mesaj gönderirken gerçekte olunan kişiden başka bir kişi gibi davranmak, kişilerin bilgisayarlarına rızaları olmadan tuş kaydedici veya başka bir izleme cihazı yüklemek, kişilerin e-postalarını ya da diğer elektronik cihazlarını izlemek, kişilerin bulundukları yerlere rahatsız edici materyaller bırakmak gibi eylemleri içerdiği belirtilmektedir. Siber takip ve gözetim bir kullanıcının eylemlerini gerçek zamanlı ya da tarihsel olarak saptamak ve izlemek için teknolojik imkanların kullanımı anlamına gelmektedir. Bu davranışlara aşağıdaki örnekler verilebilir:

- Kullanıcıları cep telefonu üzerinden GPS arayıcılığıyla izleme
- Tarayıcı geçmişinin ve kullanılan web sitelerin takibi
- Bilgisayardaki dosyaların takibini yapma (Baker et al., 2013: 4)

1.7.2.3. Siber Sömürü (İntikam Pornografisi)

Siber sömürünün diğer adı intikam pornografisi olarak bilinmektedir. Siber sömürü kişilerin rızaları olmadan cinsel içerikli fotoğraflarını ya da videolarını çevrimiçi olarak dağıtma anlamına gelmektedir (EIGE, 2017: 2). Failler, sonlanmış bir ilişkinin öncesinde görüntü veya videoya sahip eski eş ya da sevgili/partner olabilmektedir. İlişkiyi sona erdirmek ya da erdirmemek için intikam amaçlı bireyi kamuoyunda utandırmak ve aşağılamak amaçlanmaktadır. Siber sömürü yalnızca eski eş ya da sevgili/partner tarafından ve intikam amacıyla değil, kişinin bilgisayarına, sosyal medya hesaplarına veya telefona saldırı şeklinde de gerçekleşmektedir Kişilerin çevrimiçi fotoğraflarının ve/veya mahrem videolarının kamuoyunda kötü niyetle paylaşılması ve kişilere mahremiyet ihlali yapılması rıza dışı pornografi olarak da adlandırılır. Bu davranışlar bireylerin kendi işlerinden kovulmalarına bile sebep olabilmektedir.

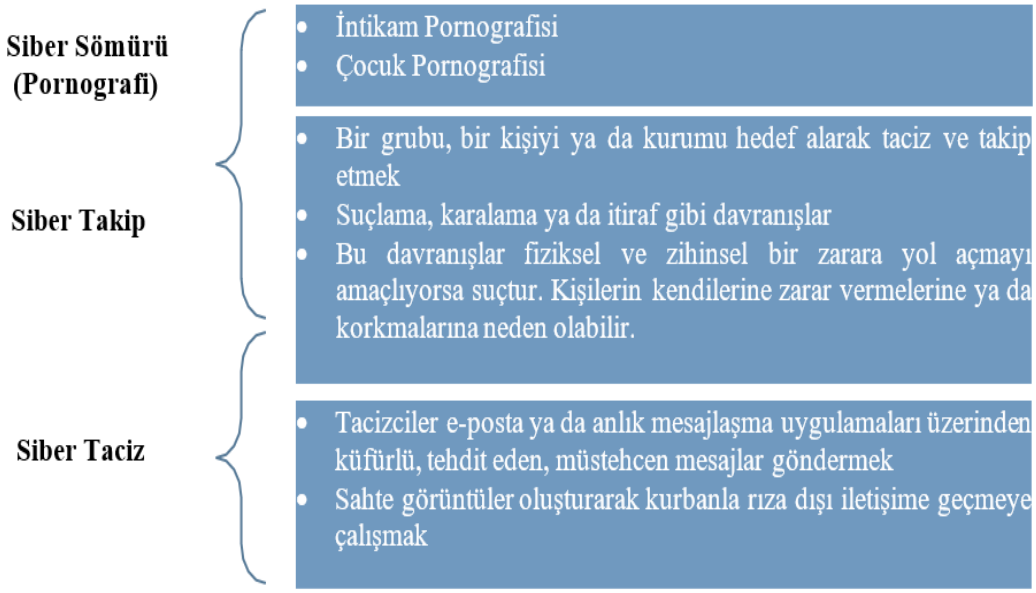
Siber sömürü, cinsel içerikli mesajlaşmaların, çıplak fotoğrafların mesaj yoluyla gönderilmesini kapsamaktadır. Pritchard ve Tandon (2015: 22) özellikle de genç kadınların büyük risk altında olduğunu belirtmektedir. Çevrimdışı iletişimde fiziksel olarak güçsüz olan kullanıcılar intikam amacıyla dijital mecraları kullanabilmektedir (Yaman vd., 2011: 177).

Kullanıcılar intikam duygusuyla hareket ederek gerçekleştirdikleri şiddet davranışları sonrasında keyif duyabilmekte ve bu davranışları eğlence malzemesi hâline getirebilmektedirler (Türkileri İnselsöz ve Uçanok, 2013: 21). Ayrıca siber sömürünün faili olan ve kıskançlık duygusuyla hareket eden kişiler birbirlerinin özel hayatlarına yönelik bilgileri de dijital ortamlarda paylaşmaktan çekinmemektedir (Varjas et al., 2010: 271). Siber sömürüde kullanıcılar manipüle edilmek amacıyla teknolojik imkanlar kullanılır. Karalayıcı ve aşağılayıcı materyallerle kişiler mağdur edilmektedir. Siber sömürüye örnek davranışlar aşağıdaki gibidir:

- Kullanıcıları tehdit ederek şantaj yapmak
- Manipülasyon amaçlı mahrem fotoğrafları dağıtmak
- Kişisel bilgilerin, görüntü ya da videoların izinsiz kullanımı
- Kişilere iftira niteliğinde, karalayıcı paylaşımlar yapmak
- Dosya paylaşım programlarını kullanarak yasadışı materyaller paylaşmak
- Teknolojiyi bir propaganda aracı olarak kullanarak şiddeti teşvik etmek (Baker et al., 2013: 6)

İntikam pornografisi ifşa edici veya cinsel içerikli şekilde olabilir. İntikam pornosunda kişilerin görüntüleri görüntü ya da videoları eski partnerleri tarafından rıza olmadan ve utandırma amaçlı internette yayınlanır. Buna benzer olan çocuk pornografisinde ise aşağılayıcı görüntülerle çocukların cinsel istismar malzemesi hâline gelmesi söz konusudur. Başkalarının çocuklarının fotoğraflarının izinsiz çekilmesi ve bunların cinsel açıdan uygunsuz şekillerde kullanılması örnek olarak verilebilir. Dijital şiddetin en bilinen üç türü olan intikam pornografisi, siber/ısrarlı takip ve siber taciz ile ilgili özet tablo aşağıda gösterilmektedir (APC, 2018: 2):

Şekil 4: Teknoloji Bağlantılı Dijital (Siber) Şiddet Türleri

1.7.2.4. İtibar Zedeleme ve Nefret İçerikli Söylemlerde Bulunma

İtibarı zedeleme ve nefret içerikli söylemlerde bulunma da dijital şiddetin türlerindedir. Bu davranışlara örnekler aşağıdaki gibi verilebilir:

- E-posta içeriklerini onay almadan silme, gönderme ya da değiştirme
- Kullanıcıların itibarına zarar vermek niyetiyle gerçek dışı kişisel veriler oluşturma ve bunları paylaşma
- Sahte fotoğraf ve videolar oluşturma ve bunları paylaşma
- Kimlik hırsızlığı (sosyal medyada bir profil oluşturup paylaşımlar yapma)
- Kullanıcıların itibarını zedelemek amacıyla özel bilgileri yayma
- Kullanıcıların itibarını zedelemek amacıyla hakaret içeren, aşağılayıcı, küçümseyici ve yorumlar yapma, bu yorumları paylaşma (IGF, 2015: 23-24)

Willard'a (2007: 7-8) göre, sosyal medya platformlarında hedef seçilen kişi ya da gruplar hakkında gerçekliği olan şeyleri inkâr etmek, hakaret ve tehdit eden şekilde konuşmak, kişiler hakkında dedikodu ortamı yaratmak ve nefret söylemlerini internet ortamlarında yaymak, dağıtmak, başkalarına göndermek itibar zedeleyen davranışlar arasında gösterilebilir. Bu davranışlar "impersonation" yani kimliğe bürünme şeklinde gerçekleşmektedir (Baştürk, 2020: 45). Kimliğe bürünme ile dijital araçlar yoluyla kişi ya da kişiler taklit edilerek zarar verici davranışlarda bulunulur. Kullanıcıların yüzlerinin ya da bedenlerinin cinsel içerikli olan sahte bir fotoğrafa yerleştirilerek herkese açık şekilde sosyal medya platformlarında paylaşılması da kimliğe bürünme yönteminin başka bir çeşididir.

Soydinç'e (2019: 5) göre, kullanıcılara ait fotoğraf, video, sohbet veya yazışma, ses kaydı gibi mahrem bilgilerin sosyal medya uygulamaları, WhatsApp gibi anlık mesajlaşma uygulamaları, e-posta gibi dijital platformlar yoluyla yayılması ve bu yolla kişilerin saygınlığını ve güvenirliliğini zedeleyecek paylaşımlarda bulunulması itibar zedeleme davranışları arasındadır. Kullanıcılarının itibarlarını zedelemek amacıyla "ifşa etme" (outing and trickery) davranışlarında da bulunulabilir (Kowalski et al., 2008: 49). Kişilerin özel bilgilerinin ve/veya cinsel içerikli fotoğraf ve videolarının sosyal medya, e-posta hesapları ya da WhatsApp gibi anlık mesajlaşma uygulamaları üzerinden yaygınlaştırmak, rıza dışı bir davranış olmanın yanı sıra kişilerin itibarlarını da zedelemektedir.

Avrupa Konseyi Siber Suçlar Sözleşmesi Ek Protokolü'ne göre çevrimiçi nefret söylemleri, her türlü ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, antisemitizmi, saldırgan milliyetçiliği, etnik merkezciliği ve hoşgörüsüzlüğe dayalı nefret içeriklerini kapsamaktadır (COE, 2017: 1). Bu söylemler azınlıklara ve göçmenlere karşı olabilir ya da cinsiyete dayalı nefreti yayan ve kışkırtan ifadeler barındırabilir.

Cinsiyetçi nefret söylemleri, nefreti yayan, teşvik eden veya haklı gösteren ifadeleri kapsamaktadır (European Parliament, 2018: 18-19). Bu davranışlar şiddet içeren içeriklerin yayınlanması ve paylaşılması, kadınların cinsel obje veya hedef olarak gösterilmesi, cinsiyetçi ve aşağılayıcı yorumların kullanılması, kadınların kendi görüşlerini ifade ettikleri için istismar edilmesi gibi şekillerde olabilmektedir. Binark'a (2010: 25) göre, dijital ortamlardan kamusal alana taşınan nefret söylemleri, kültürel kodlara, toplumun ideolojisine ve "biz ve onlar" ayrımına dayanmaktadır. Dijital alandaki denetim eksikliği ve yüz yüze yapılamayan ayrımcı duygu ve düşüncelerin dijital mecralarda rahatça yansıtılması bu söylemlerin daha da yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Bu söylemler arayıcılığıyla ötekileştirilen kimlikler, hedef gösterilenlerin sessizleşmelerine ve kendi düşüncelerini özgürce açıklamaktan kaçınmalarına neden olmaktadır.

1.7.2.5. Gizlilik İhlali

BM "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Çevrimiçi/Online İstismar" konulu forumun raporuna göre ise gizlilik ihlali olan eylemler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Kullanıcıların izni olmadan özel verilerine erişilmek ve bunları kullanmak
- Kullanıcıların hesapların ele geçime, şifreleri çalma, kimliklerini kullanma
- Kullanıcıların verilerinin çalınması için bilgisayarlarına erişme
- Fotoğraf ve/veya videolara kullanıcıların izni dışında erişme, bunların kullanılması veya dağıtılması
- Kullanıcıların bilgisi dışında cinsel içerikli görüntülerini, ses kliplerini paylaşma
- Doxing (sanal ortamlarda bilgi toplama), taciz ve diğer amaçlarla kullanıcıların izni olmadan kişisel bilgileri araştırma ve bunları yayma, "gerçek" dünyada kadına yönelik şiddet ve taciz amaçlı kullanma
- Bir kullanıcıyla temas kurmak için onun çocuklarına, ailesine, meslektaşlarına ulaşma ve onları taciz etme (IGF, 2015: 22)

Gizlilik ihlali dijital şiddet türlerinden biridir ve doxing, ya da hacking veya cracking ismi verilen eylemler şeklinde gerçekleşebilir. Doxing, kullanıcılar hakkında özel bilgilerin araştırılması ve yayınlanması anlamına gelmektedir. Kişileri ifşa etmek, utandırmak ya da doğrudan hedef alarak istismar etmek amacıyla yapılmaktadır. Hacking veya cracking eylemleri de özel iletişim verilerinin ele geçirilmesidir. Özellikle kadınlar hedeflenebilir. Web kamerası korsanlığı buna örnektir (European Parliament, 2018: 18).

1.8. Dünyada ve Türkiye'de Dijital Şiddete İlişkin Araştırma ve Veriler

İnternete erişimin giderek artmasıyla ve yeni teknolojilerin gelişmesiyle birlikte dijital alanların kadınlar ve kız çocukları için riskli ortamlar yarattığını söylemek mümkündür. Kadınların ve kız çocuklarının dijital alanlarda şiddete maruz kaldıklarına dair verileri içeren bilimsel araştırmalarda, konunun kapsamı ve boyutları tam olarak verilemese de bu alanda yapılan yayımların artması güvenli bir dijital alanı yaratmak adına önemlidir. Dünyada ve Türkiye'de dijital şiddet ile ilgili yapılan araştırmalar, kadınların dijital şiddetin çeşitli biçimlerine maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Öte yandan teknolojinin ve internet ortamının yeni şiddet türlerini meydana getirdiğini ve bireyler arasındaki mesafeleri ortadan kaldırarak dijital şiddeti uygulamayı kolaylaştırdığını söylemek mümkündür.

"BM Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Siber Şiddet-Dünya Geneli Acil Eylem Çağrısı" raporunda yer alan verilere göre, dünyada kadınların çevrimiçi şiddete maruz kalma ihtimali erkeklere oranla 27 kat daha fazladır. Kadınların yüzde 50'si çevrimiçi tacize maruz kalma nedeniyle fiziksel güvenlik endişesi yaşamaktadır (Kandil, 2021). Almanya'da 10-50 yaş arasındaki 9.000'den fazla kullanıcıya yapılan anket çalışmasına göre, kadınların erkeklerden daha fazla çevrimiçi cinsel taciz ve siber takip kurbanı oldukları ve daha travmatik sonuçlar yaşadıkları görülmüştür (Staude-Müller et al., 2012: 267-270).

Benzer şekilde ABD'de de 2014 yılında PEW Araştırma Merkezi tarafından gerçekleştirilen araştırmaya göre, erkeklerin kadınlara oranla "hafif" diye tabir edebileceğimiz siber şiddet biçimlerine (alay etme, isim takma, utandırma vb.) daha fazla maruz kalabileceği ortaya konulmuştur. Yaş aralığı 18-24 olan genç kadınlar orantısız şekilde çevrimiçi cinsel tacize maruz kalmaktadır (PEW Research Center, 2014). Avrupa ülkeleri arasında yapılan kadına yönelik şiddet araştırmasında (FRA, 2014: 98-106) yer alan bulgulara göre, her 10 kadından en az birinin 15 yaşından itibaren iki tür siber tacizden en az birine maruz kaldığı belirtilmiştir. AB'de 18-29 yaş arası genç kadınların yüzde 18'i siber cinsel taciz yaşamıştır. Siber taciz deneyimini yaşayan kadınların yüzde 77'si ise, eşinden ve/veya partnerinden en az bir tür cinsel veya fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Aynı araştırmada taciz vakalarında gerçekleşmiş olabilecek sekiz eylem türü belirtilmektedir. Bu eylemlerin üç tanesi dijital araçlar yoluyla yapılabilecek taciz eylemlerini oluşturmaktadır. Bu eylemler şu şekildedir:

• Saldırgan veya tehdit içerikli e-posta, kısa mesaj (SMS) veya anlık ileti gönderme
• Hedef kullanıcı ile ilgili rahatsız edici yorumlar yayınlama
• İnternette hedef kullanıcılara ait samimi fotoğraflar ya da videolar paylaşma

Avrupa Parlamentosu FEMM Komitesi tarafından yapılan araştırmada, her 10 kadından 1'inin 15 yaşından itibaren siber tacize uğradığı ortaya konulmuştur (European Parliament, 2018: 10). 2013 yılında yapılan "Kadınlara Destek-Women's Aid" araştırmasında aile içi şiddete maruz kalan 307 kadınla online bir anket gerçekleştirilmiştir. Anketin sonuçlarına göre, dijital şiddet mağdurlarının çoğunu kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcıların yüzde 45'i sosyal medya platformları üzerinden ya da e-posta yoluyla çevrimiçi şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Yüzde 48'i eski eşi ya da partneri tarafından çevrimiçi tacize ya da istismara maruz kaldığını, yüzde 38'i ise ilişkiden ayrıldıktan sonra çevrimiçi takip mağduru olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların yüzde 75'i ise kolluk kuvvetlerinin dijital şiddet vakalarında nasıl müdahale edeceklerini tam olarak bilmediklerinden endişe duyduklarını belirtmiştir (Women's Aid, 2013: 8).

Lenhart ve diğerleri (2016: 3) tarafından yapılan "ABD'de Çevrimiçi Şiddet, Dijital İstismar ve Siber Takip" başlıklı araştırmanın sonuçlarına göre, internet kullanıcılarının yüzde 47'sinin dijital şiddet eylemlerine maruz kaldığı ortaya konulmuştur. Araştırmaya göre katılımcılara şahsen karşılaştıkları taciz türleri sorulmuş ve bu davranış türleri üç kategoriye ayrılmıştır. Bu kategorilere göre, katılımcıların yüzde 6'sı doğrudan tacize, yüzde 36'sı mahremiyet ihlaline, yüzde 17'si ise kişilerin bir platform kullanmasını engelleyen aygıt, sunucu veya platforma zarar veren ve ona erişimi engelleyen teknik saldırılara maruz kaldıklarını belirtmiştir.

Avustralya'da aile içi şiddet mağduru 152 kişiye ve şiddetten kurtulan 46 kadına uygulanan anketin sonuçlarına göre, dijital teknolojiler sayesinde failler mağdurlara her zaman ulaşabilmektedir. Failler kadın kullanıcıları uzak mesafelerden taciz etmek ve GPS kullanarak konumlarını izleyebilmek için dijital teknolojileri kullanmaktadır. Ayrıca kısa mesaj (SMS), sosyal medya uygulamaları, GPS, fotoğraf ve video teknolojileri gibi yöntemlerle kadın kullanıcıları takip edebilmektedirler (Woodlock, 2013: 6). Dijital şiddete maruz kalan kadınların zihinsel ve fiziksel sağlığı, günlük rutinleri ve ebeveynlik ilişkileri etkilenmektedir. Woodlock (2017: 595-596) tarafından 2017 yılında yayımlanan "Ev içi Şiddet ve Israrlı Takipte Teknolojinin İstismarı" başlıklı makalenin sonuçlarına göre, dijital şiddete uğrayan kadınların kişisel telefon numaralarını değiştirmek zorunda kaldıkları, Facebook hesaplarını kapattıkları ve başka bir şehre veya ülkeye taşındıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Uluslararası Af Örgütü tarafından yapılan araştırmaya (Amnesty International, 2017) göre, sosyal medyayı aktif olarak kullanan Danimarka, İtalya, Yeni Zelanda, Polonya, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık ve ABD'de 18-55 yaş aralığındaki kadınların dijital şiddet deneyimleriyle ilgili anket yapılmıştır. Ankete katılan kadınların yaklaşık dörtte biri (%23) (İtalya'da %16'dan ABD'de %33'e kadar değişen oranlarda) hayatında en az bir kez çevrimiçi istismar veya tacize uğradığını belirtmiştir. Dijital şiddete maruz kalan kadınların yüzde 41'i ise en az bir kez bu şiddet deneyimlerinin kendilerine fiziksel güvenliklerinin sürekli tehdit altında olduğunu hissettirdiğini belirtmiştir. Ayrıca tüm ülkelerde taciz veya tacize maruz kalan katılımcıların yüzde

58'i bu eylemlerin ırkçılık, cinsiyetçilik, homofobi veya transfobi içerdiğini belirtmiştir.

İngiltere'de LGBTİ+ hakları savunuculuğu yapan Galop Derneği'nin 2022 Nefret Suçu Raporu sonuçlarına göre, LGBTİ bireylerin yüzde 60'ı çevrimiçi tacize uğramaktadır (Hubbard, 2021: 12). Pakistan'da gerçekleştirilen bir araştırmaya göre ise dini azınlıkların yüzde 57,5'i çevrimiçi ortamlarda tehdit edildiğini ve siber tacize uğradığını belirtmektedir (DRF, 2021:18).

Avustralya'da 18-54 yaş arası 3.000 kişiye dijital taciz ve istismar deneyimleri ile ilgili anket yapılmıştır. Bu ankette 1481 kadın, 1451 erkek ve 24 cinsiyetini tanımlamak istemeyen kullanıcılara teknoloji kullanımları, dijital taciz deneyimleri ve bunların etkileriyle ilgili sorular sorulmuştur. Ankete katılan Avustralyalı yetişkinlerin yüzde 60'ından fazlası dijital tacize maruz kaldıklarını bildirmiştir. Her 5 kadından 1'i ise birisinin kendisine çevrimiçi cinsel tacizde bulunduğunu bildirmiştir. Kadınların yüzde 29,1'i, erkeklerin ise yüzde 28,8'i istenmeyen cinsel içerikli görüntü ve yorumlarla karşılaştıklarını belirtmiştir. Kadınların istenmeyen e-posta ve cinsel içerikli (penis fotoğrafları gibi) alma olasılıklarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu da belirtilmiştir. Ayrıca anket sonuçlarına göre erkeklerin dijital şiddet faili olma ihtimali kadınlara oranla daha yüksek çıkmıştır. Anket katılımcılarının yüzde 50,4'ü faillerin sadece erkekler olduğunu bildirirken, yüzde 21,9'u faillerin yalnızca kadınlar olduğunu belirtmiştir (Powell & Henry, 2015: 2). Bu sonuçlara bakıldığında, kadınların erkeklere kıyasla daha fazla dijital taciz ve istismara maruz kaldığı ve mağdurların bir erkek tarafından hedef alınma olasılığının daha fazla olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Rai (2017: 964-965) tarafından yapılan araştırmada, Hindistan'da ise erkek ve kadınlardan oluşan 200 Facebook kullanıcısına anket uygulanmıştır. Anketin sonuçlarına göre, kadınların erkeklere göre siber takip ve siber taciz gibi dijital şiddet türlerine daha çok maruz kaldığı ortaya konulmuştur.

2010 yılında, İlerici İletişim Derneği (Association for Progressive Communications) tarafından yapılan "MDG3: Take Back the Tech!" projesi 2009 ve 2011 yılları arasında Asya, Afrika ve Latin Amerika'da toplam 12 ülkede yürütülmüştür. Bu ülkeler, Afrika'dan Güney Afrika, Uganda, Kongo Cumhuriyeti ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Asya'dan Pakistan, Kamboçya, Malezya ve Filipinler, Latin Amerika'dan ise Arjantin, Kolombiya, Meksika ve Brezilya şeklindedir. Proje kapsamındaki ülkelerde teknolojinin kolaylaştırdığı dijital şiddet ile ilgili araştırma yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre 15-25 yaş arasındaki kadınların cep telefonu, SMS, e-posta, blog, video ve sosyal medya platformları arayıcılığıyla çeşitli ihlallere maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır. Facebook'un dijital şiddet uygulamak için en sık kullanılan platform olduğu; çıplak fotoğraf, cinsiyetçi ifadeler, cinsel içerikli mesajlar ve kişisel fotoğrafların izin dağıtıldığı belirtilmiştir (Fascendini & UAlová, 2011: 25).

"Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Siber Şiddete Tanık Olan Ergen Seyirciler: Ne Gözlemliyorlar ve Nasıl Tepki Veriyorlar" başlıklı makalede (Rebello-Catalan & Mayor-Buzon, 2020: 2031-2037) yaşları 13-17 arasında değişen 1.468 ergene uygulanan anketin sonuçlarına değinilmiştir. Araştırmaya göre katılımcıların dörtte birinin kadınlara ve kız çocuklarına yönelik farklı dijital şiddet türlerini sıklıkla gözlemlediği tespit edilmiştir. Katılımcıların yüzde 24'ü dijital şiddeti sıklıkla gözlemlediğini belirtmiş ve en yaygın olarak da partnerlerin sosyal medyada hesaplarını izledikleri ve telefon kullanımlarını incelediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca araştırmada dijital şiddet eylemlerini gözlemleyenlerin üçte birinin şiddete maruz kaldığında pasif davrandığı ve tepki vermediği belirlenmiştir.

2019 yılında Çin'de başlayıp tüm dünyaya yayılan Covid-19 salgınının bir sonucu olarak tüm dünyada karantina uygulaması uygulanmıştır. Karantina uygulamaları nedeniyle internet kullanımı tüm dünyada artış göstermiştir. İnternet ve dijital araçların kullanım oranının artması, dijital şiddetin görülme sıklığının doğrudan artmasına neden olmuştur.

Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi (UN Women) tarafından hazırlanan özet bilgi notuna göre "COVID-19 Döneminde Kadın ve Kız Çocuklarına Yönelik Dijital Şiddet ve BİT Yoluyla Şiddet" başlıklı bilgi notuna göre pandemi döneminde sosyal izolasyon sürecinde kadına yönelik dijital şiddet vakaları artmıştır. Bireyler iş, okul ve sosyal amaçlar için internete yöneldikçe dijital şiddet oranları da yüzde 50 ile yüzde 70 arasında artış göstermiştir. Özellikle de kadınlar ve kız çocukları ısrarlı takip, Zoom görüşmelerine izinsiz girişler, tehdit ve cinsel içerikli paylaşımlar gönderilmesi gibi dijital şiddet eylemlerine çok sık maruz kalmaktadır. Bilgi notunda yer alan verilere göre ise 2018 yılında Kanada'da her beş kadından birinin dijital şiddete maruz kaldığı, Fransa'da kadınların yüzde 15'inin siber taciz ile karşılaştığı, Amerika Birleşik Devletleri'nde kadınların cinsiyetlerinden dolayı dijital şiddete maruz kalma oranlarının daha yüksek olduğu, Avrupa Birliği'nde her 10 kadından 1'i siber tacize maruz kaldığı, Pakistan'da kadınların yüzde 40'ının çeşitli şiddet biçimleriyle karşı karşıya kaldığı ortaya konulmuştur (UN Women, 2020: 2-3).

Covid-19 döneminde salgın öncesi döneme göre internete erişimin arttığını belirten Mohammadi'ye (2020) göre, kadınların iş, eğitim, sağlık, aile ve sosyal etkileşimler, eğlence vb. çeşitli nedenlerle dijital alanlarda varlığı artırdığını ve bunun bir sonucu olarak da cinsel taciz, intikam pornografisi, zorbalık, manipülasyon, şiddet tehditleri, cinsiyetçi içerikler paylaşılması, Zoom'da trollenme (Zoombombing) vb. siber şiddet biçimlerine maruz kalmıştır. Ayrıca dijital şiddet mağduru kadınlar dijital şiddete uğradıklarında depresyon, kaygı, travma ve özgüven sorunları yaşamaktadır.

Covid-19 pandemi sürecinde Hindistan'daki internet kullanıcılarının dijital şiddeti nasıl ve ne düzeyde deneyimlediklerini araştıran bir araştırmada, pandemi öncesi dönemde Twitter'da meydana gelen dijital şiddet oranının yüzde 26 iken pandemiyle bu oranın yüzde 74'e yükseldiği ortaya konulmuştur. Araştırmada Instagram, Twitter (X), Facebook ve YouTube gibi sosyal medya platformlarında toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti sürdüren içeriklerin paylaşıldığı tespit edilmiştir. Cinsel taciz eylemleri, sosyal medyadaki paylaşımlara yapılan rahatsız edici yorumlar,

uygunsuz fotoğraf gönderimi ve kadınlara ait hesap bilgilerinin izinsiz paylaşılması gibi dijital şiddet vakalarına da sık rastlanmıştır (Quilt.AI & ICRW, 2021: 7).

İngiltere'de yayımlanan çalışmaya göre, katılımcıların yüzde 46'sı pandemi döneminde siber şiddete maruz kalmıştır. Katılımcıların yüzde 84'ü ise çevrimiçi ortalarda bilinmeyen hesap sahipleri tarafından siber tacize uğradıklarını belirtmiştir. Katılımcılar siber şiddete en sık Twitter (%65), Facebook (%29) ve Instagram (%18) üzerinden maruz kalmıştır (Glitch & End Violence Against Women, 2020: 7).

Türkiye'de kadına yönelik şiddet üzerine gerçekleştirilen en kapsamlı çalışmalardan biri olan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" sonuçlarına göre, her 10 kadından 3'ünün hayatında en az bir kez ısrarlı takibe maruz kaldığı ortaya konulmuştur. Araştırmaya göre en yaygın görülen ısrarlı takip biçimleri telefon araması (%19), kısa mesaj (SMS), mektup ya da e-posta gönderme (%8), sosyal medya aracılığıyla takip (%6) ile çalışılan ya da yaşanılan mekanlara gelerek rahatsız etme (%6) şeklindedir. Araştırma sonuçlarına göre en sık rastlanan ısrarlı takip eylemlerinin faillerinin daha çok yabancılar, yabancılardan sonra ise en fazla ısrarlı takip eylemi gerçekleştirenler kadınların eski eşleri ya da birlikte oldukları erkek partnerlerdir (HÜNE, 2015: 118). Bu bulgular, Türkiye genelinde kadınların yüzde 27'sinin yaşamları boyunca en az bir kez ısrarlı takibe maruz kaldığını açık şekilde göstermektedir.

"Bilişim Okuryazarlığı Bağlamında Siber Şiddetin Meşrulaştırılması" başlıklı makalede iletişim araçlarının kullanılarak şiddetin meşru algılanmasına neden olan bilişim okuryazarlığı, dijital şiddet ve duygusal sağırlık (aleksitimi) kavramlarının kullanıcıların şiddeti meşru olarak algılamaları üzerindeki etkisi 400 üniversite öğrencisine anket uygulanarak araştırılmıştır. Araştırmaya göre, dijital şiddetin faili ve kurbanı olma, bilişim okuryazarlığı ve duygusal sağırlık değişkenlerinin dijital şiddeti meşru algılamayla doğrudan ilişkili olduğu saptanmıştır (Turan ve Dilmen, 2016: 25-28).

"Dijital Şiddet: Sosyal Paylaşım Ağları Üzerine Bir Araştırma" başlıklı çalışmada da dijital şiddetin boyutlarını sosyal medya uygulamaları üzerinden incelemek için Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'nde öğrenim gören 206 öğrenciye anket uygulanmıştır. Anket sonuçlarına göre araştırmaya katılan kadın öğrencilerin yüzde 11,9'unun cinsel içerikli mesajlara, yüzde 11,9'unun ısrarlı takibe ve yüzde 2,8'inin ise özel bilgilerinin hacker tarafından ele geçirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Erkek öğrencilerin ise yüzde 14,8'inin cinsel içerikli mesajlara, yüzde 6,8'inin siyasi içerikli paylaşımlara, yüzde 6,8'inin ısrarlı takibe, yüzde 2,2'sinin ise özel bilgilerinin hackerler tarafından ele geçirildiği ortaya konulmuştur. Ayrıca öğrenciler dijital şiddete maruz kaldıklarında, maruz kaldıkları uygulamaları silme ve tüm bilgilerini gizleme yollarına başvurmaktadır (Cebecioğlu ve Altıparmak, 2017: 427-428).

Temur-Şimşekcan (2018: 47-65) tarafından yapılan "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Başka Bir Biçimi: Siber Şiddet" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında Facebook üzerinden dijital şiddete yönelik çevrimiçi anket 18-75 yaş arası 550 kadın tarafından doldurulmuştur. Araştırmaya katılan her 10 kadından 6'sı dijital şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Dijital şiddete maruz kalan kadınların oranı yüzde 59,8'dir. Çalışmaya katılan kadınların en çok maruz kaldıkları dijital şiddet biçimi istenmeyen mesajlar alma, cinsel içerikli medya içeriklerinin alınması ve profillerinin takip edilmesi şeklindedir. Çalışmaya katılan her 10 kadından 7'si sosyal medya platformlarında kendilerini güvende hissetmediği belirtilmiştir. Kadınların dijital şiddete maruz kaldıklarında en sık verdikleri tepkinin "öfke" olduğu tespit edilmiştir. Bu tepkileri şaşkınlık, çaresizlik, güçsüzlük, kendi güvenliği konusunda endişe etme, aile ve arkadaşların duymasından çekinme, korku ve üzüntü duyguları izlemektedir. Ayrıca katılımcıların çoğu dijital şiddete maruz kaldığında yardım talep etmediğini belirtmiştir. Bunun en çok ifade edilen iki nedeni ise, başlarına gelen dijital şiddet eylemlerinin yeterince ciddi bir olay olmadığına kanaat getirmeleri ve bu durumla kendi başlarına idare etmeleri gerektiğini düşünmeleridir.

Yıldırım'ın (2019: 66-73) "Sosyal Medyada Kadınlara Yönelik Dijital Şiddet" isimli yüksek lisans tezi kapsamında 18 kadın üniversite öğrencisi ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, görüşmeye katılan kadınların çoğu dijital şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. En sık karşılaşılan dijital şiddet biçimi tanınmayan/anonim kişiler tarafından istenmeyen mesajlar alınması ve yakın çevrenin özel alana müdahalesi şeklindedir. Öte yandan katılımcılar dijital şiddete maruz kaldıklarında haklarını arayamadıklarından, arasalar bile çözüme kavuşacağına dair inançları olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların tamamı dijital şiddete maruz kalma durumunda hukuksal yollara başvurabileceğini ifade etse de yargıya güvenmediklerini belirtmiştir.

2018 yılında yayımlanan "Sosyal Medyada Psikolojik Şiddet: Baskı, Sömürü, Tehdit Olarak "Paylaşma!" Kültürü" başlıklı çalışmaya göre, görüşme yapılan kadın kullanıcılar sosyal hesaplarını kullanırken özgür olmadıklarını belirtmiştir. Ayrıca bu kadın öğrencilerin erkek arkadaşlarının sosyal medya hesaplarını sürekli takip ettiği ve uygun bulmadıkları gönderileri kaldırdıkları ortaya çıkmıştır (Yalın vd., 2018: 289-290).

Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği (TBİD) tarafından yapılan "Dijital Şiddet ile Mücadele" başlıklı proje kapsamında KONDA ile yapılan "Türkiye'de Dijital Şiddet Araştırması" sonuçlarına göre, Türkiye'de her beş kişiden birinin en az bir kez dijital şiddete maruz kaldığı ortaya konulmuştur. Araştırma kapsamında 73 ilin 340 ilçesinde 3346 katılımcıyla telefonla görüşmeler yapılmış, katılımcıların yüzde 50,2'sini kadınlar ve yüzde 49,8'ini de erkekler oluşturmuştur. Yapılan anketin sonuçlarına göre, kadınlar cinsiyetleri ve fiziksel görünümleri, erkekler ise siyasi görüşleri nedeniyle dijital şiddete maruz kalmaktadır. Kadınların yüzde 51'i dijital mecralarda yazılı, sesli ya da görüntülü taciz mesajları alırken yüzde 46'sı ise ısrarlı takibe maruz kaldığını belirtmiştir. Dijital şiddetin en yaygın olduğu sosyal medya platformları ise sırasıyla; yüzde 53 oranı ile Instagram, yüzde 35 ile Facebook ve yüzde 19 ile Twitter olarak belirlenmiştir (Şener ve Abınık, 2021: 14-29).

Esen ve Yengin (2021: 167) makyaj videoları ile ünlü olan kadın bir influencerın Instagram'da maruz kaldığı dijital şiddeti araştırmıştır. Araştırma kapsamında kadın influencerların paylaştığı fotoğrafların altına yapılan yorumlar içerik analizine tabii tutulmuştur. Bu yorumlarda çoğunlukla anonim kimliğe sahip kullanıcılar tarafından nefret içerikli yorumların yapıldığı, bu yorumlara da başka kullanıcıların beğeni ile destek verdikleri sonucu elde edilmiştir.

"Dijitalleşen Medya ve Yarattığı Yeni Şiddet Alanı: Dijital Şiddet" başlıklı yüksek lisans çalışmasında internet erişimi olan 13 yaş üstü kullanıcıların internet ve cep telefonu kullanırken maruz kaldıkları dijital şiddet oranları, dijital şiddete yönelik verdikleri tepkiler ve dijital şiddet ile nasıl baş ettikleri incelenmiştir. Anket tekniği kullanılarak yapılan çalışmada, 13 yaş üstü internet kullanıcılarının en sık karşılaştığı dijital şiddet türünün kendilerine "rahatsız edici/istenmeyen mesajlar gönderilmesi" olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dijital şiddete maruz kalındığında ise en fazla verilen tepkinin "sinirlenme/öfkelenme" şeklinde olduğu ortaya çıkmıştır. Dijital şiddete maruz kalan kişilerin en sık aldığı önlem ise "kişileri engelleme/bloklama" şeklindedir (Barındık, 2021: 188-199).

Meydaneri (2021: 28) tarafından yapılan yüksek lisans tezi kapsamında ise Çorum ilinde yaşayan kadınların dijital şiddet deneyimleri ve sosyal medyanın kadına yönelik şiddet üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışma kapsamında 552 kadına anket uygulanmıştır. Anketin sonuçlarına göre, kadınların yüzde 69,5'i sosyal medyada ısrarlı takibe maruz kalmakta, yüzde 58,8'i sosyal medyada rahatsız edici mesajlar ya da yorumlar almakta, yüzde 41,2'si sosyal medyada cinsel içerikli, tehdit hakaret vb. içerikli mesajlar veya yorumlar almakta, yüzde 30,5'i cep telefonu yoluyla dijital şiddete maruz kalmakta, yüzde 26'sı sosyal medya aracılığıyla cinsel içerikli, tehdit hakaret vb. içeren fotoğraf veya video almakta ve yüzde 23,7'sinin ise sosyal medya hesaplarının hacker veya yabancı kişilerce ele geçirildiği tespit edilmiştir.

"Dijital Şiddetin Şiddete Maruz Kalan Kadınlar Bağlamında İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde dijital şiddete maruz kalan 18-28 yaş aralığındaki 6 kadın katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda dijital alanın sağladığı kolaylıkların dijital şiddet faillerini cesaretlendirdiği ve kadın

mağdurlarla ısrarlı bir şekilde iletişime geçmeye çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Mağdur kadınların dijital şiddete karşı tepki verdiklerinde ise suçun reddedilmesi, kadınların abarttığının ya da durumu yanlış anladığının iddia edilmesi ve hatta şiddet davranışlarının sorumluluğunun kendilerinin üzerine yüklenmesi gibi durumlarla karşılaştıkları belirtilmektedir. Ayrıca kadın kullanıcıların sosyal medya hesaplarını gizli kullanma, gönderileri yorumlara kapatma, kişileri engelleme gibi yöntemleri kullanarak kendilerini dijital şiddetten korudukları sonucuna ulaşılmıştır (Muştu, 2022: 126-130).

Kadınlara yönelik işlenen siber suçların kriminolojik boyutunu incelemek ve olaylara mağdurların gözünden bakabilmek için yapılan başka bir araştırma kapsamında, 11'i kadın ve 1'i erkek olmak üzere toplam 12 dijital şiddet mağduruyla fenomenolojik çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcılar Facebook, Twitter (X), Instagram, LinkedIn, Whatsapp ve ikinci el kıyafet satımı için kullanılan Dolap uygulaması üzerinden dijital şiddete maruz kalmıştır. Dijital şiddet mağdurlarının yüzde 50'si erkek arkadaşı tarafından sonlanmış bir ilişki ya da ilişki teklifinin reddedilmesi nedeniyle dijital şiddete uğradıklarını belirtmiştir. Ayrıca mağdurların yüzde 25'i maruz kaldıkları dijital şiddet eylemlerini savcılığa şikâyet ederken diğerleri ise çeşitli sebepler nedeniyle şikâyette bulunmaktan çekindiklerini belirtmiştir (Akdemir, 2022: 402-407).

Coşkun (2023: 33-35) tarafından yapılan "Türkiye'de Kadınların Yaşadığı Dijital Şiddet ve Sosyal Destek Mekanizmaları" başlıklı yüksek lisans tezinde, İstanbul'da ikamet eden 18-40 yaş aralığındaki 211 genç kadına anket uygulanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, kadınların en sık karşılaştığı dijital şiddet eylemleri şu şekildedir: %98,1 arama listesinin kontrol edilmesi, %97,6 adına sahte hesap açılması, %96,2 mesajlarının okunması, %94,3 kendisine ait sosyal medya şifrelerinin istenmesi, %92,4 kendisinden çıplak veya yarı çıplak fotoğraf istenmesi. Kadın katılımcıların %35,6'sının mevcut ya da geçmiş ilişkisinde dijital şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların yüzde 96,8'inin dijital şiddete maruz kaldığında hukuki bir yola başvurmadığı, yüzde 53,9'unun ise psikolojik destek almadığı sonucu elde edilmiştir.

Kadınların siber zorbalığa maruz kaldıkları sosyal medya platformlarını, siber zorbalığa maruz kalma nedenlerini, siber zorbalığın duygusal anlamda etkilerini ve siber zorbalığı önlemeye yönelik çözüm önerilerini ortaya koymayı amaçlayan bir çalışmada, 20 kadın katılımcıyla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; kadın katılımcıların Instagram, Twitter, LinkedIn ve Facebook platformları üzerinden siber zorbalığa maruz kaldıkları belirlenmiştir. Katılımcıların maruz kaldıkları siber zorbalık biçimleri ise sosyal medya şifrelerinin ele geçirilmesi, cinsel/küfür içerikli mesajlar gönderilmesi, kişisel fotoğraf, video ve bilgilerin yayılması ve ısrarlı takip şeklindedir. Katılımcılar siber zorbalığa maruz kaldıktan sonra sinirli ve tedirgin olduklarını, üzüntü ve korku duyduklarını belirtmiştir. Araştırmanın diğer bulgularına göre katılımcılar siber zorbalığa maruz kaldıktan sonra sosyal medya hesaplarını gizliye aldıklarını ya da kapattıklarını, sosyal medyada uzun bir süre paylaşım yapmadıklarını ve sosyal medya hesaplarından kendi fotoğraflarını kaldırdıklarını belirtmiştir (Şentürk Dizman, 2023: 58-63).

"Üniversiteli Kız Öğrencilerin Çevrimiçi Cinsel Şiddet Deneyimleri ve Baş Etme Yöntemlerinin Belirlenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında, Türkiye'deki üniversitelerin ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim gören 604 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin sosyal medya platformlarını en çok film izleme/müzik dinleme amaçlı kullandıkları ve dörtte birinin ise çevrimiçi cinsel şiddeti deneyimlediği sonucuna ulaşılmıştır. Kadın öğrencilerin en çok maruz kaldığı çevrimiçi cinsel şiddet deneyimi "rahatsız edici cinsel içerikli mesaj/e-posta/fotoğraf/video alma" ve "numara gizlenerek aranıp rahatsız edici müstehcen sesler çıkarılması" şeklindedir. Çevrimiçi cinsel şiddetin en sık görüldüğü platformun ise Instagram olduğu ve şiddet faillerinin çoğunlukla yabancı kişiler olduğu tespit edilmiştir (Kan Şıkoğlu, 2023: 32-35).

Literatürde yer alan bu araştırmalar hem kadın hem de erkeklerin dijital şiddeti deneyimleyebileceğini ancak kadınların dijital şiddete maruz kalma oranının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal medya kullanıcılarının dijital şiddete maruz kaldıklarında nasıl hareket edecekleri konusunda bilinçsiz olması, dijital şiddetin meşru algılanmasının önüne geçebilmek için medya okuryazarlığı ve bilinçli internet kullanımının oldukça önem arz ettiğini ortaya koymaktadır.

1.9. Dijital Şiddete Yönelik Hukuki Çözümler ve Bireysel Önlemler

Türk hukukunda dijital şiddet eylemlerini doğrudan önlemeye yönelik bir düzenleme yoktur ancak Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982 Anayasası), 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'unda dijital şiddet eylemlerinin suç olarak kabul edildiği ve mahremiyet hakkının korunmasına yönelik maddeler bulunmaktadır (European Parliamentary Research Service, 2021: 55). Mahremiyetin korunması anayasal haklar ve veri koruma kuralları ile de desteklenmektedir. Belçika, Çekya, Fransa, Almanya, Hollanda, İtalya ve İspanya gibi ülkelerde de toplumsal cinsiyete dayalı siber şiddet ile ilgili yasalar mevcuttur.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Komitesi (CEDAW, 2017) tarafından düzenlenen "Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Üzerine 19 Numaralı Genel Tavsiyeyi Güncelleyen 35 Numaralı Genel Tavsiye" metninin 20'nci maddesinde kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet türleri arasında dijital şiddete yer verildiği, dijital şiddetin özel veya kamusal alanda ve insan etkileşiminin olduğu tüm dijital mecralarda görüldüğünden bahsedilmektedir.

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi yani bilinen adıyla "İstanbul Sözleşmesi" de kapsam itibari ile kadına yönelik her türlü şiddetin ortadan kaldırılması ve kadına yönelik şiddetle mücadele edilmesini hedefleyen bir sözleşmedir. Sözleşmede açık şekilde dijital araçlarla veya sanal ortamlarda gerçekleşen dijital şiddete ilişkin maddelere yer verilmemiş olsa da sözleşmenin 3. maddesi toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemlerini kapsadığından dijital şiddeti de içerisine almaktadır.

Sözleşmenin 33., 34., ve 40. maddelerinde kadına yönelik gerçekleştirilen şiddet türleri içerisinde dijital şiddetle bağlantılı olan maddeler mevcuttur (COE-İstanbul Sözleşmesi, 2011). Bu maddeler şu şekildedir:

33. Madde – Psikolojik Şiddet: *"Taraflar bir şahsın psikolojik bütünlüğünü zorlamayla veya tehditlerle ciddi bir şekilde bozmaya yönelik kasıtlı girişimlerin*

cezalandırılmasını temin edecek gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır." Dijital şiddet mağdurları çevrimiçi ortamlarda maruz kaldıkları ısrarlı takip, siber taciz ve tehdit eylemleri sonrasında öfke, korku, çaresizlik, üzüntü, endişe vb. duyguları deneyimlemektedir. Bu maddede de kadınların psikolojik bütünlüğüne zarar veren şiddet eylemlerinin suç niteliği taşıdığı ve sözleşmeye taraf olan devletlerin şiddet eylemlerine karşı hukuki önlem almaları gerektiği vurgulanmaktadır.

34. Madde – Israrlı Takip: *"Taraflar başka bir kişiyi hedef alan ve kişinin kendi güvenliği için korku duymasına neden olacak şekilde tekrar eden, kasıtlı ve tehditkâr davranışların cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer önlemleri alacaklardır."* Israrlı takip eylemlerinin hem fiziksel hem de dijital ortamlarda gerçekleştiği düşünüldüğünde, ilgili maddenin sosyal medyada kişilerin hesaplarını stalklama, kişilerin SMS, e-posta ya da diğer uygulamalar aracılığıyla takip edilmesi gibi eylemleri kapsadığı da yorumlanabilir.

40. Madde – Cinsel Taciz: *"Taraflar bir şahsın onurunu ihlal etme etkisi yaratan veya bu maksatla gerçekleştirilen ve özellikle de aşağılayıcı, düşmanca, hakaretamiz, küçük düşürücü veya saldırgan bir ortam yaratırken, her türlü istenmeyen, cinsel mahiyette sözlü veya sözlü olmayan veya fiziksel davranışın cezai veya diğer yasal yaptırıma tabi olmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır."*

Dijital şiddetin en sık görülme biçimlerinden biri olan cinsel taciz eylemleri çevrimiçi ortamlarda da sürmeye devam etmektedir. Bu eylemler kapsamında dijital ortamlarda mağdurların utanç duymalarına neden olacak iftira niteliğinde görsellerin, videoların ya da metinlerin yayılması söz konusudur. Dolayısıyla çevrimiçi ortamlar vasıtasıyla maruz kalınan siber taciz de sözleşmede yer verilen cinsel taciz başlığı altında değerlendirildiği söylenebilir.Türkiye tarafından 2010'da imzalanan ve 2014'te yürürlüğe giren "Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesi (Budapeşte Sözleşmesi)" çevrimiçi ortamlarda işlenen suçlara odaklanan ilk uluslararası anlaşma özelliğini taşımaktadır (COE-The Budapest Convention, 2023). Sözleşmede çevrimiçi ortamlarda kullanıcıların özgürlüğünün, güvenliğinin ve insan haklarının korunması amaçlanmaktadır. Sözleşmenin 2. maddesinde gizlilik ihlali kapsamında özel verilere

izinsiz erişim, kişilerin bilgilerinin değiştirilmesi ya da yayılması (kişisel hesabın çalınması, şifrelerin kırılması, kimliklerin çalınması) ile ilgili hususlar yer almaktadır. Sözleşmenin 4. ve 5. maddelerinde ise kişilerin rızaları dışında e-posta, sosyal medya veya diğer çevrimiçi hesaplarına erişilmesi, kimlik hırsızlığı amacıyla adına sahte veriler oluşturulması, bilgisayar sistemlerine giriş yapılması ve bilgisayar verilerinin silinmesi ya da değiştirilmesi vb. eylemlerin sözleşmeyi imzalayan taraf devletlerin iç hukuku kapsamında cezai bir suç olduğu belirtilmektedir.

Sözleşmenin 9. maddesinde de dijital araçlar kullanılarak çocuk pornografisi ve istismarıyla bağlantılı suçlar ile ilgili hususlar yer almaktadır. Bilgisayar teknolojisi yoluyla çocuk pornografisi üretmek ve dağıtımını yapmak eylemi sözleşmeyi imzalayan taraf devletlerin iç hukuku kapsamında cezai bir suç olarak nitelendirilmektedir. Şener ve diğerlerine (2019: 22-29) göre, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (3.Kısım 10.bölüm, md.105,125,132,133,134,135,136,138,226) ilgili maddeleri de dijital şiddet kapsamında değerlendirilebilecek birçok mevzuat bulundurmaktadır:

Tablo 2: Türk Ceza Kanunu'nda Dijital Şiddet

Dijital Şiddet Eylemi	Hangi suç/yasa kapsamında değerlendiriliyor?
Siber Taciz: Kişi ya da grupları rızaları dışında SMS ve/veya cinsel içerikli görüntü, video vs. göndermek.	**Cinsel Taciz Madde 105:** "Bir kimseyi cinsel amaçlı taciz etmek."
Israrlı Takip: Sürekli kısa mesaj (SMS) göndermek, kişi ya da grupları telefonla aramak, onları konum bildirmeye ya da fotoğraf atmaya zorlamak. Kişi ya da gruplar iletişim kurmak istemediğini belirttiğinde bile iletişim kurmak için ısrar etmek.	**Kişilerin huzur ve sükununu bozma-TCK Madde 123: "**Huzur ve sükûnu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla telefon edilmesi ya da aynı maksatla hukuka aykırı bir davranışta bulunulması."
Kişiler arasındaki özel yazışmaların ve görüntülerin ifşası	**Haberleşmenin Gizliliğini İhlali-TCK Madde 132:** "Kişiler arasındaki haberleşme içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın hukuka aykırı olarak alenen ifşa etmek ihlal etmek."
Kişiler arasındaki özel yazışmaların ve görüntülerin ifşası	**Kişiler arasında geçen konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması- TCK Madde 133: "**Kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaları taraflardan herhangi birinin rızası olmadan bir aletle dinlemek veya ses alma cihazı ile kaydetmek."

Siber Sömürü: Kişi ya da grupların mahrem görüntülerini çekmek, bu görüntüleri internet ortamında, sosyal medya platformlarında paylaşmakla tehdit etmek ve/veya paylaşmak.	**Özel hayatın gizliliğini ihlal-TCK Madde 134:** "Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal etmek, kişisel verilerin ifşası ve hukuka aykırı şekilde ifşası." **Hakaret-TCK Madde 125: "**Bir kimseye onur, şerefini ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etmek veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırmak."
Gizlilik İhlali: Kişi ya da grupların e-posta ve/veya sosyal medya platformlarına ait parolalarını elde edip hesaplarına giriş yapmak, onlardan izin almadan cihazlarındaki özel bilgilere bakmak.	**Kişisel verilerin kaydedilmesi-TCK Madde 135: "**Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydetmek." **Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme-TCK Madde 136: "**Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına vermek, yaymak veya ele geçirmek."
Doxing: Kişi ya da gruplar hakkında internette bilgi toplamak ve onlara zarar vermek için bu bilgileri yaymak. Kişi ya da gruplar adına internette sahte hesaplar açarak onların adına paylaşım yapmak.	**Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme-TCK Madde 136: "**Özel hayatın gizliliğini ihlal söz konusu olabilir. Ya da kişinin hatırasına hakaret suçu da oluşabilir."
Nefret Söylemi: İnternet ortamlarında, sosyal medyada platformlarında, dijital oyunlarda, mesajlaşma uygulamalarında kişi ya da gruplar hakkında küçük düşürücü, hakaret içerikli, cinsiyetçi mesajlar paylaşmak ve/veya onları hedef göstermek.	**Hakaret-TCK Madde 125:** "Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etmek veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırmak."

Spor alanından dijital alanlarda nefret söylemlerine ilişkin düzenlemeye örnek verilecek olursa, *6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun* da yazılı, görsel, işitsel veya elektronik kitle iletişim araçlarıyla işlenen nefret suçlarını şikâyet şartı aranmaksızın kapsamına almıştır. Dijital ortamlarda ve özellikle de sosyal medya platformlarında nefret suçu işleyen ve/veya nefret suçuna teşvik edici paylaşım yapan kullanıcılar hakkında adli işlem yapılarak çeşitli cezalar uygulanmaktadır (Dinç Kırlı ve Büyükbaykal, 2022: 96).

Diğer bir önemli mevzuat ise 20 Mart 2012 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" dur. Kanun kapsamında şiddete maruz kalan veya şiddete maruz kalma ihtimali bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ya da ısrarlı takip mağduru olan kişilerin hakkında koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması ve uygulanmasına ilişkin esaslar yer almaktadır. Ayrıca kanunda kadınlara teknolojinin kolaylaştırdığı şiddete yönelik doğrudan bir madde yer almasa da ilgili

maddelerde yer verilen "ısrarlı takip" kavramının kadına yönelik dijital şiddetle bağlantılı olduğu söylenebilir. Bu madde şu şekildedir:

Madde 3 (f) Tek taraflı ısrarlı takip: "Aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranış" (Resmî Gazete-6284 Sayılı Kanun, 2012).

Maddede de görüldüğü üzere "her türlü iletişim aracı" tanımlaması dijital şiddetin biçimlerinden biri olan siber taciz davranışlarını da kapsamaktadır. Bilgisayar, telefon, e-posta ya da sosyal medya platformları arayıcılığıyla rahatsız edici, endişe ve korku uyandıran davranışların tümü kanun kapsamında değerlendirilmektedir.

Öte yandan "5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" kapsamında da içerik, yer ve erişim sağlayıcı, toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülük ve sorumluluklarıyla internet ortamında işlenen belirli suçlarla mücadele sağlanması amaçlanmaktadır. Kanuna göre dijital şiddete maruz kalan kullanıcılar, kişilik hakları ihlali ve özel hayatın gizliliği gerekçesiyle erişimin engellenmesi ve içeriğin kaldırılmasına yönelik başvuruda bulunabilmektedir. Böylece dijital şiddet eylemlerinin önüne geçmek amaçlanmıştır (Resmî Gazete-5651 Sayılı Kanun, 2007).

Örneğin partnerinin, eşinin ya da sevgilisinin cinsel içerikli fotoğraf, video ya da ses dosyalarını dijital ortamlarda ifşa ederek kişiyi dijital şiddete maruz bırakan kullanıcılarla ilgili suç başvurusunda bulunulup ifşa edilen içeriklerin dijital ortamdan kaldırılmasını istemek mümkündür. Türkiye kişisel verilen korunması bakımından hukuki çalışmalar için bir hayli geç kalsa da 2016 yılında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)'nu yürürlüğe almıştır. Kanuna (2016) göre, kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi fikri, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf veya sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veri sayılmakta ve

özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza olmaksızın işlenmesi yasaklanmıştır. Kanun dijital alanlarla da verilerin korunmasını kapsamaktadır.

Dijital alanlarda güvenliğin tam anlamıyla sağlanabilmesi mümkün değildir ancak daha güvenli bir alan yaratmak mümkündür. İnternet kullanıcılarının dijital medya okuryazarlıklarını geliştirerek ve doğru araçları kullanarak dijital güvenliklerini sağlayabilmeleri gerekmektedir. Cinsiyetçi Dijital Şiddetle Mücadele Rehberi'ne (Şener vd., 2019: 12-18) göre, alınması gereken bazı dijital güvenlik önerileri aşağıda sıralanmaktadır:

- Sosyal medya hesaplarında adres, iletişim numarası gibi bilgilerin herkese açık şekilde paylaşılmamalıdır.
- Kullanılan cihazlarda sık sık çerezler ve geçmiş bölümleri temizlenmelidir.
- Google gibi herhangi bir arama motorunda kullanıcının ismi arandığında herkese açık hangi bilgilerin, hangi web sitelerinde yer aldığı kontrol edilmelidir.
- Sosyal medya hesaplarına tanınmayan cihazlardan girildiğinde ve kullanım bittikten sonra çıkış yapıldığına emin olunmalıdır.
- Sosyal medya hesapları için kırılması zor şifreler belirlenmeli, şifreler en fazla 6 ayda bir değiştirilmeli ve aynı ya da benzer şifreler farklı uygulamalarda kullanılmamalıdır. Şifreler isim-soy isim, doğum tarihi, T.C. kimlik numarası, telefon numarası vs. tahmin edilmesi kolay bilgiler içermemelidir.
- Özel fotoğrafların ve bilgilerin korunması için kullanılan cihazlar şifrelenmelidir.
- Telefonlardaki ve kullanılan uygulamalardaki konum bildirme ayarları kapatılmalıdır.
- İnternet kafelerde ya da fotokopi merkezlerinde çıktı almak veya e-posta göndermek amacıyla bilgisayar kullanıldığında cihazlarda kişisel parolalar kullanılmamalı, internet üzerinden alışveriş yapılmamalıdır.
- Kamuya açık kablosuz ağlar (WIFI) yoluyla şifrelerin ve kişisel verilerin ele geçirilme ihtimali olduğu için şifrelenmemiş bağlantılar kullanılmamalıdır.

- Sosyal medya platformlarının kullanıcıları için hazırlanmış olan sözleşmeler ayrıntılı okunmalı, okunmadan sözleşmeye onay verilmemeli ve paylaşılan bilgilerin kimlerin erişimine açık olduğu kontrol edilmelidir.
- Sosyal medya platformlarında ayrımcı, cinsiyetçi vb. paylaşımlar ya da alınan mesajlar sosyal medya platformlarının sunduğu "Bildir/Şikâyet Et" özelliği kullanılarak yetkili kişilere bildirilmelidir.
- Kimden gelindiği tam olarak bilinmeyen ve hediye, fırsat vs. kazanıldığını belirten kısa mesajlara veya e-postalara virüs içerebileceği ve kişisel veriler çalınabileceği için tıklanmamalıdır.
- PGP (Pretty Good Privacy), ProtonMail, TutaNota.de, gibi yazılımlarla e-postaları şifreleme ve güvenli gönderim konusunda bilgi sahibi olunmalıdır.
- Başında http:// olan web sitelerini değil, https:// ile başlayan web sitelerine giriş tercih edilmelidir.
- Web tarayıcılarına HTTPS Everywhere ve PrivacyBadger gibi eklentiler eklenerek ticari reklamları ve çerezleri engelle konusunda bilgi sahibi olunmalıdır.
- Partnerlerin sosyal medyada ne paylaşılacağına ve kimlerle arkadaşlık kurulacağına karışılmamalı, sosyal medya platformları her kullanıcının kendisinin kontrolünde olmalıdır.
- Sağlıklı bir ilişkide kısıtlama ve denetleme ihtiyacı olmadığından partnerlerin birbirlerinden konum atmasını, fotoğraf çekip göndermesini, her mesaja hemen yanıt vermeyi beklemesi ve sosyal medya hesaplarının şifrelerini istemesi yanlış bir davranış olarak kabul edilmeli, bunun "ısrarlı takip" göstergesi olduğu bilinmelidir.

Kadın örgütlerine rehberlik etmek amacıyla hazırlanan "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Siber Şiddet" başlıklı bilgi notuna (Temur, 2019: 52-53) göre, dijital şiddet failleri teknolojiyi kullanarak cihazları izleyebilir, kişilerin çevrimiçi hesaplarına erişebilir, konumlarını izleyebilir ya da kişilere sosyal medya arayıcılığıyla cinsiyetçi, ırkçı, hakaret içeren, nefret söylemi olan yorumlar yapabilirler.

Kullanıcıların kendilerini korumak amacıyla alabileceği önlemler ve dijital şiddete maruz kalındıktan sonra yardım ve çözüm için izlenmesi gereken bazı adımlar şu şekildedir:

- Sosyal medyada anonim kişiler ya da gruplar tarafından hedef gösterildiğinde, aşağılayıcı, hakaret içeren, itibarsızlaştırma amacı taşıyan mesajlara maruz kalındığında ilgili paylaşımların ekran görüntüsü alınarak kanıt toplayıp hukuki süreçlere başvurulabilir.
- Ekran görüntüsünü içeren belgede suçu işleyen failin adının, tarih ve saatin bulunduğuna dikkat edilmelidir. Hukuki süreçlerin başlatılması için barolardan avukat desteği talep edilebilir, toplumsal cinsiyet ve kadın hakları alanında çalışan sivil toplum kuruluşları ve/veya Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) ile iletişime geçilebilir.
- Dijital şiddet sosyal medya platformlarında gerçekleştiyse ilgili uygulamaya rapor edilebilir. Davranış platformun topluluk kuralları için belirlemiş olduğu şartlarını ihlal ederse, içerik kaldırılabilir veya kişinin hesapları yasaklanabilir.
- Sosyal medya hesaplarından dijital şiddet failleri ifşa edilebilir.
- Yasal süreçleri öğrenmek ve konunun takipçisi olmak için baroların adli yardım-kadın danışma merkezleri ile görüşülebilir.
- Kolluk birimi veya savcılığa suç duyurusunda bulunulabilir. Acil önlemler için 6284 sayılı yasada düzenlenen uzaklaştırma kararı önlemine başvurulabilir. 5651 sayılı yasa gereğince paylaşılan içeriklerin ilgili platformlardan kaldırılması talep edilebilir. Anayasal bir hak olan unutulma hakkı kullanılarak mahkemeden içeriklerin kaldırılması talep edilebilir.
- Dijital şiddetle mücadele konusunda farkındalık yaratmak amacıyla kampanyalar düzenlenebilir, kamuoyu oluşturulabilir ve dijital aktivizm yapılabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA KAVRAMI VE SPOR ALANINDA DİJİTAL ŞİDDET

Bu bölümde ilk olarak geleneksel medyadan dijital medyaya geçiş sürecine değinilecek, sosyal medya kavramına yoğunlaşılacak, sosyal medyanın özellikleri ve sosyal paylaşım ağları üzerinde durulacaktır. Daha sonra sosyal medya kavramı ve sosyal ağlar kuramsal yaklaşımlar ekseninde incelenecek, Manuel Castells'in ağ toplumu kavramına yer verilecek, sosyal medya ve kamusal alan ilişkisi bağlamında ifade özgürlüğü kavramı ele alınacaktır. En son olarak da bu tezin asıl konusunu oluşturan spor alanında dijital şiddet ve dijital şiddete ilişkin verilere değinilecek, kadın gazeteciler ve sosyal medya bağlamında dijital şiddet ele alınacak ve spor gazeteciliğinde dijital şiddetin deneyimlenmesiyle ilgili ulusal ve uluslararası literatürde yer alan araştırmalara yer verilecektir.

2.1. Geleneksel Medyadan Dijital Medyaya Geçiş ve Farklılıklar

Medya, Latince kökenli bir kelimedir ve araç, ortam anlamlarına gelen "medium" kelimesinden türemiştir. İletişim literatüründe kitle iletişim araçlarıyla sağlanan bilgi, duygu ve düşüncelerin aktarıldığı ortamları ifade etmektedir (Kılıç, 2019: 230). Tarihsel süreçte tüm bireyler kendinden önceki ve sonraki toplumlara mesaj iletmenin yolunu aramışlardır. Duvar resimleriyle başlayan haberleşme dönemini, çivi yazısı tabletleri, papirüs üzerine yazılı metinler, mektuplar, modern gazete ve günümüz dijital iletişim teknolojileri devam ettirmiştir. 17. yüzyılda piyasaya sürülen modern gazete geleneksel medyanın en eski aracıdır ve matbaanın icadıyla zirve noktasına çıkmıştır. 19. yüzyıl ortalarında radyonun, 20. yüzyıl başlarında televizyonun icadı ve kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte toplumun haber alma kaynakları, eğitim düzeyleri ve aile hayatlarında köklü değişiklikler meydana gelmiştir (Aykurt, 2022: 6-10).

Televizyon, radyo, gazete, dergi, kitap, film, müzik gibi basılı ve analog iletişim teknolojileri kapsamına dahil olan tüm kitle iletişim araçları geleneksel medyayı oluşturmaktadır. Geleneksel medya tek yönlü bir bilgi akışı sunmaktadır. Üreticiler gönderici konumundadır ve iletileri pasif durumdaki medya tüketicilerine aktarır. Tüketicilerin iletilerin üretilmesi sürecinde bir etkisi yoktur.

Medyanın geleneksel (konvansiyonel) ve dijital şeklindeki ayrımı da iletişim teknolojilerinin dijitalleşmeye başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Dijital medya, 1980'li yıllardan sonra ortaya çıkmış ve sayısal olma özelliğine sahiptir (Manovich, 2006: 9-10). Küreselleşme süreciyle birlikte internetin ve sosyal medyanın yaygın biçimde kullanılmaya başlaması söz konusu olmuştur. Medyanın dijitalleşmesi enformasyon ve iletişimin iç içe geçerek karşılıklı etkileşimi mümkün kılmıştır. İnternetin bulunması, uydular, telekomünikasyon bağlantıları ve diğer tüm dijital teknolojiler bu etkileşimi hızlandırmıştır. Rai (2017: 962), dijital medya araçları sayesinde enformasyonun daha özgür bir şekilde aktarılabildiğini ve böylece katılımcı demokrasinin arttığını belirtmektedir. Medyanın dijitalleşmesi sürecine bağlı olarak tüketiciler konum değiştirmiş ve çift yönlü bilgi akışı sağlanarak tüketicilerin aynı zamanda bilgi üretimi sürecine etkin biçimde katılımları söz konusu olmuştur.

Geleneksel medyada hedef kitle için "izleyici" ya da "okuyucu" gibi ifadeler kullanılmakta, dijital medyada ise "kullanıcı" ifadesi kullanılmaktadır (Birsen, 2013: 27). Dijital medya ortamlarında enformasyonun doğrudan üreticisi konumunda olan bireyler, içeriklere diledikleri zaman ve mekânlarda ulaşabilme imkânına da sahip olmaktadır. Yeni iletişim teknolojilerinin üç temel özelliği etkileşim, kitlesizleştirme ve eş zamansızlıktır. Dijital medyanın hayatımıza girmesiyle birlikte, geleneksel medyanın hitap ettiği pasif kitle yerini bilgi üretim sürecine katkıda bulunan aktif bir kitleye bırakmıştır.

Geray'a (1994: 7) göre, bireyler için doğrudan "kitle" kavramı kullanılamaz çünkü dijital medya ile her bireyin iletişim sürecine katkıda bulunduğu bir sürece geçilmiştir ve kontrol hem üretici hem de tüketici konumunda olan bireylerdedir. Geleneksel medyanın aksine dijital medyada eş zamansızlık söz konusudur.

Bireyler geleneksel medyada günlük basılan gazeteleri ya da her gün aynı saatte yayınlanan haber bültenini takip etmek durumunda kalırken yeni iletişim teknolojilerini kullandığında alacağı iletinin zamanını kendi belirleme şansına sahip olmaktadır. Geleneksel medyada iletişim aracının sahibi, gazete, matbaa, radyo ya da televizyon altyapısını sağlamak amacıyla yatırım yapmaktadır. Medya kuruluşlarının ürettiği enformasyon da belirli bir süzgeçten geçirilerek kitlelere ulaştırılmaktadır (Aktaş 2007: 33-34). Dijital medyaya geçişle birlikte üretilen enformasyon herhangi bir süzgeçten geçirilmeden doğrudan hedef kitleye ulaştırılmaktadır. Dolayısıyla da tüm bireyler iletişim sürecine aktif olarak katılabilmektedir.

Yeni iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla geleneksel medyadaki tek yönlü bilgi akışı, karşılıklı etkileşimin olduğu çift yönlü ve eş zamanlı bir bilgi akışına dönüşmüştür (Küçükyılmaz vd., 2014: 29). Dijital medyaya geçişle birlikte ses kayıtları, grafikler, tablolar, üç boyutlu ve hareketli görüntüler, emojiler, Youtube, Instagram, Tiktok vb. araçlar sayesinde üretilen içerikler daha zengin olmaya başlamıştır (van Dijk, 2006: 16).

Geleneksel medyanın özel kurumlar ya da devlet gibi profesyonel kişiler tarafından yönetildiği düşünüldüğünde, burada üretilen içeriklerin enformasyonu direkt olarak paylaşan kurumların düşünce ve görüşlerini yansıttığını söylemek mümkündür. Bu nedenle geleneksel medyanın tam anlamıyla özgür olmadığını söylemek yanlış olmaz. Dijital medyada ise bağımsız bir ortam söz konusudur ve kısıtlı bir denetim uygulanmaktadır. Bireyler kendi istekleri doğrultusunda içerik üretebilmekte ve sanal dünyadaki diğer içeriklere kolayca ulaşabilmektedir.

2.2. Dijital (Yeni) Medyanın Özellikleri

Binark ve Löker'e (2011: 9) göre, dijital medyanın geleneksel medyadan farklılaştığı özellikler vardır. Bu özellikler, dijitallik, etkileşimsellik, multimedya biçimselliği ve kullanıcı türevli içerik üretimi, hipermetinsellik, yayılım ve sanallık şeklindedir.

2.2.1. Dijitallik

Dijital medya araçları, dijital kodlardan oluşmaktadır ve sayısal temsillerdir. Bu da algoritmaların kullanılarak fotoğraflardaki görsel bozuklukların kaldırabilmesi ya da fotoğrafların kontrast değerlerinin değiştirilmesi anlamına gelmektedir (Manovich, 2001: 49). Lister ve diğerlerine (2009: 18) göre, dijital kodlama ile yazılı metinlerin, ses ve görüntülerin dijital olarak kodlanabilir olması söz konusu olmuştur.

Geleneksel medyada iletilerin iletilmesi hız, mesafe ve fiziksel taşınabilirlik açısından daha zorken, dijital medyanın getirdiği yeniliklerle bu durumlar ortadan kalkmış ve saniyeler içerisinde iletilerin iletilebildiği araçlar kullanılmaya başlanmıştır (Sütçü, 2012: 84-85). Örneğin, e-posta arayıcılığıyla bir mesaj çok kısa sürede alıcısına iletilebilmektedir.

2.2.2. Etkileşimsellik

Dijital mecralarda kullanıcılar hem içerik oluşturma hem içerikleri arama hem de diğer kullanıcılarla etkileşime girme imkânı bulmaktadır (Lievrouw & Livingstone, 2007: 25). Etkileşimsellik kullanıcı türevli içerik üretimine olanak sağlamakta ve çevrimiçi ortamlardaki metinlerin ya da içeriklerin başka metin veya içeriklerle ilişkisini ifade etmektedir (Binark ve Löker, 2011: 12). Örneğin bir ara yüzde birden fazla kişi karşılıklı olarak eyleme geçebilmektedir.

Benzer şekilde bir internet kullanıcısı herhangi bir haber sitesinde ya da Twitter gibi sosyal medya platformlarında yer alan içeriklere yorum yapabilmekte, bu yorum diğer okuyucular tarafından beğenilebilmekte veya bu yoruma başka kullanıcılar eleştiri yapabilmektedir (Yılmaz Sert, 2014: 287). Böylece geleneksel medyada yalnızca tüketici konumunda olan kullanıcılar, dijital medyada aktif bir kullanıcıya dönüşmekte ve üretim sürecine dâhil olabilmektedir.

2.2.3. Hipermetinsellik

Yunanca bir terim olan hiper kelimesi "ötesinde, üzerinde, dışında" anlamlarına gelmektedir. Arayüzde olan bir metnin başka bir metinle olan bağı hipermetin olarak tanımlanmaktadır (Binark ve Löker, 2011: 12). Kısacası hipermetinsellik metin, görsel ya da video gibi dijital bir içeriğin linkler arayıcılığıyla başka metin, görsel ya da video gibi içeriklerle etkileşimi olarak tanımlanabilir. Berger (2001: 7), bir web sayfasında bir metnin, fotoğrafın, ses dosyasının ya da hareketli bir görüntünün tıklanmasıyla ulaşılan içerikler kullanıcıları aynı zamanda başka içeriklere ulaştırmayı sağlayan hipermetinler içerdiğini belirtmektedir. Böylece hipermedya kavramı da ortaya çıkmaktadır.

Hipermetinsellik, dijital mecralarda geleneksel medyadan farklı olarak içeriklerin işlenişi ve sunuşu açısından farklılık kazandırmaktadır (Birsen 2013: 43). Geleneksel medyada tek yönlü bir iletişim söz konusu iken, hipermetinsellik özellikliyle kullanıcılar bir sayfadaki metnin içinden başka sayfalara linkler aracılığıyla ulaşabilmektedir. Böylece tek yönlü iletişim de ortadan kalkmaktadır. Kullanıcılar, aradıkları enformasyonlara istedikleri yerden ya da aşamadan çok yönlü şekilde ulaşabilme imkanına sahip olmaktadır.

2.2.4. Yayılım ve Sanallık

Yayılım özelliği sayesinde içerikler üretildikten sonra farklı ve geniş kitlelere yayılabilmektedir. Binark ve Löker (2011: 12-13), yayılım özelliğinin hipermetinsellik özelliğinden beslendiğini vurgulamaktadır. Yayılım, dijital medyada üretilen metinlerin hızla dağılması, aynı metinlere farklı zamanlarda erişebilme imkânını ifade etmektedir. Örneğin Youtube, Facebook, Instagram, Twitter, Dailymotion, LinkenIn, Pinterest, Vine, Vimeo gibi sosyal medya platformlarındaki metinler yayılım özelliği sayesinde bağlantı verilerek ya da kopyala-yapıştır yöntemi kullanılarak hızlı bir şekilde dolaşıma girmektedir. Sanallık özelliği ise dijital medyayı aktif kullanan kullanıcıların kendilerini gerçekten o ortamın içindeymiş gibi hissetmesidir. Sanallık özelliği kullanıcılara "anda olma" duygusunu yaşatmaktadır.

2.2.5. Multimedya Biçimselliği ve Kullanıcı Türevli İçerik Üretimi

Multimedya biçimselliği "*Göstergelerin, simge sistemlerinin, iletişim çeşitlerinin ve farklı veri türlerinin tek bir araçta toplanması"* anlamına gelmektedir ve dijital medyanın diğer bir özelliğidir (Binark, 2007: 21). Multimedya özelliği, farklı veri türlerinin bir arada olmasını ve kullanıcının etkileşimini desteklemektedir (van Dijk, 2006: 56). Yani kullanıcılar tek bir ortamda zaman kavramı olmaksızın metinler, sesler, fotoğraflar, hareketli ya da hareketsiz görüntüler, grafikler, videolar, filmler, animasyonlar vb. birçok materyali bulabilmektedir. Öte yandan multimedya biçimselliği, geleneksel medya araçlarının dijital ortamlarda bir araya gelmesine katkı sağlamıştır. Binark ve Löker'e (2011: 10) göre, kullanıcılar bir haber metni okurken, o haber ile ilgili fotoğraflara bakabilmekte ya da videoları izleyebilmektedirler. Dolayısıyla hem görsel hem yazılı hem de işitsel olarak aktif olabilmektedirler.

Multimedya özelliği, kullanıcı türevli içerik üretimini de desteklemektedir. Web 2.0'ın gelişimiyle birlikte kullanıcılar ürettikleri içerikleri aktif olarak internet üzerinden paylaşabilme şansı elde etmiştir. Yeni iletişim teknolojileriyle birlikte kullanıcılar sosyal medya platformlarında artık kendi içerikleri üreterek "üretici" konumuna geçiş yapmıştır. Erbaysal Filibeli (2018: 456), kullanıcı türevli içerik üretiminin en belirgin örneklerinden birinin yurttaş gazeteciliği olduğunu ifade etmektedir. Örneğin Twitter gibi web tabanlı uygulamalar haber içeriği üretmek amacıyla yurttaşlar tarafından kullanılır. Böylece kullanıcılar da aynı zamanda medya çalışanları için de haber kaynağı olmaktadır.

2.2.6. Eş zamansızlık

Geleneksel medyada iletişim süreci kullanıcıların kontrolünde değilken, dijital medyada kullanıcılar iletişim sürecini diledikleri zaman başlatabilmekte ve sonlandırabilmektedir Eş zamansızlık özelliği içeriklerin sunulduğu anda alma zorunluluğunu ortadan kaldırdığı için, kullanıcılarında daha özgür olmalarını sağlamaktadır (İspir, 2013: 20). Dünyadaki gelişmeleri takip etmek isteyen bir kişi bu gelişmeleri öğrenmek için televizyondaki haber yayın saatini beklemek zorunda

kalırken, dijital medya araçlarını kullanan bir kullanıcı takip etmek istediği tüm gelişmelere istediği anda erişebilmektedir.

2.3. Sosyal Medya Kavramı ve Sosyal Medyanın Gelişimi

İnternetin ortaya çıkması ile dijital çağ bağlamıştır. SSCB tarafından dünyanın ilk yapay uydusu Sputnik yörüngeye oturtulunca bu durum ABD için ulusal bir kriz meydana getirmiştir. Hauben ve Hauben'e (1998: 1) göre, ABD Savunma Bakanlığı tarafından kurulan Advenced Research Projects Agency (Gelişmiş Araştırma Projeleri Dairesi) "ARPA" ismiyle askeri bir proje olarak kurulmuştur. Daha sonra yeni modeller geliştirilerek "ARPANET" isimli ilk bilgisayar ağı oluşturulmuştur. 1970'li yılların başında ARPANET ile ilk önce araştırmacıların, hükümetlerin, askeri örgüt üyelerinin ve ticaret uzmanlarının kullanımına açılan ve ağ üzerinden iletişim kurmalarına imkân tanıyan e-posta sistemi oluşturulmuştur. ARPANET projesi "Network Control Program (NCP-Ağ Kontrol Programı)" ile birleştirilerek ARPANET arayıcılığıyla ilk e-posta gönderimi yapılmıştır (Çakır ve Topçu, 2005: 75).

1979'da Duke Üniversitesi'nden Tom Truscott ve Jim Ellis tarafından oluşturulan ve çift yönlü mesajlaşmaya olanak tanıyan tartışma platformu "Usenet" kullanıcılara sosyal mesajlar paylaşma ve yayınlama fırsatı tanımıştır. 1983 yılında ise yeni internet protokolünün ve günümüzde e-posta adreslerinde kullanılan "@" simgesinin kalıcı hâle gelmesiyle ARPANET başarısını zirveye taşımıştır (Briggs & Burke, 2011: 329-330). 1988'de dosya ve link paylaşımı yapmaya imkân tanıyan "IRC" (Internet Relay Chat) kurulmuştur. Bugünkü sosyal medyanın kökenleri ise Bruce ve Susan Abelson tarafından kurulan ve çevrimiçi günlük yazarları bir araya toplayan "Open Dairy" ile başlamıştır (Aktaş ve Ulutaş, 2010: 136). Chayko (2018: 24) 1990'lı yıllara yaklaşıldığında bilgisayar ağlarının da oluşturulmasıyla uluslararası ağ alt yapılarının oluşturularak internetin kullanım alanının genişlediğini ve bu durumun da sosyal medyanın gelişimine zemin hazırladığını belirtmektedir.

90’lı yılların başında web sitelerinin temeli olan ve internet çağının başlangıcı kabul edilen World Wide Web (www) geliştirilmiştir. Naik ve Shivalingaiah (2008: 500) World Wide Web ile internet çağının başlangıcı olarak kabul gören Web 1.0 teknolojisinin tek yönlü, etkileşim olmayan bir bilgi akışının olduğunu, kullanıcıların içeriklere katılım sağlayamadığını, yalnızca içeriklere ulaşabildiklerini ve dolayısıyla da tüketici konumunda olduklarını vurgulamaktadır.

Kuşay’a (2010: 20) göre, Web 1.0’dan Web 2.0’a geçiş döneminin en önemli nedeni olarak gösterilen ve internet ekonomisi krizi olarak bilinen “dot-com krizi” olmuştur. Bilgisayar ve internet teknolojisi şirketleri yaptıkları bu yatırımların karşılığını alamamaları nedeniyle ve hisse senetlerinin de değer kaybetme sonucu çökerek sektörden çekilmişlerdir. Ayakta kalan güçlü şirketler ise yenileşme çabaları içerisine girmişlerdir ve böylece Web 2.0 doğmuştur. Web 1.0 teknolojisinde internet sitelerinin kurucularının içeriklerine maruz kalınan ve bu içeriklerin tüketildiği bir durum söz konusudur. Bu durum televizyon veya gazete içeriklerinin internet ağı üzerinde yer almasına benzetilebilir (Neuman, 2018: 261). Web 2.0 teknolojisiyle beraber internetin kullanım biçimi değişerek içerikler daha çok kullanıcıya ulaşabilmiş ve dijital mecralar daha etkileşimli bir hâle gelmiştir.

Web 2.0 teknolojisi kullanıcı türevli içerik üretimini mümkün kılmakta ve etkileşimin olduğu bir ağ yapılanmasını temsil etmektedir. Fuchs (2020: 57), web 2.0 teriminin bilgisayar teknolojisi alanında uzmanlaşan Tim O’Reilly tarafından 2005 yılında dile kazandırıldığını belirtmektedir. Web 2.0, bireysel kullanıcılar dahil çeşitli kaynaklardan gelen verilerin tüketilmesini ve bu verilerin yeniden harmanlanmasını sağlamaktadır. Web 2.0 kullanım kolaylığı açısından ve sunduğu “katılımcılık mimarisi” arayıcılığıyla zengin kullanıcı deneyimleri yaratarak Web 1.0’ın ilerisine geçmektedir. Değişen ve gelişen teknolojiyle Web 2.0’ın da veri kapasitesi giderek artmış ve daha fazla veri kapasitesine sahip olan Web 3.0 ortaya çıkmıştır. Web 3.0, World Wide Web’in üçüncü nesli olarak bilinmektedir. Web 3.0 teknolojisinde web'in veri tabanına dönüştürülmesi, içeriklerin tarayıcı olmayan birden çok uygulama tarafından erişilebilir olması, yapay zekâ teknolojilerinin, anlamsal-semantik web'in ve 3D web'in kullanılması gibi yenilikler yer almaktadır.

Farklı algoritmalarla kullanıcıya uygun içerikler sunan Web 3.0 teknolojisi, yapay zekâ sistemlerini kullanarak kişiye özel reklamlar da sunmaktadır (Singh ve Gulati, 2011: 150). Aşağıda yer alan tabloda Web 1.0, Web 2.0 ve Web 3.0 teknolojisinin gelişim süreci ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir (Patel, 2013: 413-414):

Tablo 3: Web 1.0, Web 2.0 ve Web 3.0 Teknolojilerinin Gelişim Süreci

Web 1.0	**Web 2.0**	**Web 3.0**
1996	2006	2016
Web	Sosyal Web	Semantik Web
Tim Berners Lee	Tim O"Reilly	Sir Tim Berners Lee
Okuma	Okuma ve yazma	Okuma, yazma ve çalıştırma
Bilgi Paylaşımı	Etkileşim	Daldırma
Yankı sistemi	Katılım	Kendini Anlama
Bilgiye Bağlanma	İnsanlara Bağlanma	Anlama Bağlanma
Beyin, Göz	Beyin, Göz, Kulak	Beyin, Göz, Kulak, Kol ve Bacaklar
Grafik ve Metin Tabanlı Web	2D Portallar	3D Portallar
Kişisel web siteleri	Bloglar	Semantik bloglar
Etkileşim olmadan ve tek yönlü içerik paylaşımı	Sosyal ağlar, bloglar, wikiler yoluyla çift yönlü iletişim	Yapay öğrenme desteğiyle kullanıcılara yönelik kişisel web deneyimi

Sosyal medya kavramı Web 2.0'ın ortaya çıkmasıyla kullanılmaya başlamıştır. Constantinides ve Fountain'a (2008: 232) göre, Web 2.0 çevrimiçi uygulamaları ve bu uygulamaların sosyal yönlerini ise sosyal medya kavramı ifade etmektedir. Sosyal medya, Web 2.0 teknolojisinin kullanımıyla büyüyen, etkileşime, topluluk oluşumuna ve iş birliği projelerini hayata geçirmeye olanak sağlayan web siteleri olarak tanımlanmaktadır (Akar, 2010: 17). Başka bir tanıma göre ise, *"kelimeler, görüntüler (durağan ve hareketli) ve seslerin yapımına, ortak inşasına ve yayılmasına olanak sağlayarak teknolojiyi, telekomünikasyonu ve sosyal etkileşimi entegre eden internet ve mobil temelli araçlar ve aletler"* olarak tanımlanmaktadır (Dabner, 2012: 69).

"Sosyal" kelimesi medya ile ilişkilidir ve platformların kullanıcı merkezli olduğunu ifade etmektedir (van Dijck, 2013: 11). Sosyal medya, insan ilişkilerinin çevrimiçi şekilde olan kolaylaştırıcısı veya güçlendiricisi olarak görülmektedir. Kietzman ve diğerlerine (2011: 242) göre sosyal medya, *"kullanıcılar tarafından oluşturulan içeriklerin paylaşıldığı, bu içeriklerin tartışıldığı ve değiştirildiği, bunun için de etkileşimli mobil ve web tabanlı platformların kullanıldığı ortamlardır."* şeklinde tanımlanmaktadır. Sosyal medya platformlarında kullanıcılar herhangi bir yer ve zaman sınırlaması olmadan fikir ve görüş belirtebilmekte, internetin sağladığı multimedya özelliklerini sınırsız bir şekilde kullanabilmektedir. Kısacası sosyal medya başka kullanıcılarla karşılıklı fikir alışverişine ve paylaşıma dayalı etkileşimli bir ortamın oluşmasını olanak sağlamaktadır.

Lietsala ve Sirkkunen'e (2008: 25) göre, sosyal medyanın en önemli özelliklerinden biri içerik paylaşımına uygun zemin sunmasıdır. Bunun dışında etkileşime dayalı olması, katılımcıların içerik oluşturabilmesi, bu içerikleri paylaşabilmesi ve tartışabilmesi, içerikleri diğer harici ağlara bağlantı olarak verilebilmesi ve üye olunan platformlarda kendilerine ait hesaplar oluşturabilmeleri de sosyal medyanın temel özellikleri arasındadır. Akıncı Vural ve Bat'a (2010: 3352) göre, birçok fırsatı bir arada sunan ve dijital çağın en önemli yeniliklerinden olan sosyal medyanın özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

Katılımcılar: Sosyal medya, katılımcıları cesaretlendirerek içerik üretmelerine ve diğer kullanıcılardan geri bildirim almaya fırsat verir.
Açıklık: Sosyal medya uygulamaları multimedya içeriklerin paylaşılmasına, yorum, oylama ve geri bildirime açıktır.
Konuşma/İletişim: Geleneksel medyanın aksine sosyal medya tek yönlü bilgi akışından ziyade karşılıklı etkileşime dayalıdır.
Topluluk: Sosyal medya, toplulukların hızlı bir şekilde oluşmasına imkân tanımaktadır. Böylece bu topluluklar politik, sosyal ya da herhangi ortak bir ilgi alanı kapsamında paylaşımlarda bulunmaktadır.

Bağlantılılık: Sosyal medya hiper metinsellik özelliğinin bir avantajı olarak bağlantılar kullanarak gezinmeye fırsat vermektedir. Dolayısıyla da başka web sitelere, araştırma kaynaklarına ya da kullanıcıların ilgisi doğrultusundaki sayfalara link verilmesine imkân tanımaktadır.

Sosyal medya platformları, bireylerarası sınır ve mesafeleri ortadan kaldırmış ve bireylerin birbirleriyle daha kolay iletişim kurabilmelerini sağlamıştır. Sosyal medya platformlarını kullanarak içerik üreten bireyler, bu içerikleri eş zamansız olarak kitlelere ulaştırabilmektedir (Delwiche, 2018: 36). Sosyal medya, kullanıcıların kendilerine ait profiller oluşturarak kendi yaşamlarını sergiledikleri, bağlantı paylaştıkları ve diğer kullanıcıların profillerini gözlemleyebildikleri bir ortam sunmaktadır (Boyd & Ellison, 2008: 211).

Sosyal medyanın hızlı gelişmesi ve bireylerin internete, bilgisayar, tablet, cep telefonu vb. iletişim araçlarına erişim koşullarının kolaylaşmasıyla sosyal medya platformlarının kullanım oranı küresel düzeyde artmıştır. Bostancı (2019: 13) sosyal medya uygulamalarının piyasaya sürülmeye başladığı 2000'li yıllardan günümüze kadar olan dönemde platformların sayısının iyice arttığını ve dünya genelinde oldukça fazla kullanıcı sayısına ulaştığını belirtmektedir.

2.3.1. Sosyal Paylaşım Ağlarına Genel Bir Bakış

Gedikoğlu'na (2020: 8) göre, 1979 yılında ABD'de Duke Üniversitesi'nde yüksek lisans öğrencisi olan Tom Truscott ve Jim Ellis tarafından geliştirilen "USENET", kullanıcıların oluşturdukları içerikleri başka kullanıcılarla paylaşmaya olanak tanımış ve sosyal medyanın ilk adımlarının atılmasını sağlamıştır. 1988 yılında internet bağlantısı mevcut olan bilgisayarlar arasında görsel, işitsel ve metinsel iletişim kurma dışında dosya ve link paylaşımı yapmayı sağlayan ilk Chat programı olan "IRC" (Internet Relay Chat) ile devam eden süreç, 1997'de ABD'den Andrew Weinreich tarafından sosyal medya uygulamalarının ilk örneği olarak isimlendirilen "SixDegrees.com" ile devam etmiştir (Hazar, 2011: 155-156).

Günümüzde diğer sosyal medya uygulamalarında da bulunan profil ve arkadaş listesi oluşturma, ortak arkadaşların arkadaş listelerini görüntüleyebilme gibi özelliklere sahip olan bu uygulama, bu süreçten sonra kurulan tüm sosyal medya platformlarına öncülük etmiştir. Sosyal medyanın tarihsel gelişim süreci bağlamında, 2017 yılının sonuna kadar bilgisayar tabanlı iletişim ve sosyalleşme ağlarının nasıl bir süreç geçirdiği aşağıdaki tabloda gösterilmektedir (Bostancı, 2019: 29-30):

Tablo 4: Sosyal Medyanın Tarihçesi

1971	Ray Tomlinson tarafından ilk e-posta gönderildi.
1973	Dace Woolley ve Douglas Brown tarafından Talkomatic yayınlandı.
1978	Ward Christensen tarafından Bilgisayar Bülten Tahtası Sistemi (CBBS) yayınlandı.
1980	Bulletin Board System, BBS'lerin sayıları arttı ve popülerleşti.
1984	FidoNet, elektronik posta yönetim servisi yayınlandı.
1988	Sohbet platformu IRC yayınlandı.
1996	ICQ sohbet programı yayınlandı.
	Elektronik posta servisi Hotmail kullanıma açıldı.
	İlk sosyal ağ ve video sitelerinden Bolt.com yayınlandı.
1997	AOL Instant Messenger yayınlandı.
	İlk sosyal ağ sitelerinden Sixdegrees.com yayınlandı.
1998	İlk sosyal ağ bloglama platformu Open Diary yayınlandı.
1999	Yahoo Messenger ve MSN Messenger yayınlandı.
	Sosyal ağ ve blog platformu LiveJournal yayınlandı.
2001	Çevrimiçi açık sözlük platformu Wikipedia yayına başladı.
2002	Sosyal ağ ve oyun platformu Friendster yayınlandı.
2003	İş dünyası odaklı sosyal ağ platformu olan LinkdIn yayınlandı.
	Sosyal ağ sitesi Hi5 yayınlandı.
	İş dünyası odaklı sosyal ağ platformu XING yayınlandı.
	Sosyal ağ platformu olan Myspace yayınlandı.
	Anlık yazılı, sesli ve görüntülü iletişim uygulaması Skype yayınlandı.
2004	Sosyal ağ platformu olan Facebook yayınlandı.
	Fotoğraf ve video paylaşım ağı Flickr yayınlandı.
	Elektronik posta servisi Gmail kullanıma açıldı.
	Google'un ilk sosyal ağ girişimi olan Orkut yayınlandı.
2005	Çin merkezli sosyal ağ platformu Qzone yayınlandı.
	Video paylaşım ağı olan Youtube yayınlandı.

2006	Mikroblog ağı Twitter yayınlandı.
	Rusya merkezli sosyal ağı olan VK yayınlandı.
2007	Mikroblog Tumblr yayınlandı.
	Friendfeed yayınlandı.
2009	Mesajlaşma uygulaması Whatsapp yayınlandı.
	Çin merkezli mikroblog ağı Weibo yayınlandı.
2010	Sosyal imleme ağı Pinterest yayınlandı.
	Fotoğraf paylaşım ağı Instagram yayınlandı.
2011	Sosyal ağ platformu Snapchat yayınlandı.
	Sosyal ağ Google+ yayınlandı.
	Oyun videoları ağı Twitch yayınlandı.
2013	Video paylaşım ağı Vine yayınlandı.
	Anlık, yazılı ve görüntülü iletişim uygulaması Google Hangouts yayınlandı.
2015	Canlı yayın yapma platformu Periscope yayınlandı.
2017	Eğlenceli kısa videolar platformu TikTok yayınlandı.

Teknolojik gelişmeler, sosyal medya kullanıcılarının da içerik üretim sürecine aktif bir şekilde katılmasına zemin hazırlamıştır. Kullanıcıların aktif bir şekilde üretim sürecine katılması sosyal medya platformlarının artmasına ve çeşitlenmesine olanak sağlamaktadır. Büyüyen sosyal medya platformları dünya çapında da kullanılmaya başlamıştır. 2023 yılında, Meta'nın Instagram ile entegreli çalışan ve Twitter'a rakip olarak kurulan sosyal medya platformu olan Threads kurulmuştur. Bu yeni sosyal medya uygulaması, kullanıcıların hesap oluşturarak Instagram'da takip ettikleri kişilerle bağlantı kurmalarına izin vermektedir.

Mikroblog ağı olan Twitter'a benzeyen Threads, metin tabanlı iletişimi odaklamakta ve özellikle de markalar için içerik paylaşımını ve etkileşimi arttırma konusunda fırsatlar sunmaktadır (Marketing Türkiye, 2023). Facebook, Instagram, Whatsapp uygulamalarının sahibi Meta'nın kurduğu yeni sosyal medya platformu Threads, beş günden az sürede 100 milyon kullanıcıya ulaşarak Open AI'ın Chat GPT uygulamasının rekorunu kırmıştır (Anadolu Ajansı, 2023). Arayüzü Twitter ile benzerlik gösteren bu uygulamada metin içerikleri paylaşmak ve herkese açık sohbetlere katılmak mümkündür. Karakter sayısı 500 olan uygulamada bağlantı, fotoğraf ve beş dakika uzunluğunda videolar paylaşma imkânı da sunulmaktadır. Öte

yandan Twitter'ın Elon Musk tarafından satın alınmasının ardından uygulamanın adı "X" olarak değiştirilmiştir. Konuyla ilgili tweet atan Elon Musk bu değişimi *"Yakında Twitter markasına ve yavaş yavaş tüm kuşlara veda edeceğiz."* şeklinde ifade etmiştir (Webrazzi, 2023).

Sosyal medya uygulamaları amaçları ve işlevleri açısından farklılıklar göstermektedir. Kurtuluş ve diğerlerine (2015: 341) göre, sosyal medya platformlarını genel olarak iletişim platformları (Twitter, Instagram, Facebook, forumlar, Threads, Myspace vb.), iş birliği platformları (Wikiler, sosyal etiketleme/sosyal işaretleme, haberler vb.), multimedya platformları (Youtube, Pinterest, Instagram, Flickr vb.), yorumlar ve gözden geçirme platformları (Linkedln gibi iş değerlendirme uygulamaları, soru-cevap grupları vb.) ve eğlence platformları şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Dawley'e (2009: 111) göre sosyal ağlar kategorilere ayrılabilmektedir:

Sosyal Siteler: MySpace, Facebook, Twitter (mikroblog) vb.
Fotoğraf Paylaşımı: Flicker, PhotoBucket, Instagram, Pinterest vb.
Video Paylaşımı: YouTube vb.
Profesyonel Ağ Siteleri: LinkedIn, Ning vb.
Bloglar: Blogger.com, Wordpress vb.
Wikiler: Wikipedia, Wetpaint, PBWiki vb.
İçerik Etiketleme: MERLOT, SLoog vb.
Sanal Dünyalar: Second Life, Active Worlds, There, Whyville, Club Penguin, HiPiHi vb.

Kaplan ve Haenlein (2010: 62-64) tarafından yapılan altı farklı kategorideki sosyal medya sınıflandırılması ise şu şekildedir:

İş Birlikçi Projeler: Wikipedia'nın örnek olarak verilebileceği bu grup birden fazla kullanıcının eş zamanlı ve birlikte hareket ederek içerik üretmesi anlamını taşır.

Bloglar: Twitter (yeni adıyla X) gibi mikroblog özelliğine sahip ve bireysel olarak yönetilen web sitelerini kapsamaktadır. Bloglar, tek bir kişi tarafından yönetilse de yorumların eklenmesi yoluyla başkalarıyla etkileşim imkânı da sağlamaktadır.

İçerik Toplulukları: Youtube, Flickr gibi kullanıcılar arasında metin, video, fotoğraf, ses ve diğer medya içeriklerinin kullanıcılar arasında paylaşıldığı sosyal medya uygulamalarını kapsamaktadır.

Sosyal Ağ Siteleri: Kullanıcıların kendi profillerini oluşturduktan sonra arkadaşlarıyla bağlantı kurmalarını amaçlayan uygulamaları kapsamaktadır. Bu kişisel profillerde kullanıcılar fotoğraf, video, ses dosyası vb. her türlü bilgiyi paylaşabilmektedir. 2004 yılında kurulan Facebook, sosyal ağ sitelerinin ilk örneklerindendir.

Sanal Oyun Dünyaları: Kullanıcıların diğer kullanıcılarla çevrimiçi şekilde ve etkileşimli olarak oyun oynamalarını sağlayan sanal ortamları kapsamaktadır. Word of Warcraft gibi örnekler verilebilir. Bu sanal dünyada kullanıcılar kişiselleştirdikleri avatarları ile gerçek hayattaki gibi başka oyuncularla iletişime geçebilmektedir.

Sanal Sosyal Dünyalar: Second Life uygulamasında olduğu gibi kullanıcılar gerçek hayata benzer şekilde bir hayat yaşayabilmektedir. Sanal kıyafet veya mobilya tasarlayarak sanal ortamda bunları başkalarına satmak ve sanal para kazanmak bu kategoriye verilebilecek örnekler arasındadır.

İnternet kullanıcılarının kendi içeriklerini oluşturup paylaştıkları ve hızlı erişim imkânı sayesinde bu içerikleri yaygınlaştırabildikleri sosyal medya platformları; yaratıcılık, erişebilirlik ve paylaşım özellikleri sayesinde birçok kullanıcı tarafından kullanılmaktadır. Sosyal medya platformları, geniş kullanıcı kitleleri tarafından benimsenmiş ve dünya genelinde de etkinlik alanını artırmıştır.

"We Are Social: Digital 2023" raporunda yer alan verilere göre, dünyada en sık kullanılan sosyal medya uygulamaları sırasıyla; Facebook, YouTube, Instagram, WhatsApp, WeChat, TikTok, FB Messenger, Douyin, Telegram, Snapchat, Kuaishou, Sina Weibo, QQ, Twitter ve Pinterest şeklindedir. Dünyada popüler sosyal medya uygulamalarının kadın ve erkek kullanıcıların yaş aralıklarına göre kullanım oranları ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır (We Are Social, 2023: 185):

Tablo 5: Popüler Sosyal Medya Uygulamalarının Kullanıcı Yaşlarına Göre Kullanım Oranları

KADIN KULLANICILAR	**YAŞ 16-24**	**YAŞ 25-34**	**YAŞ 35-44**	**YAŞ 45-54**	**YAŞ 55-64**
WHATSAPP	12,3%	13,3%	15,4%	16,4%	**20,3%**
INSTAGRAM	**23,1%**	17,6%	12.2%	10.6%	7.6%
FACEBOOK	6.9%	13.5%	14.7%	16.9%	**18.9%**
WECHAT	8.0%	13.4%	**15.0%**	13.1%	11.7%
TIKTOK	**12.0%**	7.5%	5.5%	4.6%	3.2%
DOUYIN	4.7%	6.8%	**7.6%**	6.3%	3.6%
TWİTTER	**5.0%**	2.6%	2.1%	2.1%	1.9%
FB MESSENGER	2.1%	2.5%	2.7%	2.9%	**3.3%**
TELEGRAM	**2.0%**	1.6%	1.6%	1.9%	1.8%
LINE	1.0%	1.4%	2.2%	3.4%	**4.6%**
ERKEK KULLANICILAR	**YAŞ 16-24**	**YAŞ 25-34**	**YAŞ 35-44**	**YAŞ 45-54**	**YAŞ 55-64**
WHATSAPP	15.5%	15.4%	17.1%	18.5%	**19.5%**
INSTAGRAM	**21.3%**	14.6%	9.4%	7.0%	4.9%
FACEBOOK	10.5%	15.7%	17.1%	16.8%	**18.4%**
WECHAT	8.4%	12.1%	13.8%	14.1%	**15.0%**
TIKTOK	**7.7%**	5.1%	4.4%	4.1%	2.2%
DOUYIN	4.1%	6.0%	**6.7%**	5.3%	4.7%
TWİTTER	**4.2%**	3.9%	3.8%	3.8%	3.5%
FB MESSENGER	2.1%	**2.8%**	**2.8%**	2.6%	2.7%
TELEGRAM	**3.0%**	2.8%	2.3%	2.4%	2.3%
LINE	0.8%	1.3%	1.9%	2.9%	**3.7%**

Türkiye'de en sık kullanılan sosyal medya uygulamaları sırasıyla: Instagram, Whatsapp, Facebook, Twitter, Telegram, FB Messenger, Tiktok, Snapchat, Pinterest, LinkedIn, Imessage, Skype, Discord, Reddit ve Tumblr şeklindedir. Türkiye'de kullanıcı başına aylık sosyal medya kullanım oranına bakıldığında ilk sırayı 21 saat 24 dakika ile Instagram, ikinci sırayı ise 20 saat 54 dakika ile TikTok almaktadır. Sıralamayı YouTube, WhatsApp ve Facebook takip etmektedir. Türkiye'de internet kullanımının nedenleri ise sırasıyla; bilgi araştırmak (%73,2), haber ve etkinliklerden haberdar olmak (%67,6), ürün ve marka araştırması yapmak (%58,9), arkadaşlar ve aile ile iletişime geçmek (%58,3), yeni fikirler bulmak veya ilham almak (%58,0), videolar, TV şovları veya film izlemek (%53,7), müzik dinleme (%49,6), eğitim (%49,5), serbest zaman doldurma (%48,8), finans ve tasarruf yönetimi (%42,3), sağlık sorunlarıyla ilgili bilgi alma ve ürün araştırma (%39,5), işle ilgili araştırmalar (%38,2), seyahat ve tatil araştırması (%38) ve oyun oynama (%36,4) şeklindedir (We Are Social, 2023).

Rapora göre, her sosyal medya platformu farklı amaçlarla kullanılmaktadır. Platformlara göre sosyal medyanın kullanım amaçlarına göre oranlar aşağıdaki tabloda da gösterilmektedir (We Are Social, 2023: 188):

Tablo 6: Sosyal Medya Platformlarının Kullanım Amaçları

Sosyal Medya Platformu	Komik ve Eğlenceli İçerikler Görmek	Marka ve Ürünleri Takip Etmek veya Araştırmak	Haberleri ve Güncel Etkinlikleri Takip Etmek	Aile ve Arkadaşlarla Mesajlaşmak	Fotoğraf ve Video Paylaşmak
Facebook	%54,5	%55,2	%59,5	%71,1	%62,9
Instagram	%59,9	%60,9	%49,2	%49,7	%67,9
LinkedIn	%13,6	%27,1	%29,7	%14,6	%17,4
Pinterest	%23,3	%38,1	%15,5	%8,7	%16,8
Reddit	%36,9	%30,6	%34,1	%13,4	%19,1
Snapchat	%35,4	%23,2	%21,9	%36,6	%42,6
TikTok	%78,9	%37,5	%33,5	%17,5	%37,4
Twitter	%36,2	%37,9	%61,2	%22,4	%30,7

2.3.2. Sosyal Medya ve Kuramsal Yaklaşımlar

2000'li yıllarda Facebook, Youtube, Wikipedia gibi sosyal medya platformlarının yayılmasıyla ortaya çıkan sosyal medya, Tim O'Reilly tarafından web 2.0'ın bir parçası olarak görülmektedir (Stevenson, 2018: 69). Web 2.0 ile ilişkilendirilen sosyal medya platformları kullanıcı tabanlı içerik ve katılımcı medya ortamlarını tercih etmeye öncülük etmektedir. Sosyal medya geleneksel medyanın aksine etkileşimi mümkün kılmaktadır. Geleneksel medya, tek taraflı iletişim imkânı sunarak kullanıcıyı pasif kılmaktadır (Flew, 2008: 31-32).

Yeni iletişim teknolojilerinin ve dolayısıyla da sosyal medyanın bu etkileşimli ortamı kullanıcıları pasif durumdan aktif duruma getirmiştir. Bu açıdan bakıldığında McLuhan'ın sıcak ve soğuk iletişim araçları ayrımını da hatırlamak yerinde olacaktır. McLuhan (1964: 23) soğuk iletişim araçlarının kullanıcı/izleyici katılımına daha çok izin vermekle beraber enformasyon yoğunluğunun ise düşük olduğunu belirtmektedir. Sıcak iletişim araçlarının ise enformasyon yoğunluğu yüksektir ancak katılım ve

etkileşim oranı düşüktür. Bu açıdan bakıldığında kitap ya da televizyon sıcak iletişim aracı iken, internet ve sosyal medya ise kullanıcıların içerik üretimine dahil olması ve katılım açısından birçok imkân sunması nedeniyle soğuk iletişim araçları grubunda yer almaktadır.

Bauman (2010: 22) enformasyonun taşınması için hareket kabiliyeti gerektiğini ancak fiziksel bir hareket gerekmediğini vurgulamaktadır. Küreselleşme ve World Wide Web (www) arayıcılığıyla enformasyonun çok hızlı bir şekilde taşınması mümkün olmuştur. Benzer şekilde McLuhan'ın da bu sistemi "global köy" ile tanımlaması, iletişimsel anlamda enformasyonun küreselleştiğinin göstergesi olmaktadır (Çelik Varol ve Varol, 2019: 146). "Gutenberg Galaksisi: Tipografik İnsanın Oluşumu" isimli kitabında yeni medya kavramının ortaya çıkmasıyla ve dijitalleşme çağ ile tüm iletişim araçlarını kapsayan küresel bir dünyanın egemen olacağını "Global Köy" kavramıyla ifade eden McLuhan, teknolojik gelişmelerle birlikte kitle iletişim araçları sayesinde dünyadaki gelişmelerden binlerce kilometre uzaklıktaki insanların bile haberdar olacağını ve böylece dünyanın küresel bir köye dönüşeceğini belirtmektedir.

İnternet ortamı ve yeni iletişim teknolojileri sanallığı kolaylaştırdığı gibi birey ve grupların bir araya gelerek etkileşim kurmasına olanak tanımaktadır. Bu bir araya gelme ve ortak bilinç, deneyim ve çıkarların paylaşılabildiği bir ortam olan "sanal cemaatler" kavramını ortaya çıkarmaktadır. Dijk'a (2006: 166) göre, sanal cemaatler, bir zaman ve fiziksel bir ortam olmaksızın farklı ya da benzer nedenlerden ötürü internet ortamından etkileşim içerisine giren kullanıcıların örgütlenmesi durumu olarak tanımlanmaktadır. İnternet sayesinde birbirleriyle iletişime geçen ve ortak paylaşımlar yapan kullanıcıların şekillendirdiği topluluk olarak tanımlanabilen sanal cemaat içerisinde yer alanların en belirgin özelliği fiziksel olarak birbirleriyle karşılaşmasalar dahi ortak ilgi alanlarında buluşabilme potansiyeline sahip olmalarıdır (Abercrombie ve Longhurts, 2007: 358).

Teknolojik gelişmelerle birlikte internetin ve bilgisayar ağlarını kullanan bireylerin artmasıyla etkileşim süreci kısalmış ve "ağ toplumu" kavramı tartışılmaya başlanmıştır. Jan van Dijk (2018: 41-42) ağ toplumunu *"Sosyal ve medya ağlarından oluşan bir altyapının toplumun her seviyesinde örgütlenme tarzını- bireysel, sosyal, grupsal belirlediği modern, gelişmiş, yüksek seviyede enformasyon alışverişi gerçekleşen ve gelişmiş iletişim teknolojilerine sahip olan toplum"* şeklinde tanımlamaktadır.

20. yüzyılda internetin kullanımı, iletişim ve enformasyonun öneminin daha da artmasıyla birlikte toplum artık ağ toplumuna dönüşmektedir. İletişim kuramcısı Manuel Castells'e (2013: 622) göre ağ kavramı birbiriyle bağlantısı olan düğümler dizisi olarak tanımlanmaktadır. Bu düğüm dizileri farklı ağları temsil etmektedir. Castells, yeni medyanın küresel ağında olan bu düğümlerin; televizyon sistemleri, eğlence stüdyoları, bilgisayar grafiği ortamları, haber ekipleri ya da sinyal üreten, gönderen veya alan seyyar aygıtlar olduğunu belirtmektedir.

1960'lı yıllarda dünyada ortaya çıkan toplumsal hareketler ve 1970'li yıllarda yaşanan enformasyon teknolojisi devrimi ağ toplumunu ortaya çıkarmıştır (Castells, 2013: 56). Bireyler enformasyon ve iletişim teknolojilerinde gerçekleşen radikal gelişmelerin etkisi olarak yerel ve küresel olarak örülmüş, birbiriyle bağlantılı ağ toplumu içerisinde yaşamaktadır. 1960-1980 yılları arasında enformasyonun meta hâline gelmesi ve teknolojik araçların gelişimi ağ toplumunun ortaya çıkma sürecinin temelini oluşturmaktadır. Ham madde durumundaki enformasyon işlenerek yeni bilgileri ortaya çıkarmış, yaşanan değişimler toplumun bireysel ve kolektif varoluşunun değişmesine katkı sağlamıştır. Timisi (2003, 77-78) Web 2.0 ile değişen ve gelişen internet ağı arayıcılığıyla etkileşim kuran modern toplumların böylece "ağ toplumu" kavramının kullanılmasında etkili olduğunu belirtmektedir. Bireylerin siyasi, ekonomik ya da kültürel amaçlarla bir araya gelmelerini sağlayan ağ toplumu, bireylerin toplumsal sorunlar için de beraber örgütlenip bir araya gelmelerini kolaylaştırmaktadır.

Dijk'a göre (2006: 240), sosyal ağlar modern toplumların ve kurumların en temel yapısal özelliklerini şekillendirici bir rol oynamaktadır. Sosyal ağları, içeriklerin profesyonellerden ziyade bizzat kullanıcılar tarafından üretildiği bir paylaşım ortamı, iletişim aracı, eğitim platformu, haber kaynağı ya da sanal cemaat olarak ele almak da mümkündür. Sosyal medya platformlarında kullanıcılar tarafından oluşturulan içeriklerin, bu içeriklerin oluşturulması için harcanan emek ve zamanın da paylaşılarak ekonomiye dönüştüğü bir katılımcı kültürden bahsetmek gerekmektedir. Youtube, Instagram, Facebook gibi sosyal medya platformlarında içerik üreten herkes aslında ücretsiz çalışan işçilerdir. Hem üretici hem de tüketici konumunda olan ve birbirleriyle devamlı etkileşimde olan kullanıcılar, yeni içeriklerin yaratılması ve yayılmasında rol alarak katılımcı kültürü oluşturmaktadır. Henry Jenkins'e (2008: 331) göre, katılımcı kültür *"hayranların ve diğer tüketicilerin yeni içeriğin yaratılması ve yayılmasına etkin olarak davet edildiği kültür"* olarak tanımlanmaktadır.

Katılımcı kültürün bir ifadesi olan sosyal medya, kullanıcıların bir araya gelerek kolektif içerikler oluşturduğu ve bu içerikleri paylaştıkları ortamlardır. Bu platformlar arayıcılığıyla aktif ve yaratıcı olan kullanıcıların kendi kültürel üretim ifadelerine aracılık edilmektedir (Fuchs, 2017: 81). Chau'ya (2010: 65) göre, sosyal medya platformları medya içerikleri üretmeyi, diğer kullanıcılarla bağlantı kurmayı ve bu bağlantılara cevap vermeyi, iş birliği yapmayı ve görüş bildirmeyi sağlayarak etkileşimli katılım faaliyetlerine destek olmakta ve aynı zamanda katılımcı kültürü de mümkün kılmaktadır. Bu iki yönlü iletişim ve etkileşime olanak tanıyan sosyal medya katılımcı kültürün oluşmasına büyük katkı sağlamaktadır.

Karaduman'a (2019: 685) göre, yeni iletişim teknolojilerinin sınırsız bilgiye ulaşmayı, dolaşımda olan, paylaşılan, kaydedilen ya da arşivlenen bilgilere ulaşmayı, video oluşturmayı ya da fotoğraf paylaşmayı özgür kılan özellikleri sosyal medya platformlarının katılımcı ve etkileşimli kullanılma potansiyelini arttırmıştır. Dijk (2009: 42), katılımcı kültürün ekonomi politik yönünü vurgulamakta, aynı zamanda üreten tüketici (prosumer), üreten kullanıcı (produser) ve eş yaratıcı (co-creator) kavramlarının varlığına dikkat çekmektedir. Web 2.0 teknolojisiyle, tüketim pratikleri yerini üretim pratiklerine bırakmaya başlamıştır.

Fuchs (2017: 73), Web 2.0 ile sosyal medya platformlarında kullanıcıların katılımını mümkün kılan bu durumun, büyük şirketler tarafından suistimal edildiğine vurgu yapmaktadır. Ona göre sosyal medya platformlarının kurucuları, kullanıcıların maddi olmayan emek harcayarak ürettikleri içerikleri sosyal medya platformlarını ücretsiz kullanma şansı elde etmelerine karşılık olarak reklam şirketlerine satmakta ve kullanıcı bilgileri üzerinden para kazanmaktadır. Sosyal medya platformlarında hesabı olan, içerik üretimi yapan, bağlantılar aracılığıyla paylaşım yorum yapan, arkadaşlarını ekleyen ve çeşitli sayfaları beğenip takip eden kullanıcıların maddi olarak kazanımı olmamakta ve bu kullanıcıların emekleri sömürülerek verileri metalaştırılmaktadır.

Ücretsiz emek, sosyal medya kullanıcılarının içerik üreterek aktif ve gönüllü olarak katılım kültürüne dahil edilmesi sonucunda dijital medya alanında tartışılmaya başlayan önemli bir kavramdır (Ateşalp ve Başlar, 2015: 165). Dijital alanlardaki bu ücretsiz emek hem tüketici hem de üretici durumunda olan kullanıcıların web site oluşturmak, sanal alanlar kurmak, yorum yazmak, fotoğraf yüklemek, yazılım geliştirmek gibi teknolojik ve kültürel üretim süreçlerine dahil olarak emek harcamaları anlamına gelmektedir (Terranova, 2004: 73-74). Bu gönüllü ve ücretsiz eylemler aynı zamanda ağ toplumunun da akışını oluşturmaktadır Buna karşılık teknoloji şirketleri ise Web 2.0 ortamlarına ücretsiz erişen ve içerik üreten kullanıcılara bir ödeme yapmamaktadır. Bununla birlikte bu şirketler kullanıcı verilerini metalaştırıp üçüncü taraf olan reklamcılara sattığı sermaye birikimi modelleri kullanmaktadır. Fuchs'a (2020: 219) göre, internet kullanıcıları yüksek oranda sömürülen köle işçilerdir.

Chayko (2018: 71), kullanıcıların farkında olmadan dijital deneyimlerini paylaşma karşılığında emeklerini ve bilgilerini sattıklarını ve ürün hâline gelen bu içeriklerin de reklam faaliyetlerinde kullanılması için başka şirketlere satıldığını belirtmektedir. Öte yandan sermaye sahipleri kullanıcıların verilerini işleme ve kendi amaçları doğrultusunda kullanarak enformasyon çağında gözetim toplumunun ortaya çıkmasına da neden olmaktadır (Gürdal, 2021: 427). Dolayısıyla dijital gözetim gizli ve sistematik olarak varlığını sürdürmektedir.

Sosyal medyayı kullanan kullanıcılar sanal dünyada devamlı olarak gözetlenmekte ve şeffaf bir hapishanede yaşamak zorunda kalmaktadır. Kullanıcıların her hareketi kayıt altına alınmakta ve daha sonra kullanılmak üzere büyük veriye dönüşmektedir (Yengin, 2014: 179). Sosyal medya platformlarını ücretsiz kullanırken kişisel verilerini şirket sahiplerine sunan kullanıcılar, şirketlerin elinde sermaye hâline gelmektedir. Öte yandan, sosyal medya platformlarında kullanıcılar tarafından paylaşılan içerikler onları mutluluğa ve hazza götürmektedir. Esen ve Yengin'e (2021: 157) göre, bu etkileşim ortamı kimlik değişimi yaratmakta ve alınan beğeniler ya da takip oranları kullanıcılar için bir özgüven kaynağı olduğundan alınan doyum ve haz da teknoloji bağımlılığına sebebiyet vermektedir.

Teknoloji bağımlılığı, kullanımlar ve doyumlar kuramı ile ilişkilidir. Yaylagül (2018: 72) kullanıcıların birtakım ihtiyaçlarını gidermek için dijital medya içeriklerini kullandıklarını ve bunun sonucunda da ihtiyaçlarını gidererek doyuma ulaştıklarını belirtmektedir. Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı, kitle iletişim araçlarını ihtiyacı karşılığında aktif veya pasif olarak kullanan kullanıcıları kapsamaktadır. Dijitalleşme ve sosyal ağların yayılması ile kullanıcılar artık hayatlarının çok büyük bir kısmını sosyal medyada geçirmektedir. Sosyal medyada uzun saatler vakit geçiren kullanıcılar aldıkları doyum ve hazdan daha fazlasını bekleyerek etik olmayan davranışlar sergileyebilmektedir. Olcay'a (2018: 91) göre, bu davranışların sonucunda ortaya çıkan dijital şiddet eylemleri, kullanıcıların sosyal medyada bazen kendi profillerinden bazen de anonim olarak diğer kullanıcılara psikolojik saldırılarda bulunmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu davranışlarda bulunan kullanıcılar, diğer kullanıcıların psikolojik durumlarını düşünmemekte ve yalnızca kendi alacağı doyumla ilgilenmektedir. Öte yandan sosyal medyanın kullanıcılara anonim kimlik yaratma imkânı sunması, dijital şiddet davranışlarının yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Kullanıcılar, kim olduklarının bilinmemesinin özgüveniyle agresif duyguları dışa vurmakta ve bu davranışlardan doyum sağlamaktadır (Esen ve Yengin, 2021: 163).

Yeni iletişim teknolojilerini kullanan bireyler sosyal ağlarda kendilerine oluşturdukları yeni kimlikler ve sanal ortamın zaman ve mekân olmayan özelliği sayesinde evrensel ağ toplumunun parçası hâline gelmektedirler. Hans Enzensberger (akt. Waltz, 2005: 21), ağ toplumunun oluşmasında sosyal medyanın etkili bir güç olduğunu ve sosyal medyanın kamusal alanı yeniden oluşturma potansiyeline sahip demokratik bir ortam sunduğunu belirtmektedir. Habermas'ın "Kamusallığın Yapısal Dönüşümü" isimli kitabında (2014: 283), enformasyon toplumunu var eden bu yeni iletişim teknolojilerinin, bireylerin kişisel bilgilerinin kolaylıkla toplanıp işlenerek dolaşıma sokulmasına ve böylece kullanıcı mahremiyetinin ihlal edilebilmesine neden olduğu belirtilmektedir.

2.3.3. Sosyal Medya ve Kamusal Alan İlişkisi Bağlamında İfade Özgürlüğü

Günümüzde internetin birbirine paralel birçok alanı aynı anda barındırma özelliği sayesinde sosyal medya kullanımı artmış, fikir paylaşımı ve gündelik yaşama dair paylaşımların yapılmaya başlanması artınca kamusal alana geçiş kolaylaşmıştır (Bacık, 2005: 15). Sosyal medyanın kullanıcı sayısının artması kullanım alanını da genişletmiştir. Sosyal medya sayesinde bireyler siyasi fikirlerini paylaşmakta, yakınlarına ulaşabilmekte, toplumsal hareketlere katılabilmekte ya da bu hareketleri organize edebilmektedir. Korkmaz'a, (2012: 2148) göre, Arap Baharı, Gezi Parkı olayları gibi internet arayıcılığıyla yapılan halk ayaklanmaları ve örgütlenmeler bunun en belirgin örneklerindendir.

Habermas'a (2004: 95) göre, toplumsal yaşamda tüm yurttaşların erişiminin mümkün olduğu, toplum yararına olan meselelerin kısıtlanmamış bir tarzda ifade edildiği, toplanma, örgütlenme, kanaat belirtme ya da bunu yayınlama özgürlüğünün garanti altına alınıp tartışıldığı alan kamusal alanı ifade etmektedir. Kamusal alan resmi ve özel yaşamdan ayrı bir şekilde toplumun serbestçe katılıp düşüncelerini ifade ettiği, demokratik bir ortamdır (Ercins, 2013: 311).

Farklı toplumsal kesimdeki bireylerin, farklı fikirleri medeni ve demokratik bir biçimde tartışabildiği, özgürlük ve hakların yaşandığı kamusal alanda devlet aktörlerden biridir ancak kamusal alan devlete ait değildir. Sanat ve spor da dahil olmak üzere şiddet içermeyen her türlü iletişim biçimiyle iktidar mücadelesi ve karşılaşması meşru bir kamusal alandır (Kejanlıoğlu, 2004: 700). 18. Yüzyıl'da burjuva yaşam tarzıyla ortaya çıkan ve farklı toplumsal kesimlerin bir etkileşim alanı olan kamusal alan kavramının konuşulmaya başlamasıyla kentlerde bireylerin etkileşime geçebileceği kahvehane, kafe, tiyatro, opera salonu, alışveriş merkezleri gibi ortak alanlar sosyallik ağları sunan mekanlar hâline gelmiştir (Sennet, 2013: 32). Kamusal alanlar demokratik koşulların inşa edildiği alanlardır. Dacheux (2012: 12) kamusal alan içerisinde yer alan yurttaşların kanun yapıcı özellik taşıdığını ve bu nedenle de demokratik toplumların vazgeçilmez unsurları olduğunu belirtmektedir.

Sanal ortamların kamusallık özelliği taşıdığını söylemek mümkündür. Sosyal medya kullanıcıları enformasyonu geleneksel medyadaki gibi tek taraflı edinmemekte, enformasyonun kaynağı olabilecekleri gibi aynı zamanda enformasyonu yorumlayan kişiler de olabilmektedir. Dolayısıyla sosyal medya toplumun ilgi alanını ve gündemi belirlemede oldukça etkilidir. Engin'e (2011: 35) göre, sosyal medyanın sunduğu özgür ortam, bireylerin yalnızca haber, bilgi alma ya da iletişim kurma değil; aynı zamanda siyasi, kültürel ve ideolojik olarak da katılımlarını desteklemeye yardımcı olmaktadır. Öte yandan kullanıcılar hiçbir oto-sansür olmadan enformasyonu yayabilmektedir.

Lewis (2008: 347) internetin toplumsal ilişkileri yeniden yapılandırdığını, açık fikirli ve demokratik bir anlayışın hâkim olduğu yeni bir kamusal alan yarattığını belirtmektedir. Ancak bütün bu özellikler dışında medyanın üretilen bilgiyi süzgeçten geçirerek sunan ideolojik bir aygıt olarak kullanılması, egemen güç, çıkar grupları ya da siyasi iktidarların ideolojileri doğrultusunda şekillenmesi ise kamusal tartışmaların herkese açık ve ideolojik bakış açısından uzak yürütülmesi görüşüyle çelişmektedir (Kaplan ve Ertürk, 2012: 7-11).

Sosyal medyanın zaman zaman ideolojik bir aygıta dönüşerek toplumun faydasına dokunacak bir kamusal alanın varlığını tehdit ettiğini söylemek mümkündür. Video paylaşım platformu olan Youtube'un ya da arama motoru Google'ın asıl gelir kaynaklarını oluşturan reklam şirketlerinin neyin ne düzeyde söylenip paylaşılabileceğine karar vermesi bunun bir örneğidir.

Sosyal medyanın sanal cemaatler oluşturarak farklı konuları tartışabilme imkânı yaratmasının yanı sıra kullanıcılar hakkında bilgi toplama ve gözetim için kullanılan bir denetim mekanizması olduğu da unutulmamalıdır. Fuchs (2014: 89), sosyal medyanın kamusal alan işlevinden bahsederken aynı zamanda şirketlerin kontrolü altında olduğunu, siyasi iktidar ve para ile yönlendirildiğini de belirtmektedir. Bu da bireylerin bilginin doğruluğu ve güvenirliliği konusunda kafa karışıklığı yaşamasına, duygu ve düşüncelerini sansürsüz bir şekilde paylaşabilmesinin önüne engel konulabileceğine işaret etmektedir.

Sosyal medya özgür ve demokratik bir alan sunarken aynı zamanda gözetim ve tahakkümün de merkezi hâline gelmeye devam etmektedir. Bireylerin bilinçli ya da bilinçsiz olarak maruz kaldığı gözetim, mahremiyetin kamusallaşması, teşhircilik ve "big brother" gibi devletin toplumları denetlediği bir ortamda özgür ve toplumsal problemlere çözüm olabilecek kamusal bir alanın var olabilmesi gitgide zorlaşmaktadır.

Bauman'a (2012: 55) göre, sosyal medya duvar, pencere, kule ya da gardiyanlar olmasa da toplumsal denetimin sağlandığı "süper panoptikon" olarak nitelendirilmektedir. Dijital alanlarda gerçekleştirilen tüm eylemler depolanmakta ve bireylerin sanal varlıkları görünmez duvarlarla kontrol altına alınmaktadır. Buradaki süper panoptikonun panoptikondan temel farkı ise gözetlenen kişilerin buna tamamen gönüllü olmasıyla ilgilidir.

Sosyal medyada gerçekleşen tüm eylemler kayıt altına alınmakta ve ticari bir metaya dönüşmektedir. Gözetimin "makro düzey" ve "mikro düzey" olmak üzere iki türde olduğunu söylemek mümkündür. Makro düzey ve mikro düzey gözetim arasındaki en temel fark ise "rıza" kavramı ile ilgilidir. Mikro düzey gözetimde bireyler rızası ile gözetime gönüllüyken, makro düzeydeki gözetimde bu söz konusu değildir. Mikro düzeydeki gözetimde bireyler birbirlerini de gözetlemektedir ve bunu da kabullenmiş durumdadır (Hardt ve Negri, 2013: 27).

Dijital mecraların ve internetin kullanım alanının genişlemesiyle panoptikon ve sinoptikon yerini çoğunluğun birbirini gözetlediği omniptikon'a bırakmıştır (Toktaş, Binark ve Dikmen, 2012: 33). Bireyler sosyal platformları kullanarak birbirlerinin yaşamlarını gözetlemektedir. Sosyal medyanın hayatımıza girmesiyle beraber ortaya çıkan görünür olma talebi beraberinde gözetime izin verme ve bireylerin kendi yaşamlarını kendi rızalarıyla kamusal alana açma durumlarını ortaya çıkarmaktadır.

Curran ve Witschge (2011: 84) yeni medya araçlarının uluslararası bir kamuoyu oluşturduğunu vurgulamaktadır. Toplumsal hareketler, göç, küresel pazarın genişlemesi ve iletişim devrimi gibi gelişmelerle toplumlar birbirlerine daha çok yakınlaşmış ve böylece ortak endişeler paylaşılmaya başlanmıştır. İfade özgürlüğünün en güçlü araçlarından biri olan sosyal medya platformları, bireylerin kendilerini ifade edebildiği en etkili araçlardandır.

Sosyal medya gibi denetimsiz ve editoryal bağımsızlık imkânı sunan mecralarda fikir paylaşabilme hakkı, sosyal medya ve ifade özgürlüğü ilişkisiyle ilgili tartışmalar yaratmaktadır. Erdoğan'a (2001: 8) göre, demokrasinin temel taşlarından biri olan ifade özgürlüğü, "düşünce, inanç, kanaat, tutum veya duyguların barışçı yoldan açığa vurulması ya da dış dünyada ifade edilmesinin serbest olma hakkı" anlamına gelmektedir. İfade özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 10. Maddesinde güvence altına alınmıştır. İlgili madde, herkesin fikirlerini açıklama ve anlatma özgürlüğüne sahip olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, kamu makamlarının

müdahalesi olmadan ve ulusal sınırlara bakılmadan yazılı basın, radyo, televizyon ve sosyal medya (internet) gibi iletişim araçlarını kapsamaktadır.

Sosyal medya ifade özgürlüğü için tartışmasız en etkili araçlardandır. Ancak ifade özgürlüğünün sınırlarının net olarak çizilememesi, sosyal medyanın denetimsiz ve bağımsız yapısı bu konuda yasal düzenlemeler yapılmasına neden olmuştur. Kırık ve Bulut (2018: 326) "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" ile sosyal medya arayıcılığıyla paylaşılan ve suç teşkil eden paylaşımların içeriğine erişimin engellenmesinin söz konusu olabildiğinin altını çizmektedir.

Sosyal medya kamusal alanda iletişimsel eylem pratiğini geliştiren bir amaç gütmektedir. Öte yandan cinsiyetçi, homofobik, ırkçı içeriklerin yaygınlaşmasına da zemin hazırlamaktadır. Dijital şiddetin en yaygın sebeplerinden biri sosyal medyada duygu ve düşüncelerin rahat ve denetimsiz bir şekilde ifade edilebilmesidir. Bu nedenle ifade özgürlüğünün sınırlarının belirlenmesi son derece mühimdir. Sosyal medyada ifade özgürlüğü ve kişilik hakları ihlalleri, kullanıcılar arasında içerik, güvenlik ya da bilişim suçları gibi yollarla gerçekleşmektedir. Kırık ve Bulut'a (2018: 330) göre, bu ihlaller hakaret, iftira, tehdit, ayrımcılık ya da nefret söylemi içeren ifadeler, kişisel verilerin paylaşımı ile özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi vb. şekillerde olabilmektedir. Bu paylaşımların paylaşılması ya da başka platformlarda yeniden dolaşıma sokulması bu ihlalleri sürdürmektedir.

Küresel bir köy hâline gelen sosyal medyada içeriklerin kontrolsüz bir şekilde yaygınlaşması, ifade özgürlüğü hakkı kullanılırken başka kullanıcıların kişilik haklarını ihlâl edebilmektedir. Kuşay (2010: 70) bu nedenle ifade özgürlüğü ve dijital şiddet arasında bir denge kurulması gerektiğine dikkat çekmektedir. Geleneksel medyada içeriklerin oluşturulması eşik bekçileri ya da medya çalışanları tarafından yapılırken, sosyal medyada herkesin içerik paylaşabilmesi ve ifade özgürlüğünü destekleyen bir ortam sunması şiddeti körükleyen söylemlerin yayılmasına neden olmaktadır.

Popüler sosyal medya platformlarını kullanan kullanıcılar yayılan söylemlere ortak olmakta, bunları içselleştirmekte ve dijital şiddetin yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır. Yumrukuz'a (2017: 96) göre, sosyal medyada ifade özgürlüğünün kötüye kullanımı olarak şiddet içerikli söylemlerin yayılmasındaki motivasyon ise görünürlük sağlamak, beğenilme ve onaylanma ihtiyacı, takdir edilmek amacıyla sosyal etkileşim içinde var olma çabasıdır. Bu eylemler, kullanıcıların kendilerini ispat etme ve başkalarını ikna etme amacıyla provokasyon amaçlı da yapılabilmektedir.

2.4. Spor Alanında Sosyal Medya Kullanımı

İnternet, günümüzde çok geniş bir etkiye sahiptir. Amichai-Hamburger ve Vinitzky (2010: 1289) internetin sosyal yaşamlarımızda büyük değişiklikler meydana getirdiğine ve insanların etkileşimde bulunabileceği bir sosyal arena olmaya devam ettiğine dikkat çekmektedir. Sosyal medya uygulamaları, iletişim kurmaya, bilgi paylaşmaya, öğrenmeye ve haberlere erişmeye yardımcı olmaktadır. Bu uygulamalar arayıcılığıyla kullanıcılar kişisel profillerini oluşturarak kendi arkadaşları, aileleri, meslektaşları veya tanımadıkları diğer kullanıcıların profillerine erişebilmekte ya da onları kendi profillerini takip etmeleri için davet edebilmektedir. Kullanıcılar bu ağlar aracılığıyla e-posta göndererek, yazılı veya video içerik oluşturup yayınlayarak ya da birbirlerine anlık mesajlar göndererek iletişim kurabilmektedir.

Sosyal medya teknolojilerinin gelişmesi gerçek hayat ve sanal ortamların birbiriyle iç içe geçmesini sağlamış, sporun tüketilme ve raporlanma şeklini dönüştürmüştür (Lebel & Danylchuk, 2012: 461). Sosyal medya uygulamalarının kullanımının artması spor dünyasını da etkilemiştir. Takımlar, sporcular, spor organizasyonlarının resmi hesapları, spor yayıncıları ve gazeteciler taraftarlarla iletişim kurmak, onları oyuna dahil etmek ve kendi imajlarını ve markalarını tanıtmak için sosyal medyayı giderek daha fazla kullanmaya başlamıştır. Olimpiyatlarda yarışan elit sporcular kişisel markalarını tanıtmak, sponsorluk talep etmek, hayranlarıyla etkileşime geçmek için olimpiyat döneminde sosyal medyayı sık kullanmaktadır.

Sporcular, sosyal medya aracılığıyla birden fazla izleyici kitlesine ulaşabilmektedir. Bu kitleler arasında hayranlar, aile, arkadaşlar, mevcut ve potansiyel sponsorlar, spor federasyonları ve medya mensupları yer almaktadır. Geurin (2016: 70-73), elit sporcular için sosyal medyanın sunduğu potansiyel faydaları keşfedip sosyal medyaya stratejik bir perspektiften bakmanın gerekliliğine dikkat çekmektedir.

Web 2.0 ve sosyal medyanın sunduğu etkileşim ve şeffaflık, taraftarların hayran oldukları sporcuların yaşamlarını takip etmelerine de olanak tanımaktadır. Spor izleyicileri ya da taraftarları hayran oldukları favori sporcuların gönderilerini sosyal medya platformlarında beğenebilmekte ve onlarla etkileşime geçebilmektedir. Sosyal medya platformlarından biri olan Twitter (yeni adıyla X), profesyonel sporcular tarafından en çok benimsenen sosyal medya platformlarından biridir. Bunun nedeni ise bir mikroblog platformu olan Twitter'ın düşünceleri şeffaf bir şekilde paylaşmaya ve diğer kullanıcılarla kolay şekilde iletişime geçmeye olanak sağlamasıdır. Sporcular kendi hayatlarıyla ilgili paylaştıkları tweetler arayıcılığıyla hayranlarına doğrudan erişebilmekte ve belirli bir marka kimliği oluşturma stratejisi izleyebilmektedir. Twitter, sporcular için kendi ürünlerini tanıtmak, hayranlarını web sitelerine yönlendirmek ve sponsorlarını pazarlama aracı olarak kullanabilecekleri fırsat ortamını yaratmaktadır. NBA'den Shaquille O'Neal, Dwight Howard ve Paul Pierce, tenis sporcusu Andy Roddick, golfçü Stewart Cink, bisikletçi Lance Armstrong, Amerikan Futbolu Ligi'nden (NFL) Chad Ochocinco ve Larry Fitzgerald Twitter'ı kullanan ve böylece kendi fanlarıyla etkileşime geçen sporcu örneklerinden yalnızca birkaçıdır (Pegoraro, 2010: 503-504).

Geurin-Eagleman ve Clavio (2015: 331) tarafından yapılan ve profesyonel sporcuların Facebook paylaşımlarının incelendiği araştırmada, sosyal medya platformlarının sporcuların kendi sponsorlarının tanıtımı için önemli bir etkiye sahip olduğu ortaya konmuştur. Öte yandan sporcular sosyal medya sayesinde aile bağları ya da kişisel hobilerini kamuoyuyla paylaşarak hayranlarıyla daha güçlü ilişkiler geliştirebilmektedir. Sosyal medya, bireylerin spor tüketimi ve deneyimlerinin şekillenmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Profesyonel spor organizasyonları da taraftarlarla etkileşim kurmak için sosyal medya platformlarını kullanmaktadır.

Sanderson ve Kassing'e (2011: 116-117) göre, sporcular, kulüpler, gazeteciler ve spor medya kuruluşları da spor izleyicileriyle bağlantı kurmaktadır. Spor izleyicileri sosyal medyada hem fiziksel hem de sanal deneyimde bulunmaktadır. Bu gerçek zamanlı etkileşim spor müsabakalarını izleyerek, diğer taraftarlarla bağlantı kurarak ve bir müsabakaya tribündeymiş gibi sanal yorum yaparak gerçekleşmektedir.

Sosyal medya ortamları kadınların kendilerini temsil etmeleri için potansiyel bir alan yaratmaktadır. Toffoletti ve Thorpe (2018: 16) bu potansiyel alanın ana akım medya tarafından nadiren görünür olma imkânı elde eden marjinalleşmiş gruptaki kadınlar için önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu alan dezavantajlı grupları, dolayısıyla da lezbiyen ve engelli kadınları da kapsamaktadır. Sosyal medya, kadınların alternatif söylemler oluşturmasına olanak tanıyarak onları güçlendirme ve dönüştürme potansiyeline sahiptir. Bu potansiyel, sporun ataerkil örgütlenmesini sorgulamakta ve feminist gündemlerin ilerlemesine olanak sağlamaktadır.

Bruce'a (2016: 368) göre, üçüncü dalga feminizmi ve sosyal medya, kadın sporcuların benlik sunumunu analiz etmek için yeni fırsatlar sunmaktadır. Üçüncü dalga feminizmi spor pratiğinin hem güçlendirici hem de sorunlu yönlerini incelemektedir. Dolayısıyla üçüncü dalga feminizmi kadın sporcuların spor medyasındaki temsilini analiz etmek için bir çerçeve sunmaktadır.

"Benlik Sunumu" kavramı, Erving Goffman'ın 1959 yılında yayımladığı "The Presentation of Self in Everyday Life" (Günlük Hayatta Benlik Sunumu) adlı eserinde tanımlanmıştır. Goffman, bireylerin kendi kimliklerini yönetmek ve performanslarını kontrol etmek amacıyla kendilerine bir imaj sunmayı tercih ettiklerini belirtmektedir (Litchfield & Kavanagh, 2018: 1154). Sosyal medya ortamları, bireylerin başka kullanıcılar tarafından nasıl algılandığını kontrol edebilmek ve kişisel kimliklerini yönetebilmek için fırsat sağlamaktadır. Dolayısıyla kadın sporcular kendi içeriklerini paylaşabileceği ve kendilerini hayranlarına ya da takipçilerine özgürce sunabileceği platformlar yaratmaktadır.

Lebel ve Danylchuk (2012: 470-471) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, Twitter'da (yeni adıyla X) imaj inşası bakımından erkekler ve kadınlar arasında büyük ölçüde benzerlikler bulunmaktadır. Ancak, erkek sporcuların kadın sporculara kıyasla daha fazla takipçi çekme ve sosyal medyada kurabilecekleri etki üzerinde farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Erkek sporcular, hegemonik değerlerin devam etmesi nedeniyle çevrimiçi ortamlarda takipçi kazanma ve ilgi oluşturma konusunda avantajlıdır. Yine de sosyal medya, profesyonel ve elit sporla uğraşan kadınlar için de birçok fayda sağlama potansiyeline sahiptir.

Sosyal medya platformlarının yaygın şekilde kullanılmaya başlanması, kadın sporculara yalnızca daha fazla alan açmakla kalmayıp aynı zamanda farklı bir söylem sunarak sporla özdeşleşmiş hegemonik erkeklik ideolojisini de sorgulayabilmeyi sağlamaktadır (Fink, 2014: 335). Thorpe, Toffoletti ve Bruce'a (2017: 361) göre, sosyal medya kadın sporculara geleneksel medya ürünlerini kontrol eden engelleyicileri aşma ve potansiyel olarak yeni izleyici kitleleri oluşturma fırsatları sunmaktadır. Instagram gibi görsel içeriklerin paylaşıldığı sosyal medya platformlarında kadın sporcuların temsili üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Bu platformlarda kadınlar kendilerine dair alternatif bir anlatı veya imaj yaratmaktadır.

Geurin-Eagleman ve Burch (2016: 138-140), kadın sporcuların erkek sporculara kıyasla kendilerinin fotoğraflarını daha sık paylaştığını ve kadın sporcuların paylaştığı fotoğrafların çoğunun da sporla ilgisi olmayan etkinliklere odaklandığını vurgulamaktadır. Kadın sporcuların Facebook ve Instagram'da kendilerini nasıl temsil ettiklerini inceleyen başka bir araştırmanın sonuçlarına göre ise, beş kadın sporcunun kendilerini ve branşlarını tanıtmak için sosyal medyayı nasıl kullandıklarına odaklanılmıştır. Araştırmada yer alan kadın sporcular, Ronda Rousey (karma dövüş sanatları), Maria Sharapova (tenis), Serena Williams (tenis), Danica Patrick (motor sporları) ve Alana Blanchard (sörf) şeklindedir. Araştırmada, yüksek profilli kadın sporcuların sosyal medyayı "öz-sevgi", "öz-açıklama" ve "öz-güçlendirme" gibi amaçlarla kullandığı tespit edilmiştir (Toffoletti & Thorpe, 2018: 15-22).

Bu bakımdan dijital mecralardaki etkileşim spor alanındaki kadınların bireysel ve kolektif kimlik inşasında önemli bir etki sağlamaktadır. Dijital mecralar, spor alanındaki kadınlara kendilerini ifade etme fırsatı vererek kimliklerini (özellikle de marjinalleşmiş kimlikleri) dile getirme, bir konu hakkında kendi bakış açılarını ve kendi deneyimlerini paylaşma, takipçilerinden destek arama ve ilişkiler kurma imkânı tanımaktadır.

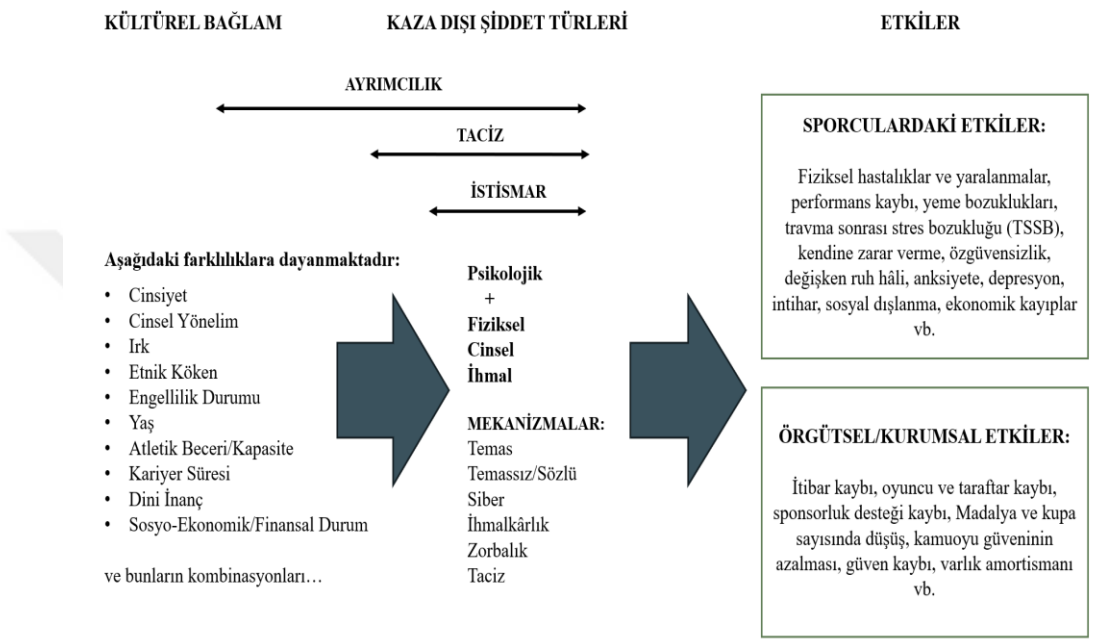
Dijital mecralar spor alanındaki kadınlara kendilerini sunma, özdeşleşme ve kimlik inşası fırsatı tanırken güvenli bir alan ise ne yazık ki sunmamaktadır. Sosyal medya mecralarında etkileşim, spor organizasyonlarının giderek daha profesyonel hâle gelmesiyle profesyonel ve elit kadın atletler için kaçınılmaz olmuştur. Osborne ve diğerlerine (2021: 161-162) göre, bu görünürlük profesyonel kadın atletlere kendilerini istedikleri gibi temsil etme fırsatı sunarken aynı zamanda bu kadınların dijital şiddete maruz kalma olasılığını da artırmaktadır. Üçüncü dalga feminist araştırmalar da çevrimiçi mecraların kadınlara hem güçlenebilecekleri hem de baskı altında olabilecekleri alanlar sunduğuna dikkat çekmektedir.

2.5. Spor Alanında Dijital Şiddet

Spor, toplumun ve sporcuların sağlık ve refahına olumlu bir katkı sağlamasıyla bilinmektedir. Ancak zaman zaman meydana gelen şiddet, taciz ya da istismar vakaları, sporcuların statülerini olumsuz etkilemekte ve onları kariyerlerini kaybetme riski ile karşı karşıya getirmektedir. IOC, siber mekanizmaların taciz ve istismar mekanizmalarından biri olduğunu belirtmektedir. Şiddet veya istismar vakaları cinsiyeti, yaşı, yeteneği, uyruğu, ırkı, etnik kökeni, sosyal sınıfı, eğitim düzeyi, cinsel yönelimi ya da engellilik durumu fark etmeksizin her sporcuyu veya spor alanında çalışan her bireyi hedef alabilmektedir. Mountjoy ve diğerlerine (2016: 1019-1021) göre, şiddet eylemleri hemen hemen her spor branşında ve her düzeyde gerçekleşse de daha çok elit branşlarda yaygındır. Engelli, genç, kadın ve LGBT sporcular şiddet vakalarından en çok etkilenenler arasındadır. Mountjoy ve diğerleri (2016: 1020) tarafından oluşturulan spor alanında kaza dışı gelişen şiddet türlerini, taciz ve istismar

eylemlerinin kültürel bağlamını, mekanizmalarını ve etkilerini gösteren kavramsal model aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

Şekil 5: Sporda Kaza Dışı Şiddet Türlerine İlişkin Kavramsal Model

Sosyal medya platformlarının kullanımı; spor hayranları, sporcular, kulüpler ve organizasyonlar arasında etkileşimli ve/veya katılımcı deneyimlerin geliştirilmesi açısından önemlidir. Sosyal medya platformları haberlerin duyurulması, etkinlikler esnasında güncellemelerin paylaşılması, sporcu performanslarının değerlendirilmesi ve müsabakaların bitiminden sonra kritik anların yeniden canlandırılması amacıyla kullanılmaktadır. Litchfield ve diğerlerine (2018: 155) göre, takımlar, sporcular, medya kuruluşları ve gazeteciler, izleyicilerle etkileşim kurarak yeni ve dinamik bir deneyim yaratmaktadır. Ancak tüm bunlara rağmen sosyal medya kullanımının karanlık bir yönünün de olduğu giderek daha belirgin bir hâle gelmektedir.

Kadın sporcuların sosyal medya arayıcılığıyla hayranlarıyla etkileşim kurma, kişisel markalarını oluşturma ve sponsorluk arayışı gibi konularda görünürlüklerini arttırma ve kariyerlerindeki gelişmeleri paylaşma süreci zaman zaman olumsuz

etkilenmektedir. Kadın sporcular çevrimiçi taciz, nesneleştirme ve olumsuz yorumlara maruz kalmakta ve bu durumlar onları savunmasız ve güçsüz hissettirebilmektedir.

Yeni medya teknolojileri ve sosyal medya platformları, hayran-sporcu etkileşimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olsa da aynı zamanda çevrimiçi istismar, nefret söylemi ve ayrımcılığa zemin oluşturabileceği giderek daha açık bir hâle gelmektedir (Kavanagh vd., 2019: 561-562). Sosyal medya kullanımının zamanla daha da yaygınlaşması ve akıllı cihazların kullanımının artması, sosyal medyayı kullanan mağdurları istenmeyen içerik bombardımanına maruz bırakmaktadır. Diğer şiddet, zorbalık, taciz ve istismar türlerinde olduğu gibi dijital şiddetin etkisi de anksiyete, depresyon, kendine zarar verme ve intihara kadar uzanabilmektedir (Cowie, 2013: 167-168).

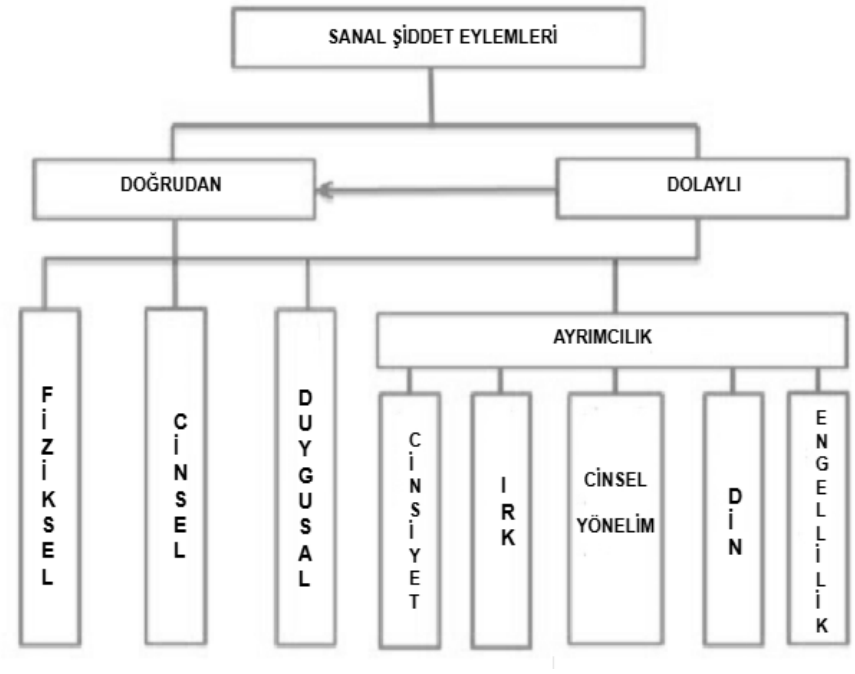
Şiddet kavramı, akademide her alanda tartışıldığı gibi spor bilimi literatüründe de tartışılmaktadır. Aile içinde, ev içinde, iş hayatında, toplumda vs. şiddetin farklı türlerine maruz kalan bireyler sporda da şiddetin öznesi ya da mağduru olabilmektedir. Sporcuların antrenmanlarda ve müsabakalarda karşılaştıkları şiddet dijital araçların kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte sosyal medyada da devam edebilmektedir.

Kavanagh ve diğerlerine (2016: 788) göre, sosyal medya platformlarında deneyimlenen şiddet "sanal kötü muamele" olarak da tanımlanabilmekte ve doğrudan ya da dolaylı şekilde yapılan ve korku, endişe gibi duyguları uyandırmayı amaçlayan ya da duygusal, psikolojik rahatsızlık vermek amacıyla saldırgan, sömürücü, manipülatif, tehditkâr ya da edebe aykırı bir tarzda ifade edilen çevrimiçi iletişim ile meydana gelmektedir. Jane (2014: 532) araştırmacıların bu fenomeni incelemek için *nefret oyunları* (*hateplay*), *tecavüz dili* (*rapeglish*), *işaret şiddeti* (*signviolence*), kişiye veya bir gruba yönelik öfkeli, kaba veya edebe aykırı mesajlar gönderme anlamına gelen *alevlenme* (*flaming*), *trolleme (trolling)* ve *siber zorbalık (cyberbullying)* gibi terimler kullandığını belirtmektedir. Aynı zamanda internet söyleminin baskın tonunu oluşturan abartılı hakaretler, cinselleştirilmiş şiddet tehditleri ve keyfi kötülük gibi eylemleri tanımlamak için "e-bile" terimini kullanmaktadır.

Dijital mecralardaki şiddet eylemleri doğrudan ya da dolaylı yapılabilmektedir. Kavanagh ve Jones (2014: 35-36) doğrudan yapılan eylemlerin bir mesajın doğrudan bir alıcıya gönderildiği durumları ifade ettiğini belirtmektedir. Dolaylı olarak yapılan eylemler ise, mesajın doğrudan hedef kişiye gönderilmediği, içeriğin o kişiye atıfta bulunduğu durumları kapsamaktadır. Ancak dolaylı eylemler retweet yoluyla veya medyanın bu tür şiddet içeren eylemlere yer vermesiyle doğrudan kötü muameleye dönüşebilmektedir.

Dijital ya da sanal şiddet tek seferlik nefret dolu yorum ve içeriklerden ziyade hedefli, sistematik ve yaygın kötüye kullanım şeklindedir. Ayrıca doğrudan bir bireye yöneltilebileceği gibi bireylerin yakın çevresindeki kişiler, aile üyeleri, takım arkadaşları ve arkadaşlarına kadar uzanabilir. Spor alanında görülen dijital şiddet, fiziksel, cinsel, duygusal ve ayrımcı içeriklerle gerçekleşebilmektedir. Bu ayrımcı içerikler cinsiyet, ırk, cinsel yönelim, din ve/veya engellilik temelinde ayrımcılıkları içerebilmektedir. Bu bağlantı aşağıda yer alan şekilde gösterilmektedir (Kavanagh & Jones, 2014: 37):

Şekil 6: Spor Alanındaki Sanal Şiddetin Tipolojisi

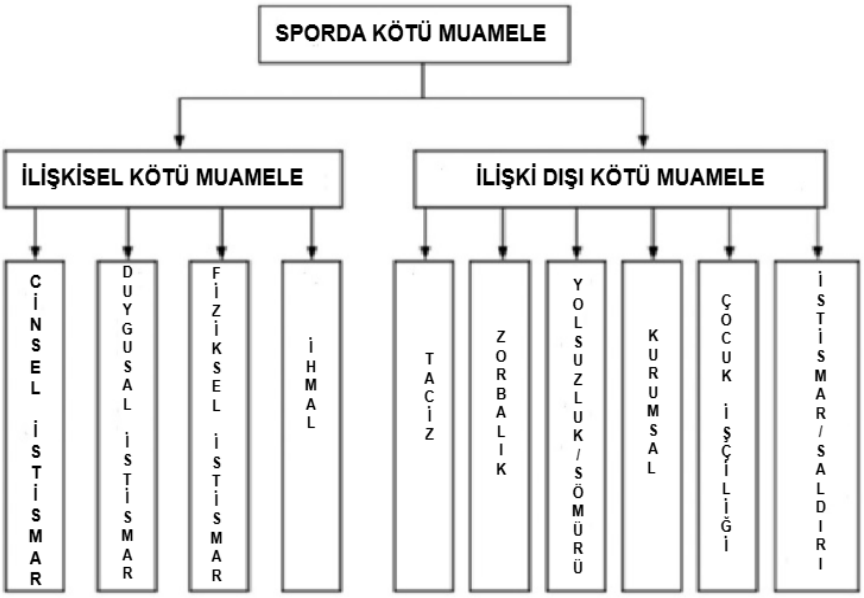
Şekil 6'ya bakıldığında doğrudan kötü muamelenin, sporcuların doğrudan failden bizzat yaşadığı durumları kapsadığı anlaşılmaktadır. Örneğin, bir antrenörün bir sporcuyu fiziksel olarak darp etmesi doğrudan yapılan kötü muameledir. Dolaylı kötü muamelede ise bir bireyin kötü muamele davranışlarına dolaylı yoldan maruz kalması söz konusudur. Benzer şekilde, bir sporcunun antrenörünün bir takım arkadaşını fiziksel olarak istismar ettiğini gözlemlemesi, dolaylı kötü muameleye bir örnektir (Raakman et al., 2010: 505-506). Bu örnekler sosyal medya platformları için de verilebilir.

Cook ve Dorsch (2014: 510), doğrudan kötü muameleyi *"Bir antrenörün oyuncuya yönelik veya oyuncuyu içeren, fiziksel, cinsel, psikolojik, ihmal veya uygunsuz model oluşturma kategorilerinden herhangi birini ihlal eden her türlü davranış"* olarak tanımlamaktadır. Stirling'e (2008: 1091-1092) göre, kötü muamele ilişkiye dayalı (istismarı içeren) ve ilişkiye dayalı olmayan (istismarı içermeyen) kötü muamele olarak ikiye ayrılmaktadır:

- **İlişkisel kötü muamele**: fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal gibi durumları kapsamaktadır.
- **İlişkiye dayalı olmayan kötü muamele**: saldırı ya da taciz, çocuk işçiliği, kurumsal kötü muamele, yolsuzluk, zorbalık ve taciz gibi durumları kapsamaktadır.

Stirling, spor bağlamında kötü muameleyi sınıflandırmaya yönelik ilk girişimi yapan araştırmacı olarak bilinmektedir ve bu kötü muamele kavramını daha fazla alt kategorilere ayrılabilecek şekilde sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma Şekil 7'de gösterilmektedir:

Şekil 7: Sporda Kötü Muamele Kategorileri

Özellikle kadın sporlarının ön planda olduğu spor organizasyonların yaygınlaşmasıyla, kadın sporcular sosyal medyada daha görünür olmaya başlamıştır. Bu görünürlük, profesyonel kadın sporcuların kendilerini sosyal medyada temsil etmelerini sağlasa da aynı zamanda bu kadınları çevrimiçi taciz ve şiddet riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır.

Kavanagh ve diğerleri (2024: 6-8) spor alanında toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin (GBV) kadınların ve kız çocuklarının haklarını kısıtladığını, özgürlüklerini etkilediğini ve sağlık, güvenlik ve refahları için ciddi bir tehdit oluşturduğunu belirtmektedir. Sosyal medya platformları aracılığıyla yaşanan şiddet son zamanlarda dikkat çekmektedir. Çevrimiçi taciz mekanizmalarının çok sayıda olması cinsel içerikli dil, cinsiyete bağlı hoş olmayan ifadeler veya sosyal eleştiriler, cinsiyete dayalı mikro saldırganlıklar ve cinsel göndermelerden abartılı tecavüz ve cinayet tehditlerine ve takip etmeye kadar uzanan siber şiddet davranışlarını artırmaktadır. Bu şiddet içerikli etkileşimler metin veya görsel tabanlı olabilmekte ve doğrudan bireyleri ya da sevdiklerini hedef alabilmektedir. Velija ve Silvani (2020: 361-362) kadınların spora katılımının ve spor yorumlarının çevrimiçi platformlara taşınmasının kadın sporculara yönelik cinsiyetçi saldırıların görünürlüğünü artırdığına değinmektedir. Öte yandan

kadın sporcular spor medyasının tüm biçimlerinde küçümsenmeye, cinselleştirilmeye ve yeterince temsil edilmemeye de devam etmektedir.

2.6. Profesyonel Sporcularda Dijital Şiddetin Deneyimlenmesi

Sosyal medya, özellikle de yüksek profilli profesyonel kadın sporcuların meslek hayatlarında cinsiyete dayalı şiddetin (GBV) hedefi haline gelebileceği, denetimsiz bir alandır. Geleneksel spor medyasından farklı olarak, bu platformlarda kadınlara yönelik nefret söylemleri daha görünür olmaktadır. Fenton ve diğerleri (2024: 1220) hashtag kullanımının ve yorumların kadınlara karşı düşmanca söylemleri daha görünür kıldığına dikkat çekmektedir. Spor taraftarları, sporcuların düşük performans gösterdiklerini düşündüklerinde, sporcuyu kamusal alanda utandırmak istediklerinde ya da sporcu sosyal ya da politik bir meseleye taraftarın görüşlerine aykırı şekilde yorum yaptığında veya aykırı bir görüş bildirdiğinde dijital şiddetin uygulayıcısı olabilmektedir.

Futbolda ırkçılık karşıtı bir grup olan "Kick It Out" tarafından yapılan bir araştırmada, İngiltere Premier Ligi oyuncularına yönelik sosyal medya tacizi incelenmiş, Ağustos 2014-Mart 2015 tarihleri arasında yaklaşık 134,4 bin taciz vakasının yaşandığı ortaya konulmuştur. Premier Lig takımlarına yönelik 95 binden fazla ayrımcı gönderi ve oyunculara yönelik yaklaşık 39 bin ayrımcı paylaşım yapıldığı da araştırmanın diğer bulguları arasındadır (Mclaren, 2015). Dolayısıyla sosyal medya platformlarını kullanan tüm sporcuların dijital şiddet ve istismara maruz kalma potansiyeli bulunduğu açıktır.

Moloney ve Love (2018: 3) kadınların ve kız çocuklarının dijital şiddetin birincil kurbanları olduğuna dikkat çekmektedir. Sosyal medya platformlarında yorumların denetlenmemesi veya kaldırılmaması dijital şiddet eylemlerinin normalleştirildiği bir ortam yaratmaktadır. Kavanagh ve Parry (2024: 101) bu nedenle kadınları ve kız çocuklarını dijital şiddetten korumanın spor dünyasının göz ardı edemeyeceği bir mesele olduğunu vurgulamaktadır.

Spor alanında kadınlara yönelik dijital şiddet konusu, akademik literatürde sınırlı bir ilgi görmektedir. Ancak spor alanındaki kadınların deneyimleri, kadınların sanal ortamlarda düşmanca ve tehdit içerikli davranışlara çok sık maruz kaldıklarını göstermektedir. BBC (2020) tarafından İngiliz kadın sporcularla üçüncüsü yapılan anketin sonuçlarında dijital alanda kadın sporculara yönelik dijital şiddetin son beş yılda iki kat arttığı vurgulanmaktadır. Sosyal medya paylaşımlarına gelen yorumlarda kadın sporcuların spor yapma haklarının sorgulanması ve kadınların görünüşleri hakkında taciz içerikli söylemlerin yapılması söz konusu olmaktadır. Bir sporcu üzerinde kulübünün armaları olan bir ütü masası fotoğrafı aldığını belirtirken, başka bir sporcu kaybettiği bir maçın ardından ırkçı bir tacize uğradığını ve failin *"umarım kanserden ölürsün"* söylemlerini kullandığını belirtmektedir. Başka bir sporcu Twitter'da *"gerçek bir İngiliz değilsin"* şeklindeki yorumlarla etnik kökeninin sorgulandığını, Instagram kullanan diğer bir sporcu paylaşımlarından birine *"kadınlar böyle görünmemeli"*, *"omzun çok geniş"* gibi yorumlar aldığını, kadın bir jokey ise attan düştükten sonra *"sen önemli değilsin, umarım ata bir şey olmamıştır. O atta bir erkek jokey olmalıydı."* söylemleriyle karşılaştığını belirtmektedir. Zaman zaman hesapları da ele geçirilen kadın sporcular, yaşadıkları dijital şiddet eylemleri nedeniyle sporu dahi bırakmayı düşünebilmektedir.

2016 yılında golf sporcusu ve spor yorumcusu olan Paige Spiranac, canlı bir röportaj esnasında sosyal medya platformlarında sürekli olarak maruz kaldığı zorbalık döngüsünden bahsederek gözyaşlarına boğulmuştur. Bu süreçte üç hafta boyunca sosyal medyadan uzak kalmış ve sözlü tacizlerin ve kendisine yapılan sanal zorbalığın yol açtığı depresyon nedeniyle hayatına son vermeyi düşündüğünden de söz etmiştir. Paige Spiranac verdiği röportajda, *"dijital şiddet çok büyük bir sorun ve kimse bundan bahsetmiyor. Başkalarıyla dalga geçmek havalı ve komik bir şey değil ve destekleyici olmanız gerekiyor."* ifadelerini kullanmıştır (Myers, 2016).

İngiliz tenisçi Heather Watson ise sosyal medya ortamlarında kişisel ölüm tehditleri aldığını belirtmiş ve ailesinin güvenliğini tehlikeye atan tehdit içerikli paylaşımlara maruz kaldığından söz etmiştir. Watson, bu tür yorumların kendilik algısı ve performansı üzerindeki olumsuz etkisini şu sözlerle ifade etmiştir: *"İnsanlar beni*

ve ailemi öldürmekle tehdit etti, kanser olmamı, yavaş ve acı dolu bir ölümle ölmemi dilediler. Bu kadar kötü olmak için kafamda bile düşünemediğim korkunç sözlere maruz kaldım." (Ward, 2015).

Başka bir örnek de eski Wimbledon şampiyonu Marion Bartoli'nin dramatik kilo kaybı nedeniyle sosyal medyada trollerin hedefi haline gelmesidir. Bartoli, 2013 yılında turnuvayı kazandıktan sonra 30 kg kadar kilo vermesinin ardından çevrimiçi tacize ve yeme bozukluğu olduğu yönündeki iddialara maruz kalmıştır. Kendisine Twitter'da (yeni adıyla X) gelen olumsuz yorumlar nedeniyle aslında yeme bozukluğu hastalığına sahip olmadığını, başka bir rahatsızlığa yakalandığını ve tedavi sürecine başladığını açıklamak zorunda kalmıştır. Kadın sporcu daha önce Wimbledon'ı kazandığında da kendini cinsiyetçi söylemlerin içinde bulmuştur. BBC yorumcusu John Inverdale, kendisi hakkında "beceriksiz" ifadesini kullanmış, daha sonra ise bu ifadeler için kendisinden özür dilemiştir (Addley, 2016).

Yüksek bir takipçi ve yorum sayısına sahip Manchester United ve Burnley FC kadın futbol takımlarının TikTok hesaplarının netnografi yöntemi kullanılarak incelendiği başka bir araştırmada, profesyonel kadın sporcuları konu alan ve kulüpler tarafından paylaşılan içeriklere odaklanılmıştır (Fenton et al., 1225-1230). 59.000'den fazla yorumun analiz edildiği araştırmada toplumsal cinsiyete dayalı şiddet söylemleri çerçevesinde dört ana tema belirlenmiştir:

Cinsiyetçilik

- Sporcuların yeteneklerini ve özellikle kadınların profesyonel futbol oynamasını küçümseyen yorumlar: "Bir kadının imzaladığı formayı neden isteyeyim?"

Kadın Düşmanlığı

- Saldırgan ifadeler ve kadınlara karşı açık nefret söylemleri: "Bulaşıklarımı yıka," "Bu zarif bir şey değil."

Kadınların Cinselleştirilmesi

- Sporcuların fiziksel görünümlerine odaklanan ve onları cinsel arzu nesnesine indirgeyen yorumlar: "Çok seksisin," "O tam bir bomba," "Evet Ella, seksi bebeğim."

Sadece Erkeklere Özel Alan Talebi

- Kulüplerin yalnızca erkek oyuncularla ilgili paylaşımlar yapması gerektiği vurgulayan ayrımcı yorumlar: "Kendi hesabını kullanarak sponsor bulmak yerine neden erkeklerin TikTok hesabını kullanıyorsun?"

Araştırmada, yapılan TikTok yorumlarının cinsiyetçi ve kadın düşmanı bir dil içerdiği tespit edilmiştir. TikTok gibi sosyal medya platformlarında paylaşılan içeriklerin dinamik yapısı, sosyal medya içeriği yönetimini ve cinsiyetçilikle mücadele çabalarını daha da karmaşıklaştırmaktadır. İncelenen yorumlar, sosyal medya kullanıcı adlarını etiketleyerek bireysel oyuncuları doğrudan hedef almasa da kullanıcıların kasıtlı olarak kadın düşmanı yorumlar yaparak ya da cinsiyetçi bir dil kullanarak kadın oyuncuların statüsünü alaya aldığı anlaşılmaktadır. Bu yorumlar kulüp içerikleri boyunca yayılmakta, İngiltere kadın futbol liginde dijital şiddet kültürel ve toplumsal sorun olmaya devam etmektedir.

Kavanagh ve diğerleri (2019: 562-563) tarafından yapılan bir araştırmada, Wimbledon Şampiyonası sırasında 5 kadın tenisçinin Facebook Twitter hesaplarındaki fan etkileşimi ve yorumlar iki hafta süresince incelenmiştir. Analiz sonucunda kadın sporcuların çeşitli şekillerde şiddet içerikli etkileşimlere maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu yorumların ise kendilerini erkek olarak tanımlayan kişiler tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Kadın sporcular; fiziksel şiddet tehdidi, fiziksel görünüme odaklanan cinsel içerikli şiddet, cinsel arzu ifade eden şiddet ya da cinsel ilişki teklifi ve kadın düşmanlığı içeren cinsel içerikli şiddet şeklinde dört türde dijital şiddet eylemlerine maruz kalmıştır. Görülen vaka sayısının, Twitter'da (X) Facebook'a kıyasla yaklaşık on kat daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Serena Williams, 773 olumsuz yorumla en fazla hedef alınan kadın sporcu olmuştur. Onu 210 yorumla Maria Sharapova, 54 yorumla Caroline Wozniacki, 52 yorumla Petra Kvitova ve 6 yorumla ise Simona Halep takip etmiştir.

2015 Wimbledon Şampiyonası sırasında ünlü tenis sporcusu Serena Williams'ı hedef alan ya da onunla ilgili ayrımcı veya istismarcı paylaşımların analizinin yapıldığı başka bir araştırmada, Wimbledon turnuvasının resmi hesapları, Sky Sports ve BBC Sport gibi medya platformların Facebook ve Twitter (X) sayfalarında yapılan yorumlar

incelenmiştir. Toplamda 283 Facebook yorumunun %42'si Serena Williams'ı hedef almıştır. Twitter'da ise toplam 3744 olumsuz tweet tespit edilmiş ve bunların 654'ü (%17) doğrudan Serena Williams'ı hedef almış veya ona referans yapmıştır (Litchfield et al., 2018: 159-161). Bu durum Serena Williams'ın turnuva sırasında çevrimiçi ve sosyal medya kullanıcılarından gelen dijital şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Bu içeriklerde fiziksel ve cinsel şiddet, performans arttırıcı madde kullanımı suçlamaları ve ırkçılık söylemleri yer almıştır.

2018 yılında profesyonel tırmanışçılar Sasha DiGiulian ve Courtney Saunders, Joe Kinder tarafından sosyal medya hesaplarında yapılan bir paylaşımla siber tacize uğradıklarını açıklamışlardır. Bunun ardından profesyonel dağcı olan Joe Kinder, Instagram paylaşımıyla özür dilese de dijital şiddete karşı sıfır tolerans politikalarını ihlal etmesi nedeniyle Black Diamond ve La Sportiva ekiplerinden çıkarılmıştır (UKC, 2018).

Türkiye'de spor alanında dijital şiddete yönelik araştırmalar oldukça kısıtlı olsa da özellikle de sporcuların maruz kaldığı dijital şiddetin varlığı, bu konuda yapılacak çalışmaların önemini vurgulamaktadır. 2022 FIVB Voleybol Milletler Ligi Finalleri, 2022 UEFA Kadınlar Avrupa Şampiyonası, Wimbledon Tenis Turnuvası ve 19. Akdeniz Oyunları'nın gerçekleştiği dönemde, günlük spor gazetelerinden *Fanatik (@fanatikcomtr)* ve *Fotomaç (@fotomac)*, özel spor televizyon kanalı *Aspor*, dijital spor içerik üreticisi *Sporx (@sporx)* ve *Mackolik (@mackolik)*, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'na bağlı turnuva resmi yayıncısı olan *TRTSpor (@trtspor)* Twitter hesapları incelenmiştir. İncelenen haberlerin cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren yayınlara katkıda bulunan, hegemonik ve ataerkil sistemi destekler nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır. Bu haberler, sporcuları arka planda bırakarak cinsiyet stereotiplerine odaklanan materyaller içermektedir. Kadın sporcuların sporcu kimlikleri dışında genellikle "anne" ve "eş" gibi aile içindeki ataerkil rolleri vurgulanmaktadır (Ayhan ve Demir, 2022: 13-14). Kadın sporculara yapılan dijital şiddet yalnızca sosyal medyadaki kullanıcılar tarafından değil, aynı zamanda medya tarafından da sanal ortamlarda sürdürülmekte ve bu içerikler toplumsal cinsiyet rollerini ön planda tutmakla kalmayıp ataerkil yapıyı da pekiştirmektedir.

2016 Yaz Olimpiyatları'nda ülkemizi cimnastik branşında temsil eden Türk sporcu Tutya Yılmaz, kişisel Instagram hesabından kendi fotoğrafını paylaştıktan sonra, fotoğrafa "kas yığını" şeklinde yorumlar yapılmıştır. Bunun üzerine Tutya Yılmaz 10 Ağustos 2019 tarihinde kişisel sosyal medya hesabından, *"ben bir sporcuyum ve yaptığım spor gereği vücudum normal bir bireye göre daha kaslı. Bu zaman zaman benim de takıldığım bir konu, hatta fazla kaslı çıktığım birçok fotoğrafı paylaşmıyorum. Her ne kadar takmıyorum bu tür yorumları desem de zaman zaman insanın kalbi kırılıyor, çünkü nihayetinde ben de bir insanım. Senin "kas yığını" dediğin şey benim 16 yıllık emeğim, gözyaşım, döktüğüm ter, harcadığım emek, yarışmak zorunda olduğum için kaçırdığım mezuniyetim ve yazamadığım bir dünya şey. Senin "kas yığını" diyerek küçümsemeye çalıştığın şey benim başarı hikâyem."* sözleriyle maruz kaldığı dijital şiddeti dijital kamusal alanda paylaşmış ve bu yorumların psikolojisini olumsuz anlamda etkilediğini dile getirmiştir. Tutya Yılmaz, 15 Ekim 2019'da ise yine kişisel sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımla 17 yıllık sporculuk kariyerine son verdiğini açıklamıştır (Alp, 2020: 79-80).

2020 Tokyo Olimpiyat Oyunları açılış töreninden bir hafta önce başlayan ve olimpiyatların kapanış törenine kadar süren bir araştırmada sporculara ait 161 Twitter hesabı analiz edilmiştir. Bu analize göre, yapılan dijital şiddet ve taciz eylemlerinin %87'sinin hedefinin kadınlar olduğu tespit edilmiştir. Yapılan yorumların çoğu (%29) cinsiyetçi ifadelerden kaynaklanırken, birçoğu da ırkçı (%26) ve doping iddialarını (%25) kapsamaktadır. Sporcuların becerilerinin ve performanslarının da eleştirildiği yorumlarda homofobik ve transfobik yorumlar da bulunmaktadır (Word Athletics, 2021).

Öte yandan 2020 Tokyo Olimpiyatları'nda yarışan ve ilk trans kadın olarak tarihe geçen Yeni Zelandalı halterci Laurel Hubbard, kendisine yönelik çevrimiçi saldırıları hiçbir şekilde kabul etmediğine dair açıklama yapmıştır. Olimpiyatlarda bronz madalya kazanan Japon cimnastikçi Mai Murakami, sosyal medyada olumsuz yorumlara maruz kaldığını gazetecilere verdiği *"Beni destekleyen insanlar olduğunu biliyorum ama bu olumsuz yorumları görmeden edemiyorum."* sözleriyle dile getirmiştir. Madalyaasa tenisi oyuncusu Jun Mizutani, sosyal medyada nefret söylemi içerikli yorumlara maruz kaldığını belirtmiş ve Güney Kore'de, okçuluktan altın

madalya kazanan An San, saçını kısa kestirdikten sonra spor taraftarlarının hedefi hâline geldiğini ve Instagram hikayelerine yönelik küfürlü mesajlar aldığını dile getirmiştir (Imanashi, 2021).

Kavasoğlu ve Koca (2021: 697-704) tarafından Türkiye'de elit düzeydeki 10 Bikini Fitness sporcusunun Instagram hesapları on beş günlük süre incelenmiştir. Analiz edilen 135 fotoğraf, 2230 yorum ve sporcularla yapılan görüşme sonuçlarına göre, sporcuların en fazla maruz kaldığı dijital (siber) şiddet türü cinsel taciz olarak belirlenmiştir. Kadın sporcular özellikle erkek takipçileri tarafından özel mesajlar aracılığıyla taciz edilmektedir. Bu sporcular Instagram hesaplarında paylaştıkları antrenman ve yarışma fotoğrafları nedeniyle rahatsız hissettiklerini, ayıp ve günahla suçlandıklarını, beden imajları ile dalga geçildiğini veya cinsel tacize yönelik yorum veya özel mesajlar aldıkları için de performanslarına dair fotoğraflarını (yarışmalar esnasında podyumda bikini ile çekilmiş) kaldırdıklarını ifade etmişlerdir.

BBC tarafından yapılan bir habere göre, siber taciz elit sporda büyüyen bir sorun hâline gelmektedir. Amerikalı kadın tenis sporcusu Sloane Stephens, bir müsabakadan sonra 2.000'den fazla taciz içerikli mesaj aldığını açıklamıştır. Kanadalı tenis yıldızı Rebecca Marino, 2013 yılında profesyonel spordan yıllarca uzak kalma kararında dijital şiddete maruz kalmanın büyük rol oynadığını söylemiştir. Hindistan kadın basketbol takımının kaptanı Shireen Limaye ise sosyal medyada dijital şiddete maruz kaldıktan sonra depresyona girmiş ve vücudundan nefret etmeye başladığını dile getirmiştir (Germain, 2024).

2022 Olimpiyat Oyunları'nda Çinli artistik patenci Zhu Yi, müsabaka sırasında pistte düştükten sonra sosyal medyada taciz seline maruz kalmış ve bulunduğu durumu küçümseyen yorumlar almıştır. Sporcuyla ilgili açılan hashtag, Çin sosyal medya platformu olan Weibo'da birkaç saat içinde 200 milyondan fazla görüntülenme elde etmiştir (BBC, 2022).

Kavanagh ve Parry (2024: 101), Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin (IOC) Paris Olimpiyat Oyunları sırasında yaşanan dijital şiddet ve taciz eylemlerini önlemek, küfür veya ırkçı hakaretleri veya ifadeleri ayıklamak üzere "Threat Matrix" isimli ChatGPT benzeri bir yapay zekâ (AI) dil modeli için protokolleri yürürlüğe koyduğuna

değinmektedir. Bu uygulamanın Facebook, Instagram, TikTok ve X ile uyumlu şekilde 35'ten fazla dilde sosyal medya gönderilerini taraması planlanmıştır. Alman resmi olimpiyat takımı kendi sporcularını dijital şiddetten korumak için Sport Radar ve Arwen ile ortaklık kurmuştur. IOC ve ortaklarının uyguladığı birtakım önlemlere rağmen Paris Olimpiyatları'nda dijital şiddet vakaları oldukça fazla düzeyde görülmüştür.

Variety platformunda yayımlanan bir habere göre, kadınlar 66 kg boks müsabakasında olimpiyat altın madalyası kazanan Cezayirli boksör Imane Khelif, olimpiyat oyunları sırasında dijital şiddete maruz kalmıştır. JK Rowling ve Elon Musk gibi ünlü isimler tarafından dijital şiddete maruz kalan sporcu hukuki süreç başlatmış ve Paris Savcılığı'na (Ulusal Çevrimiçi Nefretle Mücadele Merkezi) suç duyurusunda bulunmuştur (Keslassy, 2024). Öte yandan Amerikalı cimnastik sporcusu Jordan Chiles, 2024 Paris Olimpiyat Oyunları'nda kazandığı bronz madalyanın kendisinden geri alınma kararına adaletsizlik nedeniyle itiraz etmesinin ardından sosyal medyada ırkçılık içerikli dijital şiddete maruz kaldığını belirtmiştir (BBC Sport, 2024, 15 Ağustos).

Dünya Atletizm Federasyonu tarafından atletizm sporcularına yönelik dijital şiddetin incelendiği bir araştırmada, toplamda 1,4 milyon gönderi veya yorum analiz edilmiştir. Tokyo 2020 Olimpiyatları'nda sosyal medyadaki siber tacizlerin %63'ü iki sporcuya (ikisi de kadın) yönelik olup tacizlerin %29'u cinsiyetçi, %26'sı ise ırkçıdır. Oregon 2022 Dünya Şampiyonası'nda kadın sporculara yönelik tacizlerin oranı %59 iken tacizlerin %36'sı cinsiyetçi ve %19'u ise ırkçıdır. Budapeşte 2023 Dünya Şampiyonası'nda siber tacizlerin %35'i ırkçı olmakla birlikte tacizlerin %90'ından fazlası X platformunda gerçekleşmiştir. Araştırmaya Paris 2024 Olimpiyatları da dahil edilmiştir. Sosyal medyada gerçekleşen tacizlerin %18'i ırkçı, %13'ü cinsel içerikli ve %17'si cinsiyetçidir (BBC Sport, 2024, 18 Aralık)

FIA tarafından kurulan ve FIA Vakfı tarafından desteklenen United Against Online Abuse (UAOA) koalisyonu tarafından hazırlanan 2025 Barometre Raporu, sporda çevrimiçi şiddet ve tacizle mücadelede küresel ölçekte yapılan ikinci ve yıllık araştırmadır. Raporda dijital şiddet ve tacizin yaygınlığı, biçimleri ve etkileri analiz

edilmiştir. Rapor, özellikle kadınlar, gençler ve azınlık gruplarının orantısız biçimde hedef alındığını göstermektedir. Katılımcı federasyonların %50'si dijital şiddet ve tacizin cinsiyetçi (mizojinist) ya da ırkçı içerikte olduğunu bildirmiştir. Ayrıca %90'ı bu tacizlerin spordan yetenekli bireyleri uzaklaştırabileceğinden endişe duymaktadır. Raporda gönüllüler, hakemler ve spor yetkililerinin de dijital şiddet ve tacize maruz kaldığı vurgulanmıştır. Şiddet türleri arasında en yaygın olanı tehdit ve hakaret içeren "flaming" olarak belirlenmiştir. Görülen dijital şiddet vakaları, sadece sporcuları değil; aile üyeleri ve federasyon gönüllülerini de hedef almaktadır. 2024'te %40 olan "tacizin türünü tanımlayamama" oranı ise; 2025 yılına ait raporda %50 net şekilde mizojini veya ırkçılık olarak tanımlanmıştır (UOAO & FIA, 2025: 17-41).

Literatüre yansıyan tüm bu araştırmalar, spor alanında dijital şiddet ve taciz eylemlerinin yalnızca bireysel değil, sistematik bir tehdit haline geldiğini ortaya koymaktadır. Dijital şiddetle mücadele, sporcuların ruhsal sağlıklarını korumak için son derece önem arz etmektedir. Sanal ortamlarda gerçekleşen şiddet yalnızca kadın sporcuları değil, spor alanındaki tüm kadınları etkilemektedir. Sosyal medya platformlarının kurucularının, hükümetlerin ve ilgili federasyonların dijital şiddetle mücadele konusunda ortak hareket etmesi zorunlu bir hale gelmiştir. Öte yandan, spor alanında varlığını sürdürmeye çalışan kadın gazetecilerin de dijital şiddete maruz kaldığı ve bu eylemlerin olumsuz etkilerini yaşayarak meslek hayatlarını güçlükle sürdürmeye devam ettikleri unutulmamalıdır.

2.7. Kadın Gazetecilere Yönelik Dijital Şiddet

Medya sektöründe çalışan kadınların dijital (siber) şiddete maruz kalma olasılığının yüksek olduğu açıktır. Kadın gazeteciler, sosyal medya platformlarında cinsiyetleri ve algılanan cinsellikleri nedeniyle sözlü saldırılara maruz kalmakta, marjinalleştirilmekte, acımasızca eleştirilmekte, taciz ve tehdit edilmektedir. Özellikle de kadın gazeteciler genç ve bekar olduklarında dijital şiddete maruz kalma oranları daha çok artmaktadır. Bu durum, onların günlük rutinlerini ve kişisel yaşamlarını olumsuz etkileyebilmektedir.

Uluslararası Kadın Medya Vakfı (IWFM) ve Uluslararası Haber Güvenlik Enstitüsü (INSI) tarafından Ağustos 2013-Ocak 2014 tarihleri arasında yapılan bir ankete, dünya çapında yaklaşık 1.000 kadın medya çalışanı katılmıştır. Ankete katılan kadın katılımcıların neredeyse üçte ikisi, işlerini yaparken sindirme, tehdit veya tacize uğradıklarını, bu tacizlerin isim takmaktan ölüm tehditlerine kadar değişen seviyelerde olduğunu belirtmiştir. Anket sonuçlarına göre, tehdit, sindirme ve taciz eylemlerinin çoğunluğu çalışma yerlerinde meydana gelmekte ve bu eylemlerin en sık erkek patronlar, amirler ve erkek iş arkadaşları tarafından yapıldığı ortaya konmuştur. Ankete katılan kadın medya çalışanları, yaşanan taciz ve şiddet vakalarının çoğunun rapor edilmediğini ancak bu vakalardan psikolojik olarak olumsuz etkilendiklerini dile getirmiştir (Mu˜noz, 2014: 5).

Literatürde kadın medya çalışanlarının toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı olarak maruz kaldığı dijital şiddeti irdeleyen az sayıda araştırma yer almaktadır. Yapılan araştırmalara göre, kadın gazeteciler çevrimiçi ortamlarda erkek meslektaşları tarafından fiziksel görünümleri, cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimleri vs. üzerinden aşağılanmakta ve tecavüz tehditlerine maruz kalabilmektedir. Uluslararası Haber Güvenliği Enstitüsü'ne (IWFM, 2018) göre, kadın gazetecilerin çevrimiçi tacize uğrama ihtimali erkek meslektaşlarının üç katıdır.

Erkek gazeteciler de dijital şiddet ve taciz eylemlerinin hedefi olabilse de kadınlara yönelik dijital şiddetin temelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği yatmaktadır. Chocarro (2019: 9) kadın gazetecilerin, tüm gazetecilerin karşı karşıya olduğu tehlikeleri yaşadığını ve bununla birlikte sadece kamusal bir rol üstlenen kadınlar oldukları için hedef alındıklarını belirtmektedir. Bu nedenle, dijital şiddet bireysel bir sorun olmaktan öte, kamusal alanı hem çevrimiçi hem de çevrimdışı olarak etkileyen ve medya özgürlüğünü tehdit eden toplumsal bir meseledir.

Sosyal medyanın gelişiminden önce gazetecilik, kamuoyuna ilgili haberleri ulaştırma konusunda tekel konumdaydı. Ancak günümüzde sosyal medya aracılığıyla toplumsal aktörler, gazeteciliğin haber denetleyicilik (gatekeeping) işlevini aşarak doğrudan kamuoyuna seslenebilmekte, hatta kamu gündeminin şekillenmesine katkıda bulunabilmektedir (Nölleke ve diğerleri, 2016: 510-511).

Gazeteciler, zaman zaman haber denetleyicisi (gatekeeper) sorumluluklarını bir kenara bırakarak diğer kullanıcılara yönelik içerik paylaşabilmektedir. Bu karşılıklı etkileşim durumu, spor medyasında kadınlara yönelik cinsiyetçi tutumların, hegemonik söylem ve tacizlerin daha sık yaşanmasıyla da doğrudan ilişkilidir.

Gazeteciler, mesleklerini çevrimiçi olarak da sürdürebilmektedir. Dolayısıyla mizojinist (kadın düşmanı) çevrimiçi tacize maruz kalma ihtimalleri artmaktadır. Dijital şiddet failleri genelde hem kadın hem de kamuya mal olmuş kişileri hedef almaktadır. Hagen (2016: 17), dijital ortamlarda gerçekleşen dijital şiddet ve tacizin, mizojininin yeni bir biçimi değil; kadın gazetecilerin meslek hayatlarında daha önce de deneyimledikleri ayrımcılığın bir uzantısı olduğuna dikkat çekmektedir. Ayrıca geçmişte nefret söylemlerinin kadın gazetecilere, el yazısıyla yazılmış mektuplar veya sabit hat üzerinden gelen tehditler yoluyla yapılmakta olduğunu da vurgulamaktadır.

Kadın gazeteciler; cinsiyetçi, kadın düşmanı ve aşağılayıcı hakaret ve yorumlara, tehditlere, sindirme girişimlerine, taciz ve cinsel saldırıya maruz kalabilmektedir. Gazetecileri Koruma Komitesi'nin (CPJ) ABD ve Kanada'daki kadın gazetecilerle yaptığı son araştırmaya göre, Amerikalı gazetecilerin %90'ı, Kanadalı gazetecilerin ise %71'i çevrimiçi tacizi iş yaşamlarındaki en büyük tehdit olarak görmektedir. Ayrıca günlük yaşamlarında da sık sık sözlü tacize maruz kaldıklarını ve bunun sosyal medyada siber şiddet olarak devam ettiğine dikkat çekmektedirler (Westcott, 2019).

Sosyal medya platformlarında şiddet içerikli mesajlar, tecavüz ve ölüm tehditleri de yapılabilmektedir. Gazetecileri yıldırmak ve onlara mesleki açıdan zarar vermek, gazetecileri ve haber medyasını itibarsızlaştırmak bu içerikleri paylaşan faillerin hedefleri arasındadır. Genç kadın gazetecilerin dijital şiddete maruz kalma oranı daha fazla olabilmektedir. Kadın gazeteciler, dijital şiddete maruz kaldığında paylaşımlarına yapılan yorumları okumamak, kamusal tartışmalardan uzak durmak ve hatta mesleği bırakmayı düşünmek gibi kararlar alabilmektedir. Öte yandan dijital şiddete maruz kalan kadın gazetecilerin ruhsal sağlıkları da olumsuz yönde etkilenebilmektedir.

Adams (2018: 856-857) tarafından yapılan kadın teknoloji gazetecilerinin siber taciz deneyimlerine yönelik analizde, birçok kadın gazeteci panik atak ve ruhsal hastalık yaşadıklarını, tacizin sona ermesini dilediklerini ve siber tacize maruz kaldıklarında ses çıkaramadıklarını belirtmiştir. Siber tacize karşı ses çıkaramayan gazeteciler, çözümü kişisel sosyal medya hesaplarını kapatarak dijital dünyadan uzaklaşmakla bulmaktadır. Holton ve diğerlerine (2021: 809) göre, çevrimiçi taciz gazetecilerin meslek hayatlarının yaygın bir parçası haline gelmekte ve bu durum onların yorgunluk ve kaygı hissetme, mesleklerinden ve sosyal medyadan uzaklaşma deneyimlerine katkıda bulunmaktadır. Kadın gazetecilere yönelik çevrimiçi saldırılar uzun yıllardır devam eden evrensel bir sorundur. Bu saldırılar dünya genelinde dramatik ve kontrolsüz bir şekilde artmaktadır.

Women's Media Foundation'ın 2018 yılında yayımladığı rapora göre, kadın gazetecilerin üçte ikisi, meslek hayatları boyunca en az bir kez dijital şiddet ve tacize maruz kaldığını belirtmektedir. Ocak 2018-Mart 2018 tarihleri arasında, kadın gazeteciler ve medya çalışanlarına yönelik dijital şiddet ve tacizle ilgili farklı medya ortamlarında içerik paylaşan 597 kadın gazeteciye küresel bir anket uygulanmış ve sonuçlar raporlanmıştır. Bu gazeteciler sosyal medyada gerçek isimleriyle ve kişisel hesaplarını kullanarak görünür ve kamusal bir varlık sergilemekte ve WhatsApp, Twitter, Facebook, Instagram ve diğer platformları kaynak bulmak, içerik paylaşmak ve kullanıcılarla etkileşime geçmek için kullanmaktadır.

Raporda, şiddet faillerinin kadın gazetecileri nasıl korkuttukları, onlar hakkında nasıl yanlış bilgi yaydıkları, gazetecileri nasıl itibarsızlaştırdıkları ve onlara nasıl mesleki zararlar yarattıkları açıklanmaktadır. Anket sonuçlarına göre, kadın gazetecilerin %63'ünün çevrimiçi olarak tehdit veya tacize uğradığı, %58'inin şahsen tehdit veya tacize uğradığı ve %26'sının fiziksel saldırıya uğradığı sonuçları elde edilmiştir. Her 10 gazeteciden biri ölüm tehdidi almıştır. Bu gazetecilerin yaklaşık %40'ı çevrimiçi taciz sonucu belirli haberleri bildirmekten kaçınmıştır. Ayrıca, kadın gazetecilerin %90'ı çevrimiçi tehditlerin son beş yılda arttığını, %82'si ise sosyal hesaplarının hacklenmesi veya verilerinin çalınması gibi dijital saldırılara maruz kaldığını belirtmiştir. Öte yandan, serbest çalışan gazetecilerin %39'u profesyonel

Twitter hesaplarından, %37'si kişisel Twitter hesapları üzerinden, %32'si kişisel Facebook hesaplarından, %26'sı profesyonel Facebook sayfalarından, %5'i kişisel Instagram hesapları, %4'ü ise profesyonel Instagram hesapları üzerinden dijital şiddet ve taciz eylemlerine maruz kalmaktadır (Ferrier, 2018: 22-28). Dolayısıyla bu araştırma, kadın gazeteciler için fiziksel, cinsel ve dijital şiddet ve tacizin günlük iş hayatlarının bir parçası olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (IFC) küresel anketine göre, kadın gazetecilerin neredeyse üçte ikisi dijital şiddete maruz kalmaktadır. Bu eylemler, ölüm veya tecavüz tehditleri, hakaretler, işin değersizleştirilmesi, cinsiyetçi yorumlar, müstehcen resimler gönderme, siber zorbalık, siber takip ve hesap taklitçiliği gibi çeşitli biçimlerde gerçekleşebilmektedir. Dijital şiddete maruz kalan kadın gazetecilerin yüzde 47'si maruz kaldıkları tacizi hiç bildirmediklerini, bildirdikleri zaman ise çoğunlukla medya yöneticilerine (%40) bildirdiklerini belirtmiştir. Öte yandan tacize uğrayanların büyük çoğunluğunun (%63) bu saldırıların kaygı veya stres gibi psikolojik etkileri olduğunu belirtmiş, %38'i otosansür uyguladığını ve %8'i ise işini kaybettiğini ifade etmiştir (IFC, 2018).

2014 yılında UNESCO'nun desteklediği ve Uluslararası Kadın Medya Vakfı (IWMF) ile Uluslararası Haber Güvenliği Enstitüsü (INSI) tarafından yaklaşık 1000 kadın gazeteciye uygulanan bir anketin sonuçlarına göre, gazetecilerin %23'ü meslekleriyle ilgili olarak çevrimiçi gözdağı, tehdit veya istismara maruz kaldıklarını belirtmiştir. 2017 yılında Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (IFJ) tarafından yapılan bir başka ankette (n=400 kadın) kadın katılımcıların %44'ü çevrimiçi istismara uğradıklarını bildirmiştir. 2018 yılında IWMF tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada (n=597 kadın) ise, katılımcıların %63'ü en az bir kez çevrimiçi taciz veya istismara maruz kaldıklarını ifade etmiştir. İki yıl sonra, UNESCO-ICFJ tarafından yapılan bir ankette (n=625 kadın) de, kadın gazetecilerin %73'ü dijital şiddete maruz kalıp kalmadıkları sorusuna "Evet" yanıtını vermiştir (UNESCO & IFC, 2020: 5).

Geçtiğimiz yıllarda tüm dünyanın felaketi olan COVID-19 pandemisinin de dijital şiddet vakalarını derinleştirdiği ortaya çıkmaktadır. Columbia Üniversitesi ile ortaklaşa yürütülen Gazetecilik ve Pandemi Projesi kapsamında Uluslararası Gazeteciler Merkezi (ICFJ) tarafından gerçekleştirilen küresel bir araştırmada, pandemi döneminde çevrimiçi taciz sıklığını değerlendirmeleri istenen kadın gazetecilerin %16'sı (n=490), durumun COVID-19 öncesine kıyasla çok daha kötü olduğunu vurgulamaktadır.

Chen ve diğerleri (2018: 883) tarafından yapılan araştırmada, kadın gazeteciler mesleklerine yönelik eleştirilerin çoğu zaman kadın düşmanı saldırılar veya cinsel şiddet içeren tehditler şeklinde çerçevelendiği ve bunun erkek gazetecilere yönelik hakaretlerden farklı olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırmada yer alan bulgulara göre, Tayvan'da çalışan 32 yaşındaki bir televizyon sunucusu, erkek gazetecilere yaptıkları haberler nedeniyle *"cehenneme git"* denilebileceğini, ancak kendisinin daha çok *"Neden bir porno oyuncusu olmuyorsun?"* şeklinde cinsiyetçi eleştirilere maruz kaldığını belirtmiştir. Britanyalı dijital editör, feminist bir ajandası olmakla suçlandığını ve bunun bir erkeğin başına gelmeyeceğini vurgulamıştır. Alman bir kadın gazeteci, *"Tacize uğrayan kadınlar hakkında bir haber yaptım. Bunun üzerine birçok yorumda diğer kadınların yaşadıklarıyla aynı kaderi paylaşmam gerektiği söylendi. Tecavüze uğrayıp köpeklere atılmam gerektiğini yazdılar."* ifadelerini kullanmıştır. Hintli bir gazeteci, yaptığı haberler beğenilmediğinde X platformu üzerinden kendisine müstehcen fotoğraflar gönderildiğini ifade etmiştir. Birleşik Krallık'ta çevrimiçi çalışan bir editör, ölüm tehditleri ve tecavüz çağrıları aldığını ve bunun işine yönelik mesleki bir eleştiri değil, şahsına yönelik olduğuna dikkat çekmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde bir video yapımcısı ise saç rengi üzerinden cinsiyetçi yorumlara maruz kaldığını ve sarışın olduğu için yeterince zeki olmadığını söyleyenler olduğunu belirtmiştir.

Kadın ve erkek gazetecilerin dijital şiddete maruz kaldığında verdikleri tepkiler ise farklı olabilmektedir. Stahel & Schoen (2019: 1855) tarafından İsviçre'de 637 gazeteciyle yapılan çevrimiçi anket verileri, kadınların kendilerine veya meslektaşlarına yönelik dijital saldırılara tepki olarak izleyicilerle/kullanıcılarla

etkileşimlerini sınırlayarak haber yapma biçimlerini değiştirme ve gazeteciliği bırakmayı düşünerek saldırılardan kaçınma olasılıklarının erkek gazetecilere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuç kadın gazetecilerin dijital şiddete maruz kaldıklarında kaçınma stratejilerini daha çok kullandığını ortaya koymaktadır. Kaçınma stratejisi, gelen yorumları okumaktan kaçınmak, haber dilini değiştirmek, otosansür uygulamak ve belirli konularda haber içeriği üretmekten çekinmek ya da son çare olarak meslekten çekilmek şeklinde olabilmektedir.

Kadın gazeteciler, dijital şiddet eylemlerine duygusal olarak daha yoğun tepkiler verebilmekte ve suçlu hissetme duygusunu daha sık yaşayabilmektedir. Bu da onları dijital şiddete maruz kaldıklarında sosyal medya hesaplarını kapatmak ya da mesleği bırakmak gibi radikal kararlar almaya itmektedir. Pain ve Chen'e (2019: 148) göre, Tayvan'daki kadın gazeteciler için çevrimiçi cinsel taciz oldukça normalleşmiş ve rahatsız edici durumdadır. "Orospu" kelimesi kadın gazetecilere en sık yapılan hakaret yorumudur. Saldırılara karşı cinsiyetler arasındaki eşitsiz tepkiler, kadınları sistematik olarak dezavantajlı hale getirebilir. Örneğin, kadın gazeteciler sosyal medyada kendilerini ifade etmekten kaçınabilir ve bu nedenle izleyiciyle etkileşim kurma konusunda erkek meslektaşlarına kıyasla daha az fırsata sahip olabilirler. Ayrıca, kadın gazeteciler, stresten kaçınmak için kamusal alandan çekilme riskiyle daha fazla karşı karşıyadır. Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) verilerine göre (2018), kadın habercilerin %47,5'i iş hayatında en az bir kere şiddete maruz kaldığını, %20,8'i ise şiddet faillerinin okuyucu/izleyici olduğunu ifade etmektedir.

Emma A. Jane (2017: 1-4), "Misogyny Online" isimli kitabında internetin kapsayıcı olmak yerine cinsiyetçiliği güçlendirdiğini ve dijital ortamlardaki cinsiyetçiliğin cinsiyete dayalı istismar ve baskı kökenli olduğunu vurgulamaktadır. Erkekler, çevrimiçi ortamlarda kadınlara sırt çevirmekte, cinsiyet, ırk ve sınıf ayrımı gözetmeden radikal biçimde kapsayıcı olması beklenen internet ortamı kadın kullanıcılara oldukça sert bir mesaj vermektedir: "GTFO". Bu ifade, "Get The Fuck Out" (Defol) anlamına gelmekte ve giderek daha fazla sayıda kadın kullanıcı internet ortamına adım attığında bu mesajla karşılaşmaktadır.

Twitter platformu üzerinden gazetecilere yönelik dijital şiddet yaygın hale gelmiştir. Özellikle de tecavüz tehditleri bu durumun önemini artırmıştır. Binns (2017: 183) tarafından, 267 gazeteciye anket uygulanmış, dijital şiddetin gazeteciler üzerindeki etkisini ve kendi davranışlarını nasıl şekillendirdiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Uygulanan anket ve görüşmeler sonucunda, kadın gazetecilerin erkek gazetecilere oranla daha sık hakaret ya da tehdide maruz kaldığı ve şiddet eylemlerine karşı daha güçlü duygusal tepkiler verdikleri ortaya konmuştur. Haber muhabirleri, diğer medya çalışanlarına kıyasla daha fazla çevrimiçi tacizle karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bazı gazeteciler dijital şiddet veya taciz eylemlerine maruz kaldığında işlerini bırakmak ve bunun korkusu nedeniyle kendilerine otosansür uygulamak zorunda kaldıklarını ifade etmiştir.

Twitter'daki cinsiyet temelli trol saldırıları kadınlara yönelik bir cinsel şiddet biçimi olarak inceleyen başka bir çalışmada (Rego, 2018: 476-477), Hint kadın gazeteciler Barkha Dutt, Sagarika Ghose ve Rana Ayyub hakkında Twitter'da yapılan konuşmaların nitel analizi yapılmıştır. Üç gazeteci tarafından atılan 31 orijinal tweet ve bu tweetler etrafında oluşan, 40.000 tweetten oluşan içerikler analize dahil edilmiş ve kadın düşmanlığı (mizojini) veya cinsel çağrışımlar taşıyan tüm tweetler kategorize edilerek kodlanmıştır. Araştırmada Twitter'ın trollerin kadın gazetecileri çeşitli nedenlerle hedef almaları için geniş bir alan yarattığı görülmüştür. Veriler, bu kadınların din, troller tarafından kurgulanan dışlayıcı bir milliyetçilik biçimi, belirli siyasi iktidarları eleştirme, dini-kültürel kutlamalar üzerine fikir beyan etme ve kendi kişisel başarılarını ifade etme gibi çeşitli gerekçelerle saldırıya uğradıklarını göstermektedir. İfade özgürlüğü kisvesi altında, troller kadın gazetecilere kişisel olarak saldırma ve cinsel tacizde bulunma hakkını kendilerinde görmüş, kamuya açık alanlarda kullanılmaması gereken bir dil kullanmışlardır.

Nhi Le Vu Phung (2020: 22-30) tarafından Alman kadın gazetecilerin deneyimlediği dijital şiddeti konu alan bir yüksek lisans tezinde, gazetecilerin erişilebilir olduğu her türlü sosyal medya platformunda siber taciz eylemlerinin yaygın olduğu ortaya konmuştur. Bu platformlar; Facebook, Instagram ve Twitter şeklindedir. Siber tacizin en yoğun yaşandığı platformun Twitter olduğu ortaya konmuştur. Öte yandan, sosyal medya üzerinden gönderilen şiddet ve taciz içerikli mesajlar yalnızca

metinlerle sınırlı değildir. Bir kadın gazeteci, kişisel Instagram hesabına gençler tarafından kendisine ve yaptığı işe hakaret eden sesli mesajlar gönderildiğini belirtmiştir. Araştırmada kadın gazetecilerin hangi dijital şiddet türlerine maruz kaldığı da ayrıca incelenmiştir. Kadın gazeteciler, sıklıkla yalnızca cinsiyetlerinden dolayı kadın düşmanı (mizojini) saldırıya uğradıklarını ya da kendilerine yöneltilen hakaret ve küfürlerin temelinde cinsiyetlerinin yattığını vurgulamışlardır. Bazı kadın gazeteciler, dikkat çekmeye çalışmakla suçlandığını belirtmiş, açıkça hakaret ya da cinsiyetçi yorumlar içermeden kendilerinin çalışmalarını ve motivasyonlarını sorgulayarak işlerini itibarsızlaştırmayı amaçlayan mesajlara maruz kaldıklarını vurgulamıştır. Gazetecilerin karşılaştıkları diğer dijital şiddet eylemleri ise görünüme yönelik saldırılar ve itibarsızlaştırma, çocuklaştırma (infantilizasyon), istenmeyen görüntüler alma, cinsel şiddet fantezileri ve tecavüz tehditleri, cinsiyetçi hakaretler, ırkçılık, ötekileştirme, ölüm tehditleri şeklindedir.

Pakistanlı gazeteciler de kendi ülkelerinde ciddi güvenlik riskleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum nedeniyle Pakistan, gazeteciler için dünyanın en tehlikeli ülkelerinden biri kabul edilmektedir. Pakistanlı kadın gazeteciler, çevrimiçi ortamlarda güvenlik riskleri ve cinsel tacize maruz kalmakta, öte yandan eşit maaş skalası konusunda da cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmaktadır. Sadia Jamil (2020: 160-162) tarafından yayımlanan bir makaleye göre, Pakistanlı kadın gazetecilerin cinsel taciz, tehdit ve ayrımcılık deneyimleri postkolonyal feminist teoriye dayanarak incelenmiştir. Görüşmelerin ve odak grup tartışmalarının verileri, Pakistan'daki ana akım televizyon haber kanallarında çalışan kadın gazetecilerin, ülkenin ana akım gazetelerinde çalışanlara kıyasla bu zorlukları daha ağır şekilde yaşadığını ortaya koymaktadır. Özellikle de televizyon haber kanallarında çalışan Pakistanlı kadın gazetecilerin, psikolojik ve çevrimiçi tacize de maruz kaldığı, Facebook ve Twitter'da sürekli çevrimiçi tehdit ve hakaret mesajları aldıkları tespit edilmiştir. Öte yandan kadın gazeteciler kendilerine yönelik cinsel taciz ve tehdit içeriklerinin sırasıyla en çok patronlar, erkek meslektaşları, siyasi partiler, dini kuruluşlar ve kamuoyu/halktan geldiğini belirtmiştir.

Dijital alanlarda ve özellikle Twitter gibi sosyal medya platformlarında gerçekleşen dijital şiddete eylemleri, Japonya'da da toplumsal bir sorun olarak nitelendirilebilecek düzeye ulaşmıştır. Özellikle kadın gazeteciler, sosyal medyada ifade özgürlüğü hakkını kullanırken çevrimiçi saldırılara maruz kalmakta ve bu durum onların kamuoyuna katılımını sınırlamaktadır. Tonami ve diğerleri (2022: 1-26), Japonya'daki sosyal medya ortamlarında (özellikle Twitter'da) kadın gazetecilere yönelik çevrimiçi taciz vakalarını, kurban odaklı bir bakış açısıyla ele almıştır. Araştırma, çevrimiçi taciz kavramını kuramsal olarak inceledikten sonra tanınmış bir kadın gazeteciye yönelik gerçekleşen bir "flaming" (linç) olayını örnek olay yöntemiyle detaylandırmaktadır. COVID-19 kaynaklı ölüm sayılarıyla ilgili empatik bir tweet atan tanınmış bir kadın gazeteciye yönelik binlerce eleştiri ve hakaret içeren tweet atılmıştır. Influencerlar ve troller de failler arasındadır. Kadın gazetecilere yönelik yorumlar sadece onların fikirlerine değil, cinsiyetleri, meslekleri, dış görünüşleri ve çalıştığı medya kuruluşlarına da yöneliktir. Kadınları duygusal olmakla suçlayan cinsiyetçi yorumlar sıklıkla kullanılmıştır. *"Senin gibi biri nasıl gazeteci olur?", "Şirketin de senin gibi rezil"* vb. yorumlarla hem bireysel olarak gazetecilere hem de kurumlara yönelik siber saldırılar söz konusudur. Araştırmanın sonuç bölümünde ise, Japonya'nın bu tür tacizlerle başa çıkmak için bireylerin ve işverenlerin alabileceği önlemler sıralanmıştır. Gazetecilere failleri sessize alma (mute), engelleme (block) ve raporlama gibi çözümler önerilirken, kurumlara ise çalışanlarını yalnız bırakmaması, siber şiddet ve taciz eylemleriyle ilgili eğitici rehberler hazırlaması, çevrimiçi saldırılara maruz kalan gazetecilere psikolojik/maddi destek sunmaları önerilmiştir.

Kadın gazeteciler, sosyal medyada maruz kaldıkları saldırılardan, sahada karşılaştıkları tacizlere kadar hem çevrimiçi hem çevrimdışı ortamlarda zorluklarla başa çıkmak zorundadır. Kadın gazetecilerin karşılaştığı saldırıların sıklığı, erkeklere kıyasla daha fazladır ve bu onların hem kendilerini hem de ailelerini korumak için sürekli tetikte olmaları anlamına gelmektedir. Hart ve Sharma (2024: 1) tarafından yapılan araştırmada, Amerika Birleşik Devletleri'nin Intermountain West bölgesinde çalışan 70 gazeteciye (43 kadın ve 27 erkek) bir anket uygulanmıştır. Hem erkek hem de kadın gazetecilerin dijital şiddeti eşit şekilde yaşadığı tespit edilmiş ancak kadın

gazetecilerin dijital dünyada kendi güvenlikleri için daha fazla önlem almak zorunda kaldıkları gözlemlenmiştir.

Uluslararası Gazeteciler Merkezi (ICFJ) ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), "25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü" kapsamında bir anket uygulamıştır. Yapılan ankete katılan 1210 kadın gazeteci ve medya çalışanının yüzde 73'ünün dijital şiddet, taciz, tehdit ve saldırıya maruz kaldığı açıklanmıştır. Katılımcıların yüzde 20'si yaşadığı dijital şiddete ek olarak fiziksel taciz ve saldırıların da hedefi olduklarını belirtmiştir. Türkiye'den gazeteci Burcu Karakaş, yaptığı haberler nedeniyle sık sık sosyal medyada hedef alındığını ve özellikle de Suriyeli mülteciler hakkında haber yaptığında küfür, hakaret ve tehditlere maruz kaldığını belirtmiştir. Gazeteci Zehra Özdilek ise "Zindaşti Bombası" başlıklı haberinde, üç dönem AKP milletvekilliği yapan ve anayasa hukukçusu Prof. Dr. Burhan Kuzu'nun kişisel cep telefonu numarasına mesaj atarak kendisini tetikçilikle suçladığını belirtmiştir. Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) Kadın ve LGBTİ Komisyonu üyesi Gülfem Karataş, gazetecilerin haber haber kaynağına 'siz' diye hitap ederken, haber kaynağının ise 'yavrum', 'güzelim' diye hitap ettiğine vurgu yapmıştır. Gazetecilikte Kadın Koalisyonu (CFWIJ) Türkiye Bölge Koordinatörü Damla Tarhan ise kadın gazetecilerin yaptıkları haberler nedeniyle dijital şiddete maruz kaldıklarını, nefret söylemi içeren mesajların gazetecilerin kişiliklerine ve ailelerine doğrudan saldırdığına dikkat çekmiştir (Karabatanoğlu, 2021).

Covid-19 pandemisinde internet kullanımı ve buna bağlı olarak çevrimiçi mecralardaki etkileşim oranı artmıştır. Sarışın'a (2022: 260) göre, kadın gazetecilerin yaşadıkları dijital şiddet deneyimleri, Twitter platformundaki kullanıcı yorumlarının içerik analiziyle incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, kadın gazetecilerin en sık deneyimlediği dijital şiddet eylemlerinin taciz, hakaret, itham, itibarsızlaştırma, özel hayata dair bilgilerin manipülasyonu ve nefret söylemi olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca etkileşim oranı daha fazla olan kadın gazetecilerin dijital şiddet eylemlerini daha sık deneyimlediği de görülmüştür.

Tuna (2023: 171) tarafından yapılan araştırmada kadın gazetecilerin dijital şiddet deneyimleri incelenmiştir. Görüşmecilerden biri, kadın gazetecilerin sosyal medyada haberlerini veya görüşlerini paylaştıklarında kadın oldukları için cinsiyetçi dil ve saldırılara maruz kaldıklarını, erkek meslektaşlarının ise sosyal medyada şiddete maruz kaldıklarında saldırıların hedefinde cinsiyetlerinin değil, sadece ortaya konulan fikirlerin hedef alındığını belirtmiştir. Dolayısıyla kadın gazetecilerin yaşadığı şiddetin mesleki bir sorun olmaktan ziyade toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Amnistia International tarafından hazırlanan "ON MUTE: The Impact of Online Violence Against Journalists" raporu, 2018-2024 yılları arasında Arjantin'de dijital ortamlarda çalışan kadın gazetecilere yönelik dijital şiddeti incelemekte ve dijital şiddetin ifade özgürlüğüne yönelik etkilerini ortaya koymaktadır. Kadın gazeteciler, toplumsal cinsiyet, insan hakları ve eşitlik gibi konulara odaklandıklarında daha fazla dijital şiddete maruz kalmaktadır. Dijital platformlar, başlangıçta bilgiye demokratik erişim sağlarken son yıllarda nefret söylemi ve cinsiyet temelli şiddet için bir araç haline gelmiştir. Araştırma kapsamında 36 gazeteciyle derinlemesine görüşmeler yapılmış, 403 gazeteciye ise anket uygulanmıştır. Kadın gazetecilerin %63,5'i son altı yılda dijital şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Gazetecilerin maruz kaldıkları dijital şiddet eylemleri; fiziksel/tehdit mesajları, cinsel içerikli mesajlar, tecavüz tehditleri, hedef gösterme, doxing (kişisel bilgilerin paylaşımı), cinsiyetçi ve kadın düşmanı ifadeler, taklit hesaplarla yapılan kimlik hırsızlığı ve görüntülerin izinsiz paylaşılması şeklindedir. Anonim sosyal medya hesaplarından gelen şiddet içerikli yorumların oranı %90 şeklindedir. Dijital şiddete maruz kalan kadın gazeteciler, önlem amacıyla otosansüre yönelmekte, bazı konular hakkında fikir belirtmekten kaçınmakta veya sosyal medya hesaplarını tamamen kapatmaktadır. Ayrıca işlerini bırakmak zorunda kalan kadın gazeteciler de bulunmaktadır (Amnistia International, 2025: 24-35).

Kadın gazetecilerin haberlerine ya da sosyal medya paylaşımlarına nefret dolu yorumlar gelmesi günümüzde kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Güç kavramı, erkek gazetecilere atfedilen bir özellik olarak görülmekte, kadın gazetecilere ne yazık ki yakıştırılmamaktadır. Bu nedenle, bazı kişiler kadın gazetecileri statü açısından uyumsuz (incongruent) ve dolayısıyla normlara aykırı olarak algılamaktadır. Bu algının bir sonucu olarak, "geleneksel" toplumsal cinsiyet hiyerarşisini koruma amacıyla kadın gazeteciler erkek gazetecilere kıyasla daha ağır saldırılara maruz kalmaktadır. Gazetecileri dijital alandan uzak tutmak pek mümkün değildir ve bu bir çözüm olarak kabul edilmemelidir. Dolayısıyla dijital şiddet ile mücadele son derece gereklidir.

2.8. Spor Gazeteciliğinde Dijital Şiddetin Deneyimlenmesi

Kadın sporcular gibi kadın spor gazetecileri de erkek egemenliğinin olduğu bir alanda mesleklerini icra etmeye çalışmaktadır. Buna rağmen, spor medyasında istihdam eden kadınların sayısı yıllar içerisinde artmıştır. Ancak yine de kadınlar gazete, televizyon ve radyo yayıncılığında yeterince temsil edilmemektedir. Hem dünyada hem de Türkiye'de spor editörleri, köşe yazarları ve muhabirler çok büyük oranla erkektir. Bu nedenle kadınlar spor medyasının bu eril yapısı içerisinde sistematik olarak dışlanmaktadır. Öte yandan kadın çalışanlar cinsel taciz, cam tavan sorunu, ücret eşitsizliği, terfi ve kariyer olanaklarının kısıtlı olması gibi sorunlarla da karşı karşıya kalmaktadır. Dijital çağın getirdiği yeniliklerle birlikte sosyal medya platformlarının, mesleki hayatta kullanılmaya başlaması özellikle de kadınların toplumsal cinsiyet temelli dijital şiddete maruz kalabilmesinin önünü açmaktadır.

Antunovic'e (2019: 428-429) göre, 2016'da ABD merkezli bağımsız spor medya kuruluşu olan Just Not Sports, spor gazeteciliğinde kadınlara yönelik çevrimiçi taciz konusunda farkındalık yaratmak amacıyla "#MoreThanMean" isimli dijital medya kampanyası başlatmıştır. Video kısa sürede 3,7 milyon izlenmeye ulaşmış ve ana akım haber medyasında, spor medyasında ve çevrimiçi platformlarda geniş çapta yer bulmuştur. Videoda yer alan spor radyosu sunucuları Sarah Spain ve Julie DiCaro,

kendilerine Twitter üzerinden yöneltilmiş gerçek yorumları rastgele seçilen erkeklerin yüzlerine karşı okumuşlardır. Başlangıçta okunan kaba yorumlar, giderek ağır küfürlü ve cinsel şiddet içeren tehditlere dönüşmüştür. Okunan yorumların hepsi gazetecilerin sosyal medya hesaplarından alınan gerçek yorumlardır. Videodan sonra feminist yazarlar, erkek egemen alanlarda çalışan kadın gazetecilerin çevrimiçi ve çevrimdışı ortamlarda maruz kaldıkları ayrımcılığa dikkat çekmiştir.

Spor medyası içeriklerinin çevrimiçi ortamlara taşımasıyla birlikte, kadın spor gazetecilerinin maruz kaldığı şiddet dijital ortamlara taşınmıştır**.** Günümüzde kadın gazetecilere yönelik taciz, geçmişe kıyasla çok daha yaygın durumdadır. Sosyal medya platformları da dijital şiddet ve taciz eylemlerinin alenen sergilenebileceği bir ortam yaratmaktadır. Kadın gazetecilere yönelik dijital şiddet, temelde cinsiyet ayrımcılığı biçimidir ve mağdurlar üzerinde uzun vadeli psikolojik zararlar yaratabilmektedir. Dijital alanlarda yapılan saldırıların temel amacında, erkek egemen alanlara girmeye çalışan kadınları susturmak, itibarsızlaştırmak ve aşağılamak yer almaktadır. Kadınları yıldırmak amacı taşıyan bu eylemler, kadınların erkeklerden aşağı olduğu yönündeki toplumsal inançları pekiştirmeye de hizmet etmektedir. Sınırsız bir şekilde kalıp yargılara, taciz ve istismara maruz kalan kadınların özgüvenleri, mesleki hedefleri ve kimlikleri bu saldırılar yoluyla zedelenmeye çalışılmaktadır. Sosyal medya ortamı, kadınları aşağılamak için eleştiri, hakaret ve tehditlerin kolayca iletilebildiği bir alan sunmaktadır ve bu yaygın sorun acilen önlem alınması gereken tehlikeli bir boyuta ulaşmaktadır. Spor medyasında süregelen şiddet içerikli eylemleri sonlandırmak için hem kurumların hem de sosyal medya platformlarının yapısal reformları ve etik kuralları güçlendirmesi şarttır.

Everbach (2018: 136-137) tarafından spor medyasında çalışan ya da geçmişte çalışmış 12 kadın gazeteciyle yapılan görüşmeler, sanal ortamlarda kadın spor gazetecilerine yönelik dijital şiddetin yaygınlığını doğrulamaktadır**.** Katılımcılar arasında, ESPN'den Jemele Hill ve USA Today'den Christine Brennan gibi tanınmış, köklü kariyerlere sahip gazeteciler olduğu gibi, mesleğe yeni başlamış genç kadınlar da bulunmaktadır.

Kadın spor gazetecileri, mesleki alanda sürekli taciz ve küçültücü muameleyle karşı karşıya kaldıklarını belirtmiştir. Pek çok kadın gazeteci, sosyal medyada genel olarak olumlu yorumlar aldığını belirtse de olumsuz mesajların tehdide ve psikolojik baskıya dönüşmesi, onların ciddi ölçüde rahatsız olmasına neden olmaktadır. Bazı kadınlar da yeterliliklerinin ve ortaya koydukları işin sürekli sorgulanması nedeniyle zamanla kendilerine güvenlerini kaybettiklerini ifade etmiştir. Kadın gazeteciler, dijital şiddet ve tacizle başa çıkmak için, şiddet faillerini sessize alma ya da engelleme, dayanışma gruplarına katılma ya da psikolojik destek alma gibi çeşitli stratejiler geliştirmektedir.

X platformunda spor gazetecileri, sporcular, taraftarlar ve yorumcular sürekli etkileşime girmektedir. Bu da birçok riski beraberinde getirmektedir. Committee to Project Journalists (CPJ) cinsiyet ve medya özgürlüğü üyesi Sarah Guinee tarafından yapılan habere göre, Amerikan spor gazetecisi Sara Ganim 2011 yılında "The Patriot-News" için erkek çocuklara cinsel tacizde bulunmaktan hüküm giyen Penn State takımının futbol koçu Jerry Sandusky'nin haberini yaptıktan sonra 2014 yılında şiddetli tehditler ve cinsel içerikli mesajlar almıştır. Sonrasında ise Twitter'ı terk etmek zorunda kalmıştır. Aynı haberde yer alan Women's Media Center raporuna göre kadın gazetecilerin sporculara veya takımlara karşı cezalarla sonuçlanabilecek cinsel taciz veya aile içi şiddetle ilgili haber yaptıklarında taraftar tepkilerini çok yoğun şekilde aldıkları ortaya çıkmıştır. Öte yandan spor yazarı ve radyo yorumcusu olan Julie DiCaro tarafından lise ve üniversite öğrencilerine yapılan ziyaret sırasında, kız öğrencilerin dijital şiddet ve taciz nedeniyle spor gazeteciliği yapmak isteseler bile sosyal medya trolleriyle baş edemeyeceklerini düşündükleri için gazetecilik bölümlerini tercih etmekten kaçındıkları vurgulanmaktadır (Guinee-CPJ, 2019).

Spor alanında serbest gazeteci olarak çalışan Dr. Kate O'Halloran, AFL hakemi Eleni Glouftsis'e yönelik nefret söylemi içerikli yorumları eleştiren ve sporda cinsiyetçiliğe karşı durduğunu paylaştığı bir tweet sebebiyle kadın düşmanı ve homofobik erkekler tarafından dijital şiddete maruz kalmıştır. Daha sonra Twitter'da (X) bu mesajları ifşa eden ve dijital şiddetin insan psikolojisini bozan etkilerinden

bahsettikten sonra sosyal medya hesaplarını bir süreliğine dondurma kararı almıştır (Gender Equity Victoria, 2019).

Kadın gazeteciler sosyal medya ortamlarında devamlı hedef halindedir. Kadın gazetecilerin maruz kaldığı dijital şiddet, cinsiyetler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini de pekiştirmektedir. Taciz, hakaret, cinsiyetçi yorumlar, ölüm ve tecavüz tehditleri, yaptıkları işlerin değersizleştirilmesi, eşlerine ve çocuklarına yönelik tehditler ve çevrimiçi olarak kişisel bilgilerin yayınlanması (doxing) şeklinde gerçekleşebilen eylemler, kadın gazeteciler için toksik bir çalışma ortamı yaratmakta ve kadın gazetecilerin psikolojik ve fiziksel sağlıkları, gelirleri, çalışma yetenekleri ve güvenlik hisleri üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır.

Türk spor medyasında çalışan kadın gazetecilere yönelik cinsiyet ayrımcılığının tarafımca araştırıldığı araştırmada, 9 kadın spor gazetecisiyle birebir görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sonucunda, erkek egemenliğinin baskın olduğu spor medyasında kadın çalışanlara ait görev pozisyonlarının fazla bulunmaması nedeniyle kadın spor gazetecilerinin mesleğe başlama döneminde çeşitli zorluklar yaşadığı ve sektörde kendilerini kanıtlamak amacıyla erkeklere oranla çok daha fazla çaba göstermek zorunda kaldıkları ortaya konmuştur. Araştırmanın sonuçlarında, kadın gazetecilerin konum, prestij ve kazanç açısından dezavantajlı olması; aynı zamanda genç ve bekar olduklarında cinsel tacize maruz kalabilme ihtimallerinin arttığı bulgusu da dikkat çekmektedir (Dinç, 2019: 102-108).

Spor medyasında cinsiyetçi uygulamaların var olması, kadın çalışanların istihdam edilmesinin önünü kesmektedir. Öte yandan çok yaygın olan psikolojik ve cinsel taciz vakalarına günümüzde siber taciz vakaları da eklenmeye başlamıştır. Bu durum, kadın gazetecilerin spor alanında varlık göstermesini gittikçe zorlaştırmakta, mesleki itibarlarını tehdit etmekte ve spor haberciliğinde erkek egemenliğinin devamına katkıda bulunmaya devam etmektedir.

Aktaş Üstün ve Ekin (2021: 20) tarafından yapılan araştırmada, farklı sosyal medya platformlarında 10.000 ve üzeri takipçi sayısına sahip ve görsel spor medyasında çalışan kadın çalışanlarla çevrimiçi form kullanılarak bir anket uygulanmıştır. Spor medyasından toplamda altı kadın çalışan görüşmeye katılmıştır. Görsel spor medyasında çalışan kadınların uğradıkları siber zorbalığı ve maruz kalınan zorbalığı engellemek için neler yapılması gerektiğini irdeleyen çalışmada, kadın çalışanların psikolojik ve cinsiyet temelli iki kategoride zorbalığa maruz kaldığı anlaşılmıştır. Katılımcılar, ekran karşısında özellikle de futbol yorumlayan kadın gazetecilerin varlığına hala alışamadıkları için hor görülmeye devam ettiklerini ve kendilerine güvenilmediğini ifade etmişlerdir. Sosyal medyadaki zorbalığa karşı somut adımlar atılmadığı ve hukuki düzenlemeler yapılmadığı için kadın gazeteciler, sektörde kendilerini devamlı ispat etmek zorunda kalmakta ve bu durum onları fazlasıyla yıpratmaktadır.

İnternet ve sosyal medyanın bilgiye erişimi kolaylaştırması ve aktif izleyici kitlesini güçlendirmesi olumlu bir özellik olarak karşımıza çıksa da manipülasyona ve şiddet içerikli söylemlerin çoğalmasına zemin hazırladığını da söylemek mümkündür. Manipüslasyonlar sonucu yayılan bilgi kirliliği ve nefret söylemleri, günümüzde kontrolsüz bir şekilde yayılmakta ve hedefleri arasında kadın gazeteciler de yer almaktadır. Blanco-Castilla ve diğerleri (2022: 1) tarafından, İspanyol kadın spor gazetecilerin mesleki faaliyetlerini yürütürken karşılaştıkları nefret söylemi ve tacizlerin özelliklerini, kapsamını ve etkilerini ortaya koyan bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada, sporun hâlâ erkek egemen bir alan olduğu ve bu durumun kadın spor gazetecilerinin karşılaştığı sorunları derinleştirdiği ortaya konmuştur. Araştırma kapsamında, anonim anketlerle ve derinlemesine görüşmelerle geniş katılımlı veriler toplanmış; nefret söylemine maruz kalmış kadın spor gazetecilerin kişisel deneyimleri analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların %89,6'sı, nefret söylemi ve tacize uğradıklarını belirtmiştir. Tacizler hem sosyal medya platformlarında hem de kadın gazetecilerin doğrudan çalışma ortamlarında gerçekleşmiştir. En yaygın saldırı biçimleri arasında, kadınların mesleki yeterliliklerinin sorgulanması ve fiziksel görünümlerine yönelik yorumlar bulunmaktadır. Bu eylemlerin failleri ise genellikle anonim sosyal medya kullanıcıları ya da erkek meslektaşlardır.

Demir ve Ayhan (2022: 212-214) Türkiye'deki kadın spor gazetecilerin Twitter'da (yeni adıyla X) deneyimlediği çevrimiçi tacizi ve bunun alt boyutlarını netnografik yöntemle incelemiştir. Bu kapsamda, 10 kadın spor gazetecisinin Twitter hesapları, 2020 UEFA Avrupa Şampiyonası süresince analiz edilmiştir**.** Araştırmaya göre, gazetecilerin hesaplarına yapılan yorumların %53'ü çevrimiçi taciz kapsamına girmektedir. Bunlardan en yaygın olanı alaycı ve aşağılayıcı yorumlardır (%18), bunu fiziksel görünüme yönelik cinselleştirme (%11) ve dışlayıcı cinsiyetçi söylemler (%9) takip etmektedir. Öte yandan kadın spor gazetecilerinin çevrimiçi tacize maruz kaldıktan sonra, daha az paylaşım yapmaya yöneldikleri, psikolojik streslerinin arttığı ve bazılarının meslekten uzaklaşmayı düşünürken; bazılarının ise failleri engelleme, yorumları kapatma gibi önlemler aldığı da ortaya konmuştur. Dolayısıyla, spor gibi erkek egemen alanlarda kadınların hem mesleki faaliyetlerini sürdürürken hem de Twitter (X) gibi yoğun etkileşime sahip sosyal medya platformlarında içerik üretirken dijital şiddeti deneyimlemelerinin kaçınılmaz olduğu görülmektedir.

Kadın düşmanlığı 21. yüzyılda da spor alanında önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Sosyal medya analisti Alberto Escorcia tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Meksikalı spor muhabiri ve UEFA Şampiyonlar Ligi finalini yayınlayan ilk Hispanik kadın olan Marion Reimers'ın Twitter hesabındaki paylaşımlara 4 Eylül-4 Kasım tarihleri arasında 53.099 yorum gelmiş ve bunlardan 2.666'sının bot saldırılar olduğu ortaya konmuştur. Bot hesaplardan gelen yorumlarda kendisinin kovulması ve çenesini kapatması istenmektedir. 2005 yılında ise BBC Radio'da İngiltere Premier Ligi maçı için yayın yapan ilk kadın olan Oatley'in varlığından duyulan hoşnutsuzluk da buna benzer bir vakadır. Futbolun din gibi görüldüğü bu ülkede, futbol maçlarında kadın sesi duymak istemeyen izleyiciler, "sinir bozucu" ve "rahatsız edici" gibi sıfatlarla kadın gazetecinin sesi hakkında aşağılayıcı yorumlar yapmıştır (Amezcua-El Pais, 2022).

İsveç'te spor medyasında tanınan 10 kadın spor gazetecisinin deneyimlerini toplumsal cinsiyet perspektifiyle analiz eden Radmann ve Sätre (2024: 10-12), medyada kadınların artan temsiline rağmen süregelen cinsiyet eşitsizliklerini ve eril yapıyı ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırmada, kadın spor gazetecilerinin sayılarının artmasına rağmen sektörün hala eril normlara dayalı bir yapı sergilediği belirtilmiştir. Tehdit ve taciz eylemleri, özellikle futbol gibi erkek egemen branşları takip eden kadın gazeteciler için yoğunlaşmaktadır.

Sosyal medyada alınan mesajlar çoğunlukla fiziksel görünüşle ilgili cinsiyetçi, hakaret içeren ve zaman zaman cinsel içerikli tehditlerdir. Kadın gazetecilerden bazıları anonim hesaplar yerine gerçek kimlikleriyle yazan kişilerden de saldırılara maruz kaldıklarını belirtmiştir. Bazı gazeteciler, şiddet ve taciz eylemleriyle mücadele ve faillere karşı kendilerini koruma amacıyla tehdit mesajlarını polise bildirme, anonim hesapları ifşa etme ya da sosyal medyada nazik şekilde yanıt vererek durumu kontrol altına alma stratejileri geliştirmiştir. Bu araştırma, İsveç gibi toplumsal cinsiyet eşitliğinde ileri bir ülkede bile spor gazeteciliği alanında hegemonik erkekliğin sürdüğünü ve dijital şiddetin dünya çapında yaygınlığını ortaya koymaktadır.

United Against Online Abuse Campaign (UAOA) tarafından 2024 yılında yayınlanan rapora göre, spor gazetecileri dijital şiddetle karşı karşıya kalmaktadır. Spor Gazetecileri Barometresi Raporu için ankete katılan gazetecilerin dörtte üçü, dijital şiddet ve tacizin geçen yıl içinde daha da kötüleştiğini belirtmiştir. Raporda, dünya genelinde farklı spor gazetecileri arasında yapılan anketin bulgularına yer verilmiş, şiddet ve taciz eylemlerinin boyutunun gazetecilerin özgürce haber yapma yeteneklerini olumsuz yönde etkilediği konusuna değinilmiştir.

Ankete katılımcı olan gazeteciler, şiddetli ruhsal sıkıntıya yol açan amansız taciz, saldırı ve tehditler yaşadığını belirtmiştir. Bazı kadın spor gazetecileri, kadın düşmanlığı da dahil olmak üzere benzersiz ve yaygın bir taciz biçimine maruz kaldıklarını ve bunun sonucunda çoğunun sosyal medyadan tamamen çekilmek zorunda kaldığını ifade etmiştir. Raporda, anonim hesapların yaygınlığının gazetecilere yönelik tacizin ölçeğine önemli bir katkı sağladığı ortaya konmuştur.

Katılımcıların %95'i spor gazetecilerine yönelik dijital şiddet ve tacizin yaygın olduğuna inanmaktadır. Katılımcıların %75'ten fazlası ise, son 12 ayda dijital şiddetin daha da arttığını bildirmiştir. Katılımcıların %85'inden fazlası, dijital şiddete maruz kalma korkusunun gazeteciler için yalnızca belirli haberleri takip etme isteğini tetikleyebileceğine ve basın özgürlüğüne yönelik ciddi bir zorluk oluşturabileceğine dikkat çekmiştir. Katılımcılar, en yaygın dijital şiddet eyleminin kadın düşmanlığı ve cinsiyetçilik olduğunu, bunu mezhepçilik, ırkçılık ve fiziksel görünüme yönelik saldırıların izlediğini belirtmiştir (NUJ, 2024).

Erkeklerin egemen olduğu spor medyası gibi alanlarda varlığını sürdürmeye çalışan kadınlar, tarih boyunca dışlanmış ve taciz kurbanı olmuştur. Bu mücadele zorunluluğuna rağmen, 2022 Katar Dünya Kupası saha içi ve gazeteci olarak görev yapan kadın sayısı bakımından eşi benzeri görülmemiş düzeyde kadın temsiline sahip bir organizasyon olmuştur. Üstelik Katar'ın kadınlar ve LGBTIQ+ topluluğu için medeni haklar anlamında eksik ve köktendincilik nedeniyle eleştirilen bir ülke olması, bu kadın görevli temsil oranıyla zıt olması bakımından oldukça şaşırtıcıdır. Dünya Kupası finali olan Almanya-Kosta Rika maçı, Fransız Stephanie Frappart, Brezilyalı Neua Back ve Meksikalı Karen Díaz olmak üzere üç kadın hakem tarafından yönetilmiştir. Öte yandan dünyanın dört bir yanındaki yayın şirketleri de Katar Dünya Kupası için yayınlarında görev alması için kadınları tercih etmiştir. Kadınların spor alanında var olma mücadelesi, uluslararası spor organizasyonlarına da yansımaktadır.

Sinclair ve diğerleri (2024: 108-115) "Online Abuse, Emotion Work and Sports Journalism" başlıklı araştırmada, Birleşik Krallık ve İrlanda'daki 21 spor gazetecisinin sosyal medya platformlarında artan dijital şiddet eylemlerine nasıl maruz kaldıklarını ele almaktadır. Ayrıca araştırmada gazetecilikte duyguların teorik olarak yeterince ele alınmaması sorununa değinilmekte ve duygu çalışması (emotion work) ile duygusal emek (emotional labour) kavramlarının kapsamı genişletilmektedir. Dijital şiddet, gazeteciler tarafından artık "işin bir parçası" olarak görülse de etkileri olumsuz olmaya devam etmektedir. Müsabaka yorumları, transfer haberleri ya da politik konular gibi tartışmalı içerikler, genellikle spor gazetecilerinin hedef haline gelmesine neden olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SPOR ALANINDAKİ KADIN PROFESYONELLERİN DİJİTAL ŞİDDET DENEYİMLERİ

3.1. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmanın bu bölümünde, metodolojiye dair bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın modeli/deseni, çalışma grubu, araştırma soruları, veri toplama aracı, verilerin analizi ile araştırmanın geçerlik ve güvenirliğine yönelik ayrıntılı açıklamalar yer almaktadır. Ayrıca etik kurul başvuru süreci ve onayı hakkında bilgilere de değinilmektedir.

3.1.1. Araştırma Modeli/Deseni

Bu araştırmada spor alanında mesleğini aktif ve profesyonel olarak sürdüren kadınların dijital mecralarda hangi tür dijital şiddete ve hangi nedenlerle maruz kaldıklarını tespit etmek, dijital şiddete maruz kaldıklarında nasıl etkilendiklerini ve bununla başa çıkma yöntemlerini anlamak, dijital şiddetin profesyonel yaşamları üzerindeki etkilerini ve dijital şiddetle mücadele deneyimlerini incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında konuyu derinlemesine incelemek ve araştırma sorularına uygun verilere ulaşabilmek adına nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) desenine başvurulmuştur.

Olgubilim (fenomenoloji), insanların yaşam dünyalarının bilinçli deneyimi, gündelik hayat ve sosyal eylemi olarak tanımlanmaktadır (Schram, 2003: 71). Christensen ve diğerleri (2025: 408), fenomenolojik araştırmalarda araştırmacıların öznel deneyimleri öğrenmek için katılımcıların içsel dünyasına ulaşmaya çalışıldığını belirtmektedir.

Fenomenoloji, farkında olunan ancak derinlemesine bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır. Bu olgular; yaşanan herhangi bir olay ya da deneyimler, algılar, yönelimler, durumlar gibi çeşitli şekillerde olabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 69). Fenomenolojinin amacı, fenomenlerle ilgili bireysel deneyimleri evrensel nitelikteki açıklamalara indirgemektir. Fenomenle ilgili veriler toplandıktan sonra bütün katılımcıların deneyimlerinin özünü (neyi ve nasıl) tanımlayan bütüncül bir betimleme yapılır (Creswell, 2015: 77). Olgubilim araştırmalarında fenomenin özünü belirlemek amacıyla farklı bireylerin deneyimleri parantez içine alınır, analiz edilir ve son olarak da karşılaştırılır (Van Manen, 1990: 10). Bu araştırmada ele alınan ve anlaşılmaya çalışılan fenomen, spor alanındaki kadın profesyonellere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddettin deneyimlenme şeklidir.

3.1.2. Çalışma Grubu

Spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren ve yüksek etkileşimli profile sahip kadınlar, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin (GBV) ve dijital şiddetin hedefi haline gelebilmektedir. Yıldırım ve Şimşek'e (2018: 71) göre, fenomenolojik araştırmalarda çalışma grubu ya da katılımcılar, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve yaşadıklarını yansıtabilecek kişiler olmalıdır. Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu spor alanında mesleğini aktif ve profesyonel olarak sürdüren kadınlar oluşturmaktadır. Çalışma grubu; kadın spor gazetecileri (spiker, yorumcu, yazar vs.), kadın milli-olimpik sporcular ve kadın hakemlerle sınırlandırılmıştır. Ayrıca, amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme ve kartopu örneklemenin bir arada kullanılmasıyla belirlenen ve araştırma davetine geri dönüş alınan toplamda 27 katılımcıdan oluşmaktadır. Morse, (2000: 4-5) nitel araştırmalarda araştırma grubu büyüklüğünün, konunun doğası, araştırmanın tasarımı, kapsamı ve verilerin çeşitliliği göz önünde bulundurularak belirlenmesi gerektiğini belirtmektedir. Eğer konu ilgi çekici, anlaşılması kısmen zor ve katılımcıların konuşurken çekinebilecekleri bir konu ise daha çok katılımcı ve belirlenen konu odağında kapsamlı bir deneyim elde etmek için önemlidir. Çalışma grubunun sayısı belirlenirken katılımcı sayısının çokluğu bir

ölçüt olmamıştır. Çünkü araştırmada amaç, genelleme yapmak değil; deneyimlere odaklanmaktır.

Patton'a (2018: 46) göre, nitel araştırmalar belirlenen fenomenin derinlemesine anlaşılmasına ve incelenmesine olanak sağlamak amacıyla amaçlı örneklemlere yoğunlaşmaktadır. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumlar için kullanılır. Böylece araştırma sorularına cevap verecek en uygun katılımcılara ulaşabilmek amaçlanır. Kartopu örneklemede ise, araştırmanın problemine ilişkin en verimli bilgi kaynağını oluşturabilecek kişiler saptanır ve süreç ilerledikçe bu isimler bir kartopu gibi büyüyerek devam eder (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 122).

Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş ölçütleri karşılayan tüm vakaların gözden geçirilmesini ve incelenmesini kapsamaktadır. Ayrıca kritik durumlar da ölçüt örneklemin kaynağı olabilir (Patton, 2018: 238). Çalışma grubu için öncelikle önceden araştırmacı tarafından belirlenmiş ölçütlere uygun bir katılımcı listesi oluşturulmuştur. Araştırmada ölçüt olarak katılımcıların; spor alanında profesyonel olarak mesleklerini sürdürmeleri, sosyal medya platformlarını ve diğer dijital araçları aktif olarak kullanmaları, sosyal medyada yüksek veya yükseğe yakın etkileşime sahip profilleri olmaları esas alınmıştır. Ayrıca katılımcıların hem kamu hem de özel sektöre bağlı kurum ve/veya kuruluşlarda mesleki pozisyonlarının bulunmasına da yaşanan deneyimlerin çeşitliliğini sağlamak adına dikkat edilmiştir.

Araştırma katılımcılarına ait demografik özellikler; mesleki pozisyon/branş, görev yapılan kurum/federasyon ve mesleki deneyim (yıl) bilgileri üzerinden sunulmuştur (Bkz. Araştırmanın Bulguları: Katılımcı Bilgileri). Katılımcıların yaş bilgisine ayrıca yer verilmemesi bilinçli bir metodolojik tercihtir. Yaş bilgisi, mesleki deneyim yılıyla doğrudan ilişkili olması nedeniyle ayrıca bir sınıflandırma ölçütü olarak kullanılmamıştır. Nitekim spor alanında yaş faktörü, tek başına belirleyici bir değişken değildir. Ayrıca mesleki deneyim süresi ile yaş faktörü arasında doğal ve güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Araştırmanın amacı, katılımcıları yaş temelli sınıflandırmak değil; spor ve spor medyası alanındaki konumları, deneyim süreleri

(meslekte geçirilen süre) ve bu alanlarda maruz kaldıkları yapısal eşitsizlikler üzerinden dijital şiddet deneyimlerini görünür kılmaktır.

Katılımcıların seçimi; doğrudan kendileriyle iletişim, e-posta listeleri, sosyal medya hesapları üzerinden çağrı ve diğer katılımcılardan alınan yönlendirmeler yoluyla yapılmıştır. Başlangıçta katılımcı sayısı rastgele belirlenmiştir. Sonraki süreçte, bağlantı kurulan ve araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcıların öneri ve referansıyla aynı iletişim araçları kullanılarak diğer katılımcılarla temas kurulmuştur. Böylelikle çalışma grubu kartopu etkisi şeklinde, zincirleme olarak büyümüş ve araştırma sorularına cevap olacak yeni veriler ortaya çıkmıştır. Araştırmada, gönüllü onam formunda da katılımcılara belirtildiği gibi katılımcı gizliliği göz önünde bulundurulacak, katılımcıların bağlı oldukları kurum ve/veya kulüplerin gizlilik politikaları sebebiyle isimleri paylaşılmayacaktır. Araştırma metninde katılımcılardan "K" kısaltmasıyla/koduyla bahsedilecektir.

3.1.3. Araştırma Soruları

Araştırma kapsamında temelde on iki soru belirlenmiştir. Sorular örneklem grubunun yaşadığı ve paylaştığı deneyimlere göre çeşitlilik göstermiş ancak tüm katılımcılarla bu temel sorular üzerinden bir görüşme/mülakat gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda araştırma sorularının katılımcıların deneyimlerini ve düşüncelerini ortaya çıkaracak şekilde oluşturulması oldukça önemlidir (Josselson, 2013: 41). Öte yandan açık uçlu soruların araştırmanın probleminin farklı boyutlarına odaklanması ve mantıksal bütünlüğü sağlaması gerekmektedir (Weiss, 1994: 74). Josselson'a (2013: 136) göre, araştırma soruları soyut, tümdengelimsel, sebep-sonuç örüntülerini aramak yerine katılımcıların kendi deneyimlerine odaklanan spesifik sorulardan oluşmalıdır. Bu araştırmada sorular, araştırmanın konusunu derinlemesine anlamaya ve kavramaya yönelik pragmatik fayda ve geçerlilik sağlayacak şekilde anlaşılır, somut ve tarafsız şekilde hazırlanmıştır. Araştırmanın konusu kapsamında yanıt aranacak temel sorular şu şekildedir:

S1. Spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlar, aktif olarak hangi sosyal medya platformlarını kullanmakta, hangi dijital mecralarda içerik paylaşmakta ve sosyal medyayı hangi amaçlarla kullanmaktadır?

S2. Sosyal medya platformlarının spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınların meslek hayatına sağladığı avantajlar ve görünürlük/temsil açısından etkileri nasıldır?

S3. Spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlar, hangi tür dijital şiddet eylemlerine, nasıl/ne şekilde ve hangi dijital mecralarda maruz kalmaktadır?

S5. Dijital şiddet ve taciz eylemlerinin nedenleri nedir? Bu eylemlere maruz kalmada hangi faktörler etkili olmaktadır?

S6. Dijital şiddet eylemlerinin failleri kimlerden oluşmaktadır?

S7. Spor alanındaki kadınlar günümüz toplumsal cinsiyet rollerine ve yapılarına nasıl yaklaşmaktadır? Spor alanında mesleğini kadın olarak sürdürmenin dijital şiddet eylemlerine maruz kalma oranına bir etkisi var mıdır, varsa nasıldır?

S8. Dijital şiddet eylemleri spor alanında dezavantajlı gruptaki kadınları (LGBTİ, engelli bireyler vs.) nasıl etkilemektedir?

S9. Spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlar, dijital şiddet ve taciz eylemlerine maruz kaldığında duygusal tepkileri nasıl olmakta ve bu durumlarla nasıl başa çıkmaktadır?

S10. Dijital şiddet eylemleri, spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınların kişisel ve profesyonel mesleki yaşamlarını ve uzun vadeli davranışlarını nasıl etkilemektedir?

S11. Spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlar, dijital şiddetle başa çıkmak için hangi yöntemlere/çözümlere başvurmakta, hangi önlemleri almaktadır?

S12. Dijital şiddetle mücadele noktasında alınabilecek bireysel, toplumsal, kurumsal ve hukuki düzeyde önlemler neler olmalıdır? Meslek camiası, sivil toplum örgütleri, spor kurumları, sosyal medya platformlarının kurucuları dijital şiddetle mücadele kapsamında nasıl çözümler sunmalıdır?

3.1.4. Veri Toplama Aracı

Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) deseninin kullanıldığı bu araştırmada, amaçlanan uygun verilere ulaşmak için görüşme (mülakat) tekniği kullanılmış ve bu doğrultuda "Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu" hazırlanmıştır. Olgubilim (fenomenoloji) araştırmalarında başlıca veri toplama araçlarından biri görüşme/mülakat olarak bilinmektedir. Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için derinlemesine görüşme yöntemi kullanılır. Görüşülen katılımcılarla güven ve empatiye dayalı bir ortam oluşturulması, katılımcıların daha önce farkında olmadıkları ya da üzerine çok fazla düşünmedikleri yaşantıları ortaya çıkarabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 71). Derinlemesine görüşmeler deneyimleri anlamayı amaçlar, araştırmacı bu yöntemi belirli bir konuyu keşfetmek ve katılımcılardan o konuya ilişkin odaklanmış bilgi elde etmek için kullanır (Hesse-Biber, 2014: 272-273). Nitel mülakatlar, katılımcıların anketle belirlenemeyecek ve gözlemlenemeyen tutum ve değerlerine ulaşmak için kullanışlı bir yöntemdir. Bryne (2004: 182), kapalı uçlu sorular yerine açık uçlu ve esnek sorular sorularak üzerine daha düşünülmüş ve derinlikli cevaplar elde etme olasılığının arttığına değinmektedir.

Mülakat/görüşme tekniği, üç ayrı kategoride sınıflandırılmaktadır: tam yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış mülakatlar. Yapılandırılmış mülakatta araştırma sorularına tamamen bağlılık söz konusudur. Yapılandırılmamış mülakatta ise araştırma sorularından bağımsız şekilde yapılan görüşmenin akışına göre sorular sorulur. Yarı-yapılandırılmış mülakatlar ise hem önceden hazırlanmış sorulara bağlı kalınan hem de katılımcıların verdiği cevaplara göre soruların şekillendiği

mülakat şeklidir (Karatsareas, 2022: 99-113). Öte yandan yarı-yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların konuyla ilgili görüşlerini kişisel bakış açılarından ifade etmesi ve kişisel deneyimlerinden bahsetmesi söz konusudur.

Araştırmacılar, görüşme sorularının hazırlık aşamasında yapılandırılmış, yapılandırılmamış, yarı-yapılandırılmış görüşme formatlarından hangisini ve neden seçtiğini iyi belirlemelidir (Merriam ve Tisdell, 2015: 110). Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler, önceden araştırmacı tarafından hazırlanmış yarı-yapılandırılmış görüşme formu arayıcılığıyla yapılmıştır. Tüm katılımcılara aynı temel sorular sorulmuş, gerektiğinde takip soruları katılımcıların paylaştıkları deneyimlere göre doğal akış içerisinde kendiliğinden gelişerek çeşitlenmiştir.

Yıldırım ve Şimşek'e (2018: 108) göre, katılımcıların araştırmaya hiçbir fiziksel ve psikolojik baskı olmadan, tamamen kendi rızalarıyla ve gönüllü olarak katılmaları gerekmektedir. Katılımcılara araştırmanın amacı, verilerin nasıl toplanacağı ve verilerin nasıl analiz edileceği açık şekilde aktarılmalıdır. Katılımcılar araştırmanın herhangi bir aşamasında özgür iradeleriyle araştırmayı terk edebilirler. Katılımcılara yapılan sözlü bilgilendirme dışında, mümkünse yazılı şekilde onam ve imzaların alınması ve bir kopyalarının katılımcılara verilmesi gereklidir. Mülakatlar boyunca katılımcıların onaylarını almak, özel hayatlarına saygı duymak, katılımcıları yanıltmamak gibi etik ilkelere dikkat edilmelidir.

Araştırmaya katılımda "gönüllülük" ilkesi esas alınmıştır. Görüşmeler öncesi hazırlık döneminde, tüm katılımcılar araştırma konusu ve araştırmanın amacı hakkında önceden bilgilendirilmiştir. Katılımcılara araştırmaya katılım konusunda hiçbir baskı ve telkin yapılmamış, yalnızca gönüllü olarak sorumlulukları hem yazılı hem de gerektiğinde sözlü olarak açıklanmıştır. Araştırmaya dahil edilen tüm katılımcılara araştırmacı tarafından hazırlanan ve İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulu tarafından onay verilen "gönüllü onam formu" iletilmiştir. Gönüllü onam formunda araştırmanın amacı, verilerin nasıl toplanacağı, görüşmelerin nasıl yapılacağı, verilerin araştırmada kullanıldıktan sonra nasıl imha edileceği, katılımcıların gizliliklerine dikkat edileceği, katılımcıların yapılan görüşmeleri dilediklerinde sonlandırabilecekleri ve araştırmadan çekilebilecekleri detaylıca

açıklanmış, etik ilkelere dikkat edilmiş ve tüm katılımcıların imzalı şekilde rızaları alınmıştır.

3.1.5. Veri Toplama Süreci

Araştırma kapsamında spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadın katılımcılarla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Nitel araştırmalarda görüşmelerin yüz yüze yapılmasının daha verimli olduğu vurgulansa da teknolojik imkanların genişlemesiyle birlikte sosyal bilimler alanında yapılan fenomenolojik araştırmalarda telefon görüşmeleri, e-posta, çevrimiçi toplantı uygulamaları vb. araçlarla yapılan senkronize ve senkronize olmayan çevrimiçi görüşmeler de veri toplama tekniği olarak yaygın şekilde kullanılmaktadır (Deakin ve Wakefield, 2013: 604). Zaman sorunu, finansal kısıtlamalar, coğrafi mesafe ve çalışma grubunun fiziksel hareketlilik sınırları, yüz yüze görüşmeler için zorluklar yaratabilmektedir. Ancak son yıllarda internet teknolojisindeki değişimlerle birlikte, nitel araştırmalarda kullanılan çevrimiçi görüşme araçları sayesinde bu sorunların önüne geçilebilmektedir (Janghorban vd., 2014: 1).

Etik kurul onayı alındıktan sonra, katılımcılara e-posta yoluyla araştırmaya katılmak isteyip istemedikleri sorularak bir davet mektubu iletilmiştir. Tüm katılımcılar araştırmaya doğrudan e-posta gönderilerek davet edilmiş, açık ve genel bir çağrı yapılmamıştır. Bu e-postaya araştırmanın amacı, verilerin nasıl toplanacağı ve kişisel verilerin gizliliği hakkında bilgi veren bilgilendirici onam formu da eklenmiştir. Bazı katılımcılarla telefon ve WhatsApp aracılığıyla da tekrar iletişim kurulmuştur. Bu ilk temas, katılımcılarla araştırmacı arasında bir güven ilişkisi kurmak açısından önemlidir. Görüşmenin nasıl gerçekleşeceğinin seçimi katılımcılara bırakılmış, görüşmeler araştırmacı ve katılımcı tarafından ortak belirlenen tarih ve saatte randevulaşarak yapılmıştır. Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler, yüz yüze ve görüşmelerin yoğun müsabaka sezonuna denk gelmesi, katılımcıların müsabaka görevleri ve/veya antrenman yoğunlukları nedeniyle çevrimiçi olarak iki şekilde planlanmıştır.

Opdenakker (2006: 3), iletişim şekline göre görüşme türlerini "yüz yüze görüşme", "telefonla görüşme", "yazılım araçlarıyla görüşme" ve "e-posta yoluyla görüşme" olarak dört gruba ayırmaktadır. Çevrimiçi senkronize görüşmeler; Teams, Google Meet, Zoom Skype, Messenger vb. platformlar ya da telefon aracılığıyla yapılmaktadır. Senkronize olmayan görüşmeler, e-posta ile gerçekleştirilmektedir. Bu görüşmelere "e-görüşme" de denilmektedir. Bu görüşme türünde, araştırmacı ve katılımcının aynı ortamda bulunması gerekmediğinden zaman ve mekân açısından da esnektir. Araştırmacı, görüşme/mülakat sorularını istediği zaman dilimine yayarak katılımcılara iletebilmekte ve verilen cevaplara göre yeni soruları iletebilmektedir (James ve Busher, 2012: 179). Çevrimiçi senkronize görüşmeler ve senkronize olmayan e-görüşmeler araştırmacı ve katılımcının yüz yüze görüştüğü bir mekân gerektirmeden, bilgisayar ve yazılım araçlarıyla gerçekleştirebilmektedir (Linabary ve Hamel, 2017: 99).

Araştırmada çevrimiçi görüşmeler, "Google Meet" arayıcılığıyla yapılmıştır. Görüşme günü ve saati için uygulama üzerinden bağlantı linki oluşturulmuş ve bu link, çevrimiçi görüşme yapmayı tercih eden katılımcılarla e-posta yoluyla paylaşılmıştır. Yüz yüze yapılan görüşmeler ise araştırma konusunun hassas olması nedeniyle katılımcıların kendilerini olabildiğince rahat hissetmeleri için kendi seçtikleri bir mekânda, önceden planlanan randevu tarihi ve saatinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin katılımcıların kendilerini rahat hissetmeleri ve deneyimlerini çekinmeden paylaşabilmeleri adına güvenli ve rahat bir ortamda yapılması konusunda hassasiyet gösterilmiştir. DiCicco-Bloom ve Crabtree (2006: 317), görüşmeye katılan katılımcıların kişisel deneyimlerini ve tutumlarını doğru ve etik kurallara uygun bir şekilde ifade edebilmeleri için veri toplama sürecinde güvenli ve rahat bir ortama ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir.

Görüşme kapsamında sorulan sorular yalnızca tetikleyici olarak kullanılmıştır. Araştırmacı, katılımcıların paylaştıkları deneyimlere yön vermiş ancak minimum müdahalede bulunmuştur. Katılımcılara görüşme sorularının doğru ya da yanlış bir cevabı olmadığı ve kendi deneyimlerinin önemli olduğu hem gönüllü onam formunda hem de görüşme sırasında sözlü olarak belirtilmiştir.

Görüşmelerde daha derinlemesine bilgi almak için katılımcılara çeşitli takip soruları sorulmuş ve teşvik edici ifadeler kullanılmıştır. Katılımcılara dilerlerse görüşmeye ara verme ya da kaydın durdurulması hakkı tanınmıştır. Görüşmeler, katılımcıların deneyim paylaşımları tamamladığında sonlandırılmıştır. Katılımcılar, görüşme sonunda deneyimlerini dile getirme fırsatı buldukları ve araştırma konusunu oldukça önemli ve güncel bir konu olarak buldukları için memnuniyetlerini belirtmiş ve araştırmacıya teşekkür etmiştir.

Yüz yüze ya da Google Meet arayıcılığıyla yapılan çevrimiçi görüşmelere katılım için yoğun programları, antrenmanları, müsabaka görevleri vb. nedenlerle uygun olmayan katılımcılar için ise, araştırmada kullanılan yarı-yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular, "Google Forms" (Google Formlar) kullanılarak yeniden oluşturulmuş ve görüşme formunun bağlantı linki katılımcılarla e-posta veya WhatsApp arayıcılığıyla paylaşılmıştır. Katılımcılar formda yer alan açık uçlu görüşme/mülakat sorularına yazılı olarak cevaplar vermiştir. Böylece katılımcılara araştırmaya katılım tercihi ve ortam seçimi konusunda esneklik tanınmış, katılımcıların deneyim ve bakış açılarının araştırmaya katkı sağlamasının temel öncelik olması nedeniyle, katılımcılara her türlü kolaylık ve imkân sağlanmıştır.

Araştırma kapsamında yarı-yapılandırılmış formattaki yüz yüze ve çevrimiçi görüşmeler, etik kurul onayını takiben 2025 yılı Temmuz-Ekim ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Her görüşme 1-1,5 saat aralığında sürmüştür. Görüşmeler sırasında sonradan deşifre yapılması amacıyla hem dijital ses kaydı alınmış hem de yazılı notlardan yararlanılmıştır. Merriam (2023: 105), araştırmacıların görüşme sürecinde konuşulan her ayrıntıyı yazmasının mümkün olmadığını bu durumda da katılımcıların anlattığı birçok şeyin kaçırılabileceğine dikkat çekmektedir. Not almanın görüşmeler süresince yalnızca katılımcıların söylediklerini yazmanın mantıklı olduğu ve belirlendiği sürece yapılmasını önermektedir. Görüşme sürecinde, katılımcılara ait hiçbir deneyimi kaçırmamak ve tüm katılımcılara dikkatli bir şekilde odaklanmak, görüşmenin bölünmemesi gibi sebeplerle ses kaydı alınmıştır.

Ses kaydı için katılımcıların bilgilendirilmiş gönüllü onam formuyla onayları alınmış, görüşmeler öncesinde de ses kaydı onayı sözlü olarak tekrar teyit edilmiştir. Yüz yüze yapılan mülakatlar cep telefonunun ses kayıt uygulamasıyla, çevrimiçi mülakatlar ise Google Meet uygulaması üzerinden kayıt altına alınmıştır. Ses kayıtları çok aşamalı güvenlik özelliklerine sahip bir cihazda ve bulut uygulamasında saklanmıştır. Patton (2018: 380), veri toplama evresinde mülakata katılan kişilerin bakış açısını ve cevaplarını kelimesi kelimesine kayıt altına almanın önemini vurgulamaktadır. Katılımcıların doğrudan kendi ağızlarından söylenenler, mülakatın verilerini oluşturur ve bu veriler oldukça değerlidir.

3.1.6. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında yapılan yüz yüze ve çevrimiçi görüşmeler, deşifre edilerek Microsoft Word programında yazıya dökülmüştür. Deşifre işlemi yapılırken katılımcı ifadelerinde bir anlam kaybı yaşanmamasına dikkat edilmiştir. Bird (2005: 226-232), deşifre yani transkripsiyon işleminin nitel araştırmalarda yalnızca ses kayıtlarının yazıya dökülmesinden ibaret bir süreç olmadığını, veri analiziyle iç içe geçen ve yorumlayıcı bir aşama olduğunu ifade etmektedir. Deşifre tam anlamıyla nesnel bir aktarım değil; araştırmacının epistemolojik yaklaşımının ve yorumlayıcı bakış açısının yansıdığı bir pratiktir. Transkripsiyon sırasında katılımcıların duygu hâlleri, tonlama ve vurgular da not edilmiştir. Çevrimiçi görüşmeler, Google Meet ile görüntülü olarak yapıldığından hafızada tutulamayan duygu hâlleri ve tonlamalar için bu görüntülerden destek alınmıştır. Transkripsiyon (deşifre) süreci, veri analizinin ilk aşaması olarak kabul edilmektedir.

Araştırmanın verilerinin çözümlenmesinde, nitel veri analizi tekniklerinden olan tematik analiz (betimsel analiz) ve içerik analizi bir arada kullanılmıştır. İki yöntem birlikte kullanılarak hem katılımcıların deneyimlerine ilişkin derinlemesine anlamlar ortaya çıkarılmış hem de belirli olguların ortaya çıkma sıklığını sistematik biçimde göstermek mümkün olmuştur. Görüşme yöntemiyle veri toplanan nitel araştırmalarda tematik analiz, katılımcıların yaşantılarını ve duygularını derinlemesine anlamak için uygun bir yöntemdir. Bu araştırmanın konusu ve elde edilen veriler, aynı

zamanda ölçülebilir bir yapıya sahip olduğundan tematik analiz ve içerik analizinin birlikte kullanılması uygun görülmüştür.

Veri analizi sürecinde, her veri üzerinde defalarca dönülerek çalışılmış, bilgisayar destekli nitel veri analiz programı kullanılmamıştır. Görüşme kayıtları araştırmacı tarafından manuel olarak çözümlenmiş; kodlama, temaların oluşturulması ve verilerin düzenlenmesi süreçleri doğrudan araştırmacının görüşme notları, tekrar eden okumalar ve elle yapılan kodlamalar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Veri analizi sürecinin mekanikleşmesini önlemek ve veriden uzaklaşmamak için geleneksel yöntem tercih edilmiş, tüm verilerle Microsoft Excel programında çalışılmıştır. Böylece verilere bütüncül biçimde hâkim olmak, katılımcı ifadelerini bağlam içinde derinlemesine yorumlamak ve temaların doğal olarak ortaya çıkması sağlanmıştır.

Araştırmada katılımcı görüşmelerinden elde edilen verilerden biri olan dijital şiddetin faillerine ilişkin tekrar eden ifade ya da kelimelerin vurgulanması amacıyla, fail türlerini betimleyici bir görselleştirme aracı olarak "kelime bulutu" kullanılmıştır. Bu kapsamda, veriler öncelikle tekrar eden kelime ve frekansı şeklinde düzenlenmiş, daha sonra Microsoft Excel ortamında "Bjorn Word Cloud" eklentisi kullanılarak görselleştirilmiştir. Kelime bulutunda yer alan kelimelerin büyüklükleri, kelimelerin katılımcılar tarafından kullanım sıklığını yansıtacak şekilde gösterilmektedir. Eklenti arayıcılığıyla elde edilen kelime bulutu, araştırmanın bulgular bölümünde tematik analiz sonuçlarını destekleyici bir görsel olarak kullanılmıştır.

Riessman (2008: 80-81), anlatı araştırmalarında tematik analizin "ne söylendiğine" odaklandığını belirtmektedir. Tematik analizde amaç, anlatılardaki deneyim, olay, duygu ve anlamları temalar halinde sınıflandırmak, karşılaştırmak, neden-sonuç ilişkisi kurmak ve daha sonra ise yorumlamaktır. Veriler, araştırmacı tarafından önceden belirlenen ve verilerle ilişkili olarak ortaya çıkan temalar doğrultusunda, araştırmanın amacı ve teorik çerçevesi ışığında yorumlanır.

Verilerin analizinde, Braun ve Clarke (2006: 87) tarafından tematik analiz için yapılan altı aşamalı model tanımlaması uygulanmıştır. Veri analizi şu adımlarla gerçekleştirilmiştir:

1. **Veriye Aşinalık:**
    - Görüşme kayıtlarına transkripsiyon işlemi yapılmış, metinler defalarca okunmuş, ses kayıtları tekrar tekrar dinlenmiş, veriye derinlemesine hâkim olunmuştur. Katılımcıların ruh halleri, tonlamaları, vurguları araştırma günlüğü ve not (memos) olarak tutulmuştur.
2. **Kodlama:**
    - Tekrar eden kelimeler, vurgu yapılan benzer ifadeler ve katılımcıların deneyimlediği önemli kırılma anları belirlenerek kodlar (etiketler) oluşturulmuştur. Genel kodlar, araştırma sorularından türetilmiştir. Alt kodlar, doğrudan katılımcı ifadelerinden veriye dayalı, tümevarımsal (indüktif) şekilde oluşturulmuştur.
3. **Temaların Aranması:**
    - Benzer kodlar gruplandırılıp bir araya getirilerek ana temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar, araştırmanın sorularıyla ilişkili örüntüleri temsil etmektedir.
4. **Temaların Gözden Geçirilmesi:**
    - Kodlar düzenlenmiş, alt temalar ana temaların altında toplanmıştır.
5. **Temaların Tanımlanması ve Adlandırılması:**
    - Oluşturulan her tema için açıklayıcı isimler verilmiştir. Analiz sürecinde bazı temalar, sonuçların anlatımına daha iyi uyum sağlaması için birleştirilmiştir.
6. **Raporlaştırma:**
    - Katılımcıların deneyimlerini içeren cevaplar (in-vivo kodlar) birebir cümleyi kapsayacak alıntılarla analizi desteklemiştir. Tüm veriler betimsel olarak yazıya dökülmüştür. Analizde elde edilen bulgular, literatürle ilişkilendirilerek akademik bir rapor hâline getirilmiştir.

Veri analizinde tematik analiz sürecini tamamlayıcı olarak, içerik analizi uygulanmıştır. Ses kayıtları metne döküldükten sonra kodlama işlemi tematik analizle yapılırken, bazı kategoriler ise frekans (sıklık) ve dağılımı belirlemek amacıyla içerik analizine tabii tutulmuştur. Krippendorff'a (2004: 18) göre, içerik analizi, metin içeriklerinden tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlar yapmayı sağlayan bir araştırma tekniğidir. İçerik analizi yazılı, sözlü, görsel içeriklerin ya da bu şekildeki belgelerin niceliksel verilere dönüştürüldükten sonra kategorilere ayrılarak yorumlanması ve bu kategorilerle ilgili çıkarımlarda bulunmayı kapsamaktadır (Yengin, 2017: 76). İçerik analizinde tematik (betimsel) analizle özetlenen ve yorumlanan tüm veriler, daha detaylı bir işleme alınarak tematik (betimsel) analizde fark edilemeyen temalar keşfedilebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 242).

İçerik analizinde, katılımcıların aktif kullandığı sosyal medya platformları, sosyal medyayı hangi amaçlarla kullandıkları, dijital şiddet eylemlerine hangi platform ve teknolojik yöntemlerle maruz kaldıkları, hangi tür dijital şiddet eylemlerine maruz kaldıkları, dijital şiddete maruz kalma nedenlerinde hangi tür faktörlerin etkili olduğu, dijital şiddete maruz kaldıklarında hangi duyguları yaşadıkları/hissettikleri, bu duygularla nasıl başa çıktıkları ve ne tür önlemler aldıkları, kurumsal ve hukuki destek deneyimleri gibi bireysel cevaplardan oluşturulan kategorilerin frekans (sıklık) ve dağılımlarının belirlenen temalar altında gösterilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda görüşme metinlerindeki tüm kategoriler sayılmış, devamında her kategorinin kaç katılımcı tarafından deneyimlendiği belirlenmiştir. Böylece araştırmada tematik analizle verilerin anlamı ve katılımcıların bakış açısı (nitel görünüm); içerik analiziyle ise deneyimlerin frekans (sıklık) ve dağılımı (nicel görünümü) ortaya konmuştur. Böylece daha kapsamlı, güvenilir ve geçerli sonuçlar elde edilmiştir.

3.1.7. Geçerlik ve Güvenirlik

Yıldırım ve Şimşek (2018: 284-285), nitel araştırmaların doğru bilgiye ulaşması gerekliliğinin (geçerlik) ve araştırma sürecinde elde edilen verilerin başka araştırmacılar tarafından açık ve ayrıntılı bir şekilde değerlendirilebilecek şekilde (güvenirlik) olması gerektiğinin önemine dikkat çekmektedir. Nitel araştırmalarda,

veri bütünü içinde temel kavramları iyi tespit etmek, veri kaynağına yakın olmak, ön yargılardan ve varsayımlardan kaçınmak, uygun yöntem ve süreçlerle veri toplamak, oluşturulan kategorileri birbiriyle tutarlı bir biçimde ilişkilendirmek ve analizleri ilgili kategorilere dayandırmak araştırmanın geçerliliğini sağlayacak önemli unsurlardandır. Bu araştırmada geçerliliği ve güvenirliği sağlamak amacıyla tüm bu unsurlara dikkat edilmiştir. Araştırma süreci açık şekilde belirtilmiş, araştırma grubuna, araştırma konumuna ve fiziksel koşullara değinilmiş, araştırma grubuyla yapılan görüşmelere ilişkin detaylı açıklamalar yapılmış, katılımcıların gizliliği, verilerin nasıl toplanacağı ve etik kurul izniyle ilgili tüm hususlar önemsenmiş ve detaylıca açıklanmıştır.

Miles ve Huberman (2021: 1) nitel yaklaşımlarda elde edilen verilerin "yanlışlanamazlık" ilkesine sahip olduğunu şu şekilde belirtmektedir: *"Bu ilke nedeniyle nitel yaklaşımlarda elde edilen veriler; okuyucular, araştırmacılar ya da uygulamacılar için sayfalar dolusu sayıdan daha fazla ikna eden somut ve anlamlı bilgiler ifade etmektedir."* Nitel araştırmalarda, verilerin özenle toplanması, sistematik bir şekilde analiz edilmesi ve sonuçların yazılmasında 'verilere sadık kalmak' önemli bir etik kural olarak kabul edilmektedir.

Verilerin çarpıtılması, eksik ya da olduğundan farklı sunulması, uydurulması, verilerin bir kısmının kapsam dışı bırakılması bilimsel ve etik değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 109). Dolayısıyla bu araştırmada güvenirliği sağlamak amacıyla veriler çarpıtılmadan, kapsam dışı bırakılmadan, ön yargılara dayalı şekilde yorumlanmadan ve katılımcı ifadeleri değiştirilmeden aktarılmıştır. Lincoln ve Guba (1985: 300-301) nitel çalışmalarda geleneksel terimler yerine; inanılırlık (iç geçerlilik yerine), aktarılabilirlik (dış geçerlilik yerine), tutarlılık (iç güvenirliğin/güvenirliğin yerine) ve teyit edilebilirlik (dış güvenirliğin/nesnelliğin yerine) kavramlarının kullanılmasının daha uygun olduğunu belirtmektedir.

Araştırmacı, iç geçerliği yani inanırlığı sağlamak amacıyla veri toplama sürecinde, verilerin analizinde ve yorumlanması sürecinde tutarlı olmalıdır. Araştırma sonuçlarına ulaşılırken izlenen süreç, üzerinde çalışılan gerçekliği ortaya çıkarmada yeterli olmalıdır. Dolayısıyla, araştırma bulguları kendi içinde tutarlı mı ve bulgular anlam taşıyor mu? Bulgular mevcut gerçeklikle uyumlu mu? Araştırılan konunun

özgün bir portresi var mı? Araştırmada elde edilen bulgular için farklı veri kaynağı kullanıldı mı ve veri kaynaklarıyla yapılan bu çeşitleme tutarlı sonuçlar üretti mi? Elde edilen bulgular, kavramsal çerçeve ve kuramlarla uyumlu mu? Araştırmada elde edilen bulgular katılımcılar tarafından teyit edilmiş mi? şeklindeki sorular inanılırlığı sağlamak adına gereklidir (Miles ve Huberman, 2021: 278-279). Kümbetoğlu (2015: 51) inanırlık kavramını, elde edilen bulguların araştırmaya katılan katılımcılar tarafından teyit edilmesi olarak belirtmektedir.

Bu araştırmada inanılırlığı sağlamak amacıyla; spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlarla (gazeteciler, milli-olimpik sporcular ve hakemler) yüz yüze ve çevrimiçi görüşmeler yapılmış, görüşmeler dijital ortamda kayıt altına alınmış, araştırma konusuna en uygun şekilde veri toplama süreci yürütülmüş, katılımcıların isimleri doğrudan verilmeyerek ve kurumları da eşleştirme şeklinde değil, karışık olarak sıralanarak gizlilik ilkesine dikkat edilmiş, görüşmeler sırasında ve sonrasında katılımcıların söyledikleri teyit ettirilmiş, verilerin hem anlamsal derinliğinin ortaya konulması hem de katılımcı deneyimlerinin dağılımının frekans düzeyinde gösterilmesi için tematik ve içerik analizi bir arada kullanılmış, veriler kategori ve temalara ayrılmış ve yorumlanmıştır.

Elde edilen bulguların araştırmanın literatür bölümündeki kavramsal çerçeve ve kuramlarla uyumlu olduğu görülmüştür. Dış geçerlik yani aktarılabilirlik, araştırma sonuçlarının benzer ortamlara veya durumlara genellenebilmesi anlamına gelmektedir. Örneklem, araştırma ortamı ve süreci başka örneklerle karşılaştırma yapılabilecek düzeyde ayrıntılı olarak tanımlanmalı, okuyucular araştırma sonuçlarını kendi deneyimleriyle ilişkilendirebilmeli, araştırma bulguları daha sonra verimli bir şekilde diğer ortamlarda denenebilmelidir (Miles ve Huberman, 2021: 279). Nitel araştırmalarda genelleme yapmakla ilgilenilmez, araştırmada yer alan fenomenler ve bağlamın diğer bağlam ve fenomenlerle benzerliği üzerinden genelleme yapılır. Araştırmacı genelleme yapmaz. Nasıl ve nereye genelleme yapılacağına okuyucu tarafından karar verilir (Christensen vd., 2015: 407). Araştırmada, fenomen (katılımcılar) ve bağlam hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Araştırmanın bulguları, benzer ortamlarda kolaylıkla denenebilir veya bulgulardan benzer ortamlar için geçerli olabilecek deneyimler çıkarılabilir.

Nitel araştırmalarda dış güvenirlik/nesnellik yani teyit edilebilirlik, araştırmanın benzer şekilde tekrarlandığında benzer sonuçlar elde edilebilmesiyle ilgilidir. Dış güvenirlik için, araştırmacının rol ve statüsü iyi belirlenmeli, araştırma yöntemi, örneklem seçimi ve görüşmeleri detayına yer verilmeli ve sonuçlar açık şekilde tanımlanıp oluşturulan rapor ve veriler başkaları tarafından bir kullanım kılavuzu gibi kullanılmalıdır (LeCompte ve Goetz, 1982: 37-40). Bu araştırmada teyit edilebilirliği sağlamak amacıyla, çalışma grubunun özellikleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmış, araştırmanın veri toplama süreci detaylı şekilde açıklanmış, tematik ve içerik analizi tekniğinin birlikte kullanılmasıyla temalar ve kategoriler oluşturulmuş, bulgular bölümünde belirlenen temalar altında tüm veriler kavramsal çerçeve kapsamında ele alınmış, araştırmada okuyucunun anlayabileceği ve kendi verileriyle karşılaştırabileceği şekilde sonuçlar ortaya konulmuştur. Ayrıca araştırmanın verileri başka araştırmacıların kullanım kılavuzu gibi kullanılabileceği şekilde ulaşılabilir veya incelenebilirdir. Veri toplama sürecinde elde edilen ham veriler, verilerin analizi sırasında yapılan kategoriler, temalar ve sonuç raporları ihtiyaç duyulması durumunda sunulmak için muhafaza edilmiştir.

LeCompte ve Goetz (1982: 41-43), nitel araştırmalarda iç güvenirlik yani tutarlılığın birden fazla araştırmacının aynı olguları benzer şekilde tanımlayıp tanımlayamayacağıyla ilgili olduğunu belirtmektedir. Araştırmacıların iç güvenirliği sağlamak adına, olayların ve konuşmaların mümkün olduğunca doğrudan ve yorum katılmadan kaydedilmesi, katılımcıların araştırma kayıtlarını ve yorumlarını kontrol etmesi, veri kaybını azaltmak için ses, video ve fotoğraf gibi araçların kullanılması gerektiğini savunmaktadır. Bu araştırmada, görüşmeler olduğu gibi kayıt altına alınmış ve analiz edilmiş, katılımcılar tarafından kayıtlar teyit edilmiş, araştırma bulguları literatürde yer alan benzer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılarak yorumlanmış ve veriler raporlaştırılırken görüşme sorularına verilen cevaplar yani deneyimler doğrudan alıntı şeklinde verilerek güvenirlik sağlanmıştır.

3.1.8. Etik Kurul Onayı

Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler, katılımcıların kişisel hayatlarına ve hassas deneyimlere yönelik veriler sağlaması sebebiyle araştırmanın tüm sürecinde bilimsel etik ilkelerine dikkat edilmiştir. Katılımcılara yapılan ön bilgilendirmede ve gönüllü onam formunda görüşmelerin gönüllülük esasına dayalı olduğu, gizliliğe dikkat edileceği, araştırmadan istedikleri zaman çekilebilme haklarının olduğu, verilerin nasıl toplanacağı ve imha edileceği yer almaktadır. Veri toplama sürecinde yapılan yüz yüze ve çevrimiçi görüşmeler için, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'na 2025/302 dosya numarasıyla başvuru yapılmış ve yapılan başvuru 23.06.2025-06 tarih ve sayılı toplantıda etik yönden uygun bulunarak onaylanmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler, bilimsel araştırma ve yayın etiğine uygun olarak yürütülmüştür.

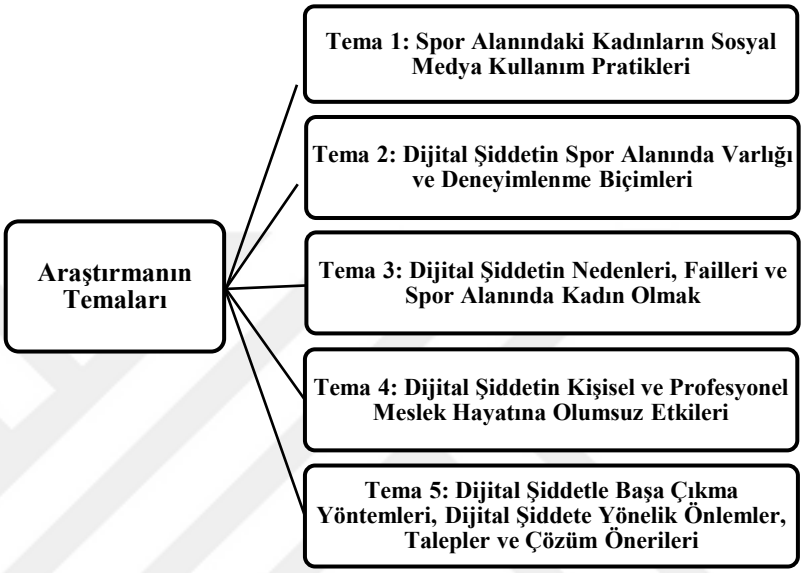
3.2. Araştırmanın Bulguları

Araştırmanın bu bölümünde, spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınların dijital şiddet deneyimleri kapsamlı şekilde incelenmektedir. Görüşme verilerine yönelik yapılan tematik analiz ve onu tamamlayan içerik analizinin sonucunda oluşan kodlardan önce alt temalar/kategoriler belirlenmiş, daha sonrasında ise temalar oluşturulmuştur. Toplamda beş adet tema belirlenmiştir. Bu temalar şu şekildedir: Tema 1: Spor Alanındaki Kadınların Sosyal Medya Kullanım Pratikleri, Tema 2: Dijital Şiddetin Spor Alanında Varlığı ve Deneyimlenme Biçimleri, Tema 3: Dijital Şiddetin Nedenleri, Failleri ve Spor Alanında Kadın Olmak, Tema 4: Dijital Şiddetin Kişisel ve Profesyonel Meslek Hayatına Olumsuz Etkileri ve Tema 5: Dijital Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri, Dijital Şiddete Yönelik Önlemler, Talepler ve Çözüm Önerileri.

Temalar, alt temalar ve kodların yer aldığı şekil ve frekans (sıklık) ve yüzde dağılımlarını gösteren grafiklere de bu bölümde yer verilmiştir. Yüzde dağılımları, 27 katılımcı üzerinden hesaplanmıştır. Katılımcılar birden fazla koda cevap belirttiği için toplam yüzde oranı, yüzde 100'ü aşmaktadır. Bu bölümde verilerin anlamı, derinliği ve katılımcıların bakış açısı (nitel görünüm) ile deneyimlerin frekans (sıklık) ve

dağılımı (nicel görünümü) birlikte yer almaktadır. Her tema ve/veya alt temalar doğrudan katılımcıların yaşadıkları deneyimleri aktaran alıntılarla desteklenmiştir. Araştırmanın temalarını gösteren şekil aşağıda yer almaktadır:

Şekil 8: Araştırmanın Temaları

3.2.1. Katılımcı Bilgileri

Araştırmanın katılımcılarını, spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlar oluşturmaktadır. Bu profesyoneller spor alanında gazeteci, spiker, yayıncı, yazar, milli-olimpik sporcu ve futbol hakemi olarak görev yapmaktadır. Katılımcılardan gizliliklerini korumak adına araştırmanın yöntem bölümünde de belirtildiği gibi "K" kısaltmasıyla/koduyla bahsedilecektir. Ayrıca bağlı oldukları ya da görev aldıkları kurum, kuruluş ve kulüplerin isimlerine açıkça yer verilmemiştir. Profesyonel sporcular ve hakemler için federasyon bilgisi yeterli görülmüştür.

Araştırma katılımcılarına ilişkin demografik bilgilerin yer aldığı tabloda; mesleki pozisyon/branş, görev yapılan kurum veya federasyon ve mesleki deneyim yılı bilgilerine yer verilmiştir. Katılımcıların yaş bilgisi yerine mesleki deneyim süreleri (yıl) esas alınmıştır. Yaş bilgisi, tamamen araştırma dışında bırakılmamış; dijital şiddeti etkileyen faktörler kapsamında ayrıca analiz edilmiştir.

Spor alanındaki hiyerarşik yapılanma ve güç ilişkileri düşünüldüğünde, mesleki kıdemin katılımcıların sektördeki konumlarını ve deneyimledikleri dijital şiddet pratiklerini, biyolojik yaşa kıyasla daha belirleyici şekilde etkilediği görülmüştür. Ayrıca mesleki deneyim süresi ve yaş faktörü arasında da güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Nitekim mesleğe yeni başlayan (deneyimsiz) profesyonellerin daha genç, kıdemli profesyonellerin ise daha ileri yaş grubunda olduğu görülmektedir. Öte yandan, katılımcıların kimliklerinin deşifre olmasını engellemek ve anonimlik ilkesini (Bkz. Etik Kurul Onayı ve Gönüllü Onam Formu) korumak amacıyla, yaş verisi ayırt edici bir kategori olarak tabloya eklenmemiştir. Bununla birlikte yaş faktörü, bir sınıflandırma ölçütü olarak değil; dijital şiddete maruz kalmayı etkileyen bir değişken olarak 'Dijital Şiddetin Nedenleri, Failleri ve Spor Alanında Kadın Olmak' teması ve 'Dijital Şiddeti Etkileyen Faktörler' alt temasında analiz edilmiştir.

Medya sektöründe görev alan katılımcıların kurum bilgileri, gizliliğin korunması amacıyla eşleştirme yapılmadan rastgele ve karışık biçimde şu şekildedir: *BeIN SPORTS, TRT Spor, Ekol TV/Sports, Hürriyet (Demirören), Lider Haber, Puskas Sports, AGB Medya, Milliyet (Demirören).* Serbest (freelance) çalışan katılımcılar, belirli bir kuruluşta sabit çalışmamakta ancak medya kuruluşlarıyla müsabaka dönemlerine bağlı olarak sezonluk sözleşmeler imzalayabilmektedir. Katılımcılara ilişkin bilgilerin yer aldığı tablo şu şekildedir:

Tablo 7: Katılımcılara İlişkin Bilgiler

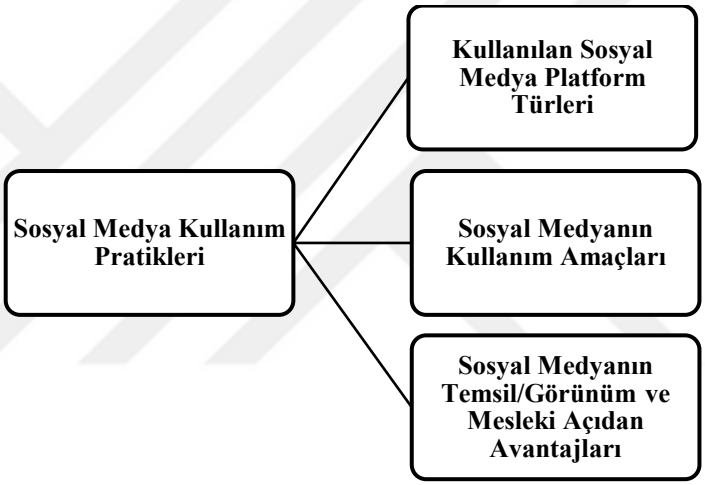
Katılımcı Kodu	Mesleki Pozisyon/Branş	Kurum/Federasyon	Mesleki Deneyim (Yıl)
K1	Milli-Olimpik Okçu	Türkiye Okçuluk Federasyonu (TOF)	19
K2	Milli Voleybolcu	Türkiye Voleybol Federasyonu (TVF)	17
K3	Spor Spikeri	Serbest (Freelance)	14
K4	Milli-Olimpik Eskrimci	Türkiye Eskrim Federasyonu (TEF)	21
K5	Spor Yayıncısı-Yazarı	Ulusal Spor Kanalı (Özel Sektör)	23
K6	Milli-Olimpik Tenisçi	Türkiye Tenis Federasyonu (TTF)	20

K7	Milli-Olimpik Boksör	Türkiye Boks Federasyonu (TBF)	14
K8	Futbol Hakemi-MHK Üyesi	Türkiye Futbol Federasyonu (TFF)	24
K9	Spor Spikeri-Muhabiri	Ulusal Medya Kanalı (Kamu)	14
K10	Milli Jokey	Türkiye Jokey Kulübü (TJK)	20
K11	Spor Muhabiri	Dijital Spor İçerik Platformu	10
K12	Spor Spikeri	Ulusal Medya Kanalı (Kamu)	16
K13	Milli Futbolcu	Türkiye Futbol Federasyonu (TFF)	24
K14	Spor Spikeri	Spor Yayıncılığı Prodüksiyon Şirketi	5
K15	Spor Yazarı	Ulusal Basın-Medya Kuruluşu (Özel Sektör)	15
K16	Spor Gazetecisi	Ulusal Basın-Medya Kuruluşu (Özel Sektör)	30
K17	Milli-Olimpik Atıcı	Gençlik ve Spor Bakanlığı (Ferdi)	2
K18	Spor Spikeri	Ulusal/Bölgesel Medya Kuruluşu (Özel Sektör)	4
K19	Spor Spikeri	Ulusal Spor Kanalı (Özel Sektör)-Serbest (Freelance)	13
K20	Spor Spikeri	Serbest (Freelance)-Kulüp Kanalı	27
K21	Spor Gazetecisi	Serbest (Freelance)	28
K22	Spor Spikeri	Ulusal Medya Kanalı (Kamu)	16
K23	Futbol Hakemi	Türkiye Futbol Federasyonu (TFF)	9
K24	Spor Spikeri	Ulusal Spor Yayın Kanalı (Özel Sektör)	16
K25	Spor Yayıncısı	Serbest (Freelance)	16
K26	Spor Spikeri	Ulusal Spor Kanalı (Özel Sektör)	17
K27	Milli Yüzücü	Türkiye Yüzme Federasyonu (TYF)	22

3.2.2. Tema 1: Spor Alanındaki Kadınların Sosyal Medya Kullanım Pratikleri

Katılımcılarla yapılan yüz yüze ve çevrimiçi görüşme kayıtlarının deşifre edilmesi sonucunda, bu tema altında Kullanılan Sosyal Medya Platform Türleri, Sosyal Medyanın Kullanım Amaçları ve Sosyal Medyanın Temsil/Görünüm ve Mesleki Açıdan Avantajları şeklinde üç alt tema belirlenmiştir. Şekil 9'da alt temalar gösterilmektedir:

Şekil 9: Sosyal Medya Kullanım Pratikleri Temasının Alt Temaları

3.2.2.1. Alt Tema: Kullanılan Sosyal Medya Platform Türleri

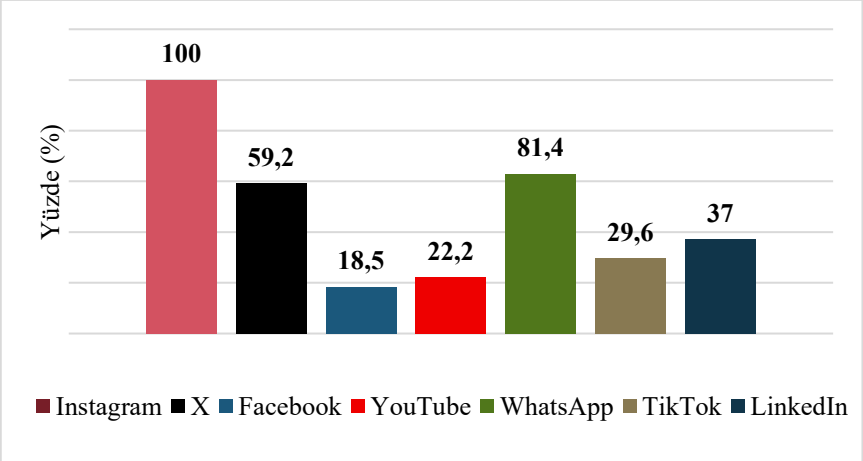
Aşağıda yer alan tablo 8'deki frekans verilerinden de görüldüğü üzere, spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlar farklı sosyal medya platformlarını kullanmaktadır. Yapılan görüşmelerde, 27 katılımcı da Instagram'ı aktif olarak kullandığını belirtmiştir. 22 katılımcı WhatsApp, 16 katılımcı X (eski adıyla Twitter), 10 katılımcı LinkedIn, 8 katılımcı Tik Tok, 6 katılımcı Youtube, 5 katılımcı ise Facebook'ta aktif hesabı olduğunu belirtmiştir.

Tablo 8: Kullanılan Sosyal Medya Platformları (Frekans)

Platform Türü	Frekans (f)	Katılımcılar
Instagram	27	K1–K27
X	16	K5, K7, K8, K9, K11, K12, K14, K15, K16, K19, K20, K21, K22, K24, K25, K26
Facebook	5	K4, K9, K10, K16, K21
YouTube	6	K8, K9, K11, K15, K18, K21
WhatsApp	22	K2, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K24, K25, K26, K27
Tik Tok	8	K3, K9, K11, K16, K17, K19, K22, K24
LinkedIn	10	K3, K4, K5, K14, K15, K16, K20, K21, K25, K27

Şekil 10'da spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınların aktif kullandıkları sosyal medya platformlarının yüzde dağılımları gösterilmektedir. Instagram, (%100) katılımcılar tarafından en sık kullanılan sosyal medya platformu olarak tespit edilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, Instagram'ın hitap kitlesinin ve görsel içerikli bir platform olmasının aktif kullanımda etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Onu ise sırasıyla WhatsApp (%81,4), X (%59,2), Tik Tok (%29,6), LinkedIn (%37), Youtube (%22,2) ve Facebook (%18,5) takip etmektedir.

Şekil 10: Kullanılan Sosyal Medya Platformlarının Yüzde Dağılımı

K12: *"Instagram'ı daha aktif kullanıyorum. X'te hesabım var ama çok aktif değilim. Sadece olması gerektiğini bildiğim için kullanıyorum."*

K14: *"X'te mesleki, Instagram'da ise hem kişisel hem de mesleki paylaşımlar yapıyorum. X'te sporla ilgili paylaşımlar yaptığımda beni sevmeyen kişiler tarafından olumsuz etkileşim çok sık oluyor. Instagram'da daha çok arkadaşlarım da bulunduğu için gündelik yaşamımla iş yaşamımı entegre edebiliyorum. Instagram, X'e göre hitap ettiğim kitle açısından daha avantajlı bir platform."*

K21: *"Instagram'ı hem iş hem kişisel amaçlı kullanıyorum. X'in kullanıcısı biraz farklı. Başta pek bana göre değildi çünkü hem görsel paylaşımı yoktu hem de yazmak istediklerimi kısa yazmam gerekiyordu. O nedenle ben biraz geç kullanmaya başladım. Şimdi artık orada habercilik yapılıyor tabii. Twitter haberciliği diye bir şey var, spor medyasında da çok etkili. Özellikle de transfer döneminde. X'te bir haberi ilk paylaşan, o haberi ilk paylaşan oluyor. Etkileşim ve izlenmeniz yüksek ise öne çıkıyorsunuz, daha başarılı oluyorsunuz. Sosyal medyayı kullanmıyorsanız bir hiçsiniz şu devirde."*

3.2.2.2. Alt Tema: Sosyal Medyanın Kullanım Amaçları

Tablo 9'da yer alan frekans verilerine göre, spor alanında mesleğini sürdüren kadınların sosyal medya platformlarını en çok haberleri ve gündemi takip etmek ile spor içeriklerini takip etmek ve izlemek amacıyla kullandıkları görülmektedir. Görüşme yapılan kadın sporcuların neredeyse tamamı sosyal medyayı marka ve sponsorluk anlaşmaları için kullandıklarını belirtmiştir. Ekran önünde spiker olarak görev yapan kadın katılımcılar da yine belirli dönemlerde marka ve sponsorluk anlaşmaları için sosyal medyayı aktif kullanmaktadır. Ancak devlet kurumunda çalışan kadın gazeteciler, marka ve sponsorluk paylaşımlarının yasak olduğunu belirtmiştir. Öte yandan hem sporcular hem spor gazetecileri hem de hakemler mesleki bilgi paylaşımı yapmak ve spor izleyicileriyle, taraftarlarla etkileşimde bulunmak için sosyal medyayı aktif kullanmaktadır. Kadın sporcular için sosyal medya hem kendi

branşlardaki başarılarını hem de sporu takip eden kitleye örnek olmak ve onları spora yönlendirmek için bir alan açmaktadır.

Tablo 9: Sosyal Medya Kullanım Amaçları (Frekans)

Kullanım Amaçları	**Frekans (f)**	**Katılımcılar**
Komik ve eğlenceli içerikleri görmek	16	K2, K3, K5, K6, K9, K10, K15, K16, K17, K18, K19, K22, K23, K24, K26, K27
Marka ve ürünleri takip etmek ve araştırmak	14	K2, K3, K6, K8, K11, K14, K13, K15, K16, K17, K19, K22, K26, K27
Haberleri ve gündemi takip etmek	26	K2, K1, K3, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K14, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K27
Aile ve arkadaşlarla haberleşmek	24	K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K27
Spor içeriklerini takip etmek ve izlemek	26	K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K27
Mesleki bilgi/haber paylaşımı yapmak	22	K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K11, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K24, K25, K26, K27
Marka ve sponsorluk anlaşmaları için paylaşım yapmak	16	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K9, K12, K15, K16, K17, K19, K24, K25, K26, K27
Spor izleyicileri/hayran ve taraftarlarla etkileşimde bulunmak	21	K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20, K21, K22, K24, K26, K27
Diğer (seyahat)	1	K21

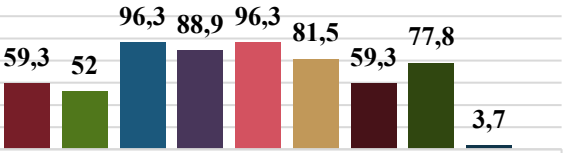
K1: *"Mesleki paylaşımlar, sponsorluk anlaşmaları, okçuluk branşı hakkında takipçilerime bilgi vermek, başarılarımı paylaşmak, sporun faydalarından bahsetmek ve gençleri spora yönlendirmek amacıyla kullanıyorum."*

K2: *"Sosyal medya artık bir podyum oldu. Spor izleyicilerine örnek olabilmek, bir kişiye bile dokunabilmek çok önemli. Sezon öncesi hazırlıklarımı sosyal medyada paylaşıyorum, sezona hazır olduğumu gösteriyorum."*

K4: *"Sosyal medyayı aktif spor hayatımdaki gelişmeleri ya da özel hayatımdaki sosyal çalışmalarımı paylaşmak için kullanıyorum. Özellikle olimpiyat zamanlarında, kota aldıktan sonra sporculara sponsorluk anlaşmaları gelebiliyor. Ben de bir iki PR ajansıyla çalıştım. Ürün tanıtımı yapmayı tercih etmedim ama kendi sponsorluk anlaşmalarımı gösterdiğim bir platformdu Instagram."*

K10: *"Bir jokey olarak kendi yarış hazırlıklarımı, başarılarımı, at sevgimi ve bu mesleğin arka planını sosyal medya aracılığıyla paylaşabiliyorum. Böylece hem bu sporu merak eden genç kızlara ilham veriyor hem de kadınların bu alandaki varlığını ve gücünü gösterebiliyorum. Bu mesleğe ilgisi olanlar doğrudan bana ulaşarak bilgi alıp ön yargılarını yıkıyorlar."*

Şekil 11: Sosyal Medya Kullanım Amaçlarının Yüzde Dağılımı

	Yüzde (%)
Komik ve eğlenceli içerikleri görmek	59,3
Marka ve ürünleri takip etmek ve araştırmak	52
Haberleri ve gündemi takip etmek	96,3
Aile ve arkadaşlarla haberleşmek	88,9
Spor içeriklerini takip etmek ve izlemek	96,3
Mesleki bilgi/haber paylaşımı yapmak	81,5
Marka ve sponsorluk anlaşmaları için paylaşım yapmak	59,3
Spor izleyicileriyle/hayran ve taraftarla etkileşimde bulunmak	77,8
Diğer (Seyahat)	3,7

Şekil 11'de, spor alanında profesyonel olarak görev yapan kadınların, sosyal medyayı kullanım amaçlarının yüzde dağılımı yer almaktadır. Spor alanındaki kadınlar sosyal medyayı en çok haberleri ve gündemi takip etmek (%96,3) ve spor içeriklerini takip etmek ve izlemek (%96,3) amacıyla kullanmaktadır. Yapılan görüşmelerde katılımcılar sosyal medya platformlarını aynı zamanda aile ve arkadaşlarla haberleşmek (%88,9), mesleki bilgi ve haber paylaşımı yapmak (%81,5), spor izleyicileriyle/hayran veya taraftarlarla etkileşimde bulunmak (%77,8), komik ve eğlenceli içerikleri görmek (59,3), marka ve sponsorluk anlaşmaları için paylaşım yapmak (%59,3) ve marka ve ürünleri takip etmek ve araştırmak (%52) gibi amaçlarla da kullandıklarını belirtmişlerdir. Bir katılımcı ayrıca seyahat paylaşımları yapmak (%3,7) amacıyla da sosyal medyayı aktif kullandığını belirtmiştir.

K12: *"Çok fazla reels izleyen ya da markaları takip eden biri değilim. Takipçilerimle etkileşimde bulunmak, kamera arkasındakini yansıtabilmek ve spor içeriklerini görmek için paylaşım yapıyorum."*

K21: *"Sosyal medya benim için dijital bir arşiv. Seyahat ve spor ağırlıklı içerikler paylaşıyorum. Beni tanıyan da var tanımayan da. Hatta komşum spordan da gündemden de haberdar olduklarını söylüyor beni takip etiklerinde (gülüyor). Spora biraz ilgisi olan insanlar için iyi oluyor gündemi görmek."*

K26: *"Ben sosyal medyayı reklam/sponsorluk amaçlı kullanıyorum ve işimi paylaşıyorum. Yayın başlangıcı, yayın bitişi vs. Orası benim için bir duyuru yeri gibi."*

K27: *"Takipçilerimle iletişim halinde kalabiliyorum ve onlara erişebiliyorum. Maddi anlamda pek kaygım yok."*

Spor alanında hakem olarak görev yapan **K23** ise, sosyal medyayı bulunduğu pozisyon nedeniyle daha kısıtlı kullandığını, sosyal medyada spor içerikleri ve kişisel paylaşımlar yapsa da sponsorluk anlaşması gibi durumların hakemler için söz konusu olmadığını belirtmiştir:

"Hakem olarak bizim kişisel marka ve sponsorluk anlaşmalarımız olmuyor. Bölgesel ligin hakemleri, federasyonun o yıl anlaşmış olduğu Macron, Lotto gibi markaların ürünlerini giyiyoruz. Sporcular x bir marka ile anlaşıp onun tanıtımını

sosyal medya hesaplarında yapabiliyor. Bizde öyle bir durum yok. Hatta bir dönem süper lig üst klasman hakemlerine sosyal medya kullanımı kısıtlanmıştı. Sosyal medyayı kısıtlı kullandım." **(K23)**

3.2.2.3. Alt Tema: Sosyal Medyanın Temsil/Görünüm ve Mesleki Açıdan Avantajları

Spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlar sosyal medya kullanımının temsil/görünüm açısından önemine inanmakta, sosyal medyayı bir portfolyo olarak görmektedir. Kendi başarılarını, mesleki deneyimlerini ya da performanslarını paylaşabilmeleri spor alanındaki kadınlara görünürlük, bilinirlik sağlamakta ve aynı zamanda bir marka yaratmalarına destek olmaktadır. Katılımcılar sosyal medya platformlarını aktif kullanmanın mesleki hayatlarına önemli bir katkı sunduğuna dikkat çekmektedir.

K8: *"Sosyal medya spor alanındaki kadınlara görünürlük, ilham, dayanışma ve destek sağlıyor. Hakemliği bıraktıktan sonra hedefim kendi camiamda yöneticilikti fakat bana şans verilmeyince, sosyal medya hesaplarımdan hakem kararlarını yorumlamaya başladım ve spor medyası böylece benden haberdar oldu. 2023 yılında BeIN Sports Trio isimli programda yorumcu olarak görev aldım. Bu görünürlük, bahsettiğim programın ardından MHK üyesi olarak kendi camiama geri dönmemi sağladı."*

K10: *"Sosyal medya platformlarını aktif kullanmam mesleki hayatıma pek çok avantaj sağladı. Öncelikle, yarışlara hazırlık sürecini, atlarla olan bağımı ve başarılarımı doğrudan paylaşarak hem bu sporu tanıtma hem de kendi ismimi duyurma fırsatı buldum. Böylece hem takipçi kitlem büyüdü hem de kamuoyunda kadın jokeylere olan ilgi ve saygı arttı."*

K13: *"Sosyal medya daha fazla kitleye ulaşmak, kadın futbolunun bilinirliği ve farkındalık açısından avantaj sağlıyor."*

K15: *"Sosyal medya gazetecilerin ürettiklerini, sporcuların (özellikle futbol dışı) kendilerini, performanslarını göstermeleri ve daha geniş kitlelere ulaşmaları için önemli."*

K21: *"Ben spor gazeteciliğinin mutfağından geliyorum. Dijitale alışmak zor oldu ama görünürlüğümüzü artırdı. Tanınmamız ve haberciliğimizin duyulmasında çok etkili."*

K25: *"Sosyal medyayı televizyoncu olduğumda kullanmaya başladım. Çünkü bir marka yaratmam gerekiyordu. Eski adıyla Twitter, haberleri aktarmak amacıyla kullandığım bir platform. Instagram'da da kendi işlerimi paylaşıyorum. Bir portfolyo orası aslında."*

Yapılan yüz yüze ve çevrimiçi görüşmelerde kadın katılımcılar, sosyal medyanın mesleki açıdan sunduğu katkının ve görünürlüğün dışında, aynı zamanda gelir getiren, gelir kaynağı yaratan bir araç olduğuna değinmektedir.

K3: *"Sosyal medyayı yaptığımız işin vitrini gibi düşünebiliriz. Her spor gazetecisi, spiker, muhabir ya da herhangi bir medya çalışanı iseniz sadece yaptığımız işle değil, kim olduğumuz, neyle ilgilendiğimiz ya da kendi kişisel markamızı göstermek veya tanıtmak açısından avantaj sağlıyor. Şu anda sadece sosyal medya üzerinden bile spor gazeteciliği yapabiliyorsunuz ve ekstra gelir kaynakları yaratabiliyorsunuz."*

K5: *"Sosyal medya bilinirliğiniz ya da yaptığınız işin daha fazla kullanıcıya ulaşması, işi daha hızlı duyurabilmek adına çok çok önemli. Onun dışında sadece bağlı bulunduğumuz kurumla değil, sosyal medyayı kullanan insanlara hitap eden başka içeriklerle kendinize bir mecra oluşturması adına da önemli. Yani çalıştığınız kurumla alakanız sona erse de işiniz devam edebilir bir hale geliyor. Yaptığınız işi duyurmak için destekleyen bir araç."*

K7: *"Sosyal medyada bir sporcu olarak hangi başarımdan bahsetmek istiyorsam ondan bahsedebiliyorum. Bir de mesela röportaj yapıyorlar benimle ama söylediklerimi aynen yazmayabiliyorlar, kesip istedikleri gibi paylaşabiliyorlar. Ben*

kendi sosyal medyamda kendimi özgürce ve doğru ifade edebiliyorum. Aynı zamanda bir iş kapısı. Markalarla yaptığım iş birlikleriyle para kazanabiliyorum."

Sosyal medya platformları, spor alanındaki kadınlar için aynı zamanda kendi başarı hikayeleri ya da meslek hayatlarıyla sporu takip eden hayran kitleye ilham verme, rol model olma imkânı da tanımaktadır. Katılımcılar, sosyal medyanın sporu sevdirmek amacıyla geniş kitlelere ulaşmak açısından sosyal medya kullanımının önemine değinmektedir.

K6: *"Sosyal medyanın ülkemizde sporun görünür olması, kadınların başarılarının ön plana çıkması, başka kadınların ve genç kızların bizleri rol model alıp ilham almaları konusunda çok etkili olduğunu düşünüyorum."*

K14: *"Sosyal medyanın görünürlük, erişim sağlama, kalıplaşan yargıları kırma ve belirli insanlara ilham olma konusunda etkili olduğunu düşünüyorum. Daha geniş kitlelere ulaşmak, anlık bilgilere erişim, sosyal medya üzerinden farkındalık yaratmak gibi avantajları söz konusu."*

K17: *"Yapmış olduğum işleri ve başarıları paylaşarak daha fazla kişiye ulaşıyorum, böylece insanlarda farkındalık yaratabildiğimi ve bunun yanında da küçük sporculara doğru örnek olmaya çalışarak hem onları hem de kendimi motive ettiğimi düşünüyorum."*

Geleneksel medyadan dijital medyaya geçiş, daha geniş kitlelere erişim sağlamak ve etkileşimi diri tutmak adına birtakım avantajlar getirmiştir. Katılımcılar televizyon gibi geleneksel iletişim araçlarının etkileşim imkânı tanımadığını, sosyal medyanın gelişimiyle spor izleyicileriyle karşılıklı etkileşimin yapılan işin görünürlüğüne pozitif bir etki sağladığına değinmektedir.

K19: *"Geleneksel medya ve sosyal medya birbirini besliyor aslında ama sosyal medya büyük bir görünürlük sağlıyor. Sosyal medyada takipçilerinizle direkt etkileşimdeniz ya da işte ne bileyim, yorum yazan insanlar direkt size ulaşabiliyorlar. Bir Youtube yayını ya da bir Instagram paylaşımın altına yazılan yorumlar gibi. Televizyonda böyle bir durum yok. Yani bir sürü insana sesleniyorsunuz yine ama insanlar direkt olarak görüşlerini paylaşamıyor televizyonda."*

K24: *"Sosyal medyada beni hiç tanımayan kişiler, yaptığım paylaşımla yaptığım iş hakkında fikir sahibi oluyor. Çalıştığım kurumun sosyal medya hesabından yayın kesitleri veriliyor. Genç kuşağın televizyon izlemediğini ve televizyon programlarını çok takip etmediğini düşünüyorum. En azından onları yakalamak ve sporun içine çekmek açısından pozitif katkı sağlıyor."*

Mesleğini devlet kurumunda sürdüren kadın gazeteci **K22**, sosyal medyayı daha otokontrollü bir şekilde kullandığını belirtmektedir. Sosyal medyanın mesleki görünürlük açısından katkısı olduğuna inanmakla birlikte, zaten devlet kurumunda görev yaptığı için kendisini daha görünür kılacak etkileşim ve takipçi sayısına da çok ihtiyaç kalmadığını belirtmektedir.

"Devlet kurumunda çalıştığımız için ekranda söylediğimiz her şey bize değil, kuruma mal ediliyor. Aynı şey sosyal medya için de geçerli. Ne kadar özel alanınız bile olsa, yaptığınız paylaşımların devlet memuriyetine uygun paylaşımlar olması gerekiyor. Bikinili fotoğraf, alkol alınan bir ortam gibi. Ben bu tarz içerikler paylaşmayı tercih etmiyorum. Tabii ibadet ederken de fotoğraf paylaşmıyorum. Bazı insanların hassas noktalarına basacak paylaşımlar yapmıyorum. Bir yasak yok aslında, bu benim tercihim. Bizde takipçi sayısına, etkileşim oranına vs. bakılarak iş verme durumu yok ama özel sektörde buna bakılabiliyor. Yani bilginiz değil de etkileşiminiz ön planda oluyor. Sosyal medya sizi kesinlikle görünür kılıyor evet ama benim zaten sponsorluk anlaşmaları vs. yapmam söz konusu olmadığı için bu tarz kaygılarım olmuyor." **(K22)**

Sosyal medyanın temsil/görünürlük ve mesleki açıdan sağladığı avantajlar dışında risk barındıran ve olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Görüşmelerde katılımcılar, sosyal medya platformlarını kullanırken mesleklerini sürdürebilme konusunda karşılaştıkları olumsuz, riskli ve zorlayıcı konulara da dikkat çekmiştir.

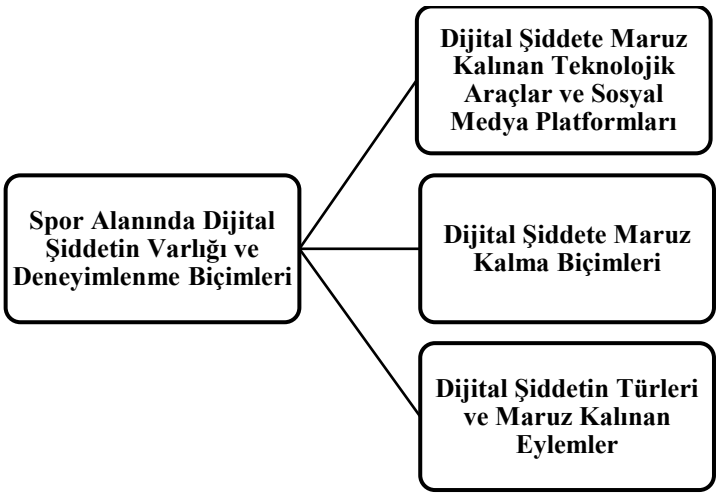
K11: *"Doğru bilgiyi taraftara ulaştırma ve gençlere rol model olmak avantaj. Sosyal medyanın kadın spor gazetecilerinin ve profesyonel kadın sporcuların görünürlüğü açısından önemli bir katkı sağladığını düşünüyorum fakat sosyal medya bu alanda önemli fırsatlar sunarken bir yandan da bazı riskler barındırıyor. Mesela cinsiyetçi yorumlar, siber zorbalık."*

K23: *"Instagram'da hakemlik yaptığım dönemde sadece kurulumuzun uygun gördüğü içerikleri paylaştım. Mesela bikinili fotoğraflar herkesin yaşam tarzına uyum sağlamayabilir. Birisi sizi sosyal medyada o şekilde gördükten sonra, sahadaki otoritenizi kabullenemiyor ne yazık ki. O nedenle kurulumuz tarafından belirlenen çerçevenin dışına çıkamıyorduk. Futbol alanındaki kadınların görünürlüğünü sağlamaya çalışan hesaplar var. Bu bir ses duyurma aracı oluyor."*

3.2.3. Tema 2: Dijital Şiddetin Spor Alanında Varlığı ve Deneyimlenme Biçimleri

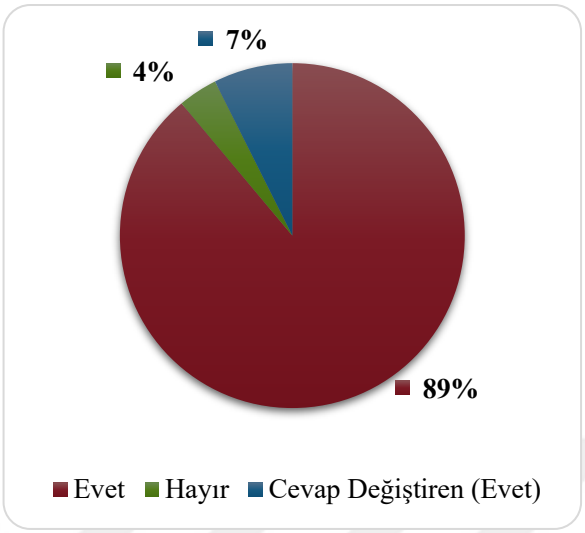
Katılımcılarla yapılan yüz yüze ve çevrimiçi görüşme kayıtlarının deşifre edilmesi sonucunda, bu tema altında Dijital Şiddete Maruz Kalınan Teknolojik Araçlar ve Sosyal Medya Platformları, Dijital Şiddete Maruz Kalma Biçimleri ve Dijital Şiddetin Türleri ve Maruz Kalınan Eylemler şeklinde üç alt tema belirlenmiştir. Alt temalar, aşağıdaki şekilde gösterilmektedir:

Şekil 12: Dijital Şiddetin Varlığı ve Deneyimlenme Biçimleri Temasının Alt Temaları

Görüşmelerde katılımcılara ilk olarak kişisel ve mesleki hayatlarında dijital şiddet ve taciz eylemlerine maruz kalıp kalmadıkları ve dijital şiddet eylemlerinin hangi spor branşlarında daha yaygın görüldüğü sorulmuştur.

Şekil 13: Spor Alanında Dijital Şiddetin Varlığı

Şekil 13'te görüldüğü gibi, spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren 27 katılımcının %89'u dijital şiddet eylemlerine maruz kaldığını ve dijital şiddetin çok yaygın olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %7'si (K13 ve K18) dijital şiddete maruz kalıp kalmadığı ilk sorulduğunda hayır cevabını vermiş, ancak görüşme sorularının devamı geldiğinde maruz kaldığı şiddetin farkına varıp deneyimlerinden bahsetmiştir. Dolayısıyla bu katılımcılar, kişisel ve mesleki yaşamlarında maruz kaldıkları eylemlerin dijital şiddetin kapsamına girdiğini fark ettiğinde yanıtları evet olarak değişmiştir. Bu durumda tüm katılımcıların %96'sının dijital şiddete maruz kaldığını söylemek mümkündür.

Spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlar, dijital şiddeti kadın oldukları için deneyimlediklerinden, cinsiyetçi mesajlar ve tehditler aldıklarından, kadınların fiziksel görünüm ve mesleki yetersizlik nedeniyle aşağılandığından ve toplumun kalıp yargılarının sosyal medyada da devam ettiğinden söz etmişlerdir.

K1: *"Kendim de dahil olmak üzere, göz önündeki sporcuların dijital şiddete maruz kaldığını gözlemledim."*

K2: *"Maruz kalmaz olur muyum? Maalesef artık toplumumuzda çok normalleştiriliyor dijital şiddet. Paylaştığınız bir fotoğrafın altına sanki hakkımış gibi*

saçma sapan yorumlar atıp bir de yetmezmiş gibi özelden taciz mesajları atmaları sanki sıradan bir şey gibi."

K8: *"Kadın sporcular ve gazeteciler sosyal medyada sıkça hedef olabiliyor. Yaptığım yorumlar sonrasında birçok kez cinsiyetçi yaklaşımlara ve küfürlü mesajlara maruz kaldım."*

K10: *"Sosyal medya kontrolsüz bir alan ve özellikle kadın sporcular bu tür saldırıların hedefi hâline gelebiliyor. Ben de kadın jokey olarak zaman zaman cinsiyete dayalı hakaretler, küçümseyici ifadeler veya tehdit içeren mesajlarla karşılaştım."*

K11: *"Sanırım bunu ülkede en çok yaşayan kadın gazetecilerin başında geliyor olabilirim. Birçok kişiyi, hatta bazı meslektaşlarımı bile mahkemeye vermişliğim var. Bu konuyla ilgili ciddi bir dava kazandım."*

K14: *"Kadınlar açısından ciddi bir tehdit aynı zamanda. Spor özelinde bu durum sporcu açısından dış görünüşü, kilo/güzellik vb. Kadın gazeteciler ise yaptıkları haberler ya da yorumlar nedeniyle 'mesleki yetersizlik" ya da 'kadın olduğu için bu işi yapamaz' gibi kalıp yargılarla hedef alınabiliyor."*

K17: *"Dijital şiddete maruz kaldım. Bu yüzden çok kötü olaylar yaşayan birçok kadın sporcu ve spor gazetecilerinin olduğunu bilmekteyim."*

K22: *"Spor izleyicisi daha çok erkek. Bir araştırma var mı bilmiyorum ama bence %90 oranında erkektir. Ülkedeki kutuplaşma ortamının spora da yansımasıyla birlikte sosyal medya üzerinde A takımıyla ilgili olumlu bir şey söylediyseniz o takımlısınız, B takımını eleştirdiyseniz B takımının düşmanısınız. Yani taraftar gözüyle bir izleme olduğu için hemen linç başlıyor. Sizin programınızı belki izlemediler bile. Cümlenizin başını ve sonunu görmüyorlar. Ortasından bir nokta alınıp paylaşım yapılıyor. Onun altına da sizden haberi bile olmayan onlarca, bazen yüzlerce insan yorum yapabiliyor."*

Katılımcılardan **K16** ve **K19** iletişim ve teknolojik araçların gelişmesiyle bağlantılı olarak, dijital platformların yaygınlaşmaya ve kullanılmaya başlanmasının

dijital şiddete maruz kalma oranıyla doğrudan ilişkili olduğuna dikkat çekmiştir. Sosyal medya spor alanındaki kadınları ulaşılabilir yapmakta kullanıcılara paylaşılan içeriklerle ilgili yorum yapabilme, etkileşime geçebilme fırsatı tanımaktadır. Bu da zaman zaman dijital şiddet eylemlerini deneyimlemekle sonuçlanabilmektedir.

"Bence dijital şiddete maruz kalmayan yoktur. İletişim eskiden iki boyutluydu. Yani ekrana çıkıyordun, karşındaki de seni izliyordu. Şimdi dijital platformlar arttığı için üç boyutlu hale geldi. Seni izlemekle yetinmiyor, yorum yapabiliyor karşındaki. Etkileşim her zaman negatif olacak, linç ya da işte şiddet olacak değil tabii. Pozitif de negatif de geri dönüş geldiği oluyor. Ben de sosyal medyada yanlış anlaşıldım diyeyim. Linçe maruz kaldım ve bu zaman zaman karşıma çıkan bir konu." **(K16)**

"Neredeyse her gün yaşadığımızı düşünüyorum. Sosyal medyada çok fazla paylaşım yapan biri olduğum için, aynı zamanda erkek egemen ya da erkeklere hitap eden bir iş yaptığım için dijital şiddete maruz kalıyorum. Sosyal medya sizi çok ulaşılır yapıyor bir yandan, bir yandan siz de kendinizi ulaşılır yapıyorsunuz. Her şeyi paylaşıyorsunuz ve insanlar da sizin hayatınız hakkında yorum yapabilir, yargıda bulunabilir hissine kapılıyor. Ben çok fazla kendi özel hayatımı paylaşmıyorum, daha çok spor içeriği ve kendi yaptığım işi paylaşıyorum. Ancak kimliği belirsiz kişiler, özel hayatımla da alakalı yargıda bulunabilirmiş gibi bir özgüvene sahip oluyor. Çok vahşi bir dünyaya dönüşebiliyor bir anda." **(K19)**

Görüşme yapılan katılımcılardan bazıları, dijital şiddete maruz kaldığını belirtirken bunun aslında toplumsal bir sorun olduğuna ve sadece kadınlara değil, erkeklere yönelik de olabileceğine dikkat çekmiştir.

K6: *"Maç kayıplarında üzerime iddia oynayan ve para kaybeden insanlar tarafından oldu. Erkek olsaydım da aynı şiddeti göreceğimi düşünüyorum."*

K15: *"Sosyal medya kullanıcılarının, anonim hesaplarla dilediği insanlara hakaret edebilmesi, bunların tespit ve cezalandırılmasının zaman ve masraf gerektirmesi büyük bir sorun. Ancak bu problemin kadın-erkek diye ayrılmasına karşıyım, cinsiyetten bağımsız aslında herkes dijital şiddete maruz kalabiliyor diye düşünüyorum."*

K26: *"Dijital şiddete maruz kalmayan yoktur diye düşünüyorum. Kadın-erkek hepimiz. Göz önünde olan herkesin bence bir noktada mutlaka başına gelmiştir diye düşünüyorum."*

K27, kişisel ve profesyonel mesleki hayatında dijital şiddet eylemlerine maruz kalmadığını belirtmiştir. Bunun sebebini ise sosyal medya paylaşımlarını dijital şiddet eylemlerinden zarar görmeyecek şekilde yapmasıyla ilişkilendirmiştir: *"Her zaman sosyal medyada kadınlara daha çok yüklenildiğini ve daha acımasız yorumlarda bulunulduğunu düşünüyorum. Özellikle sporcu kadınların haberlerinde veya reklamlarında daha çok fiziksel özelliklerini öne çıkaracak şekilde görüntüler kullanılıyor. Ben dijital şiddete maruz kalmadım ama paylaşımlarımı en başından beri dijital şiddeti göz önünde bulundurarak ve bundan zarar görmeyecek şekilde yapmaya çalışıyorum."* **(K27)**

Görüşmelerde katılımcılara dijital şiddetin hangi branşlarda yaygın olarak deneyimlendiği de sorulmuştur. Katılımcılar, kendi mesleki pozisyonlarını göz önünde bulundurarak deneyimlerini ya da gözlemlerini paylaşmıştır. Genel görüş, erkeklerin ön plana çıktığı branş olan futboldur. Katılımcılar futboldaki bu baskınlığı taraftar profillerinin genel yapısı ve fanatizm, eğitim seviyesi düşüklüğü, spordan uzak hayran kitleleri oluşması, ülkedeki spor kültürüyle ilişkilendirmiştir.

K8: *"Daha fazla nüfusa hitap ettiği, daha çok izlendiği ve takip edildiği için cevabım futbol olacaktır. Bir diğer nedeni de futbolla ilgilenen kesimin eğitim seviyesinin düşük olması."*

K11: *"Futbol. Çünkü taraftar profilleri Türkiye'de çok düşük!"*

K14: *"Aslında her branşta var ama daha çok futbol. Ülkemizde futbol farklı bir noktada insanlar için ve yer yer tansiyon yüksekliğiyle oluşan durumlarda insanlar normal kalıplarından çıkmaya daha müsait şekilde maçları takip ediyor. Futbolda zaten ülke olarak kadın sesine alışık bir toplum değiliz. 'Kadın futbol mu anlatır' deniliyor. İlk başta futbol maçlarını anlatıyordum. Daha sonra basketbol, son iki sezondur da voleybolda birinci ve ikinci lig maçlarını anlatıyorum. Şu ana dek voleybolu anlatırken tepkiler olumlu, olumsuz tepkiler futboldaydı."*

K16: *"Futbol dışında herhangi bir sporda 'anlamak' fiili düşüyor zaten. Hani öyle sen voleyboldan ya da tenisten anlamazsın anlamsız bir cümle. Ama 'futboldan anlamazsın' daha bir kabul görüyor kadın olduğunuz için. Bu anlamak ve futbol arasında garip bir ilişki var. Başka hiçbir sporda olmayan, başka hiçbir sporda söylenemeyen bir cümle kadınlar için bu."*

K17: *"Erkeklerin daha ön plana çıktığı spor branşlarında daha yaygın olduğunu düşünüyorum."*

K18: *"Futbol (kadın ve erkek) ve kadın voleybol. En çok gündemde olan iki branş."*

K20: *"Türkiye gibi ülkelerde futbol, yargı, yürütme, yasamadan sonra dördüncü güç ve bu gücü elde edenler ya da onlara çok fazla bel bağlayan taraftar grupları var. Çok enteresan bir şekilde tarikat mantalitesiyle aidiyet hissediyorlar takımlarına. Yani ölüm kalım meselesi haline geliyor maalesef bu."*

K24: *"Euroleague ve tenis yayınları da yaptım. Şu anda aktif olarak Süper Lig yayını yaptığım için daha çok futbol üzerinden yorumlara maruz kalıyorum. Futbol aslında taraftarlığın çok daha holiganca yaşandığı bir alan. Basketbolla ilgili yaptığınız bir yorum beğenilmese dahi bu daha medeni çerçevede bir reaksiyon alabiliyor. Ancak futbol izleyicisi daha pervasız."*

Öte yandan katılımcıların paylaştığı deneyimlerde performans baskısı nedeniyle basketbol, voleybol, tenis branşlarının yanı sıra, kadınların dış görünüşleri nedeniyle halter, güreş, boks gibi branşlarda da dijital şiddetin varlığının söz konusu olduğu görülmektedir.

K2: *"Kadın olan her spor branşının sosyal medya içeriklerinde dijital şiddet olduğunu düşünüyorum. İnsanların kadınları küçümseme, yaptıkları işi basitleştirme çalışmaları söz konusu oluyor."*

K4: *"Erkek ve kadın voleybol. Erkek voleybolunda da ciddi bir dijital şiddet olduğuna inanıyorum. Çünkü orada da kadınlarla kıyaslama ve performans baskısı olduğunu gözlemledim. Kadın voleybol takımına da fazla baskı var ve beklenti çok*

yüksek. Kendi branşımda (eskrim) takım arkadaşlarımın da başına geldiğini hatırlıyorum."

K6: *"Sanırım futbolda çok vardır. Ancak teniste üzerimize iddia oynanması sebebiyle dijital şiddete maruz kaldığımız oluyor."*

K10: *"Toplumun ön yargılarının yoğun olduğu branşlarda görüldüğünü düşünüyorum. Futbol, basketbol gibi yüksek izleyici kitlesi ve sert taraftar kültürü olan spor dallarında ve at yarışları gibi erkek egemen ve geleneksel branşlarda ise kadın sporcuların görünürlüğü arttıkça dijital şiddet daha sık karşımıza çıkıyor. Bunun en temel sebebi, bu branşların hem çok geniş kitlelere hitap etmesi hem de hâlâ 'erkek sporu' algısının güçlü olması. Kadın sporcular bu branşlarda başarı gösterdiğinde, kimi kişiler bunu kabullenmek yerine cinsiyete dayalı saldırılarla, hakaret ve tehditlerle tepki gösterebiliyor."*

K25: *"Açıkçası bir ayrım olduğunu hiç düşünmüyorum. Her branştan herkes nasibini alıyor maşallah. Voleybol da alıyor. İstiyorsanız yayıncı olun, istiyorsanız sporcu, istiyorsanız yönetici. Sosyal medyada isteyen istediği şeyi yazabiliyor."*

K27: *"Toplumsal güzellik anlayışına uymayan kadın sporcuların maruz kalabileceğini düşünüyorum. Örneğin halter veya güreş branşının kadın sporcusu fiziken diğer branşlara göre daha yapılı olabiliyor. Bu sporcuların dış görünüşleri acımasızca eleştirilebiliyor, erkek benzetmeleri yapılabiliyor."*

3.2.3.1. Alt Tema: Dijital Şiddete Maruz Kalınan Teknolojik Araçlar ve Sosyal Medya Platformları

Yapılan görüşmelerde spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınların ilk olarak hangi teknolojik araçlarla dijital şiddete maruz kaldığı sorularak "nerede" sorusuna cevap aranmıştır. Tablo 10'da gösterildiği üzere, 27 katılımcının 26'sı dijital şiddete maruz kaldığını belirtmiş ve maruz kalanların tamamının da sosyal medya platformlarında dijital şiddet eylemlerini tecrübe ettiği tespit edilmiştir.

Sekiz katılımcı taraftar hesaplarında ve haber sitelerinde hedef gösterilerek, hakaretlere maruz kalarak dijital şiddeti deneyimlediğinden söz etmiştir. Mesajlaşma uygulamalarında, e-posta, cep telefonu gibi iletişim araçları yoluyla ve haber sitelerinin yorum kısımlarında dijital şiddet eylemlerine maruz kalan katılımcı sayısı beştir. Arkadaşlık ve eğlence sitelerinde dijital şiddete maruz kalan katılımcı ise bulunmamaktadır.

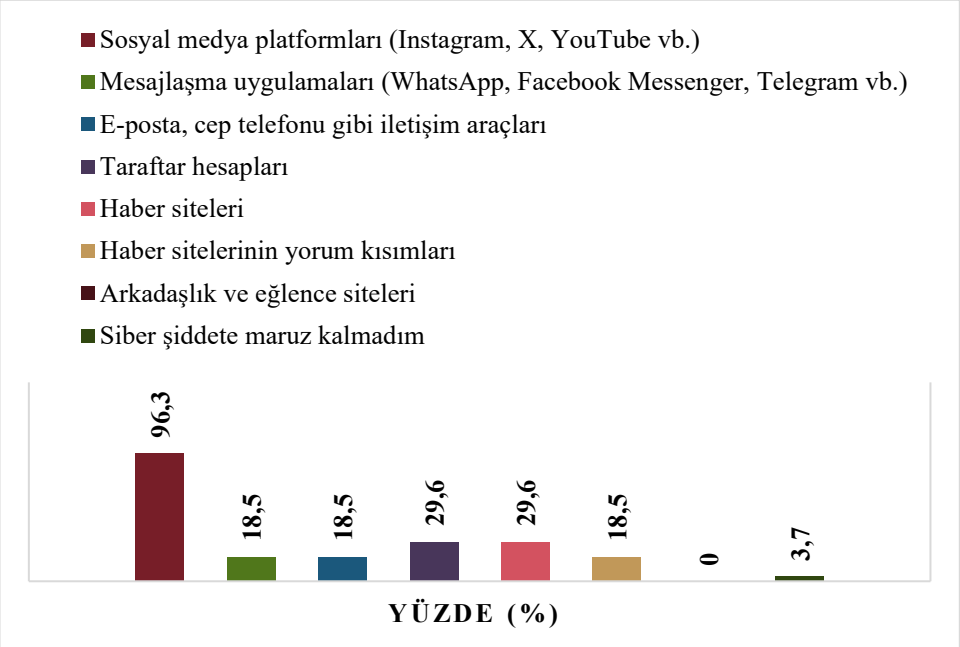
Tablo 10: Dijital Şiddete Maruz Kalınan Teknolojik Araçlar (Frekans)

Teknolojik Araçlar	**Frekans (f)**	**Katılımcılar**
Sosyal medya platformları (Instagram, X, Youtube vb.)	26	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26
Mesajlaşma Uygulamaları (WhatsApp, Facebook Messenger vb.)	5	K2, K10, K11, K20, K24
E-posta, cep telefonu gibi iletişim araçları	5	K2, K11, K12, K19, K24
Taraftar hesapları	8	K3, K4, K5, K14, K15, K16, K22, K23
Haber siteleri	8	K1, K4, K5, K11, K12, K19, K22, K23,
Haber sitelerinin yorum kısımları	5	K1, K4, K5, K8, K10
Arkadaşlık ve eğlence siteleri	–	–
Dijital (siber) şiddete maruz kalmadım	1	K27

Şekil 14'te dijital şiddete maruz kalınan teknolojik araçların yüzde dağılımı yer almaktadır. Tüm katılımcıların %96,3'ü sosyal medya platformlarında dijital şiddete maruz kalmıştır. Katılımcıların %3,7'si dijital şiddeti hiç deneyimlemeyenleri temsil etmektedir. Katılımcıların %29,6'sı taraftar hesaplarında ve haber sitelerinde, %18,5'i ise mesajlaşma uygulamalarında, e-posta, cep telefonu gibi iletişim araçları yoluyla ve haber sitelerinin yorum kısımlarında dijital şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Mesajlaşma uygulamalarında dijital şiddete maruz kalınan uygulamanın WhatsApp olduğu ortaya çıkmıştır. Maruz kalınan teknolojik araçların yüzde değerlerine

bakıldığında, katılımcıların dijital şiddeti en çok sosyal medya platformlarında deneyimlediği görülmektedir.

Şekil 14: Dijital Şiddete Maruz Kalınan Teknolojik Araçların Yüzde Dağılımı

Görüşmelerde verilen cevaplar doğrultusunda katılımcıların sosyal medya platformlarında dijital şiddeti, diğer teknolojik araçlara ya da ortamlara göre daha sık deneyimlendiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca dijital şiddete maruz kaldığını belirten 26 katılımcı da en az bir sosyal medya platformunda dijital şiddeti deneyimlemiştir. Katılımcılara hangi sosyal medya platformlarında dijital şiddeti deneyimledikleri de sorulmuştur. Tablo 11'de dijital şiddete maruz kalınan sosyal medya platformlarının frekansları yer almaktadır:

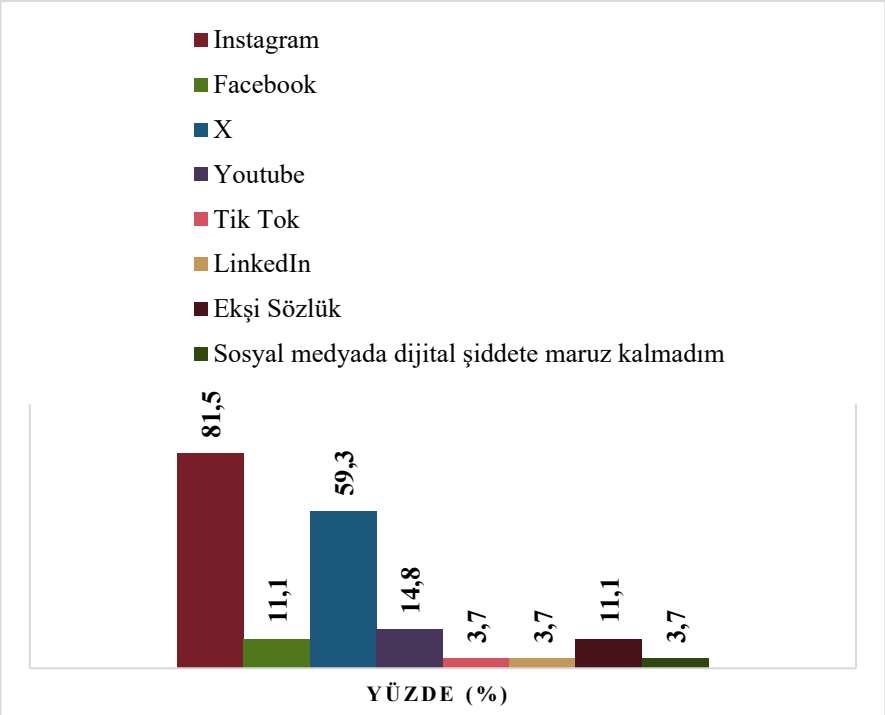
Tablo 11: Dijital Şiddete Maruz Kalınan Sosyal Medya Platformları (Frekans)

Sosyal Medya Platformları	**Frekans (f)**	**Katılımcılar**
Instagram	22	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K17, K19, K20, K22, K23, K24, K25, K26
Facebook	3	K4, K9, K10
X	16	K3, K4, K5, K8, K9, K11, K14, K15, K16, K19, K20, K21, K22, K25, K24, K26
Youtube	4	K8, K11, K18, K21

Tik Tok	1	K3
LinkedIn	1	K3
Ekşi Sözlük	3	K9, K12, K15
Sosyal medyada dijital şiddete maruz kalmadım	1	K27

Şekil 15'te görüldüğü üzere, Instagram aynı zamanda en çok kullanılan sosyal medya platformu olarak, dijital şiddet eylemlerinin de en çok deneyimlendiği platformdur. (%81,5) Instagram'ı %59,3 ile eski adı Twitter, yeni adı X olan sosyal medya platformu takip etmektedir. X, aynı zamanda katılımcıların en çok kullandığı sosyal medya platformlarından biridir. Sırasıyla Youtube (%14,8), Facebook (%11,1), Ekşi Sözlük (%11,1), Tik Tok (%3,7), LinkedIn (%3,7) dijital şiddetin en sık deneyimlendiği diğer sosyal medya platformlarıdır.

Şekil 15: Dijital Şiddete Maruz Kalınan Sosyal Medya Platformlarının Yüzde Dağılımı

3.2.3.2. Alt Tema: Dijital Şiddete Maruz Kalma Biçimleri

Yapılan görüşmelerde spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlara dijital şiddete maruz kalma biçimleri sorularak "nasıl" sorusuna cevap aranmıştır. Tablo 12'de dijital şiddete maruz kalma biçimlerinin frekans verileri gösterilmektedir. Dijital şiddete maruz kalmayan 1 katılımcı hariç, 26 katılımcının tamamı da dijital şiddet eylemlerine doğrudan maruz kalmıştır. Doğrudan maruz kalma şekli; sosyal medya hesaplarına gelen yorumlar, DM ya da mesajlaşma uygulamaları, e-posta vb. yöntemler olarak örneklendirilebilir. Katılımcıların 15'i ise dijital şiddete dolaylı olarak maruz kaldığını belirtmiştir. Dolaylı maruz kalma şekli için ise; retweet yoluyla yapılan paylaşımlar, medyanın paylaştığı içerikler ve haberler vb. yöntemler örnek verilebilir. Dijital şiddete maruz kalan 26 katılımcıdan da 15'i dijital şiddeti hem doğrudan hem de dolaylı olarak deneyimlemiştir.

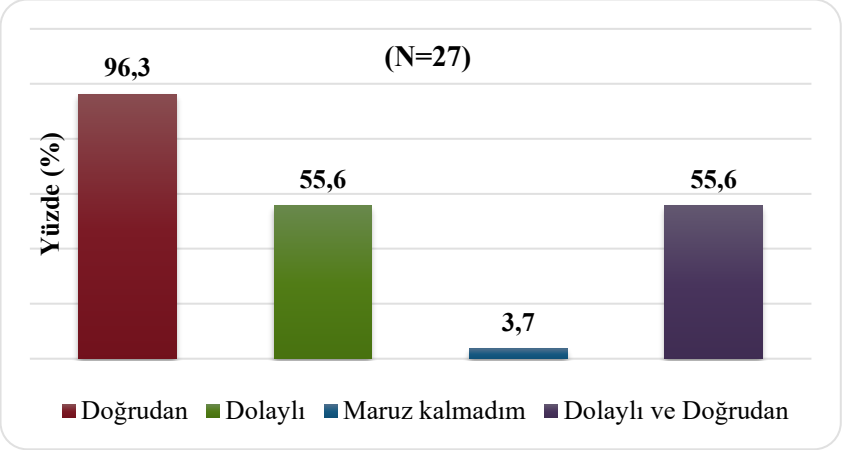
Doğrudan dijital şiddete maruz kalan katılımcıların bir kısmının, aynı zamanda dolaylı olarak da dijital şiddet eylemlerine maruz kaldığı ve bazı katılımcıların dijital şiddeti yalnızca doğrudan deneyimlediği görülmektedir. Hem doğrudan hem de dolaylı şekilde dijital şiddeti deneyimleyen katılımcılar sırasıyla: K1, K3, K4, K5, K8, K10, K11, K12, K14, K15, K20, K21, K22, K23, K24 şeklindedir.

Tablo 12: Dijital Şiddete Maruz Kalma Biçimleri (Frekans)

Maruz Kalma Biçimi	**Frekans (f)**	**Katılımcılar**
Doğrudan (yorum, dm yoluyla mesaj vb.)	26	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26
Dolaylı (retweet paylaşımları, medyanın paylaştığı içerik ve haberler vb.)	15	K1, K3, K4, K5, K8, K10, K11, K12, K14, K15, K20, K21, K22, K23, K24
Dijital şiddete maruz kalmadım	1	K27

Şekil 16'da ise dijital şiddete maruz kalma biçimlerinin yüzde dağılımını gösteren grafik yer almaktadır. Katılımcıların %96,3'ü dijital şiddeti doğrudan deneyimlerken (yorum, DM yoluyla mesaj vb.), %55,6'sı ise dijital şiddet eylemlerine dolaylı olarak (retweetler, medyanın paylaştığı içerik ve haberler aracılığıyla) maruz kalmıştır. Katılımcıların %3,7'si ise dijital şiddete maruz kalmadığını belirtmiştir. Grafikte görüldüğü üzere, dijital şiddete maruz kalmayan katılımcı dışındaki tüm katılımcıların dijital şiddeti doğrudan deneyimlediği görülmektedir. Katılımcıların %55,6'sı dijital şiddete hem dolaylı hem de doğrudan maruz kaldığını belirtmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcılara yöneltilen bu soru, çoklu yanıt içerdiğinden katılımcılar birden fazla maruz kalma biçimini aynı anda deneyimleyebilmiştir.

Şekil 16: Dijital Şiddete Maruz Kalma Biçimlerinin Yüzde Dağılımı

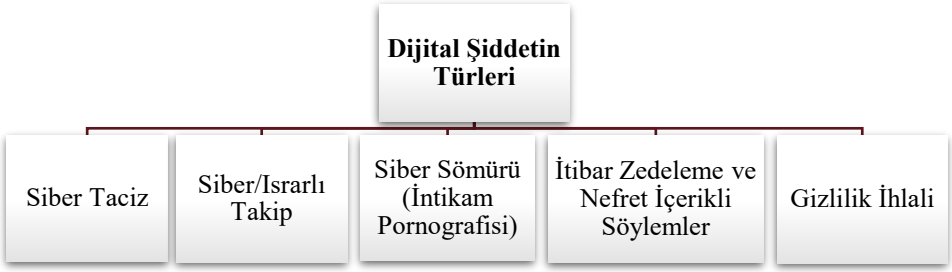

3.2.3.3. Alt Tema: Dijital Şiddetin Türleri ve Eylemler

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, dijital şiddetin hangi türlerine ve ne tür eylemlere maruz kaldıkları sorusuna ayrıntılı olarak cevap aranmıştır. Dijital şiddetin türleri siber taciz, siber takip/ısrarlı takip, siber sömürü (intikam pornografisi), itibar zedeleme ve nefret içerikli söylemler ve gizlilik ihlali şeklindedir. Tüm katılımcılara dijital şiddetin türleri hakkında bilgilendirici açıklamalar yapılmış ve bu türlere özgü eylemlere maruz kalıp kalmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan eylemler türlere göre sınıflandırılmıştır. Katılımcıların bazı

deneyimleri, birden fazla dijital şiddet türüne dahil olması nedeniyle deneyimlenen eylemlerin içeriği dikkate alınarak baskın gelen şiddet türü grubuna dahil edilmiştir.

Şekil 17: Dijital Şiddetin Türleri

Siber Taciz

Tablo 13'te frekans verilerinden de görüldüğü üzere, spor alanında mesleğini sürdüren kadınların neredeyse tamamı siber taciz eylemlerine maruz kaldığını belirtmektedir. 27 katılımcıdan yalnızca 1'i siber taciz eylemlerine maruz kalmadığını belirtmiştir. 21 katılımcı istenmeyen mesajlarla taciz edilmek ya da istenmeyen iletişime maruz kalmak, 11 katılımcı cinsel veya fiziksel tehditler ve ölüm tehditleri, 25 katılımcı küfürlü, nefret içerikli, aşağılayıcı ve cinsiyetçi yorumlar, 14 katılımcı müstehcen görseller almak, 9 katılımcı toplumda kabul görmeyen görüşleri ifade ettiği için tacize maruz kalmak, 14 katılımcı cinsiyetçi isim takmalarına, 4 katılımcı intihara teşvik eden veya kadın cinayetlerini savunan paylaşımlara, 15 katılımcı ise teknolojik araçlar kullanılarak kişi ya da gruplar tarafından mobbing ve linçe maruz kalmıştır. K20 tüm siber taciz eylemlerine maruz kalmıştır. Ayrıca hangi katılımcının hangi siber taciz eylemine maruz kaldığı da aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 13: Siber Taciz Eylemleri (Frekans)

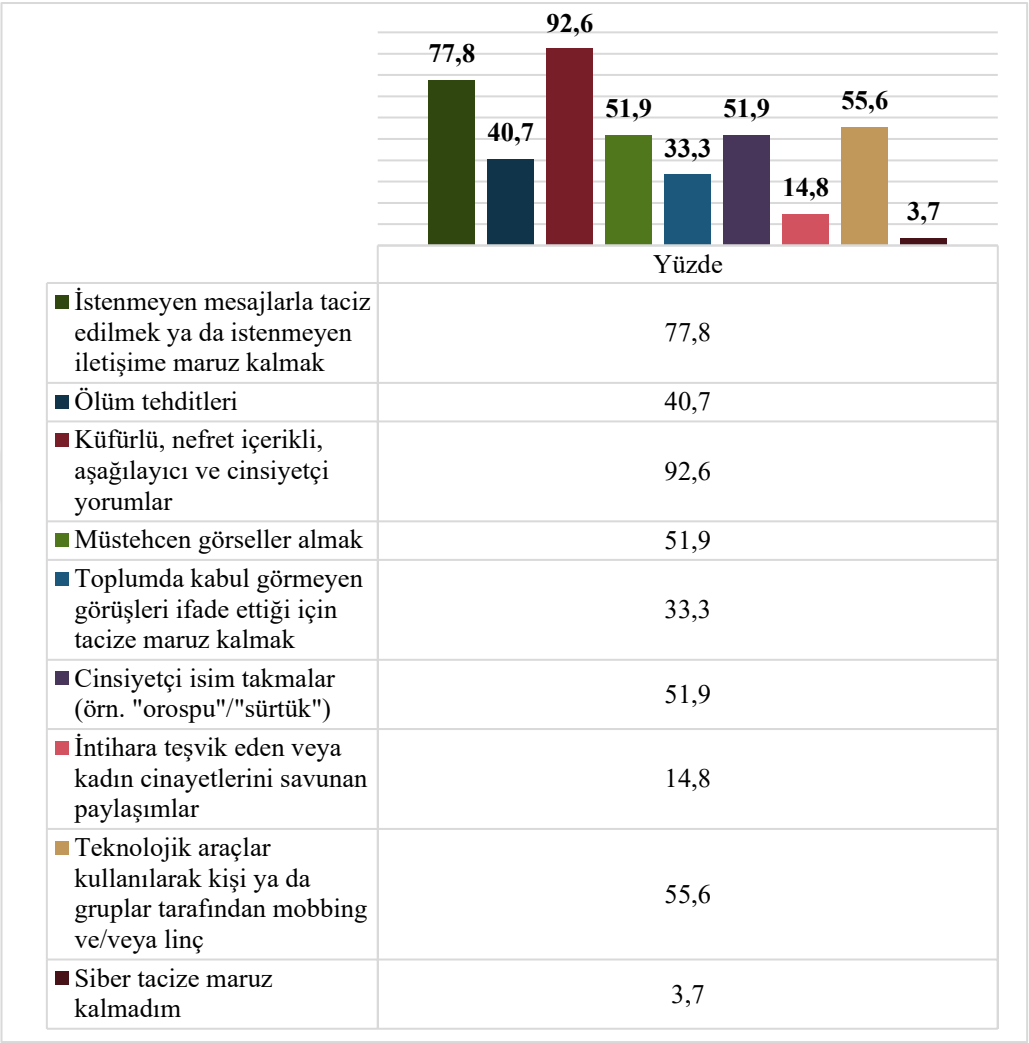
Siber Taciz	Frekans (f)	Katılımcılar
İstenmeyen mesajlarla taciz edilmek ya da istenmeyen iletişime maruz kalmak	21	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K9, K10, K11, K12, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26
Ölüm tehditleri	11	K5, K6, K9, K10, K11, K12, K20, K22, K23, K24, K26

Küfürlü, nefret içerikli, aşağılayıcı ve cinsiyetçi yorumlar	25	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K26
Müstehcen görseller almak	14	K2, K3, K4, K5, K7, K9, K10, K12, K19, K20, K22, K23, K24, K26
Toplumda kabul görmeyen görüşleri ifade ettiği için tacize maruz kalmak	9	K1, K3, K4, K9, K15, K19, K20, K22, K24
Cinsiyetçi isim takmalar (“orospu"/"sürtük")	14	K2, K3, K8, K7, K9, K10, K11, K12, K19, K20, K22, K23, K24, K26
İntihara teşvik eden veya kadın cinayetlerini savunan paylaşımlar	4	K3, K12, K20, K26
Teknolojik araçlar kullanılarak kişi ya da gruplar tarafından mobbing ve linç	15	K3, K4, K5, K6, K7, K12, K14, K16, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K26
Siber tacize maruz kalmadım	1	K27

Aşağıda yer alan şekil 18’de ise, spor alanında profesyonel olarak görev yapan kadınların, maruz kaldığı siber taciz eylemlerinin yüzde değerleri yer almaktadır. Katılımcılar siber taciz eylemlerinden en çok küfürlü, nefret içerikli, aşağılayıcı ve cinsiyetçi yorumlara (%92,6) daha sonra ise istenmeyen mesajlarla taciz edilmek ya da istenmeyen iletişime (%77,8) maruz kaldıklarını belirtmiştir.

Bu eylemleri sırasıyla; teknolojik araçlar kullanılarak kişi ya da gruplar tarafından mobbing ve/veya linç (%55,6), müstehcen görseller almak (%51,9) ve cinsiyetçi isim takmalar (%51,9), cinsel veya fiziksel tehditler, ölüm tehditleri (%40,7) şeklindedir. En az maruz kalınan siber taciz eylemi, intiharı teşvik eden veya kadın cinayetlerini savunan paylaşımlar (%14,8) şeklindedir. 27 katılımcıdan yalnızca 1’i (%3,7) siber taciz eylemlerine hiç maruz kalmadığını belirtmiştir.

Şekil 18: Siber Taciz Eylemleri Yüzde Dağılımı

	Yüzde
İstenmeyen mesajlarla taciz edilmek ya da istenmeyen iletişime maruz kalmak	77,8
Ölüm tehditleri	40,7
Küfürlü, nefret içerikli, aşağılayıcı ve cinsiyetçi yorumlar	92,6
Müstehcen görseller almak	51,9
Toplumda kabul görmeyen görüşleri ifade ettiği için tacize maruz kalmak	33,3
Cinsiyetçi isim takmalar (örn. "orospu"/"sürtük")	51,9
İntihara teşvik eden veya kadın cinayetlerini savunan paylaşımlar	14,8
Teknolojik araçlar kullanılarak kişi ya da gruplar tarafından mobbing ve/veya linç	55,6
Siber tacize maruz kalmadım	3,7

Görüşmeye katılan katılımcılar siber taciz eylemlerine cinsel içerikli mesaj ve yorumların gönderilmesi, cinsiyetçi isim takmalar, mahrem görüntülerin kendilerine gönderilmesi ve cinsiyetleri nedeniyle hakaretlere maruz kalma gibi siber taciz eylemleriyle sık karşılaştıklarını belirtmiştir.

K1: *"Sosyal medyada bana asılmaya çalışıp ses kayıtları gönderenler oldu."*

K2: *"Cinsel organlarının fotoğraflarını atıp ve fantezi kurup bunu mesaj yoluyla bana iletenler oldu. Fotoğraflarıma 'o**u' şeklinde yorum yazanlar ya da maçlarda sayı aldığımda sosyal medyada hakaretlerde bulunan çok kişi var."*

K3: "*Geçen sezon voleybol maçlarını anlatıyordum. Sultanlar Ligi'nde Vakıfbank-Eczacıbaşı derbisi sonrası hakaret yorumlarına maruz kaldım. 'Maçı karılara anlattırıyorlar' 'utanma yoksunu' 'adi' şeklinde yorumlar da gelmişti."*

K7: *"Instagram'da kadın ismiyle açılan anonim bir hesaptan sürekli kendi müstehcen görsellerini mesaj atan bir adam vardı. Bana dadanmıştı."*

K10: *"Mesleki hayatımda sosyal medya üzerinden farklı türlerde siber tacizlere maruz kaldım. Özellikle yarışlardan sonra ya da at binme sürecini paylaştığımda bazı kişilerden istenmeyen, rahatsız edici ve cinsiyetçi mesajlar geliyordu. 'Gel bana da bin', 'Önce küçük ata binmen lazım' gibi hem müstehcen hem de mesleğimle alay eden ifadeler, zaman zaman DM yoluyla ya da yorumlarda da yazıldı. Bununla kalmayıp benim üzerimden yarışı kazanıp kazanamayacağıma dair iddialara girenler oldu ve bunu sosyal medyada mesajlarla paylaştılar."*

K13: *"Yaptığım sporun cinsiyeti olduğuna inanlarla birlikte, maç sonuçları sonrası yapılan olumsuz yorumlar oluyordu."*

K15: *"Zaman zaman attığım bir tweet, zaman zaman yayınlarda veya yazılarımda yaptığım yorum veya görüşlerim sebebiyle siber tacize maruz kaldığım oldu."*

K16: *"Fenerbahçe maçında penaltı pozisyonu oldu. Evde dört kişiyiz. İki kişi penaltı, iki kişi penaltı değil dedi. Ben de bir anket açayım dedim Twitter'da (X). Penaltı mı değil mi diye sordum ankette. Ondan sonra da pozisyonu tekrar izledim. Hakem yorumlarına baktım ve sonra pozisyonun penaltı olduğu yani Fenerbahçe'nin haklı olduğu ortaya çıktı. İkinci bir tweet daha attım. Pozisyon penaltıymış dedim. Galatasaraylı olduğumu elbette objektif olmama rağmen saklamadığım için bu olaydan sonra rakip takımın taraftarlarından sezondaki birçok maçta 'anket açsana, haydi buna da anket açsana' tarzında dalga geçilen yorumlar geldi ve linç edildim."*

K22: *"Müstehcen içerikli mesaj ve görseller aldım. Evli bir kadına yazılmaması gereken şekilde yazılınca, eşim de rahatsız oldu. Galatasaray ile ilgili iyi bir şey söylersen Galatasaray tarafındasın, Fenerbahçe ile ilgili bir şey söylersen bu*

sefer Galatasaray düşmanı oluyorsun. Mesela bir oyuncuyu eleştirdin, hatalıydı dedin. O oyuncu hangi takımdaysa onun düşmanı oluyorsun. Hemen etiketleme mesajları ve yorumları geliyor. Taraftarlar hep kendi duymak istediklerini bekliyor. Duymayınca da linçliyorlar."

K26: *"Uzunca bir süre futbol camiasından ünlü bir isimle birlikte program yaptık. Sürekli seviyesi artan bir linçe maruz kaldım. İnsanlar bana 'git hocaya ver de rahatla, kurtul. Onun da gözü sende zaten' şeklinde yorumlar yazıyordu. Program bitmesine rağmen bu yorumlar gelmeye devam etti."*

Katılımcılar yaptıkları yorumlar, paylaşımlar ya da sadece mesleklerini icra ettikleri halde performanslarından dolayı ağır hakaret ve ölüm tehditleri aldıklarını ifade etmektedir.

K5: *"Sektörde Fenerbahçeli olduğum bilinir. Bu nedenle uzun yıllardır Galatasaray taraftarının baskısına ve maç boyunca yayın yapmamı engelleyen seviyelere ulaşan küfürlere maruz kaldım. Saldırılar tribünde başlayan ve sonrasında da sosyal medyada ve taraftar sitelerinde devam eden hakaretler, tehditler şeklinde devam etti."*

K6: *"Maç sonrası 'hasta ol, öl, üzüntüden öl, sakatlan ve bir daha tenis oynayama, seni bulacağım bana kaybettirdiğini ödeteceğim' gibi hakaret içerikli mesajlar alıyorum."*

K11: *"Adanaspor taraftarı, gayri ihtiyari üzerime giydiğim bir turuncu tişört sebebiyle otelimi basıp beni ölümle tehdit etmişti. Sebebi ise Adanaspor'un renklerinin turuncu olması ve Adana'nın mavi olduğunu düşünmelerinden dolayı!"*

K12: *"Ana akım bir kanalda spikerlik yaptığım dönemde, FB muhabiriyle yaptığımız canlı yayında sürekli tartışma çıkıyordu. Ben de araya girmek isteyince, muhabir 'sen işini doğru düzgün yap' diyerek beni yönlendirmeye çalıştı. Ben de kendi üslubumda bana işimi yapmayı onun öğretemeyeceğini ifade ettim. Duracağı yeri ve haddini bilmesi için tepki gösterdim. O dakikadan sonra programda sorduğum hiçbir*

soruya cevap vermedi. Havaya baktı, kalemi çevirdi. Ben de program formatını biliyorsun, istemiyorsan baştan hiç katılmasaydın dedim. Kapanış anonsunu yaparken mikrofonları çıkardı, kameranın önünden geçti. Kendisine yıllardır bu işi yaptığı için kameranın önünden geçmemesi gerektiğini bildiğini söyledim. Yayından çıktım, inanılmaz kötü oldum. Sonra Twitter'da (X) inanılmaz bir linçe maruz kaldım, TT oldum. Fenerbahçeli taraftarlar tarafından 'haddini bil' şeklinde yorumlar yazıldı. Aileme, erkek arkadaşıma kadar varan hakaret mesajları atıldı. O dönemki kurumum arkamda durmadı ve işimden oldum. Bu yaşananlar çok uzun bir süre sektörden uzak durmama sebep oldu. Ölüm tehditleri de geldi. Annemle olan hassasiyetimi bilenlerden 'inşallah annen ölür' mesajları aldım. Yayında ya da ekranda sizi izleyip ve sizi hayal edip kendinden geçtiği müstehcen fotoğrafları gönderenler de oluyor."

K22: *"Instagram üzerinden, 'seni gördüğüm zaman yüzüne kezzap atacağım' şeklinde tehdit içerikli yorumlar gelmişti.*

K24: *"Sosyal medyada 'Kanser ol, can çekişe çekişe öl' gibi ölüm tehdidi içeren yorumlara maruz kaldım."*

K26: *"Instagram dm'den 'senin boğazını keseceğim' şeklinde ölüm tehditleri aldım ve bununla ilgili hukuksal işlem başlattım."*

Politik duruş, kişisel tercihler, toplumsal bir meseleyle ilgili fikir beyan etme ya da toplumsal bir meseleyle ilgili hak savunuculuğu yapma gibi durumlar da spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınların zaman zaman siber taciz eylemlerine maruz kalmasına neden olmaktadır. Üstelik bu baskı çoğu zaman federasyonlar tarafından da yapılmaktadır.

K4: *"Sporculara sadece anonim kişilerden değil federasyondan da bir baskı var. Paylaştığınız içeriklere müdahale edilebiliyor. Bir kampımız sırasında masada alkol vardı ve bir arkadaşımız fotoğrafı paylaştığında 'bizi böyle temsil etme' şeklinde uyarı almıştı. Federasyon başkanı, beni sosyal medyada takip edip ben onu takip etmeyince beni takipten çıktı. Takibe takip yapmamız isteniyordu. Ben çok özgür büyüyen biriyim. Dolayısıyla bu tarz kısıtlama ya da baskılar benim performansımı*

etkiliyordu. Sosyal medyada cinsel bir tehdit ya da mesaj almadım ama tanımadığım insanların eşimle birlikte olan değil de özellikle yalnız olduğum fotoğrafları beğendiklerini fark ettiğim oldu. Çok rahatsız edici."

K7: *"Orman yangınlarına destek paylaşımı yapmam siyasi içerikli diye engelleniyordu. Antrenmanlarda istediğim kıyafetleri giyemiyordum. Taytın üstüne her zaman şort giymek zorunda kaldım. Normalde boksörler tartıda bikiniyle tartılırlar. Ben zaten muhafazakâr giyinen biriyim, açık giyinmiyorum. Bir gün maç öncesi tartılma esnasında, üzerimde normal bir tayt ve uzun bir tişört vardı. Tartılma esnasında sosyal medyada anonim kişilerden, belki benden hoşlanmayan kişiler ya da rakiplerimden 'bu ne açıklık, tayt giymiş, bizim ülkemizi nasıl temsil ediyor' gibi yorumlar yazıldı."*

K19: *"Hakaret içerikli yorumlar çok sık geliyor. 'Bu o**u kim çıkardı ekrana, kim bilir kiminle yatıyor' şeklinde. Birgün canlı yayında kadın cinayetleriyle ilgili erkeklerin sürekli ahkam kesmesine tepki göstererek bu konuyu kadınların konuşması gerektiğine dair yorum yaptım. Ardından bizlerin de meslekte tacize uğrayabildiğini, sırf güzelsiniz ya da biriyle berabersiniz diye ekrana çıktığınızın zannedilmesini eleştirdim. Bu yüzden o gün Twitter'da (X) baya linç yedim. 'Konunun bununla ne alakası var, her yere kendinizi sokmayın' şeklinde yorumlar ve 'sıra sana da gelecek' gibi tehditler geldi."*

K20: *"Toplumsal konulara ne zaman değinsem 'sen kimsin fikir beyan ediyorsun' şeklinde yorumlar geliyor. 'Senin acil sevişmen lazım' gibi cinsel içerikli yorumlar geldiği de oldu. WhatsApp üzerinden takımın yönetim kurulundan ya da kulüp üyelerinden birisi (ismini vermek istemedi) bana ulaşıp üstü kapalı olarak 'ayağını denk al' gibi tehditlerde bulundu."*

K24: *"Sosyal medyada 'köleniz olayım' şeklinde teklifler aldım. Evlendikten sonra biraz azaldı. Geçtiğimiz sezonda futbol sahasında açılan 'sezaryen değil, normal doğum' pankartına tepki koyduğumda ve bunun konuşulması gereken yerin futbol sahası olmadığını, bu kararın doğuran kadına ait olduğumu belirttiğimde*

erkekler tarafından saçma tepkilere maruz kaldım. Doğrudan ölüm tehdidi almadım ama 'kanser olacaksın, can çekişe çekişe öleceksin' gibi mesajlar aldım."

Katılımcılardan hakem olan **K23** ise, kadın hakemlerin hakaret ve küfür içerikli söylemleri sosyal medyadan daha çok sahada deneyimlediğini, özellikle de federasyon müsabakasında devlet memuru statüsünde değerlendirildikleri için taraftarların sosyal medyada kendilerine hakaret ve küfür içerikli yorumlar ya da mesajlar atmaktan kaçındığından söz etmiştir:

"Hakem olduğumuz için ağırlıklı olarak sahada küfür ve nefret içerikli söylemlere maruz kalıyoruz. 2021 yılında Türkiye'nin ilk kadın futbol derbisi oynanmıştı Vodafone Park'ta. Yardımcı hakem bendim. Müsabaka daha başlamadan bir seyirci inanılmaz küfürler ediyordu. Biz hakem olarak resmiyette sigortalı personel olmasak da federasyonun müsabakasında görev aldığımız zaman devlet memuru statüsünde yer alıyoruz. İnsanlar yargılanmaktan korktukları için o müsabakayla ilgili hakaret içerikli mesajlar yazmaya korkuyorlar." **(K23)**

Siber/Israrlı Takip

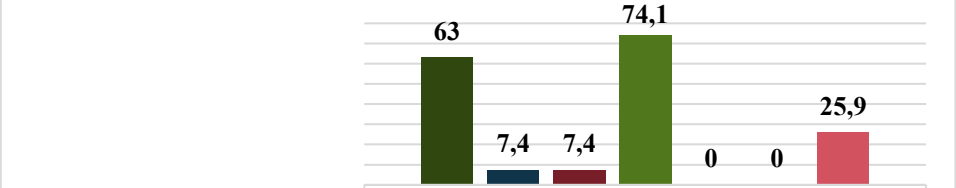
Tablo 14'te, spor alanında mesleğini sürdüren kadınlardan 20'sinin siber/ısrarlı takip eylemlerine maruz kaldığı görülmektedir. 27 katılımcıdan 7'si bu eylemlere maruz kalmadığını belirtmiştir. Çevrimiçi/çevrimdışı faaliyetlerin izlenmesi ve gözetlenmesi 17, izinsiz casus yazılım veya klavye kaydedicilerin kullanılması 2, rızasız takip için GPS ya da farklı yazılımların kullanılması 2, sosyal medya hesaplarının stalklanması eylemi ise 20 katılımcı tarafından deneyimlenmiştir. Tarayıcı geçmişinin ve kullanılan web sitelerinin takip edilmesi ve bilgisayardaki dosyaların takip edilmesi eylemlerine ise hiçbir katılımcı maruz kalmamıştır.

Tablo 14: Siber/Israrlı Takip Eylemleri (Frekans)

Siber/Israrlı Takip	Frekans (f)	Katılımcılar
Çevrimiçi/çevrimdışı faaliyetlerin izlenmesi ve gözetlenmesi	17	K1, K3, K4, K5, K7, K9, K10, K11, K12, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26
İzinsiz casus yazılım veya klavye kaydedicilerin kullanılması	2	K11, K20
Rızasız takip için GPS ya da farklı yazılımların kullanılması	2	K20, K24
Sosyal medya hesaplarının stalklanması	20	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K9, K10, K11, K12, K14, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26
Tarayıcı geçmişinin ve kullanılan web sitelerinin takip edilmesi	-	-
Bilgisayardaki dosyaların takip edilmesi	-	-
Siber takibe maruz kalmadım	7	K8, K13, K15, K16, K17, K18, K27

Şekil 19'da ise, spor alanında profesyonel olarak görev yapan kadınların maruz kaldığı siber/ısrarlı takip eylemlerinin yüzde dağılımı gösterilmektedir. Katılımcıların %74,1'i siber/ısrarlı takibe maruz kalmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelere göre en fazla maruz kalınan siber/ısrarlı takip eylemi sosyal medya hesaplarının stalklanması (%74,1) şeklindedir. Onu ise çevrimiçi/çevrimdışı faaliyetlerin izlenmesi ve gözetlenmesi (%63), izinsiz casus yazılım veya klavye kaydedicilerin kullanılması (%7,4) ve rızasız takip için GPS ya da farklı yazılımların kullanılması (%7,4) takip etmektedir. Katılımcıların %25,9'u siber/ısrarlı takibe hiç maruz kalmadığını belirtmiştir.

Şekil 19: Siber/Israrlı Takip Eylemleri Yüzde Dağılımı

	Yüzde (%)
Çevrimiçi/çevrimdışı faaliyetlerin izlenmesi ve gözetlenmesi	63
İzinsiz casus yazılım veya klavye kaydedicilerin kullanılması	7,4
Rızasız takip edilebilmeniz için GPS ya da farklı yazılımların kullanılması	7,4
Sosyal medya hesaplarının stalklanması	74,1
Tarayıcı geçmişinin ve kullanılan web sitelerinin takip edilmesi	0
Bilgisayardaki dosyaların takip edilmesi	0
Siber takibe maruz kalmadım	25,9

Katılımcılar zaman zaman sahte hesaplardan rahatsız edildiklerini, ısrarlı takibin sosyal medyada başlayıp fiziksel olarak devam edebildiğini, cezaevlerinden mektup ve hediyeler ya da hiç tanımadıkları kişilerden gelen çiçekler aldıklarını belirtmiştir. Bazı katılımcıların sosyal medya paylaşımlarından ev adresi bulunmuş, bazıları da ev adresinin bulunma ihtimaline karşı sosyal medya paylaşımlarını kısıtlamak zorunda kalmıştır.

K2: *"Sürekli sahte hesaplardan saçma sapan mesajlar aldım. Beni sürekli gözetleyip kendi kendine hiç bıkmadan konuşan insanlar oldu."*

K10: *"Yarış programlarından, paylaştığım antrenman fotoğraflarımdan ya da bulunduğum şehirleri gösteren gönderilerimden hareketle nerede olduğumu öğrenip fiziksel olarak peşime düşen kişiler oldu. Bu kişiler, yarış alanına ya da hipodroma*

tesadüfen geliyormuş gibi yapıp benimle konuşmak ya da yakınlaşmak için ısrar ediyorlardı. Aylar boyunca gittiğim her yerde adım adım takip edildim."

K19: *"Hapishaneden mektuplar geldi. Şirket adresime seccade ve tesbih gönderdiler. 'Çıkınca görüşelim, buluşalım' mesajları geliyordu. Sonra ben de evimin etrafından hiçbir görüntü paylaşmamaya başladım adresim belli olmasın diye. Hatta geçenlerde bir tane temizlik şirketinin reklamını yapacaktım sosyal medya hesabımda. Paylaşımımda camın arkasından oturduğum sokağın kenarı görünüyormuş. Şirketten bana 'adresinizi bulurlar, paylaşımı kaldırın isterseniz' diye yazdılar. Her şey olabilir, çok ürkütücü."*

K20: *"Bir zamanlar dükkanım vardı. Anonim kişilerin evimin adresini bulabildiklerini zannetmiyorum ama dükkânımı bulmuşlardı. Dükkâna sürekli 'sıkacağız, yıkacağız, yerini biliyoruz geleceğiz, camlarını kıracağız' şeklinde tehdit mesajları geldi. Hatta bir ara emniyet mensubu arkadaşlarımdan yardım istedim. Düzenim bozuldu, işlerimi yapamaz hale geldim. Dolayısıyla dükkânın çevresinde dolanan kişilerden şüphelendiğim zamanlar oldu. Çalışanım da bu korkuyla işten ayrıldı."*

K23: *"Benim eski iş yerim çiçek bahçesi gibiydi. Çok fazla hediyeler geliyordu tanımadığımız kişilerden. Ama ben dönüş yapmadım hiçbirine çünkü altından ne çıkacağını bilmiyoruz. Adreste bulunamadı şeklinde bildirim yaptırıyordum."*

K24: *"Cezaevinden fiziksel mektuplar geldi. Rızam dışında telefon numaramı bulup mesaj atanlar oldu. Evimin adresinin bulunması, çiçekler gönderilmesi de başıma geldi ne yazık ki. Allahtan evde değildim. Sonrasında ben de birkaç gün arkadaşımda kalmıştım korktuğum için."*

K25: "*Yayınlarımı ısrarla takip eden, her yayın öncesi ve sonrası kaçta çıkacağımı bilen kişiden 'Sen bugün mavi giydin ya, tamam ben hemen aldım mesajı' şeklinde seviyesizce mesajlar geliyordu. Sizi takip etmesi, giydiklerinize dikkat etmesi çok rahatsız edici."*

K26: *"Bana takıntılı olan biri olmadı ama ev adresimi bulan oldu. Birkaç kere cezaevinden şirkete benim adıma mektup geldi. Mektup 'özgür günlerde görüşmek dileğiyle' diye bitiyordu. Bir iki kere de pahalı bir hediye geldi. Gümüş kolye ya da altın kaplama gibi bir takı. Şirketin muhaberatı ile geri gönderdik adrese."*

Katılımcılardan **K27**, dijital şiddet eylemlerine ve dolayısıyla da ısrarlı takibe de maruz kalmadığını belirtmiş ancak sosyal medyada paylaştığı fotoğrafları art arda beğenen kullanıcılardan rahatsızlık duyduğunu dile getirmiştir: *"Israrlı takibe maruz kalmadım ama sosyal medyada art arda hiç durmadan fotoğraflarımı beğenen kişiler beni rahatsız ediyordu."*

Siber Sömürü (İntikam Pornografisi)

Tablo 15'te siber sömürü (intikam pornografisi) eylemlerinin frekans verileri yer almaktadır. 14 katılımcı kişisel bilgilerin, görüntü ya da videoların izinsiz kullanımı, 11 katılımcı mahremiyet ihlali ve cinsel içerikli mesajlarla birlikte sanal ortamda tehdit ve şantaja, 10 katılımcı iftira ve karalayıcı paylaşımlara, 4 katılımcı ise manipülasyon ve intikam amaçlı mahrem fotoğraflarının dağıtılması eylemlerini deneyimlemiştir. Görüşmeye katılan 27 katılımcıdan 11'i ise siber sömürü (intikam pornografisi) eylemlerine hiç maruz kalmadığını belirtmiştir.

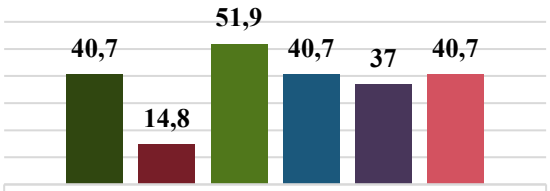
Tablo 15: Siber Sömürü (İntikam Pornografisi) Eylemleri (Frekans)

Siber Sömürü (İntikam Pornografisi)	**Frekans (f)**	**Katılımcılar**
Sanal ortamda tehdit ve şantaja maruz kalmak	11	K3, K5, K6, K9, K12, K20, K21, K22, K23, K24, K26
Manipülasyon veya intikam amaçlı mahrem fotoğrafların dağıtılması/paylaşılması	4	K5, K12, K20, K23
Kişisel bilgilerin, görüntü ya da videoların izinsiz kullanımı	14	K3, K4, K5, K7, K9, K11, K12, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K26
Mahremiyet ihlali ve cinsel içerikli mesajlar almak	11	K4, K5, K7, K9, K12, K19, K20, K22, K23, K24, K26

İftiraya, karalayıcı paylaşımlara maruz kalmak	10	K4, K5, K12, K16, K19, K20, K21, K22, K23, K24
Siber sömürüye maruz kalmadım	11	K1, K2, K8, K10, K13, K14, K15, K17, K18, K25, K27

Şekil 20'de spor alanındaki kadın profesyonellerin maruz kaldığı siber sömürü (intikam pornografisi) eylemlerinin yüzde dağılımı gösterilmektedir. Görüşmeye katılan 27 katılımcının %51,9'u kişisel bilgilerin, görüntü ya da videoların izinsiz kullanımı eylemine maruz kalmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda en çok maruz kalınan siber sömürü eylemi bu şekildedir. Katılımcıların %40,7'si mahremiyet ihlali ve cinsel içerikli mesajlarla birlikte sanal ortamda tehdit ve şantaja, %37'si iftira ve karalayıcı paylaşımlara, %14,8'i ise manipülasyon ve intikam amaçlı mahrem fotoğraflarının dağıtılması eylemleriyle karşı karşıya kalmıştır. Katılımcıların %40,7'si herhangi bir siber sömürü eylemine maruz kalmamıştır.

Şekil 20: Siber Sömürü (İntikam Pornografisi) Eylemleri Yüzde Dağılımı

	Yüzde (%)
Sanal ortamda tehdit ve şantaja maruz kalmak	40,7
Manipülasyon veya intikam amaçlı mahrem fotoğrafların dağıtılması/paylaşılması	14,8
Kişisel bilgilerin, görüntü ya da videoların izinsiz kullanımı	51,9
Mahremiyet ihlali ve cinsel içerikli mesajlar almak	40,7
İftiraya, karalayıcı paylaşımlara maruz kalmak	37
Siber sömürüye maruz kalmadım	40,7

Katılımcılar, kişisel bilgilerinin, fotoğraf ve videolarının izinsiz kullanılması ve yayılması, hatta manipülasyon veya intikam amaçlı Photoshop ile değiştirilmesi, iftira ve karalayıcı paylaşımlar yapılması, mahremiyet ihlaline neden olan siber sömürü (intikam pornografisi) eylemleriyle birlikte fotoğrafları arayıcılığıyla tehdit veya şantajla da sıkça karşılaştıklarını belirtmiştir.

K3: *"Galatasaray taraftar hesaplarından beni etiketleyerek ve fotoğrafım izinsiz kullanılarak birtakım tehdit içerikli tweetler paylaşıldı. Twitter'da anonim bir hesap tarafından benim ve eşimin 'bunlar nasıl Fenerbahçeli' şeklinde bir fotoğraf paylaşılmıştı. Ancak fotoğraftakiler de biz değiliz. Başka birisinin fotoğrafını alıp paylaşmışlar. Bu olaydan sonra Twitter hesabımı kapattım. Instagram hesabımı da yorumlara ve mesajlara kapattım."*

K4: *"Sporcu olduğunuz için zaten her zaman ve herkes videonuzu çekebilir. Ancak İtalya'daki bir müsabakada özellikle yanımdaki antrenörümünüm videolarını çekmişlerdi ısrarla. Çünkü antrenörüm aynı zamanda eşimdi. Oradan magazinsel bir şey çıkarmak istediler eşim Türk değil, İtalyan diye. Ancak ben bu anın çok özel olduğunu düşünüyorum. İzinsiz çekim sonuçta."*

K20: "*Uzun bir süre GS medyasında çalıştığım için, en büyük rakibimiz olan Fenerbahçe taraftarlarının uzun süreli tehditlerine maruz kaldım. X uygulamasında, cinsel ilişki yaşayan bir kadın ve erkek görüntüsüne Photoshop yapılarak benim fotoğrafım konulmuştu. Yani erkeğin suratı gözükmüyor, kadının suratına benim yüzümü yerleştirmişler."*

K21: *"Spor içeriklerini yorumlarken ve bir transfer haberi paylaştığımda bana ciddi bir mobbing başladı sosyal medyada trol hesaplardan. Bir tweet attığımda onlarca trol hesaptan 'bu kadının her dediği yalan, haberleri yalan' şeklinde yorumlar geldi. Demediğim şeyler demişim gibi gösterildi. Ben sildikçe yorumlar mantar gibi artarak aylarca devam etti. Bu sosyal medya baskısı ve karalamalar yüzünden hiç uyuyamamıştım o gece. Başka programlara çıktığımda Youtube'da bu karalama devam etti."*

K23: *"Hakemliğe ilk başladığımda sosyal medyada 'Geleceğin Lale Orta'sı' şeklinde bir haber çıkmıştı. Haber önce beni çok mutlu etmişti. Ancak verdiğim röportajda maçın yapıldığı stadın uzaklığını belirten bir yorum yapmıştım. Sabah 10'da başlayan maça yetişmek için 5'te kalktığımdan, yağmur ve çamurda gitmenin zorluğundan, 7-8 km yürümek zorunda kaldığımdan, ulaşım imkânı olmadığından vs. Bu haberin paylaşılması ve duyulması ardından kurul tarafından ceza yedim. Sabah 5'te kalktığımı söyledim diye onları rezil etmişim (gülüyor). Sonrasında üç ay boyunca bana maç verilmedi. Haberde kötü bir şey yoktu ama sosyal medyada bilerek paylaşılınca yayıldı ve kurul tarafından da çarpıtıldı."*

İtibar Zedeleme ve Nefret İçerikli Söylemler

Tablo 16'da itibar zedeleme ve nefret içerikli söylemlere maruz kalan katılımcıların frekans verileri yer almaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde deneyimledikleri eylemler doğrultusunda aşağıda yer alan tablo oluşturulmuştur. Katılımcılar en çok hakaret içeren, aşağılayıcı, küçümseyici, ırkçı söylemlere maruz kalmıştır. 22 katılımcı bu eylemleri deneyimlediğini belirtmiştir. 17 katılımcı itibarına zarar verilmek amacıyla linç kültürüne, 14 katılımcı sosyal medyada adına bir profil oluşturulup paylaşımlar yapılması yani kimlik hırsızlığı/kimliğe bürünme, 13 katılımcı cinsel obje olarak hedef gösterilme, cinsiyetçi ve aşağılayıcı yorumlara maruz kalma, 9 katılımcı ise sahte fotoğraflarının sosyal medyada paylaşılması eylemlerine maruz kalmıştır. 27 katılımcıdan 2'si ise sanal ortamda herhangi bir itibar zedeleyici ve nefret içerikli söyleme maruz kalmamıştır.

Tablo 16: İtibar Zedeleme ve Nefret İçerikli Söylemler (Frekans)

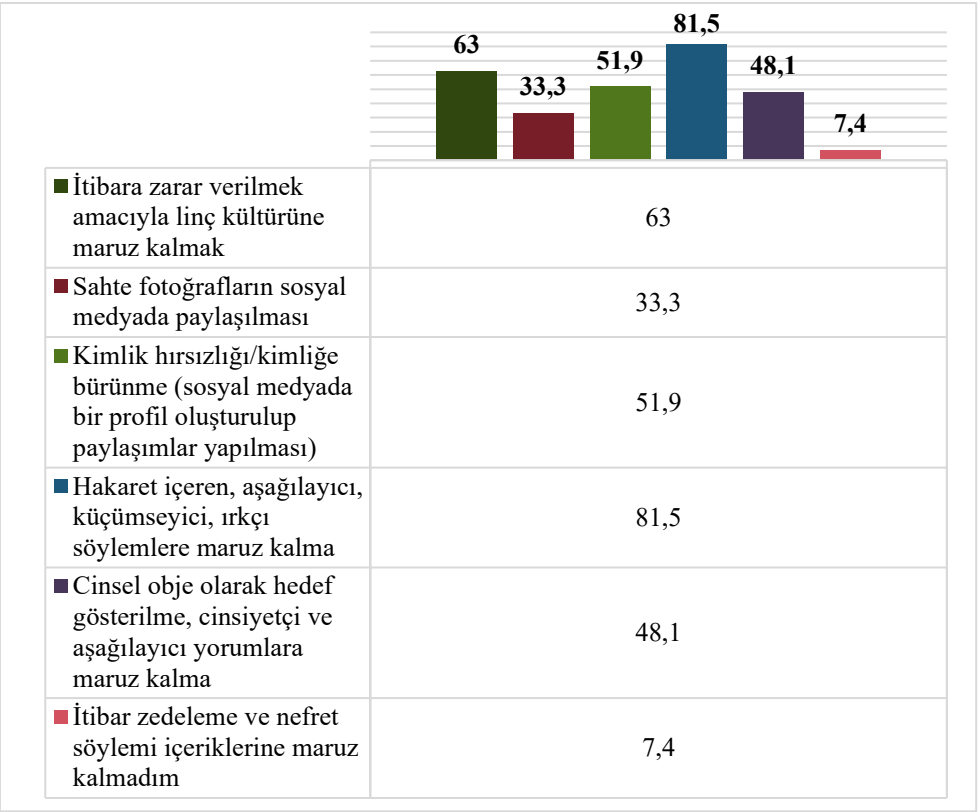
İtibar Zedeleme ve Nefret İçerikli Söylemler	**Frekans (f)**	**Katılımcılar**
İtibara zarar verilmek amacıyla linç kültürüne maruz kalmak	17	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K12, K14, K15, K16, K18, K19, K20, K21, K22, K24, K26
Sahte fotoğrafların sosyal medyada paylaşılması	9	K3, K5, K7, K9, K19, K20, K22, K24, K26

Kimlik hırsızlığı/kimliğe bürünme (sosyal medyada bir profil oluşturulup paylaşımlar yapılması)	14	K2, K3, K4, K5, K6, K7, K9, K12, K19, K20, K22, K23, K24, K26
Hakaret içeren, aşağılayıcı, küçümseyici, ırkçı söylemlere maruz kalma	22	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K14, K13, K16, K17, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K26
Cinsel obje olarak hedef gösterilme, cinsiyetçi ve aşağılayıcı yorumlara maruz kalma	13	K1, K3, K5, K7, K9, K10, K12, K19, K20, K22, K23, K24, K26
İtibar zedeleme ve nefret söylemi içeriklerine maruz kalmadım	2	K25, K27

Şekil 21'de ise itibar zedeleme ve nefret içerikli söylemlere ilişkin eylemlerin yüzde dağılımları yer almaktadır. Katılımcıların %81,5'i hakaret içeren, aşağılayıcı, küçümseyici ve ırkçı söylemlere maruz kalmıştır. Bu yüzde dağılımı, bu siber şiddet türünde en fazla maruz kalınan eylemlerin hakaret içeren, aşağılayıcı, küçümseyici ve ırkçı söylemler olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcıların %63'ü itibara zarar verilmek amacıyla linçe, %51,9'u da kimlik hırsızlığı/kimliğe bürünme eylemlerine maruz kalmıştır.

Failler kimliğe bürünerek dijital araçlar yoluyla kişi ya da kişileri taklit ederek onlara zarar vermeyi, itibarlarını sarsmayı amaçlar. Dedikodu ortamı yaratmak, kişi adına sahte hesaplar açmak, nefret söylemlerini internet ortamlarında yaymak, dağıtmak, başkalarına göndermek kimliğe bürünme kapsamında yapılabilen davranışlardır. Katılımcıların %48,1'i cinsel obje olarak gösterilme ya da cinsiyetçi yorumlara maruz kalma, %33,3'ü ise sahte fotoğraflarının sosyal medyada yayılmasıyla karşı karşıya kalmıştır. 27 katılımcıdan 2'si ise sanal ortamlarda itibar zedeleme ve nefret içerikli söylemlere maruz kalmadığını belirtmiştir. Katılımcılar arasında ayrıca kimlik hırsızlığı/kimliğe bürünme eylemlerine maruz kalanlar bulunmaktadır. Anonim kullanıcılar, kötü niyetli takipçiler fotoğraf kullanarak veya doğrudan kullanıcıyı taklit ederek sanki o kişiymiş gibi paylaşımlar yapabilmekte, sahte hesaplarla kullanıcıların itibarlarını zedeleyebilmektedir.

Şekil 21: İtibar Zedeleme ve Nefret İçerikli Söylemler Yüzde Dağılımı

İtibara zarar verilmek amacıyla linç kültürüne maruz kalmak	63
Sahte fotoğrafların sosyal medyada paylaşılması	33,3
Kimlik hırsızlığı/kimliğe bürünme (sosyal medyada bir profil oluşturulup paylaşımlar yapılması)	51,9
Hakaret içeren, aşağılayıcı, küçümseyici, ırkçı söylemlere maruz kalma	81,5
Cinsel obje olarak hedef gösterilme, cinsiyetçi ve aşağılayıcı yorumlara maruz kalma	48,1
İtibar zedeleme ve nefret söylemi içeriklerine maruz kalmadım	7,4

K2: *"Benim fotoğrafımla sahte sosyal medya hesabı açanlara denk geldim. Sanki benmişim gibi insanlarla konuşmuş."*

K5: *"Benim adım kullanılarak çok fazla hesap açıldı. İsmim ve fotoğraflarım kullanıldı. Hatta ismim kullanılarak ayak fotoğraflarımın yakınlaştırılıp paylaşıldığı bir ayak hesabı açılmıştı. Bazı fotoğraflarımın altına ayak yalayan emojiler atılıyor."*

K12: *"Adıma sahte hesaplar açıldı. İsmim yazılarak 'poposu ve frikikleri' şeklinde sayfalar açıldı. Ben haber okurken kamera da beni takip ediyor ya, arkamı döndüğümde beni çekiyor. Öyle görüntüleri tek tek bulup dönüşlerimi arka arkaya montajlamışlar. Bu görüntüler izlenme rekorları kırmış. Cinsiyetçi yorum ve mesajlar da alıyorum. Bir gün tatildeydim. Klasik fotoğraflar vardır ya, bikininizi havlu üstüne koyarsınız. Bikini kururken yanında kitap vardır, kulaklık vardır. Böyle bir fotoğraf koydum Instagram'a. Bir mesaj geldi, 'bikinisiz giriyorsun yani denize' yazıyor. Ben de o kişiyi utandıracak bir cevap verdim. Sonra özür diledi benden."*

K14: *"Arkadaşlarım bir gün yeni hesap mı açtın diye sordu. Benim üzerinden bir hesap açılmış. Onlara şikâyet etmelerini söyledim. Muhtemelen meslekte çok yeni olduğum için birisi öylesine açtı ya da benim kimliğimle ilerlemek istedi. Hesap kilitli olduğu için içerikleri göremedim, arkadaşlık isteğimi de kabul etmedi. Haliyle orada hangi dünyanın döndüğünü de anlayamadım. Neyse ki hesap sonra kapatıldı."*

K19: *"Adıma sahte hesaplar açıldı. Bazen benim adımla, bazen de başka bir isimle ama fotoğraflar bana ait. Hatta borç para falan istemişler galiba birkaç kere birilerinden. Yapabileceğim çok fazla bir şey yok şikâyet etmekten başka."*

K23: *"Daha önce adıma sahte hesaplar açıldı. Tam klasmana yükseldiğim dönemdeydi. Benim ismim ve içeriklerim kullanılmış. Ben normalde gece internetimi kapatıp uyurum bildirimler beni rahatsız etmesin diye. Bir gece de internetimi açık unutup uyumuşum. Bir baktım peş peşe bildirimler geliyor ama mesaj içeriklerine ulaşamıyorum. Karşılıklı birileri bir şeyler yazıyor ve mesajlar sonra siliniyor. Ben de mesaj yazılan kişilerden birine yazdım. Bana 'biz seninle yaklaşık iki haftadır konuşuyoruz' dedi. Ben de kendisiyle hiçbir zaman konuşmadığımızı yazdım o kişiye. Sonra benim bu durumu fark ettiğim anlaşılınca hesabımın şifresi değiştirildi. Şifre görüntüleme diye bir yöntem varmış, yurtdışı IP ve VPN kullanılarak. Hem ben kullanmışım hesabımı hem de o kişi gece saatlerinde kullanmış. Hiç sohbet etmediğim insanlara çıplaklık içeren fotoğraflar göndermiş. Benim fotoğrafım da değil kalıplı birisi (gülüyor). Bu olaydan sonra üç aydır kendisiyle konuştuğumu düşünen biri müsabakada yanıma gelip bana yakınlık göstermişti, ben de terslemiştim."*

İtibar zedeleme ve nefret içerikli söylemlere maruz kaldığını belirten katılımcılar, zaman zaman hakaret ve nefret içerikli, aşağılayıcı ve cinsiyetçi yorum ve mesajlara maruz kaldıklarını belirtmektedir. Mesleki yeterlilik, müsabaka ve yayınlardaki performans da yapılan bu paylaşımların dozunu arttırmakta, çoğu zaman linç ve karalamaya da dönüşebilmektedir.

K3: *"Fenerbahçe-Galatasaray maçında, -yarı final serisiydi sanırım- anlattığım ilk maçı Galatasaray kazandı. İkinci maçı ise Fenerbahçe kazandı. Sonra*

Twitter'da (X), Galatasaray taraftarı ya da kulüple bağlantılı olduğunu düşündüğüm bir hesaptan benim maç anlattığım bir fotoğrafımın üzerine çarpı atılarak 'bu spikerimsi kişiyi istemiyoruz' şeklinde beni hedef gösteren, karalayıcı yorumlar aldım. Yine anonim ve başka taraftar hesaplarından 'şeref yoksunu, adi utanmaz yaratık', 'kocan olmasaydı bu işi yapamazdın, onun sayesinde oradasın' şeklinde nefret içerikli ve cinsiyetçi yorumlara maruz kaldım. Maç kaybedildiği için, bütün camianın öfkesi bana yöneltildi ve mesleki itibarım zedelenmeye çalışıldı."

K6: *"Teniste müsabaka zamanı üzerimize iddia oynanması sebebiyle üzerimden para kaybedenler oluyor ve sosyal medya hesaplarıma sık sık nefret içerikli mesajlar gelebiliyor. Onun dışında emeğe saygısızlık ve maçlarda verdiğim eforu beğenmeyip kötülenmeye çok maruz kaldım."*

K7: *"Ünlü bir kahve zinciri markasından kahve almıştım. Sonrasında belki 50-60 kişi Instagram'da beni takipten çıktı. Sanırım İsrail-Gazze olaylarıyla ilgiliydi ama boykottan çok sonraydı. İçtiğim kahve bardağı bir videoda gözüktü diye 'Zıkkımın kökünü iç' tarzında nefret içerikli yorumlar geldi. 'Ne zaman gerçek bir boksör döveceksin' tarzında aşağılayıcı yorumlar da geldi. Maçı kazandığım ama performansımın düşük olduğu bir maçta da beni yerin dibine soktular ve maçı kazandığıma pişman ettiler. Bir erkeğe ait hesaptan 'Müslüman bir kadının böyle açık seçik bizi temsil etmesi doğru değil' diye bir yorum gelmişti. Sürekli benim içeriklerimi hikayesinde paylaşıp bu tür içerikler paylaşıyor, yani sanki ben dinsizmişim gibi bir algı yaratmaya çalışıyordu. Bunu hiç unutamıyorum."*

K10: *"Mesleki hayatımda sosyal medya üzerinden maruz kaldığım itibar zedeleme ve nefret içerikli söylemler, kişisel sınırlarımı ihlal etmekle kalmadı, itibarımı zedelemeye ve mesleki duruşumu sarsmaya yönelikti."*

K15: *"Yaptığım yorumların ve yazıların, kişilerin şahsi fikirlerine ters gelmesi sebebiyle bağlamından kopuk ithamlarla X üzerinden ve Ekşi Sözlükte linçlendim."*

K18: *"Yayında hata yaptığım için nefret içerikli yorumlar yapıldı."*

K26: *"Düğün kıyafeti giydiğim bir fotoğrafımı sosyal medyada paylaştıktan sonra, fotoğraftaki dekoltemle alakalı cinsel içerikli hakaret mesajlarına maruz kaldım."*

Katılımcılar kadın olarak spor alanında mesleklerini icra ederken de bu tarz eylemlerle cinsiyetlerinden ötürü, sadece kadın oldukları için karşı karşıya kaldıklarını da belirtmektedir.

K1: *"Okçuluk Federasyonu'nun 21 yaşından büyük kadın sporcuları milli takıma almama kuralıyla ilgili bir hak arama mücadelesine girmiştim. Sonra federasyonun resmi internet sayfasında hakkımda hakaret ve şiddete yönelik resmi yazı paylaşıldı. Ardından milli takım antrenörü, milli sporculara ve okçuluk kulüplerine kendi yazdığı yazıyı sosyal medyada zorla paylaştırdı ve tüm okçuluk camiası tarafından ismim karalandı, itibarım zedelendi."*

K8: "*Hakemlik hayatım boyunca kadın olduğum için futboldan anlamadığım ima edilerek tribünlerden defalarca bireysel ya da toplu şekilde hakaret, küfür ve cinsiyetçi söylemlere maruz kaldım. Hakemliği bırakıp yorumculuğa geçtiğim süreçte ise bu nefret içerikli ve itibar zedeleyici söylemler sosyal medya üzerinden yazılı mesajlarla devam etti."*

K11: *"Meslekten bir kadın muhabir, 2015 yılında X üzerinden bana 'Senin de yediğin z**i y**larını biliyoruz' şeklinde bir tweet atmıştı. Bunu ekran görüntüsü alarak savcılığa şikâyet ettim. Yine maçta bir pozisyonu taraftarın istediği şekilde yorumlamadığında 'Ümit Özat haklı! Kadın futboldan ne anlar!' yorumu yapılıyor."*

K13: *"Futbolun cinsiyeti olduğuna dair ve sadece erkeklere özgü bir spor olduğunu vurgulayan aşağılayıcı yorumlara maruz kaldım."*

K20: *"2010'dan sonra LİG TV'de spor medyasında çalışmaya başladıktan sonra, ülkemizdeki taraftarlık kültürü fanatiklik ve holiganlık derecesine göre şekillendiği için birçok defa sosyal medyada linç edildim ve cinsiyet yönlü ayrımcılığa maruz kaldım."*

K24: *"Şampiyonlar Ligi yayınını birkaç meslektaşımla yaptığımız gün, maçta Real Madrid pembe forma giymişti. Ben de formayı beğendiğimi belirttim. Futbolu takip eden biri, Real Madrid ya da Juventus gibi birçok ikon futbol takımının geçmişte pembe forma giydiğini bilir. Sonra ben başka bir yayına girdim, onlar da başka bir yayına. Girdikleri yayında üstat meslektaşım 'pembe formayı beğendi, bence kadınlar futbolda olmamalı' demiş. İtibarım cinsiyetçilik yapılarak zedelenmeye çalışıldı."*

Gizlilik İhlali

Tablo 17'de gizlilik ihlaline maruz kalan katılımcıların frekans verileri yer almaktadır. 16 katılımcı, sanal ortamlarda taciz ve diğer amaçlarla izinsiz şahsi bilgilerin, fotoğraf ve/veya videoların araştırılıp yayılması anlamına gelen doxing eylemlerine maruz kalmıştır. 12 katılımcının kendisine zarar verilmek amacıyla ailesine ve/veya meslektaşlarına ulaşılıp onları da taciz ettiği ortaya çıkmıştır. 12 katılımcının sosyal medya hesapları en az bir kez ele geçirilmiş ya da şifreleri çalınmaya çalışılmıştır. Katılımcılar arasında yalnızca K10, e-posta içeriklerinin onay alınmadan silinmesi, gönderilmesi ya da değiştirilmesi eylemini deneyimlemiştir. 9 katılımcı ise herhangi bir gizlilik ihlali eylemine maruz kalmadığını belirtmiştir.

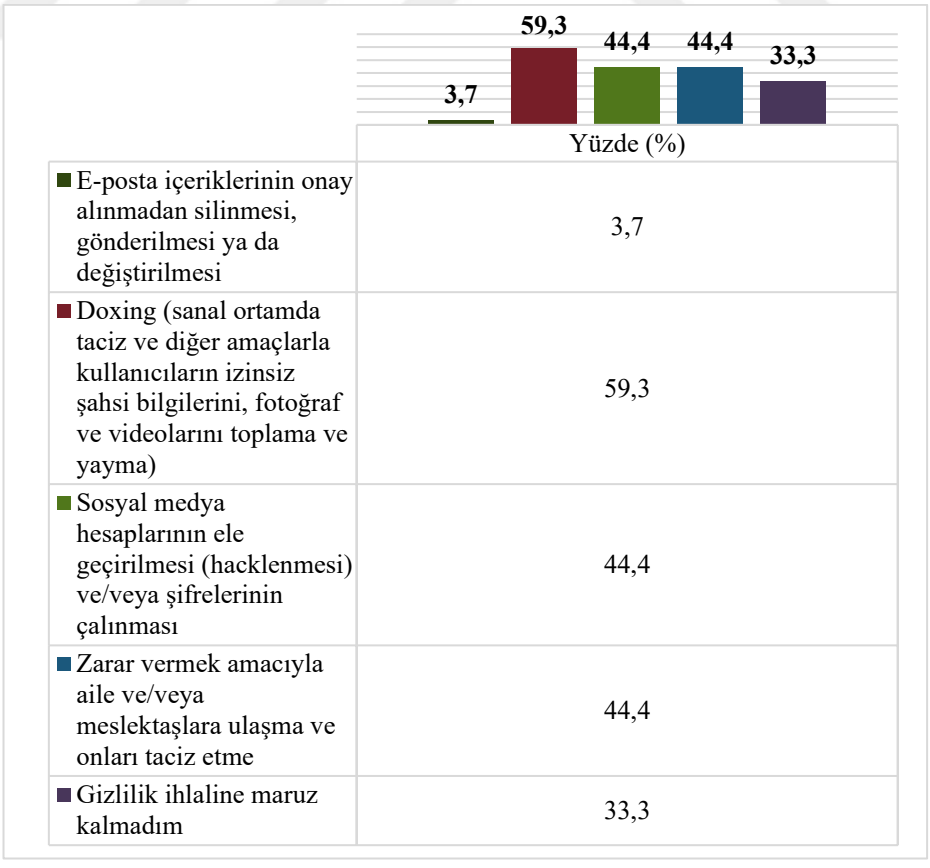
Tablo 17: Gizlilik İhlali (Frekans)

Gizlilik İhlali	Frekans (f)	Katılımcılar
E-posta içeriklerinin onay alınmadan silinmesi, gönderilmesi ya da değiştirilmesi	1	K10
Doxing (sanal ortamda taciz ve diğer amaçlarla kullanıcıların izinsiz şahsi bilgilerini, fotoğraf ve videolarını toplama ve yayma)	16	K3, K5, K7, K9, K10, K11, K12, K14, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K26
Sosyal medya hesaplarının ele geçirilmesi (hacklenmesi) ve/veya şifrelerinin çalınması	12	K2, K3, K4, K5, K7, K9, K12, K19, K20, K22, K23, K26

Zarar vermek amacıyla aile ve/veya meslektaşlara ulaşma ve onları taciz etme	12	K3, K4, K5, K7, K9, K11, K12, K19, K20, K22, K23, K24
Gizlilik ihlaline maruz kalmadım	9	K1, K6, K8, K13, K15, K16, K17, K25, K27

Şekil 22'de maruz kalınan gizlilik ihlali eylemlerine ilişkin yüzde dağılımı yer gösterilmektedir. Katılımcıların %59,3'ü doxing eylemlerine maruz kalmıştır. Tüm katılımcıların %44,4'ü katılımcının kendisine zarar verilmek amacıyla ailesine ve/veya meslektaşlarına ulaşılıp onları da taciz etme ve hesaplarının ele geçirilmesi ve/veya şifrelerinin çalınması eylemlerine maruz kalmıştır. Katılımcıların yalnızca %3,7'si e-posta içeriklerinin değiştirilmesi, onay alınmadan gönderilmesi ya da silinmesine maruz kalırken, %33,3 ise gizlilik ihlaliyle tanımlanabilecek bir eylemle karşı karşıya kalmamıştır.

Şekil 22: Gizlilik İhlali Yüzde Dağılımı

	Yüzde (%)
E-posta içeriklerinin onay alınmadan silinmesi, gönderilmesi ya da değiştirilmesi	3,7
Doxing (sanal ortamda taciz ve diğer amaçlarla kullanıcıların izinsiz şahsi bilgilerini, fotoğraf ve videolarını toplama ve yayma)	59,3
Sosyal medya hesaplarının ele geçirilmesi (hacklenmesi) ve/veya şifrelerinin çalınması	44,4
Zarar vermek amacıyla aile ve/veya meslektaşlara ulaşma ve onları taciz etme	44,4
Gizlilik ihlaline maruz kalmadım	33,3

Katılımcılardan **K6**, gizlilik ihlalini deneyimlemediğini ancak hesaplarının ele geçirilmeye çalışıldığını belirtmiştir: *"Gizlilik ihlalini deneyimlemedim. Hesaplarım çalınmaya çalışıldı ama önlemimi almıştım başarılı olamadılar."* **(K6)**

K24 ise, sosyal medya hesaplarının çalınmaya çalışıldığını ancak başarılı olunamadığını belirtmiştir. Ancak kendi fotoğrafları kullanılarak dolandırıcılık amacıyla hesaplar açılmasına maruz kalarak gizlilik ihlali eylemini deneyimlediğini belirtmiştir: *"Sosyal medya hesaplarım çalınmaya çalışıldı fakat çalınamadı. Sosyal medyada benim profesyonel fotoğraflarımı kullanıp farklı isimlerle dolandırıcılık amacıyla hesap açan çok oluyor. Son birkaç yılda bununla ilgili çok fazla mesaj alıyorum. En son bir hanımefendi 'biliyorum sizin müdahiliniz yok ama annem sizin olduğunuzu sanarak bir dolandırıcıya şu kadar para vermiş' şeklinde bir mesaj atmıştı. Çok üzülmüştüm kadıncağız parasını kaptırdığı için."* **(K24)**

Spor alanında mesleğini sürdüren kadın profesyonellerin maruz kaldığı gizlilik ihlali deneyimleri arasında hesaplarının, hesap şifrelerinin ele geçirilmesi ya da geçirilmeye çalışılması yer almaktadır. Bu eyleme maruz kalmak, sosyal medya hesabının kapatılması şeklinde sonuçlanabilmektedir.

K10: *"Özellikle bazı kişiler, sosyal medya hesap şifremi ele geçirerek adımı kullanıp listemdeki erkeklere 'O geceyi unutmadım, tekrar edelim mi?' ve 'Seni çok özledim, ne zaman buluşacağız?' gibi son derece rahatsız edici mesajlar gönderdi."*

K12: *"X hesabım çalındı. Sonra da uzaklaştım o platformdan zaten."*

K23: *"İki defa sosyal medya hesabımın şifresi çalındı. Bu konuda uzman olan resmi şirketlerin yardımıyla hesabımı geri aldım. Bir de benim arkam tribüne her zaman dönüktür hakemlik yaptığım sırada. Arkadan fotoğraflarımı çekip sosyal medyada kendi hesabında paylaşan erkek kullanıcılar varmış. Birkaç hesaptan bana 'saçlarınızı toplama şeklinizden tanıdım, bu siz olabilir misiniz' şeklinde mesajlar gelmişti. Böyle sapkın insanlar var."*

Bazı katılımcılar, kendilerine zarar verilmek amacıyla aile fertlerine ulaşıldığını ve onlara taciz içerikli, rahatsız edici mesajlar gönderildiğinden de bahsetmiştir.

K7: *"Sosyal medyada anonim biri erkek arkadaşıma yazmıştı. Sanki ben bu kişiyle tanışıyormuşum ve erkek arkadaşıma ihanet ediyormuşum gibi onunla konuşmuş ve dalga geçmiş. Ben de mesaj attım bu kişiye, kim olduğunu sorguladım. Bana dalga geçtiğini, şaka yaptığını falan söylemişti. Arabamın markasına kadar biliyor bu kişi. Amacı bana zarar vermekti."*

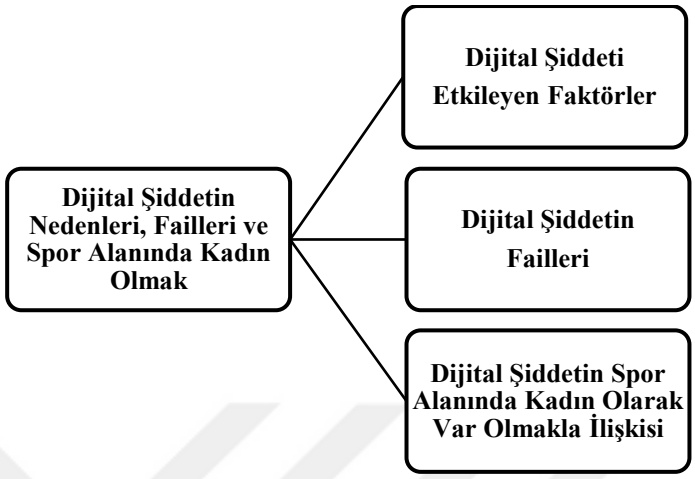
K11: *"İsmimle sürekli illegal bahis sitesi açılıyor. Aile fertlerime hakkımda olmayan şeyler olmuş gibi anlatılarak mesajlar gönderildi. Çoğunda bahsettikleri olay günü evimdeydim. Mesela 'Kızınız şu anda x gece kulübünde futbolcularla' gibi bir mesaj atılmıştı ve ben o an evde uyuyordum."*

K20: *"X ve Instagram üzerinden aileme kadar ulaşan tehdit, küfürler, hakaret içerikli yorumlar ve mesajlar aldım. Zannedersem bir spam saldırısıyla Instagram adresimin diğer kullanıcılara gözükmemesi sağlanmıştı. Onu da bilgisayar ve yazılım işleriyle uğraşan bir arkadaşım çözmüştü."*

3.2.4. Tema 3: Dijital Şiddetin Nedenleri, Failleri ve Spor Alanında Kadın Olmak

Katılımcılarla yapılan yüz yüze ve çevrimiçi görüşme kayıtlarının deşifre edilmesi sonucunda, bu tema altında Dijital Şiddeti Etkileyen Faktörler, Dijital Şiddetin Failleri ve Dijital Şiddetin Spor Alanında Kadın Olmakla İlişkisi şeklinde üç alt tema belirlenmiştir. Alt temalar, aşağıdaki Şekil 23'te gösterilmektedir:

Şekil 23: Dijital Şiddetin Nedenleri, Failleri ve Spor Alanında Kadın Olmak Temasının Alt Temaları

3.2.4.1. Alt Tema: Dijital Şiddeti Etkileyen Faktörler

Tablo 18'de dijital şiddeti etkileyen faktörlerin frekans verileri yer almaktadır. 22 katılımcı en çok cinsiyetçilik (kadın düşmanlığı) ve mesleki yeterlilik/performans nedeniyle dijital şiddete maruz kaldığını belirtmektedir. Ayrıca 15 katılımcı fiziksel görünüm/kusur/engellilik durumu, 11 katılımcı medeni durum ve yaş, 9 katılımcı ideoloji, 4 katılımcı ırkçılık ve etnik köken, 3 katılımcı da cinsel yönelim gibi faktörlerin dijital şiddete maruz kalmada etkili olduğunu ve bu nedenlerle dijital şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Faillerin cinsel yönelimi de spor alanındaki kadınların dijital şiddet eylemlerini deneyimlemesinde bir faktör olabilmektedir.

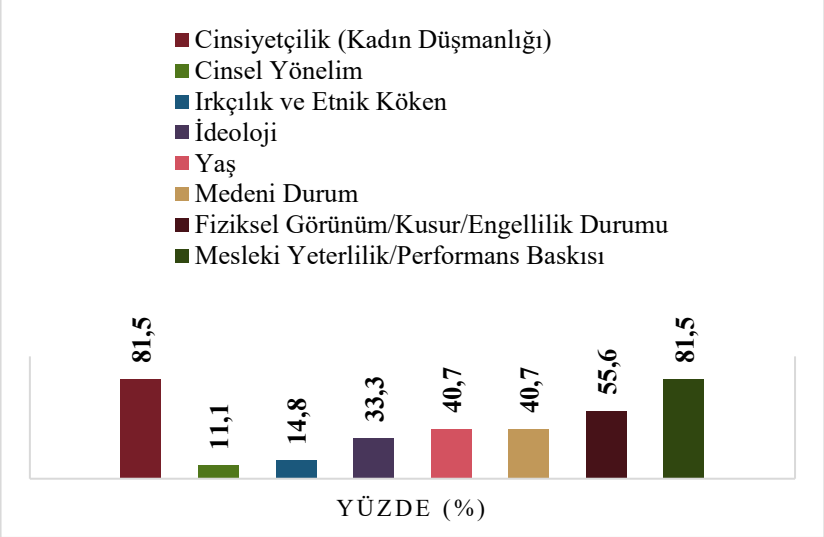
Tablo 18: Dijital Şiddeti Etkileyen Faktörler (Frekans)

Faktörler	Frekans (f)	Katılımcılar
Cinsiyetçilik (Kadın Düşmanlığı)	22	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26
Cinsel Yönelim	3	K2, K10, K11
Irkçılık ve Etnik Köken	4	K4, K7, K11, K15
İdeoloji	9	K1, K4, K7, K9, K11, K15, K20, K22, K24
Yaş	11	K1, K3, K4, K5, K9, K11, K12, K17, K19, K20, K23

Medeni Durum	11	K3, K4, K5, K9, K10, K11, K12, K19, K22, K23, K24
Fiziksel Görünüm/Kusur /Engellilik Durumu	15	K1, K2, K3, K5, K7, K9, K11, K12, K16, K19, K20, K22, K23, K24, K26
Mesleki Yeterlilik/Performans Baskısı	22	K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26

Şekil 24'te yer alan grafikte ise dijital şiddeti etkileyen faktörlerin yüzde dağılımı gösterilmektedir. Grafikte görüldüğü gibi en yüksek dağılımı cinsiyetçilik (81,5) ve mesleki yeterlilik/performans (%81,5) faktörleri oluşturmaktadır. Dijital şiddeti etkileyen faktörlerin yüksekten düşüğe göre sırasıyla dağılımları; fiziksel görünüm/kusur/engellilik durumu (%55,6), yaş ve medeni durum (%40,7), ideoloji (%33,3), ırkçılık ve etnik köken (%14,8) ve cinsel yönelim (%11,1) oluşturmaktadır.

Şekil 24: Dijital Şiddeti Etkileyen Faktörlerin Yüzde Dağılımı

Spor alanında mesleğini sürdüren kadınlar, dijital şiddete maruz kalmalarında etkili olan faktörlerin birden fazla olduğunu belirtmiştir. Cinsiyetçilik (kadın düşmanlığı) spor alanında çok yaygın olmakla birlikte, spor medyasında spiker, yorumcu, gazeteci, yazar rollerindeki kadınların, kadın milli-olimpik sporcuların ve kadın hakemlerin sık sık hakaret, nefret içerikli, aşağılayıcı, küçümseyici vb. söylemlere maruz kalmalarına neden olmaktadır. Fiziksel görünüm ve kusur/engellilik

durumları da spor alanında sanal ortamlarda maruz kalınan dijital şiddetin dozunu arttırabilmektedir.

K1: *"Genellikle dış görünüşümle ilgili yorumlara ve mesajlara maruz kaldım. Milli takım hayatım sonlandırıldı ve sosyal medya üzerinden hakaretlere maruz kaldım."*

K2: *"Fiziğimle ilgili seks içerikli mesajlar aldım."*

K5: "*Kadın olduğunuz için size şekilci bir yerden yaklaşıyorlar ve fiziki olarak sürekli saldırıya maruz kalıyorsunuz. Kilo almış, kilo vermiş, bacakları şöyle, estetik yaptırması lazım gibi. Ben mesela açık bir ayakkabı giydiğimde mutlaka ayaklarımla ilgili taciz içerikli sapkın yorumlar alırım. Instagram'da paylaştığım fotoğraflarımın altına ayaklarımla ilgili yorumlar ve emojiler gönderiliyor."*

K9: *"Siz karşıdaki insanın tuttuğu takımdan farklı bir yorum yapsanız bile zaten 'sen ne anlayacaksın ki' tarzında yorumlar alabiliyorum. Orada belki erkek bir moderatör olsa ona başka bir şekilde eleştiri yapılacakken, kadın olduğum için dijital şiddete maruz kalmam söz konusu oluyor."*

K10: *"Benim sosyal medyada maruz kaldığım dijital şiddetin temelinde en çok cinsiyetçilik (kadın düşmanlığı) ve mesleki yeterlilik algısı etkili oldu. Kadın bir jokey olarak, erkek egemen bir spor dalında varlık gösterdiğim için hem başarılarım küçümsendi hem de mesleki yeteneklerim sürekli sorgulandı. Fiziksel görünümüm üzerinden cinsiyetçi yakıştırmalar ve müstehcen içeriklerle saldırıda bulunanlar oldu."*

K11: *"Gözlük kullanan bir bireyim ve ofsayt pozisyonunu taraftarların istediği şekilde yorumlamazsam 'Abla kör müsün?!' tweetini atabiliyorlar."*

K14: *"Maalesef 'kadınlar futboldan anlamaz' vb. söz ve düşünceler hala yaygın."*

K22: "*Geçmişte 'kadın futboldan ne anlar' anlayışı vardı. Şimdi bu biraz azaldı ama başlarda 'kadın değil misiniz, ne işiniz var' gibi yorumlar geliyordu."*

K24: *"Dış görünüşümle ilgili 'Çok zayıfsın, bu kadar zayıf olunur mu' gibi rahatsız edici yorumlar geliyor."*

K26: *"Sosyal medyada spor yaparken paylaştığım fotoğraflara 'vücudun erkek gibi, berbat görünüyorsun, kürdan gibisin, biraz yemek ye' şeklinde hadsiz yorumlar geldi. Saçlarım dikkat çekici olduğu için yorumlar gelebiliyor. Yorumların büyük bir kısmı kadınlardan da geliyor bu tip şeylerde. Erkekler futbolla alakalı içeriklerimde daha çok hakaret ediyor."*

Spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlar için etnik köken ve ideoloji gibi unsurlar da dijital şiddete maruz kalmada doğrudan etkili olabilmektedir. Spor alanındaki kadınlar, etnik kökeni, ideolojisi ya da toplumsal bir meselede duruş sergilediklerinde dijital şiddet faillerinin hedefi olabilmektedir.

K4: *"Fiziksel görüntüsünden ya da cinsel yöneliminden dolayı dijital şiddete maruz kalan çok fazla sporcu var. Eşimin yabancı yani İtalyan olması, annemin az bilinse de İsrailli olması dijital şiddete maruz kalmamda etkili olabilir. Annem yıllardır Türkiye'de yaşıyor ve aslında Türk ama yine de bunun baskısı var. Aynı örneği voleybolda Guidetti için de verebilirim. Eşi Bahar eminim benzer şeyler söyler."*

K7: *"Bir müsabaka sonrası, bayrağımızı taşıdığım bir fotoğraf paylaştığımda bana 'sen Kürt'sün nasıl Türk bayrağı paylaşırsın' şeklinde yorumlar gelmişti. Nereli olursam olayım, ben bu ülkenin sporcusuyum. Her sporcunun en büyük arzusu kendi bayrağını en iyi şekilde dalgalandırmaktır. Kızı profesyonel boks yapan bir adam da sosyal medyada bana 'sen değerli değilsin ama üzerinde taşıdığın bayrak çok değerli. Bu bayrağı taşırken düzgün antrenman yap, bizi doğru düzgün temsil et' demişti. Bu nasıl bir cümle şimdi?"*

K22: *"Orman yangınlarıyla, kadın cinayetleriyle ve İstanbul Sözleşmesiyle ilgili paylaşım yaptığımda tepkiler ve hakaretler aldım. Çünkü herkes söylediğinizi bir*

tarafa çekme derdinde olduğu için, gündemdeki bir konuyu paylaştığınız zaman bir taraf oluyorsunuz. Mesela benim Atatürk ile ilgili çok paylaşımım var. Onunla ilgili de 'sen de putperestsin, onun gibi yanacaksın' şeklinde hakaretlere maruz kaldım."

Öte yandan yaş ve medeni durum faktörü de dijital şiddete maruz kalmada etkili olmaktadır. Spor alanında yaşı daha genç olan kadınların tecrübesiz olduğu düşünülmekte, bu kadınlar yaş aldıklarında ise mesleki performanslarının düşeceği düşünülmektedir. Medeni durum da spor alanındaki kadınların dijital şiddete maruz kalmasında etkisi olan bir faktördür. Evli kadınlar da eşleri, çocukları ve medeni durumları nedeniyle dijital şiddete sık sık maruz kalsa da katılımcılar bekar olmanın özellikle de cinsel içerikli taciz mesajlarına maruz kalmayı önemli oranda arttırdığını vurgulamıştır.

K3: *"Bir takım yöneticisi bana 'yanında kocan varmış, kocan olmasaydı başka şekilde sana selam verirdim' demişti."*

K7: *"Benim küçük olduğumu düşünüyorlar. Sporda en iyi zamanlarımı yaşıyorum. O yüzden hiç kimse yaşımla beni vurmadı ama eminim birkaç yıl sonra performansının düşük olduğu bir maçta hemen 'artık yaşlandın, boks sana göre değil, bırakmalısın' falan diyeceklerdir."*

K9: "*Benim bir kızım var. 'Küçük kızın olmasına rağmen o kadar uzun süre onu nasıl yalnız bırakıp dünya kupası maçına gidersin?' ve devlet kurumunda çalıştığım için 'benim vergilerimle oradasın' şeklinde saygısız yorumlar geliyordu. Yine evli olduğum dönemde 'kocan buna ne diyor, nasıl böyle paylaşımlar yapabiliyorsun?' şeklinde yorumlara da maruz kaldım."*

K10: *"Bekar olduğum bilindiğinde, özellikle sosyal medyada sahte profillerden gelen mesajların tonu daha saldırgan veya cinsel içerikli olabiliyor. Evli olduğum düşünülse bile tamamen bitmiyor ama özellikle bekar olduğunuz bilindiğinde ulaşılabilir ya da cevap verebilir gibi görülüyorsunuz. Bu yüzden de hakaret, müstehcen fotoğraf veya tanışma bahanesiyle gelen uygunsuz mesajlar daha sık*

oluyor. Bazıları bunu sporcu olduğum için değil, bekar bir kadın olduğum için normal bir hak gibi görebiliyor."

K12: *"Kadınların spor sektöründe belli bir yaşa kadar albenisi var. Hiç 50 yaşında spor spikeri gördünüz mü? Ben görmedim. Kadınlar için bir yerden sonra 'sen çirkinsin, zaten yaşlandın' deniyor. Yani benim 50 yaşıma geldiğimde bence bu mesleği yapmamam gerekiyor. Yorumculuk tamam ama spikerlik başka. Tabii bir de sporda x, y, z ve alfa yani bütün kuşaklara hâkim olmanız, onlarla iletişimde olmanız gerekiyor. Sadece eski kuşaklara hitap ettiğinizde size karşı ilgi kayboluyor ve sizi benimsemeyebiliyorlar."*

K17: *"Genç olduğum ve tecrübesiz olduğum için, aynı zamanda yeterli performans gösteremediğimde de yeteneğimin olmadığı konusunda sosyal medyada dijital şiddete maruz kaldım."*

K20: *"Biri bana ayrımcılık yapmak istiyorsa 'teyze' diye hitap etmeyle başlıyor. Ben zaten yaşımı saklayan ya da bundan gücenen birisi değilim. Bu sebeple gülüp geçiyorum. Yaşım itibariyle zaten algı 'artık git artık torunlarını sev, senin ne işin var burada?' şeklinde ve bu yorumlara da yansıyor."*

K22: *"Çok net söyleyebiliriz ki bekar olmak etkili. Tanımadığım birinden 'ne zaman boşanıyorsun, biz ne zaman evleneceğiz?' şeklinde eşimi rahatsız edebilecek mesajlar aldım. Ben aslında evli olduğum için daha az kaldım ama bekar olan meslektaşlarıma çok daha fazlası geldi. Bana profesyonel sporculardan bir mesaj gelmedi mesela. Ama arkadaşlarıma profesyonel sporculardan özel mesajlar geliyor."*

Mesleki yeterlilik ve özellikle de sporcular ve hakemler için müsabaka sırasındaki yoğun performans baskısı da dijital şiddet eylemlerine maruz kalmada etkili olmaktadır. Katılımcılar, kötü performans gösterdiklerinde hakaret ve aşağılayıcı yorum ve mesajlarla karşı karşıya kaldıklarını belirtmiştir.

K3: *"Yayında anlattığım Vakıfbank-Eczacıbaşı derbisi sonrası, taraflı olduğuma ve kötü bir spiker olduğuma dair 'çok yetersizsin, sen anlatma' şeklinde adımı etiketleyerek yorumlar yazıldı."*

K4: *"Sporcular bir başarı aldığı zaman, onun hep devamlı olacağına inanılıyor. Ancak sporculuk çok inişli çıkışlı. Örneğin, milli ve olimpik boksör Buse Naz Sürmeneli 2020 Tokyo Olimpiyatları'nda altın madalya aldı. Daha sonra 2024'te olimpiyatlardan elenince kendisine demediğini bırakmadılar. Oysa altın madalya sahibi olan çok az sporcumuz var. Kesinlikle ülkede spor kültürü yok."*

K6: *"Maçta verdiğim eforu beğenmediklerinde dijital şiddete maruz kaldım."*

K7: *"Performansımın düşük olduğu ve ev sahibi olduğum bir maçta, az bir puanla maçı ben kazanmama rağmen beni sosyal medyada yerin dibine soktular. 'Senden bir b*k olmayacak, nasıl böyle maç yaparsın' şeklinde yorumlar geldi. Belki hastayım, belki canım sıkkın. Sporculara o kadar çok yükleniyorlar ki kötü performans sergileyemezsin. Mesela son maçımda maç günü regl oldum, o da performansı etkileyebilen bir şey. Tabii bunu kimseye anlatamıyorsun. Anlatsan da zaten yalan söylediğimi, bahane bulduğumu düşünürler. İnsanlar çok acımasız."*

K8: *"Mesleğinde kendini geliştirmiş ve donanımlı bir kadın olarak yaptığım her yorumumla ya da sahadaki performansımla ilgili çoğunlukla erkekler tarafından dijital şiddete maruz kaldım."*

K23: *"Maç yönettiğim sırada fiziksel olarak ya da sosyal medyada erkek seyirciler 'o pozisyon ofsayt mıydı, gözün mü görmüyor?' şeklinde saydırabiliyor."*

Katılımcılara spor alanında dezavantajlı grupta (LGBT, engelli vs.) olmanın dijital şiddete maruz kalmada nasıl bir etkisi olabileceği de sorulmuştur. Katılımcılar dezavantajlı grupta olan kadınların dijital şiddete daha fazla maruz kalabileceklerine dikkat çekmiştir. Ayrıca LGBT bireylerin sporda kimliklerini açıklamasının zorluğuna, toplumun bu konudaki toleransının düşük olduğuna da vurgu yapmışlardır.

Ayrıca dezavantajlı grupta yer alan LGBT bireylerin, heteroseksüel kadınlar gibi zaman zaman dijital şiddetin failleri olabildikleri de görülmektedir.

K2: *"Kadın olarak zaten şiddetin her türüne maruz kalırken LGBT ve engelli olanlar için daha büyük bir şiddet söz konusu."*

K4: *"Kültürel değerlere aykırı gelen ve fiziksel görünüşten dolayı dijital şiddete maruz kalan tanıdıklarım oldu. Ülkemizde kimliğini dışa vuramayan bir topluluk olduğuna inanıyorum. Ebrar Karakurt bu konuda bayrağı taşır."*

K6: *"Maalesef toplumumuzun bu şeylere toleransı yok, insanlar sadece cinsiyet kimliği sebebiyle dijital şiddete maruz kalabiliyor."*

K7: *"Ebrar kadar maruz kalmamışımdır ben. Ona neler yaptılar herkes biliyor. Özellikle en gündemde olduğumuz dönemlerde ve maç zamanlarında şiddetin dozu artıyor."*

K8: *"Dezavantajlı gruptaki kadınlar dijital şiddete daha fazla maruz kalabiliyor. Çünkü hem cinsel yönelimleri hem de toplumsal kimlikleri üzerinden hedef alınabiliyorlar. Bu durum, maruz kaldıkları hakaret, tehdit ve taciz biçimlerini çoğaltıyor ve etkilerini derinleştiriyor."*

K11: *"Sporda LGBT bireyler Türkiye'de asla kimliklerini açıklayamaz."*

K17: *"Bence dezavantajlı gruplarda yer almak, sosyal medyada dijital şiddete maruz kalma riskini büyük ölçüde artırıyor."*

K27: *"Bir kadının sadece kadın olması dijital şiddete maruz kalma ihtimalini artırırken dezavantajlı gruplara mensup kadınların dijital şiddete maruz kalması kesin gibi bir şey. Çünkü bu grupların karşıt gruplarında yelpaze daha geniş."*

3.2.4.2. Alt Tema: Dijital Şiddetin Failleri

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde, spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlara maruz kaldıkları dijital şiddet eylemlerinin failleri sorulmuştur. Katılımcılar failler için birbirinden farklı cevaplar vermiş ve bu cevaplar kelime bulutu aracıyla görselleştirilmiştir. Fail türünün tekrarlanma sıklığını yansıtan kelime bulutunda büyük puntolarla yazılan kelimeler, ilgili failin tekrarlanma sıklığını yansıtmaktadır.

Şekil 25: Dijital Şiddetin Failleri Kelime Bulutu

Şekil 25'te de görüldüğü üzere, katılımcılar tarafından en sık tekrarlanan kelime anonim kişilerdir. Dolayısıyla spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınların dijital şiddet eylemlerine en sık anonim yani kimliği belirsiz kişiler tarafından maruz kaldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Şekle bakıldığında en sık tekrarlanan kelimelerin ve dolayısıyla da faillerin taraftarlar, meslektaşlar ve erkekler olduğu görülmektedir. Katılımcılar yalnızca erkeklerin değil, kadınların da dijital şiddetin failleri olabildiğini belirtmiştir. Bu kadınlar içerisinde LGBT bireyler de yer almaktadır.

K10: *"Çoğu insan şaşırıyor ama dijital şiddetin failleri yalnızca erkekler değil. Benim de deneyimlediğim gibi, bazı kadınlardan da cinsel içerikli mesajlar ve ifadeler gelebiliyor. Sosyal medyanın sağladığı anonimlik ve kolay ulaşılabilirlik, sınırları yok ediyor. Bazı kadınlar bu davranışları normalleştirerek uygulayabiliyor. Cinsel*

yönelim ne olursa olsun, sınır bilincinin eksik olması da faktör. Beğenmek ya da çekici bulmak bir sebep olabilir ama bu hiçbir şekilde sınır ihlalini meşru kılmaz."

K17: *"Şunu söylemek isterim ki ben kendi deneyimlerimde, özellikle lezbiyen kimliğe sahip kişilerden cinsel içerikli ve rahatsız edici mesajlar da aldım. Bu tür mesajlar, sadece kişisel sınırlarımı ihlal etmekle kalmıyor, aynı zamanda taciz ve cinsiyetçi önyargılarla birleşerek psikolojik baskıyı da artırıyor."*

Antrenörler, federasyon yöneticileri, sahte ve/veya trol hesaplar, takipçiler, hayranlar, spor izleyicileri, tanımadığım kişiler, iş arkadaşları, profesyonel sporcular ve ünlü kişiler de katılımcıların belirttiği diğer faillerdir. Ancak bu kelimeler, diğer failler olan anonim kişiler, taraftarlar, meslektaşlar ve erkekler kadar sık tekrar edilmemiştir.

3.2.4.3. Alt Tema: Dijital Şiddetin Spor Alanında Kadın Olarak Var Olmakla İlişkisi

Katılımcılara ilk olarak spor alanında kadın olarak var olmak ve kadın olarak var olmanın dijital şiddete maruz kalma oranındaki etkisi sorulmuştur. Katılımcılar spor alanında kadın olmanın erkek egemen bir alanda zorluğuna değinmiştir. Özellikle de erkek egemen branşlarda performans gösteren kadın sporcular, doğrudan hedef olabilmektedir. Erkek egemenliğinin olduğu bir alanda, kalıplaşmış düşünceler ve cinsiyetçi önyargılar tetiklenmekte ve bu sanal ortama da taşınmaktadır.

Kadın spor gazetecileri de erkek egemen bir sektörde var olmanın bilinirliği arttırmak ve ilgi çekmek gibi avantajları olduğunu belirtse de sektörde var olabilmek için birtakım zorluklar ve fedakarlıklar getirdiğine değinmektedir. Öte yandan katılımcılar kadınların dış görünüşlerinin dijital şiddet eylemlerine maruz kalmada önemli bir etken olduğuna değinmiştir. Kadınların fiziksel görünümlerinin eleştiri, kıyas ve küçümsemeye daha açık olduğu görülmektedir:

K1: *"Birçok kadın sporcu görünüşüyle ilgili kötü hissettirilmekte."*

K3: *"Ben sektöre başladığımda kimse yoktu bu işi yapan ve 'maçı karılara anlattırıyorlar' şeklinde birtakım cinsiyetçi cümlelere maruz kaldım. Erkeklerin yaptığı hatalar daha anlaşılır görülürken, kadınların yaptıkları hatalarda bilgisizlik, yetersizlik ve o işi hak etmeden yaptığı konuşuluyor. Bu sektörde kadın olduğunuzda, küfürlerden rahatsız olmamak ve muhabbetlere bir şekilde dahil olmaya çalışmak gerekiyor. Kadın olduğunuzda erkeklerin gözüne hitap edecek ve onları memnun edecek şekilde daha feminen ve kabul edilebilir bir figür olmanız, bakımlı vs. olmanız gerekiyor. Tabii ki herkes için söylemiyorum ama gözlemlediğim kadarıyla da spor ortamlarında genelde zaten böyle var olmaya çalışan kadın figürler de var. Ben bu alanda gerçekten kendim olarak var olmaya çalıştım ve hala da çalışıyorum. Ancak böyle olunca da erkekler tarafından daha fazla düşmanlaştırılıyorsunuz."*

K5: *"Kadın olmak genel olarak taciz ve hakaret yorumlarına açık olmak demek maalesef. Açık bir ayakkabı giydiğimde mutlaka ayaklarımla ilgili taciz mesajları alırım. Bizim sektörde çok ağırlıklı bir erkek çalışan ve erkek izleyici kitlesi olduğu için kadın olmanın birtakım avantajları var bunu kabul ediyorum. Yani bilinirliğinizi artırmak, hızlı ilgi çeken hale gelmek vs. gibi. İlgi çektiğiniz için de dış görünüşünüz konuşuluyor, kıyaslamalar çok sık yapılıyor."*

K8: *"Kadın sporcular ve gazeteciler hakemlere göre daha fazla dikkat çekiyor. Bu da eleştiri ve saldırıya açık olmalarını sağlıyor. 'Kadın futboldan anlamaz' gibi kalıplaşmış düşüncelerle cinsiyetçi önyargılar tetikleniyor, bu önyargılar hakaret ve tacizle birleşebiliyor. Hakemlik, yorumculuk veya lider pozisyonlarda bazı kişiler tarafından güç ve otorite algısı sorunu yarattığından, 'kadın işi değil' şeklinde hedef alınabiliyor."*

K10: *"Spor alanında kadın olarak var olmak, maalesef dijital şiddete maruz kalmamda bir etken oldu. Kadın bir jokey olarak, erkek egemen bir spor dalında başarı gösterdiğimde bazı kişiler bunu kabullenemiyor ve sosyal medyada cinsiyetçi saldırılara başvuruyordu. Kadın olmak, sosyal medyada ve dijital ortamlarda hedef olma riskini belirgin biçimde artırıyor. Erkek sporcuların çoğu zaman benzer cinsiyet temelli saldırılara maruz kalmadığını biliyorum."*

K11: *"Ülkede kadına yönelik şiddetin normalleştiği bir dönemde, spor alanında kadın olmanın zorluğu tahmin edilebilecek düzeyde. Kadın jokeyler toplumda erkek sporu yaptığı düşünülen bir branşta yarıştıkları için daha maskülen algılanıyor."*

K13: *"Kadın futbolunda yaptığım sporun cinsiyeti olduğuna inanlar çok fazla."*

K17: *"Özellikle atıcılık gibi erkek egemen spor branşlarında kadın olarak yer almak yeterince zorlayıcı iken sosyal medya gibi mecralar aracılığıyla yapılan yorumlar sizi daha da yıpratabiliyor. Ataerkil bir toplum içerisinde erkek egemen branşlarla uğraşmak sizi dijital şiddetin hedefi haline getiriyor."*

K18: *"Kadınlara dış görünüş zorbalığı yapılıyor."*

K21: *"Sektörde tecrübenizi bilmeyenler 'bu kadın ne anlar futboldan' deyip sizi dinlemeyebiliyor ve hatta direkt üstünüze çizgi çizenler oluyor. Bir gün Twitter'da bir space yayınında bir adam 'Oturun oturduğunuz yerde. Evde oturun, çocuğunuza bakın ve yemek yapın. Burada ne işiniz var?' dedi. Kadın olarak bu sektörde çalışmayı özetleyen bir cümle."*

K27: *"Toplumun kadınlardan beklentisi ve kurallar erkeklere göre çok daha katı. Pek çok davranışı erkekler yaparsa normal karşılanıyor ama kadınlar yaparsa hoş karşılanmıyor. Örneğin kadınların romantik ilişkilerinin olması bile kadını aşağı çekiyor. Erkeğin romantik ilişkilerinin olması ise son derece normal hatta statü yükseltici. Erkek, partnerini aldatsa 'çapkın' olarak adlandırılır ve yaptığı işten uzaklaşmak zorunda kalmaz. Kadınların fiziki görünümü erkeklere göre çok daha fazla eleştiriliyor."*

Spor alanında mesleğini profesyonel futbol hakemi olarak sürdüren **K23**, kadın futbol hakemlerine kendilerine özel kıyafet dikilmediği için erkek hakemlerin kıyafetlerini giymek zorunda kaldıklarını, bu kıyafetlerin tadilat yaptıramadıklarında

kendilerine çok dar ya da çok bol gelebildiğini belirtmiştir. Erkek bedenine ait kıyafetleri giymek zorunda kalmaları; yalnızca meslek içi cinsiyet ayrımcılığıyla sınırlı kalmamakta, sanal ortamlarda bu kıyafetlerle çıktıkları maçlarda dış görünüşleri nedeniyle dijital şiddete maruz kalabilmelerine de neden olmaktadır:

"Kadın futbol hakemi sayısı çok az olmasına rağmen, federasyonun anlaştığı sponsorlar kadın hakemlere forma yaptırmadığı ve federasyondan sponsorlara böyle bir talep de olmadığı için erkek bedeninde gelen kıyafetler neyse biz onları giyiyoruz. Erkeğin S bedeni bize gelen en küçük beden. O da şanslıysak. Bazen M ve L beden şortlar geliyor. Onları da kestir kestir bitmiyor kumaş. Eğer şans eseri düzgün bir terzi bulursak, o kıyafetleri üstümüze göre daralttırabiliyoruz ya da kısalttırabiliyoruz. Yoksa şortlar minicik olabiliyor bize veya aşırı bol olabiliyor. Kumaşları da hassas kumaş, tadilatı zor ve yedeği yok. Bu nedenle sosyal medyadaki paylaşımlarımızda bizi o kıyafetlerle görenler 'ne biçim şort giymiş, çok kısa, boxer ile çıkmış, her yerini göstermeye gelmiş' şeklinde yorumlar yazabiliyor." **(K23)**

Spor alanında var olmaya çalışan kadınlar, kendilerini kanıtlamak için daha fazla mücadele etmek zorunda kalabilmekte, bazen ise erilleşmek/maskülenleşmek zorunda kalabilmektedir.

K14: *"Meslektaşlarıma da bakıyorum ama kadınlara yönelik siber saldırı daha çok. Kadınların futboldan hatta herhangi bir spordan anlamadığı düşüncesi maalesef hala hâkim ve bir önyargı olarak devam ediyor. Bu da sanırım erkek sesine alışık oldukları için. Ben salonda hokey anlatmaya başladığımda herkes çok şaşırmıştı. Çünkü kimse bir kadının bu kurallara bu kadar hâkim ve bu kadar kısa bir sürede uyum sağlayıp maç anlatacağını beklemiyordu. Zaten her zaman bir kusur bulunuyor kadınlara. Az makyajla yayına çıksanız, bu kez de işini önemsemiyor derler. Bir de acaba ben akşam ne gibi eleştirilere maruz kalıp gün sonunu geçireceğim diye düşünüp yayına girmek var. Bu da psikolojinin her zaman normal seviyede tutulması demek. Erkeklere göre daha özgüvenli olmanız, daha fazla mücadele etmeniz gerekiyor."*

K26: *"Bence spor sektöründe erilleşiyorsun çünkü çok fazla erkekle çalışıyorsun ve çok fazla küfür duyuyorsun. Ayrıca çok fazla erkek muhabbetinin içinde kalıyorsun. Bir noktada sen de kendini korumak için erilleşiyorsun farkında olmadan. O bir koruma kalkanı oluyor sana."*

Katılımcılar arasında dijital şiddete maruz kalmak ile spor alanında kadın olmanın ilişkisi olmadığını, kadın oldukları için dijital şiddete daha fazla maruz kalmadıklarını belirtenler de olmuştur. Bu katılımcılar kendi tecrübelerini paylaşırken, spor alanındaki erkeklerin de dijital şiddete aynı oranda maruz kalabildiğini, cinsiyetin belirleyici bir unsur olmadığına değinmektedir. Öte yandan katılımcılar, spor alanındaki erkek profesyonellerin performanslarıyla değerlendirilirken, kadın profesyonellere yapılan yorumlarda cinsiyetçi bir tutum sergilendiğine değinmektedir.

K6: *"Ben kadın olduğum için ekstra dijital şiddete uğradığımı düşünmedim."*

K7: *"Sosyal medyada erkeklere de çok ağır söylemler görüyorum. Erkek boksörleri özellikle performanslarından dolayı yerin dibine sokuyorlar. O nedenle cinsiyetle bağdaştıramıyorum bu konuyu. Yani erkek olsaydım da dijital şiddete maruz kalırdım. Ancak tabii ki erkekleri performanslarıyla vururken, kadınları daha çok cinsiyetçilikle vuruyorlar."*

K15: *"Cinsiyet ayrımının dijital şiddette bir ayraç olduğunu düşünmüyorum. Erkek meslektaşlarım da benzer sebeplerden dijital şiddete maruz kalıyor."*

Sosyal medya paylaşımlarının içeriğinin önemine değinen **K9**, spor medyasında çalışan kadınların bazen takipçi ve sponsorluk için sosyal medyada teşhircilik yapabildiğini, poz ve paylaşımlarını kasıtlı olarak dikkat çekebilir şekilde düzenlediğinde dijital şiddete maruz kalabilme ihtimalini arttırdığına dikkat çekmektedir: *"Takipçi arttırmak ve sponsorluk için teşhircilik yapan kadınlar da var sektörde. Yani kıyafetinizi ona göre seçip pozunuzu ona göre verip çok daha hızlı bir şekilde takipçi elde edebilirsiniz. İşinizi iyi yaptığınızda ve birazcık daha dikkatli*

paylaşımlarda bulunduğunuzda emeğinizin karşılığını aldığınız mesajlar da gelebiliyor." **(K9)**

Görüşmelere katılan katılımcılara spor alanında mesleklerini kadın değil de erkek olarak sürdürselerdi dijital şiddete maruz kalma oranında ve maruz kaldıkları eylemlerin türünde değişiklik olur muydu sorusu yöneltilmiştir. Cinsiyetin dijital şiddete maruz kalmada belirleyici bir unsur olmadığına değinen K6, K7 ve K15 için cevaplar değişmemiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı ise, kadınların dış görünüşü ve fiziksel özelliklerinin daha eleştirilebilir olduğunu, bu nedenle taciz, hakaret ve itibar zedeleyici saldırılara erkeklere oranla daha fazla maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Kadınların dış görünüşü ve cinsiyetçi kalıplar dijital şiddete maruz kalmada bir etken iken, erkeklerin mesleki rekabet veya sportif tartışmalar üzerinden eleştirilmesinin daha mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla katılımcılar için cinsiyet faktörü, dijital şiddete maruz kalma oranını açık şekilde etkilemektedir:

K1: *"Kadınlara ayrımcılık yapılan bir ülkede erkek olsam, yaşadıklarımın hiçbirine maruz kalmazdım. Yarışma alanında hiçbir erkek sporcunun dış görünüşüyle ilgili yorumda bulunulmazken kadın sporcuların güzel, çirkin, zayıf, şişman olup olmadığı konuşuluyor. Kadın sporcuların performansı konuşulması gerekirken dış görünüşleri konu haline getiriliyor."*

K2: *"Bu kadar maruz kalmazdım. Kadın olarak, erkekler tarafından bir seks objesi olarak görüldüğümüz için hiçbir şey yapmasanız bile yine de bir şekilde şiddete maruz kalırsınız."*

K5: *"Hiçbir erkek yorumcunun çirkinliği, kilosu, burnunun yamuk olması, botoksa ihtiyacı olduğu ya da yaşlandığı konuşulmuyor. Kadın olduğunuzda bu tarz yorumları okursunuz, gayet net."*

K8: *"Bence eleştiri daha az olurdu ve cinsiyetçi yaklaşımlarla taciz olmazdı."*

K10: *"Spor alanında mesleğimi bir erkek olarak sürdürseydim, dijital şiddete maruz kalma oranım ve karşılaştığım eylemler kesinlikle farklı olurdu. Kadın bir jokey olarak, toplumda hâlâ güçlü olan cinsiyetçi önyargılar ve kadın sporcuların başarılı olamayacağı şeklindeki düşünceler nedeniyle taciz, hakaret ve itibar zedeleyici saldırılara daha fazla maruz kaldım. Erkek olsaydım, başarılarımın küçümsenmesi veya cinsiyetçi yorumlara maruz kalmam muhtemelen daha az olurdu. Taciz içerikli mesajlar, cinsiyetçi hakaretler ve özel hayatıma yönelik rahatsız edici saldırılar büyük olasılıkla daha sınırlı olurdu. Bunun yerine belki sadece mesleki rekabet veya sportif tartışmalar üzerinden eleştiriler alırdım."*

K11: *"Erkek olsaydım dijital şiddete %10 maruz kalırdım."*

K18: *"Erkek olarak mesleğimi yapsaydım, fiziksel görünüşümle bu kadar zorbalığa maruz kalmazdım."*

K19: *"Ben artık erkekler için de çok kolay olduğunu düşünmüyorum göz önünde olmanın. Ancak bu mesleği erkek olarak yapsam, bir nebze daha rahat olurdum. Erkekler bir tane pantolonla on gün aynı yayına çıksalar kimse onları eleştirmez. Ben de şişman ve kıllı adam görmekten sıkıldım spor sektöründe. Ancak bunu açık açık söylemiyorum. O zaman benim sarışın olmam, renkli gözlü olmam ya da giydiğim kıyafetin şekli ve rengi de konuşulmamalı."*

K20: *"Cinsiyetçi kalıplardan farklı bir yaklaşım olurdu diye düşünüyorum. Erkek televizyoncular cinsel içerikli, bu kadar bel altı ve uydurulmuş bir dünyadan gelen mesajlarla karşı karşıya kalmaz diye tahmin ediyorum."*

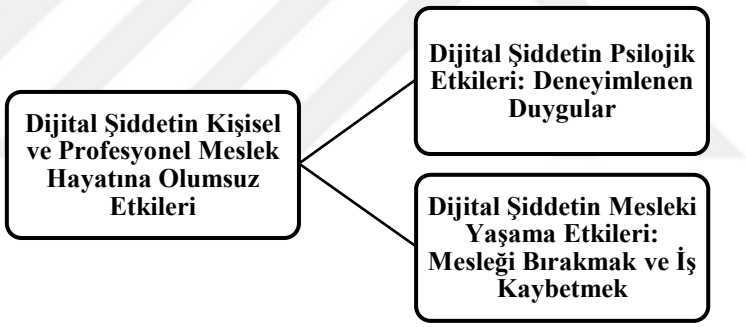
K24: *"Aslında sanal ortamlardaki dijital şiddet, kadın-erkek fark etmeksizin herkese yapılıyor. Ben yayıncı kuruluşta maç sonu yayını yapıyorum. Eşim de kendi kanalında maç sonu yayını yapıyor. Farkında olmadan ikimiz de bir pozisyonla ilgili ya da bir konuyla ilgili aynı yorumu yapıyoruz. Eşimin yaptığı yorum da milyonlarca kişiye erişip çok fazla etkileşim alıyor ve o bazen çok daha fazla negatif yorum alabiliyor. Sadece kadın olduğunuzda galiba fiziksel görünüm olarak erkekleri değil*

de daha çok kadınları hedef alıyorlar. Yani saçınız, boyunuz, kilonuz ve belki giydiğiniz kıyafetler."

3.2.5. Tema 4: Dijital Şiddetin Kişisel ve Profesyonel Meslek Hayatına Olumsuz Etkileri

Katılımcılarla yapılan yüz yüze ve çevrimiçi görüşme kayıtlarının deşifre edilmesi sonucunda, bu tema altında Dijital Şiddetin Psikolojik Etkileri: Deneyimlenen Duygular ve Dijital Şiddetin Mesleki Yaşama Etkileri: Mesleği Bırakmak ve İş Kaybetmek şeklinde iki alt tema belirlenmiştir. Alt temalar, aşağıdaki şekilde gösterilmektedir:

Şekil 26: Dijital Şiddetin Kişisel ve Profesyonel Meslek Hayatına Olumsuz Etkileri

3.2.5.1. Alt Tema: Dijital Şiddetin Psikolojik Etkileri: Deneyimlenen Duygular

Tablo 19'da araştırmanın katılımcılarının dijital şiddete maruz kaldıklarında hangi duyguları deneyimlediklerine dair frekanslar yer almaktadır. Katılımcıların en sık hissettikleri duygu üzüntü olarak belirlenmiştir. Dijital şiddete maruz kalan 26 katılımcı arasından 19'u dijital şiddet eylemlerine maruz kaldığında üzüntü yaşadığını belirtmiştir. Dijital şiddete maruz kalan 26 katılımcının 16'sı bu eylemlere maruz kaldıktan sonra tedirginlik/kaygı/korku duygularını yaşamıştır. Katılımcıların dijital şiddet eylemlerine maruz kaldıktan sonra hissettiği diğer duyguların sıklığı sırasıyla: stres ve sinirlenme (15), hayal kırıklığı (11), çaresizlik ve tükenmişlik (8) ve kendine güvenini kaybetme (6) şeklindedir.

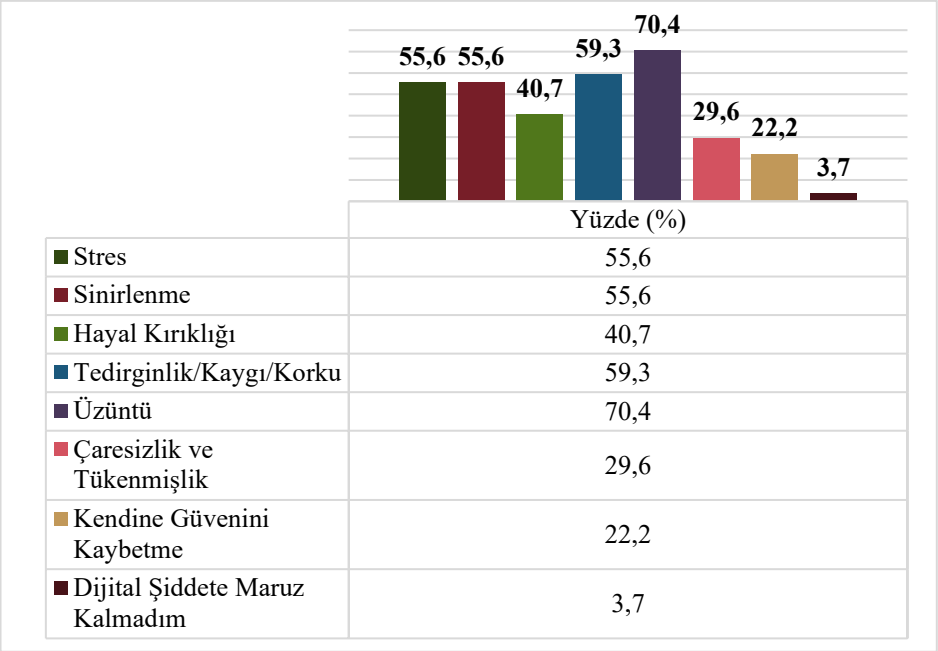
Tablo 19: Dijital Şiddete Maruz Kalındığında Deneyimlenen Duygular (Frekans)

Deneyimlenen Duygular	**Frekans (f)**	**Katılımcılar**
Stres	15	K1, K3, K5, K8, K10, K11, K12, K16, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24
Sinirlenme	15	K1, K2, K3, K8, K10, K11, K13, K15, K16, K17, K19, K21, K23, K24, K26
Hayal Kırıklığı	11	K4, K10, K11, K12, K15, K16, K19, K20, K21, K22, K24
Tedirginlik/Kaygı/Korku	16	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K9, K10, K11, K16, K20, K21, K22, K23, K24, K26
Üzüntü	19	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K12, K14, K11, K16, K17, K18, K20, K21, K24, K25
Çaresizlik ve Tükenmişlik	8	K1, K3, K4, K9, K10, K11, K18, K21
Kendine Güvenini Kaybetme	6	K3, K4, K9, K11, K16, K18
Dijital Şiddete Maruz Kalmadım	1	K27

Şekil 27'de katılımcıların dijital şiddete maruz kaldıklarında deneyimledikleri duyguların yüzde dağılımları gösterilmektedir. Katılımcıların %70,4'ü dijital şiddet eylemlerine maruz kaldıktan sonra üzüntü duygusunu yaşamıştır. Katılımcıların %22,2'si ise dijital şiddet eylemlerinden sonra kendine güvenini kaybetme duygusunu yaşamıştır.

Dolayısıyla katılımcıların büyük çoğunluğu üzüntü yaşarken, dağılımı en az duygu ise kendine güvenini kaybetme şeklindedir. Katılımcıların %59,3'ü tedirginlik/kaygı/korku hissetmiş, %55,6'sı stres ve sinirlenme, %40,7'si hayal kırıklığı, %29,6'sı çaresizlik ve tükenmişlik duygularını yaşadığını belirtmiştir.

Şekil 27: Dijital Şiddete Maruz Kalındığında Deneyimlenen Duyguların Yüzde Dağılımı

	Yüzde (%)
Stres	55,6
Sinirlenme	55,6
Hayal Kırıklığı	40,7
Tedirginlik/Kaygı/Korku	59,3
Üzüntü	70,4
Çaresizlik ve Tükenmişlik	29,6
Kendine Güvenini Kaybetme	22,2
Dijital Şiddete Maruz Kalmadım	3,7

Spor alanındaki kadınlar dijital şiddete maruz kaldıklarında stres, sinirlenme, hayal kırıklığı, tedirginlik ve korku, üzüntü, çaresizlik, kendine güvenini kaybetme gibi duygular yaşamaktadır. Dijital şiddet deneyimlerinin boyutu ve sıklığı yaşanan duyguların da sıklığını ve şeklini değiştirebilmektedir. Spor alanında mesleğini sürdüren kadınlar, bu eylemlere maruz kaldıklarında, kişisel ve mesleki yaşamlarında psikolojik açıdan olumsuz etkilenebilmekte, özgüvenlerini kaybedebilmekte ve hatta meslekten uzaklaşmayı düşünebilmektedir.

K1: *"Dijital şiddetin sıklığı arttıkça sağlık problemleri yaşamaya başladım. Sinirden tansiyon hastası oldum."*

K2: **"***İnsanlığın ne boyuta geldiğini görmek gerçekten üzüntü ve korku yaratıyor."*

K3: *"Mesleğe, taraftarlara, meslektaşlarınıza, ülkenin spor kültürüne karşı bir hayal kırıklığı hissediyorsunuz. Kadın bir spor spikeri açısından derbi anlatmak çok büyük bir başarıdır. Ancak dijital şiddete maruz kaldığınızda başarınızın gölgelenmesi*

ve oluşan bir hayal kırıklığı var. Sektör çok rekabetçi, bu da çok fazla çalışmak, çok fazla emek vermek anlamına geliyor. Bir yandan yaptığınız iş değersizleştiriliyor. Büyük bir hayal kırıklığı oluyor, çok yıpratıcı ve size yaptığınız mesleği sorgulatıyor."

K6: *"Bir sporcu olarak bende beklentiyi karşılayamama, tedirginlik ve kaygı yarattı."*

K8: *"Yaptığım işi severek ve büyük bir çabayla yapıyor, sürekli kendimi geliştiriyorum. Ancak hiçbir yetkinliği olmayan kişiler yanlış bilgilerle bana hakaret ediyor, beni eleştiriyor veya küçük görüyor. Bu durum, doğal olarak bende üzüntü ve kızgınlık yaratıyor."*

K10: *"Aylar boyunca tanımadığım bir kişi beni adım adım takip etti. Sosyal medyada paylaştığım küçük ipuçlarından hareketle evimi öğrendi ve evimde bana fiziksel olarak saldırdı. Bu olayın ardından yaşadığım travma o kadar derindi ki, yaşadığım yeri terk etmek zorunda kaldım ve aylarca tek başıma merdivenlerden inmek bile büyük bir korku ve kaygı yaratmıştı."*

K11: *"Belli bir yerden sonra mesleği bırakma isteği oluşuyor."*

K15: *"İnsanların yaptığınız yorumları anlamak yerine çarpıtması, sizi itham etmesi çok can sıkıcı ve topluma karşı hayal kırıklığı uyandıran bir durum. Sosyal medyada bunu yapan kişilerin kullandıkları kaba dil ise insanı oldukça sinirlendiren bir durum."*

K17: "*Milli takım formasını giymeyi hak etmediğimi söyleyen ve özelden gönderilmiş bir mesaj üzerine önce üzüntü duydum ancak mesajı yazan kişinin hiçbir bilgi sahibi olmadığını fark ettiğim anda duygularım yok oldu."*

K18: *"Yetersizlik hissiyatı, meslekten kopma, göz önünde olmaktan mutsuzluk gibi duygular yaşadım."*

K22: *"Stres, hayal kırıklığı, tedirginlik gibi duygular yaşadım ama kendime güvenimi kaybetmedim. Çünkü ben kendimden emin bir şekilde çıkıyorum yayına. Yanlış anlaşıldıysam onu düzeltip elbette insanların algılayabileceği şekilde tekrar anlatıyorum ama kendime duyduğum saygıyla ya da özgüvenle ilgili herhangi bir sıkıntı yaşamadım."*

3.2.5.2. Alt Tema: Dijital Şiddetin Mesleki Yaşama Etkileri: Mesleği Bırakmak ve İş Kaybetmek

Katılımcılara dijital şiddete maruz kaldıklarında mesleki yaşamlarının nasıl etkilendiği sorulmuştur. Katılımcılar arasında yaşadıkları eylemlerden olumsuz etkilenen, mesleği bırakma noktasına gelen ya da mesleğe küsen ve özgüvenini kaybedenler olmuştur. Bazı katılımcılar maruz kaldıkları dijital şiddet eylemlerinden sonra kurumları da arkalarında durmadığında işlerini kaybettiklerini belirtmiştir. Dolayısıyla dijital şiddetin spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınların mesleki yaşamlarına olumsuz etki edebildiği, bu kadınların mesleki performanslarını sorgulamaya başlayıp bunun sonucunda da sektörden uzaklaşmaya karar verebildikleri ya da mesleği bırakmasalar bile bırakma sürecine gelebildikleri görülmektedir.

K1: *"Hem mesleği bırakmayı düşündüm hem de işimi kaybettim."*

K3: *"Dijital şiddete maruz kaldığım dönem mesleği bırakmayı düşündüm. Yetersiz olduğumu hissettim. Sonra kendimi toparladım ve şu an öyle düşünmüyorum. Ama maruz kaldığım eylemler sonrası hislerim çok yoğundu. Sosyal medyada haksızlığa uğradığını düşünmek ve kendini savunacak bir alan bulamamak çok güvensiz hissettiriyor. Çünkü linçin nelere yol açabileceğini kestiremiyorum. Bir spikerin değerlendirilme mekanizması nedir? İyi bir spiker olduğunu kim nasıl anlar ve bu kararı verebilir? Kurumların da bize yetersiz destek sunduğunu düşünüyorum."*

K11: *"İşimi de kaybettim, mesleği bırakmayı da düşündüm."*

K12: *"Ana akım bir kanalda spikerlik yaptığım dönemde, yayında başıma gelenlerden sonra kurumum arkamda durmadı ve işimden oldum. Bu yaşananlar uzun bir süre sektörden uzak durmama sebep oldu. Hem işimi kaybettim hem de on sene emek verdiğim mesleğime küstüm. O zamanlar hedefim devlet kanalında çalışmaktı. O olaydan sonra kendime bir hedef koydum. Eğer bu hedef dört seneyi aşarsa ve istediğim yere gelemezsem bırakacaktım sektörü. Kendime inancım vardı ve o süre zarfında çalışmayı hiç bırakmadım. Çok şükür hedefime ulaştım."*

Spor alanında mesleğini sürdüren kadınlar, dijital şiddeti deneyimledikten sonra özellikle de sektöre ilk başladıkları dönemde psikolojik olarak yıpratıcı ve zor bir süreç geçirseler dahi sanal ortamlarda kendi önlemlerini alarak kendilerini korumaya çalışmakta, mesleki yaşamlarında özgüvenlerinin zedelenmemesi amacıyla mücadele etmektedir. Dijital şiddet eylemlerine maruz kaldıktan sonra mesleklerini bırakmayı düşünmeyen katılımcılar, kurumları veya kulüplerinden de yeterli destek alamadıklarında kendi çözümlerini faillerden uzak durmaya, gelen yorumları ciddiye almamaya çalışarak ve mesleklerine odaklanmakta bulmaktadır.

K5: *"İşimi bırakmayı düşünmedim. Söylenenler ve yazılanlar beni eskisi kadar etkilemiyor. Sektöre yeni başladığınızda daha çok etkileniyorsunuz ve korkuyorsunuz. Bir şekilde bir taraftar grubunun tepkisini çektiğinizde, 'bu yüzden başım ağrıyacak mı iş konusunda' diye düşünüyorsunuz. Ancak zamanla siz de sosyal medyada neyi söyleyip söylemeyeceğinizden ya da paylaşıp paylaşmayacağınızdan tutun da ne giyip giymeyeceğinize kadar farkındalığa erişip otomatiğe bağlıyorsunuz."*

K10: *"Mesleği bırakmayı düşünmedim. Ancak yakın çevremden bazı kişilerin fail olduğunu düşündüğüm zamanlarda, onlarla muhatap olmamaya ve uzak durmaya özen gösterdim. Bu sayede hem profesyonel duruşumu korudum hem de psikolojik olarak kendimi koruma imkânı buldum. İşimi de kaybetmedim, sınırlarımı belirleyerek ve dikkatli davranarak mesleğimi sürdürmeye devam ettim."*

K13*: "İşimi kaybetmedim, ciddiye almamaya başladım yapılan yorumları."*

K14: *"Mesleği bırakmayı hiç düşünmedim. Mantık çerçevesinde kendimi nasıl geliştirebileceğim üzerinde, yalnızca önemli bulduğum yorumları dikkate alarak ilerlemeye devam ediyorum."*

K17: *"Sporculuk kariyerimi bırakmayı hiç düşünmedim."*

K18: *"Mesleği bırakmayı bir anlık düşündüm ama daha sonra üzerinde fazla durmadım."*

K19: *"İşimi kaybetmedim ya da mesleği bırakmayı düşünmedim. Kurumum beni koruma amaçlı 2-3 gün yayına çıkarmama kararı aldı. Yöneticilerle konuşup birlikte aldığımız bir karardı."*

K22: *"Mesleği bırakmayı düşünmedim. Sektördeki arkadaşlarımın bana 'senin yerinde olsak biz çok daha fazla etkilenirdik' dediği de oldu. Ekranda olmayı seviyorum ve bu sektör benim yaşamımı devam ettirebilmek için para kazandığım bir yer. Ben suç unsuru oluşturan bir şey yaptım mı? Yapmadım. Gazeteciliğin dışına çıkabilecek bir eleştiride bulundum mu? Bulunmadım. Herhangi birine ben hakaret ettim mi? Hayır."*

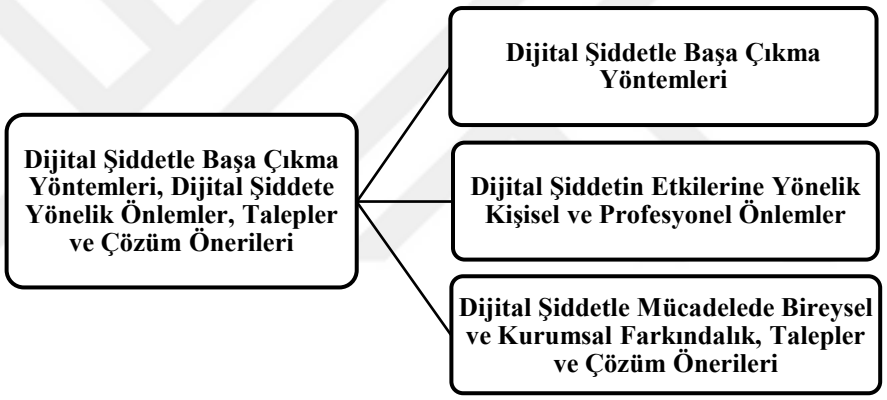
K20: *"Mesleğe ara vermeyi kendi istediğimle seçtim. Bu süreçte de elimi ayağımı tamamen sektörden çekmedim. Dijital şiddet hayatımızın her yerinde. Kurumda ya da sosyal medyada. Gelen yorumları kişiselleştirip çok ciddiye almamaya çalıştım."*

K26: *"Üniversitedeyken sektörde çok ünlü olan erkek bir spor spikeri ve spor yayıncısı, kendisine spor spikeri olacağımı söylediğimde bana 'olamazsın, zorlama, sen bu işleri yapamazsın' demişti. Aynı söylemleri Burcu Esmersoy için de yapmıştı. Bozuldum ama ben bu işi yapmak istemesem ve yapamasam zaten o gün vazgeçerdim. Maruz kaldıklarım beni yıldırmadı. İşime devam ediyorum."*

3.2.6. Tema 5: Dijital Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri, Dijital Şiddete Yönelik Önlemler, Talepler ve Çözüm Önerileri

Katılımcılarla yapılan yüz yüze ve çevrimiçi görüşme kayıtlarının deşifre edilmesi sonucunda, bu tema altında Dijital Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri, Dijital Şiddetin Etkilerine Yönelik Kişisel ve Profesyonel Önlemler, Dijital Şiddetle Mücadelede Bireysel ve Kurumsal Farkındalık, Talepler ve Çözüm Önerileri şeklinde üç alt tema belirlenmiştir. Alt temalar, şekil 28'de gösterilmektedir:

Şekil 28: Dijital Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri, Dijital Şiddete Yönelik Önlemler, Talepler ve Çözüm Önerileri Temasının Alt Temaları

3.2.6.1. Alt Tema: Dijital Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri

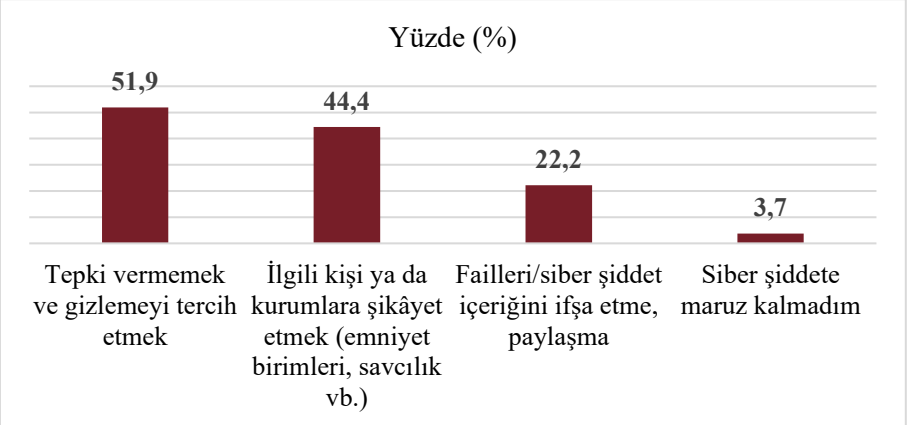
Tablo 20'de dijital şiddetle başa çıkma yöntemlerine ilişkin frekans verileri yer almaktadır. Katılımcılara dijital şiddete maruz kaldıklarında bu eylemlerle başa çıkma yöntemleri sorulmuştur. 14 katılımcı dijital şiddete maruz kaldığında tepki vermemeyi ya da ne yapacağını bilmediği için gizlemeyi tercih etmiştir. 12 katılımcı, ilgili kişi ya da kurumlara şikâyet etme yöntemine başvurmaktadır. Bu yöntemler, emniyet birimlerine (siber suçlar), savcılığa ve sosyal medya platformlarına başvuru/şikâyet şeklinde gerçekleşmektedir. 6 katılımcı ise failleri ifşa etme, maruz kaldığı şiddet içeriğini sosyal medya hesaplarında paylaşarak kamuoyuna karşı failleri utandırma yöntemine başvurmaktadır.

Tablo 20: Dijital Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri (Frekans)

Başa Çıkma Yöntemleri	Frekans (f)	Katılımcılar
Tepki vermemek ve gizlemeyi tercih etmek	14	K5, K6, K7, K8, K9, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K21, K25
İlgili kişi ya da kurumlara şikâyet etmek (emniyet birimleri, savcılık vb.)	12	K1, K2, K3, K4, K10, K11, K12, K15, K20, K22, K23, K26
Failleri/siber şiddet içeriğini ifşa etme, paylaşma	6	K1, K4, K11, K19, K22, K24
Dijital şiddete maruz kalmadım	1	K27

Şekil 29'da ise dijital şiddetle başa çıkma yöntemlerine ilişkin yüzde dağılımları gösterilmektedir. Katılımcıların %51,9'u dijital şiddete maruz kaldığında tepki vermemeyi ve gizlemeyi tercih etmektedir. Dolayısıyla katılımcılarının çoğunluğunun maruz kalınan eylem konusunda tepkisiz kaldığı, umursamamayı ya da failleri yalnızca engellemeyi tercih ettiği görülmektedir. Katılımcıların %44,4'ü dijital şiddete maruz kaldığında ilgili kurumlara, emniyet birimlerine ve savcılığa şikâyet yolunu tercih etmektedir. Bu katılımcılar, maruz kaldıkları dijital şiddet eylemlerine karşı haklarını hukuki/yasal yollarla aramakta, faillerin ceza alması beklentisi içerisine girmektedir.

Şekil 29: Dijital Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri Yüzde Dağılımı

Katılımcıların %22,2'si de failleri ya da maruz kaldıkları dijital şiddet içeriğini/paylaşımını ifşa ederek ve sosyal medya hesaplarında paylaşarak maruz kaldıkları şiddeti görünür kılmaya çalışmakta ve failleri kamuoyuna karşı utandırma yöntemine başvurmaktadır. Katılımcılar dijital şiddet eylemleriyle ilgili kişi ve kurumlara şikâyette bulunurken ya da savcılığa başvururken şiddet faillerinin ceza almasını beklemektedir. Çünkü bu eylemler cezasız kaldığında, faillerin bu eylemlere devam etmesi ve hatta şiddetin dozunu artırması mümkün olmaktadır.

K10: "*Dijital şiddet nedeniyle yaşadığım taciz ve itibar zedeleyici davranışları savcılığa suç duyurusunda bulunarak bildirdim. Savcılık, durumu ciddiyetle ele aldı ve gerekli soruşturmaları başlattı."*

K11: *"Meslekten bir kadın muhabirin ırkçı ve hakaret içerikli mesajından sonra bunu ekran görüntüsü alarak savcılığa şikâyet ettim. Hem itibarımı zedelediği hem de nefret ve ırkçı bir söylem olduğu için ceza aldı. İsmimle açılan illegal bahis sitesini öğrendiğim an CİMER ve İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Siber Suçlara belgeli olarak bildiriyorum."*

K15: *"Sosyal medya platformlarında dijital şiddette bulunan kişileri, ilgili platforma şikâyet edip blokladım."*

Bazı katılımcılar, dijital şiddetle mücadele konusunda başvurduğu yöntemin işe yaramadığı ve faillerin tespit dahi edilemediği durumlar yaşamaktadır. Katılımcılar bunun sebebinin, dijital şiddet eylemlerinin yasalardaki hukuki boşluk nedeniyle bir suç olarak kabul edilmemesi, bazı eylemlerin "ifade özgürlüğü" kapsamında değerlendirilmesi, dijital şiddetin gerçekleştiği platformun mahkemede kanıt olarak kabul edilmemesi ve IP adreslerinin belirli suçlar dışında tespit edilmesinin mümkün olmaması olduğunu belirtmektedir.

K4: *"WhatsApp'tan federasyondan birisinin sözlü tacizini dava ettiğim olmuştu ama onu da kanıtlayamamıştım. Çünkü WhatsApp geçerli bir kanıt değildi o zaman. Şu an sanırım var, değişti. O zaman öyleydi maalesef."*

K20: *"Yorumları şikâyet ettiğim sosyal medya hesaplarının belki on tanesi kapatılmıştır. Siber suçlar o kadar kalabalık ve yoğun ki. Dm'den beni açıkça tehdit edenler ve arkadaşlarımı da rahatsız edenler olmasına rağmen bir aksiyon alınmadı."*

K22: *"Beni eleştirebilirler, fikrime katılmayabilirler ama hakaret edemezler. Yorumlar ya da mesajlar çok kaldıramayacağım şekilde olduğunda, avukatım sizinle iletişime geçecektir diyorum. Ondan sonra zaten korkuyorlar. Facebook'ta 'başka erkeklerle birlikte olarak arabasını değiştirdi' denildiği dönemde siber suçlara gittim. Savcılığa da gittim ancak bana çocuk pornosu, terör gibi suçlar dışında IP adresi verilemediğini belirtmişlerdi. Soruşturma açılamadı. Savcı bunun ahlak problemi olduğunu belirtti ve cinsel içerikli bir yorum olmasına rağmen ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirdiklerini söyledi."*

K23: *"Instagram hesabımı yurtdışı VPN ile gece saatlerinde kullanıp benmişim gibi başkalarıyla konuşan ve mahrem içerikli görseller paylaşan failin tespiti için savcılığa ve emniyete başvurdum. Ancak fail, yurt dışı IP'leri üzerinden giriş yaptıkları için müdahale edemediler."*

Katılımcıların tamamı dijital şiddetle başa çıkma yöntemi olarak şikâyet ya da hukuki yollara başvurmamaktadır. Faili ya da paylaşımı/içeriği/yorumu ya da mesajı ifşalamak veya maruz kalınan eyleme tepkisiz kalmak da katılımcılar için maruz kaldıkları şiddetle başa çıkma yöntemi olmaktadır. Bazı katılımcılar, gelen olumsuz mesaj ve yorumları önemsemediklerini, hiç tepki vermediklerini ve failleri yalnızca engellediklerini belirtmektedir.

K5: *"Failleri engellemiyorum bile açıkçası. Çok galiz bir küfre maruz kalmadıysam yorumu da silmiyorum. Tepki vermemeyi seçiyorum."*

K7: *"Failleri savcılığa vereyim ya da yakalayayım gibi şeyler düşünmedim. Tepki vermiyorum, uğraşmıyorum. Özür dileyenler de oluyor. Tamam deyip geçiyorum."*

K26: *"Karın kaslarımın gözüktüğü fotoğrafı sosyal medyada paylaştıktan sonra fotoğrafın altına gelen yorumların ekran görüntüsünü alıp Instagram hikayemde paylaşmıştım ve yorum yazanları ifşalamıştım. Hesaplar sahte hesaplar ya da anonim kişilerdi."*

Zamanla yapılan dijital şiddet içeriklerini kanıksadığını belirten **K19**, failleri ifşa etmenin aslında onlara prim verdiğini belirtmektedir. Bu nedenle kendi psikolojisini korumak adına artık sadece failleri engellediğini, maruz kaldığı eylemleri eskisi kadar önemsemediğini ve tepkisiz kalabildiğini belirtmektedir:

"Başlarda failleri ifşa ediyordum sosyal medyada. Artık uğraşmıyorum. Hem sinirim bozuluyor hem de o kişileri paylaşmak aslında biraz da onlara prim vermek demek oluyor. Bazen sırf paylaşılsın diye bile sosyal medya hesaplarının adlarını görünür yapıyorlar. O yüzden engelleyip geçiyorum. Belli bir süre sonra eskisi kadar hassas olmuyorsunuz. Belki yaptığınız işe ve kendinize daha fazla güvenmeye başlıyorsunuz." **(K19)**

Maruz kaldıkları eylemleri, kendi psikolojik sağlıkları için umursamamaya çalışan ve yalnızca bu eylemleri gerçekleştiren hesap sahiplerini engellemekle yetinen katılımcılar, kendilerine sosyal medyada yapılan yorum ve mesajların sıklığı, niyeti ve türüne göre şikâyet ve hukuki yollara başvurmayı düşünmektedir. Dolayısıyla maruz kalınan dijital şiddet eyleminin katılımcılar tarafından tartılıp değerlendirildiği ve başa çıkma yönteminin bu doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

K24: *"Aslında kendi canımı daha fazla sıkmamak için umursamıyordum ama bundan sonra herhalde ben de haddini aşan insanları artık mahkemeye vereceğim"*

K26: *"Genelde engelleyip geçiyordum failleri. Instagram Dm'den 'senin boğazını baltayla keseceğim' mesajını ekran görüntüsü aldım, savcılığa vereceğim."*

3.2.6.2. Alt Tema: Dijital Şiddetin Etkilerine Yönelik Kişisel ve Profesyonel Önlemler

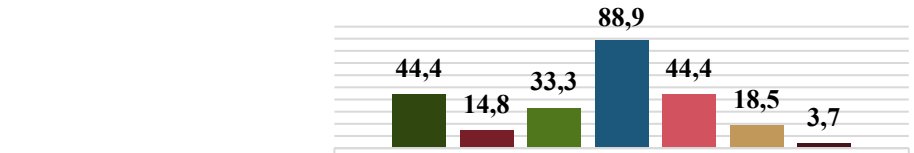
Tablo 21'de katılımcıların dijital şiddetin olumsuz etkilerine yönelik aldığı kişisel ve profesyonel önlemlerin frekans değerleri gösterilmektedir. Katılımcılar dijital şiddete maruz kaldıklarında en çok şiddet faillerini sessize alma, yorumları kapama ya da failleri engelleme önlemini aldığını belirtmektedir. Dijital şiddete maruz kalan 26 katılımcıdan 24'ü şiddet faillerini engellediğini, yorumları kapadığını, sessize aldığını ya da hepsini birden yaptığını belirtmiştir. 12 katılımcı sosyal medya hesaplarını ve içeriklerini gizleme yani otosansür yapmak zorunda kaldığını, aynı zamanda aile ve arkadaş ya da meslektaş desteğiyle dijital şiddete yönelik önlem aldığını ve dijital şiddetle mücadele ettiğini belirtmiştir.

Tablo 21: Dijital Şiddetin Etkilerine Yönelik Kişisel ve Profesyonel Önlemler (Frekans)

Kişisel ve Profesyonel Önlemler	**Frekans (f)**	**Katılımcılar**
Sosyal medya hesabını ya da içerikleri gizleme (Otosansür)	12	K3, K4, K7, K10, K11, K12, K18, K19, K20, K21, K22, K24
Sosyal medya hesabını kalıcı olarak kapatma	4	K3, K4, K12, K21
Sosyal medyada uzun süre paylaşım yapmama ve/veya paylaşılan içerikleri kaldırma	9	K3, K4, K5, K7, K16, K19, K20, K22, K24
Şiddet faillerini sessize alma, yorumları kapama ya da engelleme	24	K3, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26
Arkadaş ve/veya aile desteği	12	K1, K3, K4, K7, K8, K9, K10, K12, K14, K19, K22, K24
Profesyonel psikolojik destek	5	K4, K10, K11, K24, K25
Dijital şiddete maruz kalmadım	1	K27

Sosyal medyada uzun süre paylaşım yapmama ve/veya paylaşılan içerikleri kaldırma da dijital şiddete yönelik alınan önlemlerden biridir. 9 katılımcı dijital şiddete maruz kaldıktan sonra bu eylemleri kontrol altında tutabilmek amacıyla sosyal medyada uzun süre paylaşım yapmamış ya da yaptığı paylaşımları kaldırmıştır. Katılımcılardan 5'i ise dijital şiddete maruz kaldıktan sonra yaşadığı süreci atlatmak ve psikolojik olarak bu eylemlere hazırlıklı olmak amacıyla profesyonel psikolojik destek almış ve bu desteğin deneyimledikleri eylemlerin olumsuz sonuçlarını atlatmak için oldukça etkili olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan 4'ü ise, dijital şiddet eylemlerine tekrar maruz kalmamak için sosyal medya hesabını kalıcı olarak kapatmak zorunda kalmıştır.

Tablo 22: Dijital Şiddetin Etkilerine Yönelik Kişisel ve Profesyonel Önlemlerin Yüzde Dağılımı

	Yüzde (%)
Sosyal medya hesabını ya da içerikleri gizleme (Otosansür)	44,4
Sosyal medya hesabını kalıcı olarak kapatma	14,8
Sosyal medyada uzun süre paylaşım yapmama ve/veya paylaşılan içerikleri kaldırma	33,3
Şiddet faillerini sessize alma, yorumları kapama ya da engelleme	88,9
Arkadaş ve/veya aile desteği	44,4
Profesyonel psikolojik destek	18,5
Dijital şiddete maruz kalmadım	3,7

Tablo 22'de ise, dijital şiddetin olumsuz etkilerine yönelik alınan kişisel ve profesyonel önlemlerin yüzde dağılımları gösterilmektedir. Katılımcıların %88,9'u dijital şiddete maruz kaldığında şiddet faillerini sessize alma, yorumları kapama ya da engelleme önlemini almaktadır.

Katılımcıların %44,4'ü sosyal medya hesabını gizleme ya da içerikleri kaldırma (otosansür) ve arkadaş/aile desteğiyle dijital şiddete yönelik önlem almaktadır. Özellikle de maruz kaldıkları eylemlerin psikolojik ve itibar zedeleyici etkilerini ve mesleği bırakma düşüncelerini arkadaş ve aile desteğiyle atlatan katılımcılar bunun önemine dikkat çekmiştir. Katılımcıların %33,3'ü sosyal medyada uzun süre paylaşım yapmamış ya da yaptığı paylaşımları kaldırmış, %18,5'i dijital şiddete maruz kaldıktan sonra profesyonel psikolojik destek almış ve %14,8'i ise sosyal medya hesabını kalıcı olarak kapatarak dijital şiddetin etkilerine yönelik önlem almıştır.

Spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlar, dijital şiddetin olumsuz etkilerine yönelik şiddet faillerini ve yorumları engelleme, sosyal medya hesaplarını kapatma, sosyal medya paylaşımları kaldırma ya da kimliğini gizleme (otosansür) şeklinde önlemler almaktadır. Failleri ve yorumları engellemek ya da sessize almak katılımcıların ilk aklına gelen yöntemdir. Katılımcılar bu şekilde yalnızca kendi istedikleri içerikleri görebilmekte, rahatsız edici tepki, hakaret, taciz ve linçten uzak kalmaya çalışmaktadır. Ancak bu önlem her zaman etkili olmamakta, failler dijital şiddeti farklı hesaplar açarak sürdürmeye devam edebilmektedir.

K2: *"Engellesem de başka bir hesap açıp rahatsız edici yorumlara devam edenler oluyor."*

K5: *"Yorumları engelledim ve dikkate almamaya başladım. Maça gidip yayın yapamayacağım kadar Galatasaray taraftarının küfür ve baskılarına maruz kaldığım ve çok tepki aldığım bir dönemde, Twitter'da bir şey paylaşmamayı tercih etmiştim."*

K6: *"Kötü niyetli tüm insanları sosyal medyada engelledim. Dijital şiddeti kontrol etmek çok güç. Biz sporcular olarak umursamayarak ya da sosyal medyadan uzak durarak kendi bireysel önlemimizi alabiliriz."*

K17: *"2024 Olimpiyatları sonrası yapılan 'senin yüzünden altın madalyayı kaybettik' yorumlarını ilk okuduğumda rahatsız edici gelse de uzun vadede etkisini*

sürdüren bir şey değildi. Dolayısıyla hesapları engellemek veya görmezden gelmeyi tercih etmek benim için yeterli oldu."

K18: *"Gelen yorumlar üzerine kimliğimi gizledim."*

K19: *"Tepki ya da linç söz konusu olduğunda kaldırdığım sosyal medya paylaşımlarım olmuştur."*

K22: *"Sosyal medya hesabımı dışarıdan gelen mesajlara kapatıp fotoğrafları da yoruma kapatınca hiçbir şey görmemeye başladım. Çok yakın görüştüğüm iki meslektaşım var. Onlarla kendi aramızda oturup konuşuyoruz ya da böyle bir eyleme maruz kaldığımda eşimle ya da annemle paylaşıyorum."*

Katılımcılar için, deneyimledikleri eylemlerin üstesinden gelmek, mesleğe devam edebilme motivasyonunu yeniden kazanmak ve dijital şiddete psikolojik olarak hazır olabilmek için aile ve arkadaş ya da meslektaş desteğiyle birlikte profesyonel psikolojik destek de oldukça önemlidir.

K1: *"Dijital şiddete maruz kaldıktan sonra, herkes sessiz kalmamı ve susmamı beklerken arkadaşlarımın desteğiyle daha çok konuşmaya başladım."*

K3: *"Hassas davrandığım ve korktuğum bir dönem olmuştu. Twitter hesabımı kapattım dijital şiddet içeriklerine maruz kalmamak için. O dönem ailemden de destek almıştım. Psikolojik destek de aldım."*

K8: *"Hakemlik hayatımda yönettiğim bir maç sırasında tüm tribünler aynı küfürleri maç sonuna kadar devam ettirdiler, bu küfürler sosyal medyada da devam etmişti. Ağlayarak soyunma odasına gittim ve hakemliği bırakmaya karar verdim ama arkadaşlarımın ve ailemin desteğiyle mesleğe devam ettim."*

K11: *"Yaşadığım fakat anlatmak istemediğim bir olayda ölümle burun buruna kalmıştım. Sonrasında ciddi bir süre psikolojik destek almak zorunda kaldım. Sırf birilerinin hoşuna gitmediğiniz için öldürülmek isteniyorsunuz!"*

Katılımcılardan milli ve olimpik eskrimci olan **K4**, özellikle de sporcuların dijital şiddet eylemlerinden etkilenmemesi için mental açıdan dayanıklılığın önemine dikkat çekmiştir. Kendi yaşadığı psikolojik zorlukları spor psikoloğunun desteğiyle atlatan kadın sporcu, sporcular için maruz kaldıkları bu eylemleri açıklayabilecek ve konuşabilecek bir destek mekanizmasının gerekli olduğunu ancak bazı sporcuların bu imkana sahip olmadıklarını belirtmiştir.

"Biz sporcular performansta mental dayanıklılığın önemli olduğunu daha çok fark ediyoruz. Ne kadar mental dayanaklılığınız varsa, maruz kaldığınız eylemlere tepkiniz de o doğrultuda değişiyor. Ben de kariyerimde psikolojik zorluklar yaşadım. Farkındalığım spor psikoloğunun desteğiyle arttıkça dış faktörler benim için anlamsız olmaya başladı. Bazı sporcular dijital şiddeti fark edemiyor. Bazıları fark ediyor ama açıklayamıyor ya da bu konuyu konuşamıyor. Belki bir spor psikoloğu bile bulamıyor. Bu da kesinlikle sporcunun imkanlarıyla alakalı bir durum." **(K4)**

Katılımcılardan **K24**, linçe maruz kaldığı bir dönemde arkadaşlarının desteği ve psikolojik destekle bu süreci atlamaya çalıştığını belirtmiştir. Öte yandan otosansür uygulamadığını ancak kendi önlemini yapıcı eleştirileri dikkate alarak ve kıyafet seçimlerini ekrana uygun şekilde yaparak aldığını belirtmektedir. Bunun kendisine yapılan bir dayatma olmadığını belirten katılımcı, yaptığı işin önüne bedeninin geçmesini istememekte ve fiziksel görünümüyle sektörde kendini konumlandırmak istememektedir:

"Aslında hak etmediğim bir linçe maruz kalmıştım. O süreçte hem psikolojik destek aldım hem de arkadaşlarımla bu süreci atlatmaya çalıştım. Kendi oto eleştirici sistemimi geliştirdim diyebilirim. Bazı eleştirileri dikkate alabiliyorum. Hata yaptığımda özür dilemesini biliyorum. Ceket-pantolon takımını ekrana yakıştırıyorum. Yani etek giyeni yadırgamam. Herkes istediğini giymekte özgür elbette. Bana kadın bedeni üzerinden sporun pazarlanması çok yanlış geliyor. UEFA'ya bakıyorum, mini etek ve göğüs dekolteleri çok fazla. Yaptığım işin önüne bedenimin geçmesini istemediğim için ona göre davranıyorum." **(K24)**

3.2.6.3. Alt Tema: Dijital Şiddetle Mücadelede Bireysel ve Kurumsal Farkındalık, Talepler ve Çözüm Önerileri

Spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlar, dijital şiddet deneyimlerine yönelik yalnızca bireysel önlemler almanın yeterli olmadığını, kurumların da politikalar ve prosedürler aracılığıyla dijital şiddete karşı aktif rol almasının çok gerekli olduğunu belirtmektedir. Spor alanındaki kadınlar dijital şiddeti fark ettiklerine bu eylemlerle bireysel olarak mücadele etmektedir ancak dijital şiddet toplumsal bir sorundur ve daha geniş bir çerçevede spor kurumlarının, medya kuruluşlarının ve sivil toplumun da desteğiyle ele alınmalıdır.

Katılımcılar, spor ve medya kurumlarının çalışanlarının arkasında durması gerektiğini, dijital şiddete yönelik farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesini ve mağdurlara destek verilmesini talep etmektedir. Ayrıca spor alanında kadınların bir dayanışma ağı olması gerektiğine dikkat çekenler de olmuştur.

K3: *"Bireysel duruşunuz önemli ama kurumların çalışanlarının yanında olduğunu göstermesi gerekiyor. Bir kurumda kadrolu çalışmıyorsanız zaten güvenceniz yok. Yöneticinin inisiyatifine kalıyor. Spor medyasında kadınları koruyan bir örgüt, sendika yok. Güvensiz hissetmek çok kötü çünkü bu linçlerin ve eylemlerin mesleki olarak nelere yol açabileceğini kestiremiyorsunuz. Linçe maruz kalmak çok ana akım bir şeye dönüştü. Algoritmalar da olumsuz yorumları ön plana çıkartıyor. Dolayısıyla beni tanımayan ve maçı izlemeyen insanlar sadece bir anlık yönlendirmeli nefretle hareket ediyor. Spikerlerin bir değerlendirme mekanizması da yok. Beni arayıp 'bu spiker nasıl' diye soranlar oluyordu. Türkiye'de bir spikerin tarafsız ve analitik bir şekilde değerlendirildiğini görmedim. Spor federasyonları da bu konuda aksiyon almalı. Bu toplumsal bir problem."*

K4: *"Federasyonların, antrenörler ve kulüp sporcularına bu tarz konularda eğitimler vermesi lazım. Özellikle küçük yaş sporcular için onların neyi beklediğine dair eğitimler önemli."*

K8: *"Spor kurumları, toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddeti önlemek için açık politikalar oluşturmalı, mağdurlara destek sağlamalı, farkındalık eğitimleri düzenlemeli ve ihlalleri takip edip yaptırım uygulamalı."*

K10: *"Kurumlar, kadın sporcuların güvenliğini sağlamak için aktif önlemler almalı, taciz ve şiddet içeren içeriklerin takibini yapmalı ve gerektiğinde hızlı müdahalede bulunmalılar. Ayrıca dijital şiddete yönelik farkındalık eğitimleri ve bilinçlendirme programları düzenleyerek çalışanlarını ve sporcuları dijital şiddet konusunda bilgilendirmeleri önemli."*

K11: *"Dijital şiddete yönelik politikalar geliştirilip ilkokul seviyesinde eğitimler verilmeli. Emniyet birimleri yapay zekayı kullanarak önleyici tedbirler almalı."*

K16: *"Spor gazetecilerinin bir dayanışma ağına, mesleki oluşuma ihtiyacı var. Birkaç kere ben kurmayı düşündüm. Hatta birkaç kişi de bana 'bunu kursan sen kurarsın, herkesi birleştirirsin' demişti."*

K24: *"Kurumların çalışanların arkasında koşulsuz şekilde durması gerekiyor. Elbette kişinin kendisinin de bilinçli bir şekilde paylaşım yapması gerekiyor. Bir kulüp taraftarı gazeteciyi linç ettiğinde kurumlar da zarar görüyor ve çalışanını işten çıkarıyor. Kurumlar ve çalışanlar ortak paydada mutabık kalırsa iki taraf da birbirini korumalı."*

K27: *"Bilinçlendirme ve destekleme paylaşımları artırılabilir. Dijital şiddet hakkında spor alanındaki kadınlar bilgilendirilmeli ve nasıl önlem alabilecekleri, dijital şiddete maruz kalırlarsa ne yapmaları gerektiği anlatılmalı."*

Spor kurumlarının dijital şiddetle mücadeleye yönelik politikalar geliştirmesi gerektiğini belirten katılımcılar, hukuksal süreçlerin önemine ve caydırıcı cezaların gerekliliğine dikkat çekmiştir. Kurumlarda bulunan hukuk birimleri, katılımcıların başvurabilecekleri ilk mekanizmalardandır ancak süreç savcılık şikayetiyle beraber yargıya taşındığında faillere verilecek cezalar da dijital şiddetle mücadele için önemli

görülmektedir. Ayrıca katılımcılar, dijital şiddetin suç kapsamına alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

K1: "*Dijital şiddet suç haline getirilmeli ve caydırıcı cezalar uygulanmalı."*

K12: *"Cezai yaptırım olmadığı sürece sivil toplum örgütleri bir yere kadar destek olabiliyor. Bir sonraki aşama ne olacak mesela? Faili ifşa etmemiz de bir işe yaramayacak. O insanın ceza alması gerekiyor. Önce dijital şiddetin cezai bir sistemi olması gerekiyor. Spor spikerlerinin dayanışma ağı olmalı. Kadın kadınla dayanışma içerisinde olmalı."*

K22: *"Çalıştığım devlet kurumunda hukuk birimi var. Siber suçlara da bakıyorlar, onlardan destek alabiliyoruz. Birçok kurumda olmayan bir şey. Çok ciddi boyutlarda bir olay yaşamadığım için henüz destek almadım ama kurumumda hukuk birimi olması güven veriyor."*

Spor alanındaki kadınların mesleklerini hem güvenli hem de destekleyici bir ortamda sürdürebilmesi gerektiğine inanan katılımcılar, spor ve medya kurumlarının ve sivil toplumun dijital şiddete yönelik mücadele eylemlerinin yetersiz olduğunu, bu eylemlere maruz kaldıklarında yeterli destek göremediklerini, kurumların dijital şiddete yönelik farkındalığa sahip olmadıklarını ve dijital şiddeti dolaylı yoldan desteklediklerine değinmektedir.

K1: *"Dijital şiddete maruz kaldığımda yaşadıklarımı federasyona bildirdim ancak sonuç olumsuz oldu. Kurumların ve sivil toplumun oturup çay kahve içmekten başka bir şey yaptıklarını düşünmüyorum."*

K11: *"Kurumların herhangi bir önlem alabileceğini ve farkındalığı olduğunu düşünmüyorum. Direkt olmasa bile dolaylı olarak dijital şiddeti destekliyorlar. En büyük zorbalığı meslek çatısı olarak gördüğümüz TSYD yaptı. Hiçbir sebep yokken akreditasyon hakkımı elimden aldılar. İşimi kaybetmeme neden oldular."*

K20: *"Dijital şiddete maruz kaldığımda, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'ne kınama yasası için ve bana yol göstermeleri için başvurmayı düşündüm. Üyeliğim var*

ama onların da kişisel işlerle değil, daha toplumsal işlerle uğraşmaları gerektiğini düşündüğüm için vazgeçtim. Galatasaray taraftarıyla beni barıştırmak için ya da bir sevimli bir yol bulmak için bir araya girmeye çalışan birçok kişi oldu. Onlar da barış dili kullanmam gerektiğini, alttan alıp özür dilemem gerektiğini söylediler. Ben niye özür dilemek zorunda kalayım? Onların istediğini yapmadım. Savcılık KADES uygulamasını indirmemi önermişti, onu indirdim."

K21: *"Daha önce TSYD üyesi olmanın birçok avantajını yaşadım maçlara girme konusunda. Eski yapı olsa TSYD benim yaşadığım olaylarda kıyameti kopartır ve ortalığı ayağa kaldırırdı. Basın bülteni yapar, açıklama yapardı. Ancak kayyum atandı, artık çok zor. Kendi otokontrolümüzü yapmak zorunda kalıyoruz, giyimimize ve konuşmalarımıza dikkat ediyoruz. TSYD bir bildiri ve kural listesi hazırlamalı. Sivil toplum örgütleri de hukuki süreçlere destek olmalı. Hukuk çok yavaş işliyor, hakaret davalarında cezalar arttırılmalı."*

Milli ve olimpik boksör olan K7, büyük markaların da sporcuları desteklemesi gerektiğini belirtmektedir. Büyük markalar sporcularla anlaşmalar yaparak onları görünür kılmalı, dijital şiddete yönelik farkındalık kazandırmalı ve mağdur sporcuları destekleyerek psikolojik açıdan güçlü hissetmeleri konusunda adımlar atmalıdır.

K7: *"Ebrar Karakurt bir dönem çok şiddetli dijital şiddete maruz kalmıştı. Sonra Elidor ile 'Dedim Olabilir' diye bir reklam filmi çektiler. Ebrar parladı, daha çok ünlendi ve para da kazandı. Büyük markaların spor alanındaki kadınları desteklemesi lazım. Ülkemizdeki markaların özellikle mağdur edilen sporcu kadınları desteklemesi herkese cevap olur."*

Spor alanındaki pozisyonların erkek egemen bir durumda olması katılımcıların değindiği diğer bir sorundur. Spor alanında kadın yöneticilerin az olması ve karar verici pozisyonlarda hep erkeklerin olması, toplumsal cinsiyete yönelik dijital şiddetin görünür olmasını engellemektedir. Katılımcılar, spor alanında kadın yönetici sayısının artmasını talep etmektedir. Katılımcılar, bu sayede kadın çalışanların deneyimlediği spor alanında toplumsal cinsiyete yönelik dijital şiddetin daha görünür kılınacağına,

daha iyi anlaşılabileceğine ve dijital şiddete yönelik önlem ve mücadele konusundaki kararların daha hızlı alınabileceğine inanmaktadır.

K23: *"Sektörde kadın yönetici sayısı artmalı ve kadın hakemlerle onlar ilgilenmeli. Ayrıca yöneticilerin, antrenörlerin veya kurul üyelerinin zaman zaman psikoteknik belgelerle birlikte ve psikologlar aracılığıyla kontrol altında tutulması gerektiğini düşünüyorum."*

K25: *"Spor sektöründeki yöneticiler hep erkek. Erkek egemenliği söz konusu. Kadın yöneticilerin sayısı artmalı, kadınlar da olimpiyat komitelerinde koltuklara oturmalı."*

Katılımcılara sosyal medya platformlarında dijital şiddete yönelik nasıl önlemler alınabileceği ve dijital şiddetle mücadele kapsamında nasıl etkin çözümler sunulabileceğiyle ilgili soru yöneltilmiştir. Katılımcılar sosyal medyada sahte hesap kullanımının önüne geçilmesi gerektiğini, kötü niyetli paylaşım yapan hesapların tamamen kapatılmasını ve tekrar açılmasının önlenmesinin bir çözüm olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca yorumların veya kelimelerin filtrelenerek tespit edilebilmesi, şikâyet mekanizmalarının gelişmesi ve paylaşılan içerik denetimlerinin artırılması da katılımcıların aklına gelen öneri ve çözümlerden biridir.

K2: *"Sosyal medyada sahte hesap kullanımına izin verilmemeli, kullanıcılar bir platformu kullanılacaksa gerçek kişiler olduğuna dikkat edilmeli."*

K6: *"Kötü niyetli paylaşım yapan insanlara, sosyal medya platformlarında yer alma hakkı tanımamaları iyi bir önlem olabilir."*

K14: *"Sosyal medya kullanımına ülkemizde yaş sınırı getirilmeli. Anonim hesaplar kontrol altına alınmalı. Çünkü insanlar kendi açık kimlikleriyle yazamadıkları şeyleri anonim hesaplarla çok rahat yazabiliyorlar. Şikâyet mekanizmaları gelişmeli, içerik denetimleri artırılmalı, eğitimler ve farkındalıklar üzerinde çalışmalar yapılmalı."*

K18: *"Bazı yorumlara kısıtlama getirilebilir. Şikayetler için hızlı sonuç alma ve cezai işlem uygulaması olabilir."*

K19: *"Sosyal medyada bazı kelimeler filtrelenerek engellenebilir. Böylece birçok yorum ortadan kalkabilir."*

Dijital şiddet eylemlerinin cezasız kalması ve sosyal medyada paylaşılan içeriklerin bir denetim mekanizması olmaması bu eylemlerin görülme sıklığını arttırmaktadır. Katılımcılar hakaret içerikli yorumları bildirseler de bu şikayetlerin dikkate alınmayabildiğini belirtmektedir. Bu nedenle hızlı ve etkin şikâyet mekanizmaları, spor alanında mesleğini sürdüren kadınların çözüm talepleri arasındadır. Sosyal medya platformlarının kurucuları, güvenli bir dijital ortam sağlama ve politikaları uygulama sorumluluğunu üstlenmeli, şikâyet mekanizmalarını ve sosyal medya platformlarının denetlenebilirliğini arttırmalı ve dijital şiddet faillerine yaş sınırı olmaksızın caydırıcı cezalar verilmelidir.

K3: *"Sosyal medyada bir denetim mekanizması olması gerekiyor. Aslında platformların sözleşmeleri var. Ancak alınan önlemler etkili değil. Hakaret ve küfür içerikli yorumları bildirmemiz gerekiyor. Ancak bildirdiğiniz zaman da hiç dönüş yapılmıyor. Dönüş yapılınca 'biz yanlış bir şey görmedik' deniliyor."*

K8: *"Sosyal medya platformları, toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddeti önlemek için etkin içerik denetimi, hızlı şikâyet ve kaldırma mekanizmaları, kullanıcı eğitimi ve farkındalık çalışmaları yürütmeli; kurucular ise güvenli bir dijital ortam sağlama ve politikaları uygulama sorumluluğunu üstlenmeli."*

K9: *"X platformunda bilmiyorum değişti mi artık ama size yorum yapan bir kişi küfretti diyelim. Ben o kişiyi engellesem bile herkes o yorumu görebiliyor. Bu çok rahatsız edici ve değişmesi gerekiyor. Mesela Instagram öyle değil. Ben Instagram'da birini engellediğim zaman sayfamda da engellenmiş oluyor. Dijital şiddet faillerine ceza için yaş sınırı kaldırılmalı ve cezaların kapsamı değişmeli. Çocuklar sokakta cinayet işliyorlarsa belki sosyal medyada da yorumlarda hakaretler ediyorlar ama çocuk oldukları için ceza almıyorlar."*

K11: *"Sosyal medya platformlarının çok ciddi sorumlulukları var. Öncelikle, taciz, hakaret ve cinsiyetçi içerikleri hızlıca tespit edip kaldıracak etkili denetim mekanizmaları kurmaları gerekiyor. Kullanıcıların şikâyetlerini hızlı ve şeffaf bir şekilde değerlendirmek ve ihlallere karşı yaptırımlar uygulamak sorumlulukları arasında."*

K15: *"Caydırıcı cezalar verilmeli. Onun dışında, dijital şiddet uygulayan hesapların kapatılması dışında bir önlem alabileceklerini zannetmiyorum."*

K20: *"Sosyal medya platformlarının kural kaidelerinin ve yaptırım gücünün çok daha yüksek olması gerekiyor. Benim şikâyet ettiğim sosyal medya hesaplarının belki on tanesi kapatılmıştır sadece. Dijital şiddet uygulayanların sosyal medyadan uzaklaştırılması lazım. Tekrar hesap açamamalı. Sosyal medya platformları aboneler üzerinden para kazanıyor. Bu da işlerine gelmeyebilir. 6224 sayılı kanunla tribünde küfreden kişileri tespit edip o kişileri spordan menetmeyi ön gören maddeler hazırladılar ama onu da tam yapamadılar. Ceza ve yaptırımların işlemesi gerekiyor."*

Katılımcılar, sosyal medya platformlarında anonim kullanıcıların yaygın olduğunu ve kimliklerini paylaşma zorunluluğu olmadığı için, çok rahat bir şekilde dijital şiddetin failleri olabildiklerini belirtmiştir. Sahte hesapların dijital şiddet failleri olduklarında tespitinin çok uzun sürdüğünü ve hatta bazen de mümkün olmadığını belirten kadın katılımcılar, sosyal medyaya T.C. kimlik numarasıyla kaydolunması gerektiğini düşünmektedir.

K24: *"Bot hesapların tamamının kapatılması ve sosyal medyaya herkesin T.C. kimlik numarasıyla giriş yapabilmesi bir çözüm olabilir. T.C. kimlik numarasıyla giriş bir caydırıcılık sağlayabilir."*

K26: *"T.C. kimlik numarasıyla sosyal medya platformuna üye olma uygulaması başlatılsa iyi olabilir. Çünkü sahte hesaplardan gelen yorum ve mesajları dava ettiğinizde, süreçle bilişim suçları ilgileniyor ve hesaplar tespit edilemiyor ya da bulunması çok uzun sürüyor."*

Katılımcılar, kadın sporcuların sosyal medyada iki farklı hesap kullanarak kişisel ve mesleki paylaşımlarını ayrı hesaplardan yapmalarının daha güvenli olabileceği konusuna dikkat çekmiştir. Mesleki paylaşımların sporcuların kontrolünde olmaması ve yetkilendirilmiş farklı biri tarafından hesap kontrolünün sağlanması da önerilen çözümler arasındadır. Böylece özellikle kadın sporcuların maruz kaldıkları dijital şiddet eylemlerinin sıklığı ve boyutunun değişebileceği düşünülmektedir.

K4: *"Sporcular için sosyal medyada iki profil hakkı olabilir. Biri profesyonel hayatını paylaştığı ve biri de özel hayatını paylaştığı. İki hesabı kontrol etmek zor olabilir ama özel hayatını paylaştığı hesabı gizli kalırsa bu yorumlara daha az maruz kalabilir."*

K17: *"Sosyal medyada reklam ve/veya iş amaçlı yapılmış paylaşım takiplerini sporcuların yerine yetkili bir kişinin yapması gerektiğini düşünüyorum. Sosyal medya platformlarında gönderilen mesajın içeriğine göre engel vb. çalışmalar bulunmakta ancak yeterli değil. Toplumda sosyal medya kullanım amacı algısının değiştirilmesi gerektiğine inanıyorum."*

SONUÇ

Bu bölümde, araştırma bulgularında yer verilen beş ana tema, spor alanındaki kadın profesyonellerin paylaştıkları deneyimler doğrultusunda ilgili literatür, teorik çerçeve ve benzer akademik çalışmalar ışığında tartışılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, spor alanında toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddetin çözümüne yönelik bireysel, kurumsal, toplumsal ve hukuki düzeyde öneriler geliştirilmiştir. Araştırmanın bulguları, dijital şiddetin spor alanında yeni bir şiddet biçimi olmadığını, zaten mevcut olan eşitsizliklerin dijital ortamda yeniden üretilmesiyle gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda dijital şiddetin yaygınlığı, teknolojik gelişmelerin kaçınılmaz bir sonucu değil; toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle ilişkili olan ve dönüşen dijital medya yapısının politik bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

Araştırmanın ilk ana teması olan, "Spor Alanındaki Kadınların Sosyal Medya Kullanım Pratikleri" teması altında Kullanılan Sosyal Medya Platform Türleri, Sosyal Medyanın Kullanım Amaçları, Sosyal Medyanın Temsil/Görünüm ve Mesleki Açıdan Avantajları şeklinde üç alt tema bulunmaktadır. Bulgular, spor alanındaki kadın profesyonellerin sosyal medya platformlarını yalnızca bireysel bir iletişim aracı olarak değil; aynı zamanda mesleki görünürlük, profesyonel kimlik inşası, kamusal alana katılım ve marka-sponsorluk anlaşmaları için kullandıklarını göstermektedir.

Spor alanındaki kadın profesyonellerin sosyal medya kullanım amaçları incelendiğinde, bu amaçlarda farklılar olsa da ortak nokta sosyal medyanın kadın profesyoneller için "zorunlu bir mesleki araç" hâline gelmiş olmasıdır. Bu bulgu, tezin literatür bölümünde vurgulanan şekilde, geleneksel medyadan dijital medyaya dönüşüm sürecinin sporun tüketilme ve raporlanma biçimlerini dönüştürdüğüne ilişkin tartışmalarla örtüşmektedir (bkz. 2.4. Spor Alanında Sosyal Medya Kullanımı). Sosyal medya platformlarının, spor alanındaki kadın profesyonellerin geleneksel medyadaki eşik bekçilerini (gatekeepers) aşarak spor içeriklerini ve temsillerini doğrudan kullanıcı kitlelere ulaştırmalarına olanak sağladığını söylemek mümkündür.

Spor alanındaki kadın profesyoneller, sosyal medyayı bir portfolyo veya vitrin olarak görmektedir. Goffman (2021: 31-46) sosyal yaşamı bir tiyatro sahnesinde sahnelenen performansa benzetir. Bu bulgu, sahne metaforu üzerinden açıklanan benlik sunumu kuramıyla doğrudan ilişkilidir. Spor alanındaki kadın profesyonellerin sosyal medya profillerini bir sahne gibi kullanması, profesyonel kimliklerini, başarılarını, sponsorluk anlaşmalarını ve idealize edilmiş beden imajlarını sergiledikleri araçlar olarak görmesi bu ilişkiyi doğrulamaktadır. Sosyal medya, bu benlik sunumu için bir "vitrin" görevi görmektedir. Öte yandan bulgularda da görüleceği üzere, Instagram'ın katılımcılar tarafından yoğun kullanımı, literatürdeki "bilgi paylaşımı ve multimedya odaklı kullanım" pratikleriyle örtüşmektedir. Instagram, görsel bir temsil ve profesyonel imaj yaratmak amacıyla en çok tercih edilen sosyal medya platformu olarak öne çıkmaktadır.

Kadın profesyonelleri, Instagram profillerini ve sosyal medyayı bir 'ön sahne' olarak kullanırken, dijital şiddet eylemleri ise bu sahne performansına engel koyan bir dış müdahale olarak görülebilir. Kadın profesyoneller, siber saldırılara maruz kalmamak için benlik sunumlarını değiştirmek (örneğin daha az dekolteli kıyafetler giymek veya toplumda kabul görmeyen görüşleri ifade etmekten kaçınmak) zorunda kalabilmektedir. Bu tür davranışlar, Goffman'ın da bahsettiği şekilde dijital şiddet eylemlerinin baskısı altında bazı sosyal medya kullanım pratiklerini maskelemektedir.

Araştırmanın ikinci ana teması olan, "Dijital Şiddetin Spor Alanında Varlığı ve Deneyimlenme Biçimleri" teması altında Dijital Şiddete Maruz Kalınan Teknolojik Araçlar ve Sosyal Medya Platformları, Dijital Şiddete Maruz Kalma Biçimleri ve Dijital Şiddetin Türleri ve Maruz Kalınan Eylemler şeklinde üç alt tema bulunmaktadır. Dijital medyanın sunduğu etkileşimsellik ve kullanıcı türevli içerik üretimi özelliği, spor izleyicilerini ve taraftarları yalnızca içerik tüketicisi olmaktan çıkarıp doğrudan üretici aktörler hâline getirmiştir. Bu durum, spor alanında görünür olan kadın profesyonelleri sürekli olarak erişilebilir, paylaşımlarına müdahale edilebilir ve hedef alınabilir duruma getirmektedir. Araştırma bulgularında yer aldığı üzere, kadın spor gazetecilerinin, sporcuların ve hakemlerin sosyal medya platformları üzerinden doğrudan hedef alınmalarının, yeni medyanın bu özellikleriyle doğrudan

ilişkili olduğu sonucu çıkarılabilir. Bununla birlikte, dijital medyanın yüksek yayılım hızı ve eş zamansız yapısı da dijital şiddet eylemlerinin çok kısa sürede ve çok geniş kitlelere ulaşmasına neden olmaktadır. Geleneksel medyada tekil bir saldırı ya da söylem belirli bir bağlamla sınırlıyken; dijital mecralarda aynı içerik tekrar tekrar dolaşıma sokulabilmekte ve hatta kalıcı hâle gelebilmektedir.

Tezin ikinci bölümünde kuramsal olarak tartışılan özellikler araştırmanın bulgularıyla birlikte ele alındığında, dijital şiddetin medya ortamının yapısal dönüşümüyle doğrudan ilişkili olduğu ve kadın spor profesyonellerinin, dijital medyada koruyucu unsurlardan yoksun kaldığı ortaya konulmaktadır. Araştırmanın bulguları, spor alanında mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınların dijital şiddeti, dijital kamusal alanda kadın olarak var olmanın kaçınılmaz bir sonucu olarak yaşadıklarını ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, kadın spor profesyonellerinin maruz kaldığı dijital şiddet eylemlerinin Fraser'ın kavramsallaştırdığı bir 'yanlış tanınma' (misrecognition) pratiği olduğunu doğrulamaktadır. Fraser, (2003: 29-31) yanlış tanınmayı kimlik üzerinden değil, sosyal statü üzerinden tanımlamaktadır. Ona göre yanlış tanınma, psikolojik bir incinmeden ziyade, bireylerin ya da grupların toplumsal etkileşimde eşit birer ortak olarak yer almalarını engelleyen kurumsallaşmış kültürel değer kalıplarından kaynaklanmaktadır. Spor profesyonellerinin mesleki yetkinlikleri sistematik olarak yok sayılmakta ve spor alanındaki varlıkları sürekli olarak cinsiyetleri üzerinden değerlendirilmektedir. Yayın sırasında, sahada müsabaka yönetirken ya da müsabaka sırasında performans gösterirken yapılan hata, dijital şiddetin failleri tarafından "kadın olduğu için anlamıyor/yapamıyor" söylemleriyle bir yanlış tanınma pratiğine dönüştürülmektedir. Kadın spor profesyonellerinin dijital alanda uğradığı sistematik saldırılar, onların mesleki yetkinliklerinin de yanlış tanınmasına yol açarak kamusal alanda birer eşit paydaş olarak varlık göstermelerini engellemektedir.

Fraser (2003: 35-36) adaletin nihai ölçütü olarak katılım eşitliğine vurgu yapmaktadır. Dijital şiddet eylemleri, kadınların katılım eşitliği hakkını ortadan kaldırmaktadır. Mesleki itibarları yok sayılan, aşağılanan, nefret söylemlerine maruz kalan kadın profesyoneller, sürekli bir kendini ispat zorunluluğu ve psikolojik baskıyla

karşılaşmakta, mesleki anlamda yıpranmakta ve özgüvenleri zedelenmektedir. Bu da kadın spor profesyonellerini Fraser'ın tabiriyle "parite katılımı" hakkından mahrum bırakılmaktadır. Dijital şiddet eylemlerinin kadın spor profesyonellerini "meşru bir özne" olmaktan çıkarıp onları özellikle de bedenleri veya cinsiyetleri üzerinden ikincil bir statüye hapsetmesi kadın spor profesyonellerinin dijital kamusal alandaki katılım eşitliğini büyük ölçüde zedelemektedir.

Bulgulara göre, özellikle kadın spor gazetecilerinin "futboldan ve spordan anlamamakla" itham edilmesi (mansplaining), mesleki hataların (örneğin bir hakem kararı, maç yorumu, yayın hatası ya da maçta sayı alamama) rasyonel bir şekilde eleştirilmek yerine; irrasyonel ve cinsiyetçi söylemlerle eleştirilmesi sporun erkek egemen tarihinden gelen kurumsallaşmış değerlerin bir yansımasıdır. Kadın profesyonellerin hata yapma payları, şiddet failleri tarafından sıfıra indirilmektedir. Araştırmanın literatür bölümünde yer verilen benzer çalışmalar (Tuna, 2023: 171, Blanco-Castilla ve diğerleri 2022: 1), bu bulgularla benzerlik göstermektedir. Öte yandan katılımcıların %96'sının dijital şiddete maruz kaldığını belirtmesi, spor alanındaki kadın profesyoneller için dijital dünyanın "katılım eşitliği" sağlayan bir mecra değil, güç ilişkilerinin yeniden üretildiği bir "risk alanı" olduğunu göstermektedir. Ayrıca katılımcıların en az bir dijital şiddet türüne maruz kalmış olması da dijital şiddetin yapısal ve sistematik bir sorun olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Lievrouw & Livingstone (2007: 25) tarafından da belirtildiği gibi, yeni medyanın sunduğu "etkileşimsellik" özelliği, kullanıcılara dijital mecralarda hem içerik oluşturma ve hem de diğer kullanıcılarla etkileşime girme imkânı tanımaktadır. Araştırma bulgularında, spor alanındaki kadın profesyonellerin DM (Doğrudan Mesaj) veya yorumlar yoluyla hedef alınarak dijital şiddet eylemlerine maruz kalması, yeni medyanın sunduğu etkileşimsellik olanağının kötüye kullanıldığını göstermektedir. Dolayısıyla şiddetin artık yalnızca tribünde veya sahada değil; dijital mecralar arayıcılığıyla kadın profesyonellerin cebindeki telefona kadar uzandığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan katılımcılar, dolaylı olarak da dijital şiddete maruz kalmaktadır. Bulgulara göre, dijital şiddete dolaylı olarak maruz kalma şekilleri; retweet yoluyla yapılan paylaşımlar, medyanın paylaştığı içerikler ve haberler vb. şeklindedir. Ayhan ve Demir (2022: 13-14) tarafından günlük spor gazetelerinin Twitter hesaplarının incelendiği araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Medya içerikleri; cinsiyet eşitsizliğini derinleştirmekte, ataerkil sistemi ve bu sistemin beslediği hegemonik yapıyı pekiştirmektedir. Dolayısıyla spor alanındaki profesyonellerin dijital şiddete hem doğrudan hem de dolaylı olarak maruz kaldığını, medyanın da zaman zaman spor profesyonellerini arka planda bırakarak cinsiyet stereotiplerine odaklanan materyaller üretebildiğini söylemek mümkündür.

Bulgularda da görüldüğü üzere, spor alanındaki kadın profesyonellerin siber taciz, siber (ısrarlı) takip, siber sömürü (intikam pornografisi), itibar zedeleme ve nefret içerikli söylemler ve gizlilik ihlali şeklindeki dijital şiddet türlerini bir arada deneyimleyebilmesi, dijital şiddetin tekil olaylardan ziyade süreklilik gösteren bir baskı rejimi olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmada tespit edilen bu bulgu, uluslararası literatürle paralel sonuçları göstermektedir. Spor alanındaki dijital şiddet taraftarlık kimliği adı altında meşrulaştırılabilmektedir. Katılımcıların ifadelerinde görüldüğü üzere, failler, küfür, hakaret ve aşağılama gibi eylemleri "takımına sahip çıkma" veya "ifade hakkı" olarak görmektedir. Tribün ve sahalardaki şiddet, genellikle maçın oynandığı süreyle sınırlıyken; dijital mecraların "eş zamansızlık" özelliği (Bkz. Bölüm 2.2.6), dijital şiddet eylemlerini zamandan ve mekândan bağımsız hale getirmiştir. Katılımcıların, gece yarısı aldıkları mesaj ya da yorumlar, yıllar önce paylaştıkları bir tweetin gündeme getirilerek linç edilmeleri, dijital şiddetin bir mesai saatinin olmadığını ve spor alanındaki kadın profesyonellerin 7/24 bir panoptikon gözetimine maruz kaldığını kanıtlar niteliktedir.

Siber taciz**,** en yaygın dijital şiddet türü olarak kadın profesyonellerin kamusal görünürlüğünü olumsuz etkilemektedir. Hakaret, aşağılayıcı yorumlar ve cinsiyetçi ifadeler; kadınların spor bilgisi ve mesleki yeterliliklerini değersizleştirmeye yöneliktir. Bu bulgu, sporun erkek egemen yapısı içerisinde kadınların “meşru özne” olarak kabul edilmemesinin dijital alandaki karşılığına işaret etmektedir. Politik duruş,

toplumsal bir meseleyle ilgili fikir beyan etme ya da toplumsal bir meseleyle ilgili hak savunuculuğu yapma gibi durumlar da spor alanındaki kadın profesyonellerin zaman zaman siber taciz eylemlerine maruz kalmasına neden olmaktadır. Ölüm tehditlerine kadar varan bu saldırılar, spor alanındaki kadın profesyonellerin ifade haklarını ve görünürlüklerini olumsuz etkilemekte, onları kamusal alandan dışlamakta ve can güvenliklerini tehlikeye atmaktadır.

Siber (ısrarlı) takip, dijital şiddetin yalnızca söylemsel değil, aynı zamanda tehditkâr bir boyuta ulaştığını göstermektedir. Kadın profesyonellerin paylaşımlarının sürekli izlenmesi, özel mesajlar, yorumlar, mektup vb. yollarla ısrarcı bir iletişim kurulması, katılımcıların çevrimdışı yaşamlarına dair bilgilere, ev ve iş adreslerine erişilmeye çalışılması; dijital alan ile fiziksel alan arasındaki sınırların ihlal edildiği sonucunu ortaya koymaktadır. Kadın spor profesyonellerinin sosyal medya paylaşımlarında, konum bildirmekten çekinmeleri, takip edilmemek için günlük rutinlerini değiştirmeleri, adreslerinden uzaklaşmaları bu dijital şiddet türünün kadın spor profesyonellerini bir "savunma pozisyonuna" hapsettiğini göstermektedir. Araştırma bulgularında ortaya çıkan ısrarlı takip deneyimleri, dijital şiddetin yalnızca hakaret veya cinsiyetçi söylemle sınırlı kalmadığını; kadın profesyonellerin çevrim içi eylemlerinin sürekli izlenmesi, özel mesaj yoluyla tekrarlayan iletişim girişimleri ve kişisel bilgilerine ulaşma çabaları gibi daha kontrol edici pratiklere dönüştüğünü göstermektedir. Bu durum, dijital şiddetin sembolik bir saldırı olmaktan çıkıp aynı zamanda bir gözetim ve denetim mekanizmasına dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

Siber sömürü (intikam pornografisi)**,** dijital şiddetin en ağır ve travmatik türlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Görüntülerin rıza dışı paylaşımı ya bu eylemin tehdidi, kadınlar üzerinde güçlü bir sessizleştirme ve kontrol mekanizması oluşturmaktadır. Siber sömürü eylemlerinin kadınların bedenleri ve cinsiyetleri üzerinden işleyen ataerkil tahakkümle doğrudan ilişkili olduğu da görülmektedir. Literatürde de yer aldığı gibi, web 2.0 teknolojilerinin getirdiği bir yenilik olan "Kullanıcı Türevli İçerik Üretimi" (Bkz. Bölüm 2.2.5), pasif izleyici kitlesini aktif bir içerik üreticisine dönüştürmüştür. Ancak spor alanında bu üretimlerin, yaratıcı ve faydalı bir katkı sunmaktan ziyade; "caps", "video editi", "montaj" şeklinde ya da

kadın profesyonellerin kişisel görselleri üzerinden, kadın bedeninin ve mesleki itibarın aşağılandığı bir linç kültürüne dönüştüğü görülmektedir.

İtibar zedeleme ve nefret içerikli söylemler, spor alanındaki kadın profesyonellerin mesleki konumlarını hedef alan yapısal bir dışlama pratiği olarak değerlendirilebilir. Spor alanında kadınların başarılarının görünmez kılınması ve hatalarının ise devamlı cinsiyetleri üzerinden genellenmesi, dijital mecralarda sistematik bir itibarsızlaştırma stratejisinin sürdüğünü göstermektedir. Bu bulgular, dijital şiddetin yalnızca bireysel zararlar üretmediğini; aynı zamanda kadınların spor alanındaki temsiline yönelik kolektif bir saldırı niteliği taşıdığını ortaya koymaktadır.

Gizlilik ihlali, dijital şiddetin kamusal/özel alan ayrımını ortadan kaldıran yönünü açığa çıkarmaktadır. Kadın profesyonellerin kişisel bilgilerinin ifşa edilmesi, e-posta ya da sosyal medya şifrelerinin, fotoğraf ya da bilgilerinin ele geçirilmesi, özel hayatlarına dair bilgilerin dolaşıma sokulması ve aile üyelerinin hedef alınması; dijital şiddetin çok katmanlı ve kuşatıcı yönünü gözler önüne sermektedir. Bu eylemlerin, kadınların yalnızca kendilerini değil, yakın çevrelerini de korumak adına kamusal alandan geri çekilmelerine yol açabileceğini söylemek mümkündür. Araştırmanın bütün bu bulguları, literatür bölümünde yer alan benzer çalışmalarla (Bkz. Kavasoğlu ve Koca, 2021: 697-704, Fenton ve diğerleri, 2024: 1220, Nhi Le Vu Phung, 2020: 22-30, Sarışın, 2022: 260, UOAO & FIA, 2025: 17-41) paralellik göstermektedir.

Araştırmanın üçüncü ana teması olan, "Dijital Şiddetin Nedenleri, Failleri ve Spor Alanında Kadın Olmak" teması altında siber Dijital Şiddeti Etkileyen Faktörler, Dijital Şiddetin Failleri ve Dijital Şiddetin Spor Alanında Kadın Olarak Var Olmakla İlişkisi şeklinde üç alt tema bulunmaktadır. Spor alanındaki kadın profesyonellerin dijital mecralarda maruz kaldıkları şiddet; mesleki yeterlilik ve performanslarının ötesinde, cinsiyet, beden, yaş, etnik köken, medeni durum ve cinsel yönelim gibi kimlik unsurları üzerinden şekillenmektedir.

Connell'a (2005: 832-833) göre, hegemonik erkeklik kavramı toplumsal cinsiyet hiyerarşisinde erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğini meşrulaştıran kültürel ve yapısal bir iktidar stratejisidir. Tarihsel olarak güç, rekabet ve fiziksel

üstünlük gibi değerler üzerinden hegemonik erkekliğin yeniden üretildiği spor alanı, kadınların profesyonel varlığıyla birlikte bu yapının doğrudan sarsıldığı bir mecraya dönüşmüştür. Kadınların spor medyasında (gazeteci, yorumcu, spiker) ve sahada (sporcu, hakem) varlık göstermeleri, Connell'ın kavramsallaştırdığı bu 'erkek iktidar alanına' yapılmış bir müdahaledir. Bu bağlamda, spor alanındaki kadın profesyonellere yönelik dijital şiddet, bu hegemonik (erkek egemen) yapının sarsılma korkusuna karşı bir savunma mekanizması olarak okunabilir. Dijital şiddetin hem mağdur kadınlar hem failler hem de toplum tarafından normalleştirilmesi ve katılımcıların deneyimlerinde de bahsedildiği şekilde özellikle de futbol branşında yaygınlığı, Türkiye'deki erkek egemen spor kültürünü ve taraftar profillerindeki eril hegemonyayı açıkça ortaya koymaktadır. Araştırma bulgularında dijital şiddeti tetikleyen faktörler arasında cinsiyetçiliğin %81,5 gibi yüksek bir oranda görülmesi (Bkz. Tablo 18); dijital şiddetin, kadın spor profesyonellerini geleneksel rollerine hapsetmek için kullanılan bir 'disipline etme aracı' olduğu gerçeğini doğrulamaktadır.

Geleneksel spor kültürü, erkeği "özne" (yöneten, konuşan, oynayan), kadını ise "nesne" (izlenen, bedeni yorumlanan) olarak konumlandırmaktadır. Dijital mecralar, kadın profesyonellere "özne" olma (oynama, analiz ve yorum yapma, yönetme) fırsatı sunduğunda; bu durum cinsiyet kalıplarına bir tehdit olarak algılanabilmektedir. Araştırma bulguları, Fredrickson ve Roberts'ın (1997: 173-175) kadınların toplumsal yaşamda sürekli olarak bedenleri üzerinden değerlendirilmesinin, onların öznel deneyimleri ve ruh sağlıkları üzerindeki etkilerini açıklamak amacıyla geliştirilen "Nesneleştirme Teorisi" (Objectification Theory) ile de açıklanabilir. Bu teoriye göre, kadınlar bu bakış açısını içselleştirerek kendilerini bir özne değil, izlenen ve değerlendirilen bir nesne/obje olarak algılamaya başlarlar. Dolayısıyla kendi fiziksel görünümlerini, yeteneklerinden veya içsel duygularından daha öncelikli bir kriter olarak görmeye alışırlar.

Öte yandan araştırma bulguları, spor alanındaki kurumsal ve yapısal ihmallerin kadın profesyoneller için yalnızca fiziksel bir zorluk değil; aynı zamanda dijital şiddeti tetikleyen bir zemin oluşturduğunu göstermektedir. Sporun fiziksel dünyasındaki erkek egemen standartlar kadın bedenini görünmez kılmakta ve bu görünmezlik dijital

alanda tacize dönüşmektedir. Nitekim profesyonel futbol hakemi olarak görev yapan K23'ün aktardığı deneyimde (Bkz. s. 183), kadın hakemlere özel ekipman ve forma tedarik edilmemesinin yarattığı sorun gözler önüne serilmektedir. Federasyon ve sponsor firmalar tarafından kadın hakemlerin bedenine uygun kıyafet üretilmemesi, kadın hakemlerin erkek bedenine göre tasarlanmış formaları kullanmaya veya kendi imkanlarıyla tadilat yaptırmaya zorlanması, bu yapısal ihmalin saha içindeki konfor kaybının ötesine geçerek dijital mecralarda kadın hakemlerin dış görünüşleri üzerinden hedef alınmalarına yol açmaktadır. K23'ün ifadesiyle, kadın bedenine uygun olmayan kıyafetlerin yarattığı 'bolluk' veya 'kısalık' gibi sorunlar, dijital kamusal alanda cinsiyetçi yorumların, 'teşhir' suçlamalarının ve itibar zedeleyici saldırıların ana malzemesi haline gelmektedir. Bu bulgu, kurumsal düzeydeki cinsiyetçi uygulamaların kadınları dijital ortamda hedef hâline getirdiğini ortaya koymaktadır. Hagen tarafından (2016: 17) dijital ortamlarda gerçekleşen çevrimiçi tacizin, mizojininin yeni bir biçimi değil; kadın gazetecilerin meslek hayatlarında daha önce de deneyimledikleri ayrımcılığın bir uzantısı olduğunu belirtmesi, bu bulgunun evrenselliğini ve literatürle benzerliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Irk ve etnik köken, yaş, medeni durum (evli ya da bekar olmak) ve cinsel yönelim de kadın profesyonellere yönelik dijital şiddetin dozunu artıran faktörler arasındadır. Bulgulardan yola çıkıldığında, genç ve bekar kadın profesyonellerin dijital şiddete maruz kalma oranının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bulgular, tarafımca yapılmış olan (Dinç, 2019: 102-108) Türk spor medyasında çalışan kadın gazetecilere yönelik cinsiyet ayrımcılığının araştırıldığı; kadın gazetecilerin mesleki konum, prestij ve kazanç açısından dezavantajlı olması ve "genç ve bekar" olduklarında cinsel tacize maruz kalabilme ihtimallerinin arttığını gösteren araştırma sonuçlarıyla da benzer şekildedir.

Kadın profesyonellerin ve özellikle de elit sporcuların cinsel yönelimleri de dijital şiddetin dozunu etkileyen diğer bir faktördür. Katılımcılara sorulan spor alanında dezavantajlı grupta (LGBT, engelli vs.) olmanın dijital şiddete maruz kalmada nasıl bir etkisi olabileceği sorusuna verilen cevaplar ve katılımcıların spor alanından isimleriyle örnek verdiği kadın profesyonellerin olması bu ifadeyi

doğrulamaktadır. Spor alanındaki kadın profesyoneller cinsel yönelimlerini ve kimlikleri açıklamakta zorlanmakta, açıkladıklarında ise toplum ve sporun paydaşları tarafından dışlanabilmektedir. Literatürde yapılan benzer araştırmalar (Bkz. Word Athletics, 2021, Imanashi, 202, Keslassy, 2024) trans ve/veya LGBT sporcuların homofobik ve transfobik yorumlara maruz kaldığı ortaya koymaktadır.

Araştırmanın katılımcıları arasında yalnızca kadın profesyonellerin değil; erkek profesyonellerin de dijital şiddet eylemlerine maruz kalabildiğine değinenler yer almaktadır. Dolayısıyla, spor alanındaki erkek profesyonellerin de dijital şiddeti deneyimlediği ancak kadın profesyonellerin maruz kaldığı dijital şiddet eylemlerinin toplumsal cinsiyete dayalı olduğunu söylemek mümkündür. Spor alanında var olmaya çalışan kadın profesyonellerin, kendilerini kanıtlamak için daha fazla mücadele etmek zorunda kalabildikleri; bazen ise erilleşmek/maskülenleşmek zorunda kalabilmeleri, dijital şiddetin toplumsal cinsiyet temelli olduğunu kanıtlamaktadır. Chen ve diğerleri (2018: 883) tarafından yapılan araştırmada, kadın gazeteciler mesleklerine yönelik eleştirilerin çoğu zaman kadın düşmanı saldırılar veya cinsel şiddet içeren tehditler şeklinde çerçevelendiği ve bunun erkek gazetecilere yönelik hakaretlerden farklı olduğu sonucu, araştırmanın bu bulgusunun uluslararası literatürdeki çalışmalarla paralellik gösterdiğine işaret etmektedir.

Geleneksel medyadan yeni medyaya geçişle birlikte gelen sanallık özelliği (Bkz. Bölüm 2.2.4), dijital şiddet faillerine fiziksel kimliklerini gizleme olanağı tanımaktadır. Araştırmanın bulgularına göre dijital şiddetin failleri büyük ölçüde anonim kullanıcılar, taraftarlar ve meslektaşlardan oluşmaktadır. Faillerin büyük çoğunluğunun yumurta hesap veya sahte profil olması, faillere dijital mecralarda "görünmezlik zırhı" avantajı sağlamaktadır. Dijital mecralarda anonim olabilme imkânı, dijital şiddetin görünmezliğini artırmakta ve faillerin hesap verebilirliğini ortadan kaldırmaktadır. Literatürde de anonimliğin, dijital şiddetin yaygınlaşmasını kolaylaştıran temel faktörlerden biri olarak tanımlanması bunun kanıtıdır. İnternetin sağladığı anonimlik imkânı ve fiziksel mesafenin yarattığı empati yoksunluğu, faillerin sosyal normlardan sıyrılarak daha rahat hareket etmesine neden olmaktadır. Yeni medyanın özelliklerinden biri olan anonimlik, dijital şiddetin failleri için

cezasızlık ve sorumluluktan kaçınma hissini güçlendirmekte; yayılım hızı ise dijital şiddetin etkisini mekânsal ve zamansal olarak genişletmektedir.

Araştırma bulgularında faillerin büyük çoğunluğunun anonim kullanıcılar olması, literatürde dijital şiddetin anonimlikle olan güçlü ilişkisini kanıtlar niteliktedir. Suler'in (2004: 321-322) "Çevrimiçi Disinhibisyon Etkisi" (Online Disinhibition Effect) kuramıyla açıklandığı gibi, anonimlik ve fiziksel görünmezlik, faillerin normal hayatta yapamayacakları saldırganlığı çevrimiçi ortamlarda yapabilmelerine ve yüz yüze ortamlardan farklı davranışlar sergileyebilmelerine neden olabilmektedir. Öte yandan dijital şiddetin faillerinin yalnızca anonim ve tanınmayan kullanıcılardan oluşmaması; aynı zamanda spor alanının kendi içindeki aktörlerin de (meslektaşlar, federasyon yöneticileri, antrenörler, iş arkadaşları, profesyonel sporcular) dijital şiddetin failleri olabilmesi, dijital şiddetin hegemonik erkeklik ve toplumsal cinsiyet eşitliği kavramıyla son derece ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Katılımcıların deneyimlerine bakıldığında, dijital şiddet faillerinin yalnızca erkekler değil, kadınlar olması da çarpıcı bir bulgudur. Sosyal medya kullanıcısı olan kadınların, hemcinslerine karşı mağduru suçlayan (victim blaming) bir dil kullanması ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden kadın profesyonelleri denetlemeye çalışmaları şiddetin ne kadar içselleştirildiğini ortaya koymak açısından önemlidir. Bourdieu (1990: 53-77), habitus kavramıyla toplumsal cinsiyet rollerinin ve kalıplaşmış yargıların sosyal pratiklere nasıl dönüştüğünü açıklar. Bourdieu'ya göre toplumda bilinçli ve bilinçdışı şekilde kazanılan deneyimler, habitus yoluyla geleceğe taşınmaktadır. Bu deneyim ve alışkanlıklar, bireylerin düşünce tarzlarını ve davranışlarını da etkileme ve içselleştirmede etkin rol oynamaktadır. Şiddet faillerinin doğduğu toplumsal koşulları oluşturan habitus, toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde fail olan kadın ve erkeklerin belirli cinsiyet rollerini içselleştirerek toplumsal yapıyı yeniden üretmesini sağlamaktadır. Öte yandan, Bourdieu'nun The Logic of Practice (1990: 66-67) kitabında bahsedilen "illusio" (oyuna dahil olma) kavramının da burada devreye girdiği söylenebilir. Kadın kullanıcıların spor alanındaki kadın profesyonellerin kıyafetlerine, fiziksel görünümlerine, kusurlarına, mesleki duruşlarına vs. yönelik sert eleştiriler yapmaları,

mesleki performanslarını yetersiz bularak dijital ortamlarda onları hedef göstermeleri kadın faillerin oyunun kurallarını bilme mesajı verme çabası şeklinde yorumlanabilir.

Habitus, yalnızca biyolojik cinsiyetle sınırlı değildir; aksine, spor alanı gibi eril tahakkümün yoğun olduğu alanlarda, kadınlar da bu eril değerleri ve yargılama biçimlerini içselleştirebilmektedir. Kadın failler, toplumsal cinsiyet normlarını bir "bekçi" gibi koruma eğilimi gösterebilmektedir. Eril habitusu içselleştiren kadınlar, "ideal kadın spor profesyoneli" imajına uymayan diğer kadınlara karşı saldırganlaşabilme, dijital şiddet kadınlar arası bir rekabet ve itibarsızlaştırma aracına dönüşebilmektedir. Bu bulgu, kadın faillerin kadın spor profesyonellerine yönelik uyguladığı dijital şiddeti, alanın kurallarını savunma ve eril hegemonyayı farkında olmadan yeniden üretme pratiği şeklinde yorumlanabilir. Dolayısıyla dijital şiddet, faillerin cinsiyetlerinden bağımsız olarak ataerkil normların sürdürülmesine hizmet etmektedir.

Araştırmanın dördüncü ana teması olan, “Dijital Şiddetin Kişisel ve Profesyonel Meslek Hayatına Olumsuz Etkileri” teması altında Dijital Şiddetin Psikolojik Etkileri: Deneyimlenen Duygular ve Dijital Şiddetin Mesleki Yaşama Etkileri: Mesleği Bırakmak ve İş Kaybetmek şeklinde iki alt tema bulunmaktadır. Araştırmanın en kritik bulgularından biri, dijital şiddetin spor alanındaki kadın profesyoneller üzerinde olumsuz anlamda yarattığı psikolojik ve mesleki etkidir. Katılımcıların yaşadığı stres, kaygı bozuklukları ve mesleği bırakma düşüncesi, dijital şiddetin sanal dünyada kalmadığını ve gerçek yaşamı doğrudan etkilediğini ortaya koymaktadır. Katılımcılar tarafından yaşanan üzüntü, kaygı, korku, tükenmişlik ve özgüven kaybı gibi duygular, literatürde yer alan dijital şiddetin “psikolojik yük” boyutlarıyla örtüşmektedir. Araştırma bulguları, dijital şiddetin spor alanındaki kadın profesyoneller üzerinde sarsıcı, süreklilik gösteren ve çok katmanlı psikolojik etkiler bıraktığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla dijital şiddetin yalnızca sanal bir saldırı olmadığı, çevrimdışı yaşamda da gerçek ve somut etkiler bıraktığını söylemek mümkündür.

Bulgular, dijital şiddetin özgüven kaybına da yol açabildiğini göstermektedir. Kadın profesyonellerin mesleki yeterlilikleri sürekli olarak sorgulanmakta; bilgi, deneyim, performans ve cinsiyetleri ön plana çıkarılarak değersizleştirilmektedir. Yaşanan bu eylemler, kadın profesyonellerin psikolojik yıpranma düzeyini artırmakta; kendilerini sürekli savunma ve mesleklerinde kanıtlama zorunluluğu hissetmelerine yol açmaktadır. Tüm katılımcılar için söz konusu olmasa da katılımcıların birçoğunun iş kaybı yaşaması ya da mesleği bırakmayı düşünmesi, dijital şiddetin kadın profesyonelleri spor alanından sistematik biçimde dışlayan bir mekanizma olarak işlediğini göstermektedir. Feminist literatürde bu süreç, kamusal alanda sessizleştirme (silencing) ve geri itme (push-out) stratejileriyle ifade edilmektedir. Bu noktada dijital şiddetin, yalnızca psikolojik etkiler bırakan ruhsal bir sorun olmaktan ziyade; kadınların spor alanındaki temsilini tehdit eden yapısal bir dışlama mekanizmasına dönüştüğü açıktır.

Araştırmanın katılımcıları olan kadın spor profesyonellerinin dijital şiddet eylemleri karşısında yaşadıkları psikolojik yük ve güvencesizlik hissi, Judith Butler'ın (2005: 35-46) "kırılgan hayatlar" kavramsallaştırmasıyla örtüşmektedir. Butler'a göre tüm yaşamlar ontolojik olarak kırılgan olsa da bu kırılganlık toplumsal ve politik olarak eşit dağılmamaktadır. Toplum, bazılarını korurken (yas tutulabilir hayatlar), bazılarını ise şiddete açık bırakmaktadır. Kadın profesyonellerin maruz kaldığı dijital şiddet, yalnızca bireysel saldırılar olarak değil; aynı zamanda belirli hayatların kamusal alanda daha az yaşanabilir kılınması süreci olarak okunabilir. Dijital şiddet, kadın profesyonelleri mesleki bir özne olmaktan çıkarıp siber saldırılara açık bedenlere indirgemekte ve böylece kadın profesyonellerin spor alanındaki varlığını da ontolojik bir kırılganlığa hapsetmektedir. Dolayısıyla dijital şiddetin eril hegemonyanın hâkim olduğu spor alanında, kadın profesyonellerin kamusal varlığına ve "incinebilir" öznelliğine doğrudan bir saldırı olduğunu söylemek mümkündür.

Kadın profesyoneller, erkek egemen spor alanında başarılı olsalar dahi dijital şiddetin yarattığı duygusal maliyetle uğraşmakta ve destek mekanizmalarının (aile, arkadaş, profesyonel destek) varlığına rağmen mesleği bırakma düşüncelerini devam ettirebilmektedir. Literatüre bakıldığında; kadın spor profesyonellerinin dijital şiddete

maruz kaldıktan sonra sporculuk kariyerine son vermeleri ya da spordan yıllarca uzak kalma kararları, depresyona girmeleri veya kendi vücutlarından nefret etmeye başlamaları (Bkz. Alp, 2020, Germain, 2024) gibi örnekler dijital şiddetin kamusal alana eşit katılım hakkını zedeleyen toplumsal bir sorun; aynı zamanda bir istihdam ve hak ihlali meselesi olduğunu gözler önüne sermektedir.

Araştırmanın son (beşinci) ana teması olan, "Dijital Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri, Dijital Şiddete Yönelik Önlemler, Talepler ve Çözüm Önerileri" teması altında bu tema altında Dijital Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri, Dijital Şiddetin Etkilerine Yönelik Kişisel ve Profesyonel Önlemler, Dijital Şiddetle Mücadelede Bireysel ve Kurumsal Farkındalık, Talepler ve Çözüm Önerileri şeklinde üç alt tema bulunmaktadır. Spor alanındaki kadın profesyonellerin bir kısmı, maruz kaldıkları dijital şiddet eylemlerini ve failleri emniyet birimlerine veya savcılığa şikâyet etme yöntemini tercih edebilmektedir. Ancak yasal boşluklar ve IP adresi tespitindeki zorluklar vb. nedenlerle bu başvurulardan çoğunlukla sonuç alınamadığı görülmektedir. Öte yandan bir kesim ise failleri ve/veya maruz kaldıkları şiddet içeriklerini sosyal medyada paylaşarak kamuoyu önünde "utandırma" stratejisi izlemektedir.

Pierre Bourdieu'ya (2019: 49-66) göre, eril tahakküm kavramı ataerkil sistemin erkekleri toplumsal, kültürel ve sembolik açıdan üstün konuma yerleştirirken; kadınları ikincil konumda tutan sembolik iktidar biçimi şeklinde ifade edilmektedir. Bu tahakküm biçimi, çoğu zaman fark edilmeyen sembolik şiddet aracılığıyla sürdürülmektedir. Sembolik şiddet; toplumsal normların ve değerlerin, doğal, değişmez ve kaçınılmaz olarak içselleştirilmesi sürecini ifade etmektedir. Kadın profesyonellerin gündelik yaşamlarında, örneğin yayın ya da müsabaka esnasında, maç yorumlamak için ya da yönetmek için stada gittiklerinde sürekli olarak giyimlerine, söylem ve hakaretlerine dikkat ederek hareket etmek zorunda kaldıklarını belirtmeleri, sembolik şiddet kavramıyla doğrudan ilişkilidir.

Bulgularda görüleceği üzere, katılımcıların bir kısmı deneyimledikleri şiddet eylemlerini ilk anda fark edememektedir. Dijital şiddeti fark eden katılımcıların ise maruz kaldığı şiddete karşı sessiz kalması, gizlemesi, tepki vermemeyi seçmesi ya da

kurumsal destek mekanizmalarının eksikliği, yasal süreçlerin yavaşlığı ve sonuçsuz kalacağı inancıyla failleri engelleme, sessize alma, yorumları kapama, kişisel ve mesleki fikirlerini beyan etmekten kaçınma, kamusal alandan çekilme, uzun süre paylaşım yapmama ve paylaşılan içerikleri kaldırmayı tercih etme gibi yöntemlere başvurması, içselleştirilmiş bir habitus olarak ifade edilebilir.

Bu içselleştirme ve sessizlik durumu, Neumann'ın "Suskunluk Sarmalı" (Spiral of Silence) teorisiyle de ilişkilendirebilir. Dijital şiddet, spor endüstrisinde ve spor medyasında zaten az olan kadın temsilinin iyice azalmasına, medyanın tek eril yapısının daha da pekişmesine yol açmakta ve suskunluk sarmalını tetiklemektedir. Öte yandan, bulgularda katılımcıların maruz kaldıkları dijital şiddet eylemlerini her zaman tanımlamamaları, Kelly'nin (1988: 114-120) Surviving Sexual Violence kitabında vurguladığı 'adlandırma sorunu' ile paralellik göstermektedir. Kelly'ye göre, bu adlandıramama durumu yaşanan deneyimlerinin önemsiz olmasından ziyade; toplumsal ve kültürel normlar çerçevesinde adı konulamaz hale gelmesiyle ilgilidir. Kadın spor profesyonellerinin maruz kaldıkları dijital şiddeti "işlerinin bir parçası" veya "kaçınılmaz bir son" olarak kodlamaları; maruz kalınan şiddetin önemsizliğinden ziyade, eril tahakkümün şiddet deneyimlerini yapısal olarak adı konulamaz kılmasıyla ilişkilendirilebilir.

Araştırmada tespit edilen önlemler arasında; katılımcıların sosyal medya kullanım pratiklerini kısıtlayarak kendilerine "oto-sansür" uygulamaları Habermas'ın kamusal alanın tarihsel olarak kadınları dışlayan yapısının yeni medya çağında dijital şiddet yoluyla yeniden inşa edildiğini göstermektedir. Spor alanındaki kadın profesyoneller otosansür uyguladıkça ve sessizleştikçe, onları hedef alan erkek egemen ve şiddet yanlısı söylemler de dijital kamusal alana hâkim olmaktadır. Bu durum aynı zamanda, dijital alanların kadınlar için özgürleştirici bir vaatle başlayıp aslında onları kendi kabuklarına çekilmeye zorlayan bir "panoptikon" (denetim kulesi) içine hapsettiği gerçeğini de ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, dijital şiddetin spor alanındaki profesyonel kadınları kamusal alandan dışlamaya yönelik bir yıldırma aracı olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bulgular, araştırmanın literatür bölümünde de değinilen Habermas'ın kamusal alan kavramsallaştırmasıyla birlikte ele alındığında, dijital alanların herkese açık, eşit ve rasyonel tartışmaya dayalı mekânlar olduğu varsayımının sorgulanması gerektiğine işaret etmektedir. Dijital mecralar, dışlayıcı kamusal alanı dönüştürmekten ziyade yeniden üretmektedir. Dijital kamusal alan, kadınlar için eşit katılımın mümkün olmadığı, aksine bu katılımın bedelinin sürekli olarak kadınlar tarafından ödendiği bir mücadele alanı haline gelmektedir. Emma A. Jane'in (2017: 1-4), "Misogyny Online" isimli kitabında internetin kapsayıcı olmak yerine cinsiyetçiliği güçlendirdiğini, siber ortamlardaki cinsiyetçiliğin cinsiyete dayalı istismar ve baskı kökenli olduğunu ve radikal biçimde kapsayıcı olması beklenen internet ortamının kadın kullanıcılara "Get The Fuck Out" (Defol) anlamına gelen bir mesaj verdiğini vurgulaması da araştırma bulgularının uluslararası literatürle uyuştuğunu göstermektedir.

Öte yandan dijital şiddetin yalnızca çevrimiçi mecralarla sınırlı kalmadığı, kadın profesyonellerin gerçek dünyadaki hareket alanını da kısıtladığına dair bulgular dikkat çekmektedir. Bazı katılımcılar, sosyal medyadaki tehditler veya linçler sonrasında stadyumlara giderken çekindiklerini, yayın esnasında kıyafet seçimlerini dijital şiddete maruz kalmayacak şekilde seçmek zorunda hissettiklerini, ısrarlı takip eylemleri sonrasında kendi evlerinde bulunmaktan korktuklarını, yapılan linçler sonrasında sosyal medyadan ve dijital mecralardan uzaklaşmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla dijital şiddetin kadın spor profesyonellerini kamusal alandan fiziksel olarak da dışlama işlevi olduğu görülmektedir. Uluslararası akademik çalışmalar da (Adams, 2018; Holton ve diğerleri 2021; IFC, 2018; Binns, 2017; Guinee-CPJ, 2019; Gender Equity Victoria, 2019; Everbach 2018; Demir ve Ayhan, 2022) araştırmanın bulgularıyla benzer şekilde dijital şiddetin kadın spor profesyonellerini kamusal tartışmalardan çekilmeye zorladığını, ifade özgürlüğünü fiilen sınırlandırdığını ve dijital kamusal alana demokratik katılımı zayıflattığını vurgulamaktadır.

Spor alanındaki kadın profesyoneller, dijital şiddetle mücadele kapsamında kendi aile fertlerinden, arkadaşlarından veya meslektaşlarından destek alarak bu süreci yönetmeye çalışmaktadır. Aile ve arkadaş çevresi, özellikle de dijital şiddetin yarattığı mesleki itibar zedelenmesi ve mesleği bırakma düşüncesiyle başa çıkmada önemli bir duygusal tampon görevi görmektedir. Aile ve arkadaş desteğiyle mesleği bırakma kararından dönen katılımcı deneyimleri bunun doğrudan kanıtıdır. Özellikle kadın sporcular için mental dayanıklılığın korunmasında profesyonel spor psikologlarının desteği, dijital şiddetin performans üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmada etkili bir araç ve önlem olarak öne çıkmaktadır.

Araştırma bulguları; kadın profesyonellerin sosyal medya platformlarının ve dijital araçların dijital şiddetle mücadeleye yönelik sunduğu olanakları kullanarak maruz kaldıkları şiddet eylemlerinin etkisini ortadan kaldıracağını düşündüğünü göstermektedir. Spor alanındaki kadın profesyonellerin dijital platformların olanaklarını (failleri engelleme, sessize alma) kullanarak maruz kaldıkları şiddeti bireysel düzeyde çözme çabaları, şiddetin yapısal kökenlerini gölgeleyerek bu deneyimi tamamen bireysel bir sorumluluk alanına hapsetmektedir.

Sara Ahmed (2015: 23-28, 188 ve 218) "Duyguların Kültürel Politikası" (The Cultural Politics of Emotion) kitabında, duyguların toplumsal yapıları nasıl şekillendirdiğini ve bunun bireyler üzerine nasıl yükler bindirdiğini analiz etmektedir. Bu analizden yola çıkarak dijital şiddetin spor alanının eril hegemonyasını bozmamak adına kadın profesyonellerin üzerine yıktığı duygusal yük ve emekten bahsedilebilir. Bu emeği vermeyi reddeden ve sınırlarını korumaya çalışan kadın profesyoneller, sembolik şiddetin de ötesinde, dijital mecralarda sistematik olarak eril tahakkümün en sert dışa vurumuyla disipline edilmek istenmektedir. Kişisel alanı işgal eden siber saldırıların, kadın profesyoneller için yoğun bir duygusal yük yarattığı, özellikle de serbest çalışan (freelance) gazetecilerin dijital şiddete karşı daha korunmasız bir konumda oldukları son derece açıktır. Öte yandan, kadın profesyonellerin sembolik şiddeti reddettikleri ya da direnmeye çalıştıkları noktada, eril tahakkümün daha ağır ve daha saldırgan şiddet pratikleriyle –hakaret, taciz, ısrarlı takip, ölüm tehdidi gibi– karşı karşıya kaldıkları da görülmektedir. Bu bağlamda, dijital şiddet ile sembolik

şiddet arasında bir bağ olduğu ve bu bağın da birbirini beslediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Araştırma bulguları, dijital şiddetin kadın profesyoneller üzerinde yalnızca psikolojik etkiler yaratmadığını; kadınların mesleki hayatını, görünürlüğünü ve kamusal alandaki varlığını tehdit ederek toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesini sekteye uğrattığını ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, yalnızca çevrimdışı fiziksel alanlarda değil; dijital kamusal alanda da eşit ve güvenli katılımı gerektirmektedir. Ancak bulgular, kadın profesyonellerin sosyal medya paylaşımlarını kısıtlama, hesaplarını kalıcı olarak kapatma ya da otosansür uygulama gibi stratejiler geliştirerek dijital kamusal alana eşit katılım hakkından feragat etmek zorunda bırakıldıklarını göstermektedir. Dolayısıyla dijital mecraların teorik olarak herkes için açık olsa bile pratikte spor alanındaki kadın profesyoneller için daha fazla risk ve bedel içeren alanlar hâline geldiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Dijital şiddetle mücadele, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinden ayrı düşünülemez. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitliği, dijital şiddetle mücadelede politik ve yapısal bir zorunluluk olarak ele alınmalıdır. Kadın spor profesyonellerinin dijital kamusal alanda özgürce ve şiddetten arınmış bir biçimde var olabildiği bir düzen ve Fraser'ın "Katılımda Eşitlik" (Participatory Parity) ilkesinin varlığı; ancak ve ancak ataerkil normların, cinsiyetçi söylemlerin, toplumsal, kurumsal, yasal ve politik düzenlemelerin sorgulanması ve geliştirilmesiyle mümkün olabilir.

Bireysel, Toplumsal ve Sivil Toplum Örgütleri İçin Öneriler

- Spor izleyicilerine ve sosyal medya kullanıcılarına yönelik kamu spotları, bilinçlendirme paylaşımları, dijital şiddete yönelik farkındalık eğitimleri veya seminerleri düzenlenebilir.
- Kadın spor profesyonellerinin kişisel deneyimlerini paylaşabileceği, birbirinden güç alabileceği, örgütlü hareket edebileceği, maruz kaldığı deneyimleri sessizleşmeden, çekinmeden paylaşabileceği dijital ve fiziksel platformlar ya da dayanışma grupları oluşturulabilir. Dayanışma

gruplarının kurulması için meslek örgütlerinin (TSYD) ve/veya sendikaların (TGS) desteği alınabilir.

- Sivil toplum örgütleri (Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women), Mor Çatı, ŞÖNİM vb.) yalnızca fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalan kadınlara değil, dijital şiddete maruz kalanlara da destek olmalı, bu konuda uzman kişiler istihdam etmelidir. Şiddete maruz kalan kadınların yalnız olmadıklarını hissetmeleri için güvenli dijital veya fiziksel buluşma alanları organize edilebilir.
- STK'ların koordinatörlüğüyle sektöre yeni dahil olan genç kadın profesyonellere dijital şiddetle başa çıkma konusunda deneyimli isimler tarafından mentörlük verilebilir.
- STK'lar, spor federasyonlarının ve medya kuruluşlarının, çalışanlarını koruyan "etik ilkeler" ve "şiddetle mücadele prosedürleri" oluşturup oluşturmadığını takip edebilir ve yıllık olarak raporlayabilir.

Medya Kurumları, Spor Federasyonları/Kulüpler İçin Öneriler

- Spor federasyonları, kulüpleri ve medya kuruluşları, dijital şiddeti bireysel bir sorun olarak değil, kurumsal sorumluluk olarak tanımlamalı ve ele almalıdır. Kadın ve erkek profesyoneller için ayrımcılık yapılmadan dijital şiddet protokolleri oluşturulabilir.
- Yasal süreçlerin çözüm sunamayacağına dair inanç kaybı, maliyet ve karmaşıklık gibi nedenlerle şikayetçi olamayan spor profesyonelleri için hukuki destek masaları kurulabilir. Federasyonlar ve Gazeteciler Cemiyeti bünyesinde, dijital şiddete maruz kalan profesyonellere ücretsiz hukuki danışmanlık verecek birimler kurulabilir ve bu birimlerin kurulması ilgili yönetmeliklerle zorunlu hale getirilebilir.
- Medya çalışanlarına, haber içeriklerinde şiddeti tetikleyen eril dilin dönüştürülmesi adına 'Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Odaklı Habercilik' eğitimleri verilmeli, habercilik pratiklerinde şiddeti körükleyen cinsiyetçi kalıpların terk edilmesi teşvik edilmelidir.

- Spor kulüpleri ya da federasyonları, sporcularını koruyan ve siber suçları tespit edip buna yönelik önlemler alan uzman ekipler istihdam edilebilir. Ayrıca dijital şiddete maruz kalan profesyonel sporcularla ilgilenen uzman spor psikologlarıyla iş birliği içinde ücretsiz terapi imkânı sunabilir.
- Spor kulüpleri, federasyonlar (TFF, TVF, TEF vb.) ve medya kuruluşları, dijital şiddet içeren eylemlere karşı net bir "sıfır tolerans" politikası benimsemelidir. Dijital şiddete maruz kalan ve şikayetini dile getiren sporcularına, hakemlerine veya yazar, yorumcu, spiker vb. görevlerde çalışan gazetecilere her türlü hukuki ve psikolojik destek verilebilir, kimliği tespit edilebilen taraftarların kombinesini iptal etme, stada giriş yasağı şeklinde yaptırımlar uygulanabilir.
- Medya kuruluşları ve spor örgütleri, çalışanlarının resmi sosyal medya hesaplarına gelen yorumları yönetecek veya filtreleyecek profesyonel sosyal medya uzmanı ekipler istihdam edebilir. Kadın yönetici istihdamı da arttırılarak şiddet yükü profesyonellerin omuzlarından alınabilir.
- STK ve barolarla iş birliğiyle altyapılardaki erkek ve kadın sporcularından başlayarak taraftar ve taraftar gruplarına ve tüm yönetici kadrolarına toplumsal cinsiyet eşitliği, dijital yurttaşlık, dijital şiddeti ve türlerini tanıma ve önleme, delil toplama yöntemlerine yönelik farkındalık eğitimleri verilebilir, bu eğitimlere katılım zorunlu tutularak her yıl tekrarlanması sağlanabilir.

Yasal (Hukuki) ve Politik Düzenlemeler İçin Öneriler

- Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) dijital şiddet ve türleri, fiziksel şiddet, ekonomik şiddet, psikolojik şiddet vs. gibi açık ve ayrı bir biçimde tanımlanmalıdır. Dijital şiddet toplumsal cinsiyete dayalı bir insan hakları ihlali olarak kabul edilmeli, siber suçlar caydırıcı cezai yaptırımlara bağlanmalı ve etkili feminist politikalar geliştirilmelidir.
- Anonim hesaplar tarafından yapılan şiddet pratiklerine karşı daha etkili yasal düzenlemeler hayata geçirilmelidir.

- “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi” yani bilinen adıyla “İstanbul Sözleşmesi” yeniden yürürlüğe alınmalıdır.
- “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” kapsamı genişletilmeli, dijital şiddete ilişkin açık tanımlamalar yapılmalı ve dijital şiddet tanımlarının spor alanındaki vakaları da kapsayacak şekilde netleştirilmelidir.
- “6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” kapsamında, dijital mecralarda spor profesyonellerine sistematik saldırı düzenleyenlerin (anonim olsalar dahi tespit edilerek) kalıcı olarak spor müsabakalarından ve dijital şiddeti uyguladığı platformlardan menedilmesi için yasal mekanizmalar geliştirilebilir.
- Cinsel içerikli dijital saldırıların savcılar tarafından "ahlak problemi" veya "ifade özgürlüğü" kapsamında değerlendirilerek soruşturulmasının önüne geçilmeli, karar alıcı ve kanun yapıcı mekanizmalar daha kapsayıcı yürütülmeli, terör olayları veya çocuk pornografisi dışındaki suçlarda sosyal medya platformlarından IP adresi alınamaması durumu gözden geçirilerek IP adresi tespit etme işlemleri siber suçları da kapsayacak şekilde genişletilebilir.
- Dijital şiddete maruz kalan profesyonellere verilen uzaklaştırma veya koruma kararının işleyişi ve mağdur olan kişinin durumunun takibi sık sık emniyet birimleriyle iş birliği içinde yürütülebilir.

Sosyal Medya Platformlarının Kurucuları ve Yazılımcılar İçin Öneriler

- Katılımcıların da önerdiği gibi, sosyal medya platformlarına girişlerde (T.C. Kimlik No gibi) denetlenebilir yöntemler kullanılabilir. Ancak bu yöntemler, KVKK kapsamında, bilgilerin sızdırılmayacağı temin edilerek faaliyete geçirilmelidir.

- Siber suçlara yönelik hızlı ve etkin şikâyet mekanizmaları geliştirilebilir. Şikayetler, aciliyetine göre sıralamaya alınarak istihdam edilen uzman kişiler tarafından değerlendirilerek dijital şiddete maruz kalan kullanıcılara yönelik geri bildirimler şeffaf ve hızlı bir şekilde paylaşılmalıdır.
- İfade özgürlüğüyle bağdaşmayan siber suçlara yönelik içerikleri (tehdit, şantaj, taciz) üreten anonim hesapların IP tespiti için sosyal medya sağlayıcıları ile adli makamlar arasında etkin bir iş birliği sağlanabilir, ilgili mahkemelerle veri paylaşımı konusunda daha esnek ve hızlı protokoller imzalanabilir.
- Sosyal medya platformlarında "trend topic" olan konularda belli filtrelemelerle kimlerin hedef gösterip gösterilmediğinin tespiti uzman kişiler tarafından yapılarak yaptırıma tabii tutulabilir.
- Dijital şiddet kapsamında değerlendirilecek her türlü nefret söylemi ifadeleri, hakaret, küfür vb. anahtar kelimeler sadece raporlandığında değil, yapay zekâ (Aİ) desteğiyle henüz yayılmadan tespit edilip engellenebilir.
- Spor profesyonellerinin onaylanmış (mavi tikli) hesapları, -eğer kendileri tarafından yönetiliyorsa- şiddet yoğunluğu arttığında yorumları otomatik olarak kısıtlayan veya saldırgan hesapları anlık olarak sessize alan yapay zeka destekli akıllı modlarla korunabilir.
- Anonim hesap açma hakkı saklı tutulacaksa, birtakım etkileşim yöntemleri (doğrudan mesaj göndermek veya onaylı bir hesaba yorum yapmak vb.) için "kimlik doğrulama" (ID Verification) şartı getirilebilir.
- Bir kullanıcı başka bir kullanıcı tarafından engellendiğinde, engellenen kişinin aynı cihazdan açabileceği tüm yeni hesapların otomatik olarak engellenmesiyle ısrarlı takibin önüne geçilebilir.
- Kullanıcılar şiddet içerikli bir yorum yazmaya başladığında, algoritma kullanıcıyı yapay zekânın da desteğiyle fark edip "Bu mesaj topluluk kurallarımızı ihlal ediyor olabilir, gönderirsen hesabın kapatılabilir." şeklindeki uyarılanlarla durumu engelleyebilir.

Araştırmacılar İçin Öneriler

- Bu araştırma, spor alanındaki kadın profesyonellerin deneyimlerini nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenolojik bir yaklaşımla derinlemesine incelemiştir. Gelecek araştırmalar, spor alanında veya başka alanlarda dijital şiddetin yaygınlığını, etkilerini ve değişimini gözlemlemek adına farklı araştırma desenleri kullanabilir, dijital şiddetin daha kapsamlı bir şekilde istatiksel boyutunu ölçebilir veya yalnızca kadınları değil erkek spor profesyonellerini de kapsayacak şekilde daha geniş örneklemlerle çalışabilir.
- Farklı spor branşları da dahil edilerek aralarındaki farklar karşılaştırmalı olarak ele alınabilir. Daha fazla profesyonel sporcu araştırmaya dahil edilebilir, özellikle de elit sporcuların akademik çalışmalara katılımı teşvik edilebilir.
- Araştırmada, dijital şiddeti derinleştirdiği tespit edilen faktörler ortaya konulmuştur. Gelecek araştırmalar, özellikle de dezavantajlı grupların özgün deneyimlerine ve karşılaştıkları spesifik şiddet türlerine odaklanarak farklı bir perspektif sunabilir.
- Araştırmada dijital şiddetin faillerini çok büyük oranda anonim kullanıcıların ve taraftarların oluşturduğu görülmektedir. Gelecek araştırmalar, şiddet faillerinin motivasyonlarını ve anonimlik güvencesinin arkasındaki psikolojik dinamikleri inceleyebilir.
- Sosyal medya platformlarının algoritmik yapılarının, dijital şiddet içerikli söylemlerin yayılımındaki rolü üzerine eleştirel analizler yapılabilir.

KAYNAKÇA

Abercrombie, N. & Longhurst, B. (2007): **Dictionary of Media Studies**, London: Penguin.

Acar, F. (2010): Türkiye'de Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Standartlar, **Hukuk ve Sivil Toplum**, (Der. Gökçeçiçek Ayata, Sevinç Eryılmaz, Dilek Bertil ve Emrah Oder), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ackerly, B. A. (2001): "Feminist Theory: Liberal", **International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences,** 5499–5502.

Ahmed, S. (2015): **Duyguların Kültürel Politikası**, (S. Komut, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.

Adams, C. (2018): "They Go for Gender First", **Journalism Practice**, 12(7), 850-869.

Afşar Taşdemir, S. (2015): Türkiye'de Şiddetin "Kadın Yüzü", **Sosyoloji Konferansları**, 52(2), 715-753.

Akar, E. (2010): "Sanal Toplulukların Bir Türü Olarak Sosyal ağ Siteleri-Bir Pazarlama İletişimi Kanalı Olarak İşleyişi", **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** 10(1), 107-122.

Akdemir, A. (2022): "Kadınlara Yönelik Siber Ortamda Gerçekleştirilen Şiddet Fiileri ve Faillerinin Tipolojisine Yönelik Fenomenolojik Bir Çalışma", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 24(1), 387-422.

Akıncı V. ve Z. Beril., Bat, M. (2010): "Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma", **Journal of Yasar University**, 20(5), 3348-3382.

Akkaş, İ. ve Uyanık, Z. (2016): Kadına Yönelik Şiddet, **Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi**, 6 (1), 32-42.

Aktaş Üstün, N., & Ekin, M. (2021): Görsel Spor Medyasında Kadınların Uğradıkları Siber Zorbalık Hakkında Görüşleri, **Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi**, 3(1), 15-23.

Aktaş, C. (2007): "İnternet'in Gazeteciliğe Getirdiği Yenilikler", **Selçuk İletişim**, 5(1), 30-41.

Aktaş, H. ve Ulutaş, S. (2010): "Tekno Nevrotik Kaçış: Web 2.0", **Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Çalışmaları Dergisi**, No:12, 126-147.

Alp, A.F. (2020): "Siber Zorbalık ve Spor", (Ed. Elif Karagün ve Ozan Yılmaz), **Spor Bilimlerinde Güncel Konular ve Araştırmalar-2 içinde**, (s. 68-88). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Altınay, G, A. ve Arat, Y. (2007): **Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet**, İstanbul: Punto Baskı.

Amichai-Hamburger, Y., & Vinitzky, G. (2010): "Social Network Use and Personality", **Computers in Human Behavior**, 26(6), 1289-1295.

Antunovic, D. (2019): "We Wouldn't Say It to Their Faces": Online Harassment, Women Sports Journalists, and Feminism", **Feminist Media Studies**, 19(3), 428-442.

Arslan Çelik, B. B. (2020): "Şiddete Uğrayanların Hukuki Hakları", (Ed. Burhan Urhan ve Ayşad Güdekli), **Şiddet içinde**, Gazi Kitabevi: Ankara, 235-274.

Ateşalp, S.T., Başlar, G. (2015): "Katılımcı Kültür Tartışmaları Ekseninde Sosyal Medyada Diziler: Kardeş Payı Örneği", **E-Journal of Intermedia**, 2(1), 158-180.

Avcı, S. (2020): **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetine Genel Bakış**, İstanbul: Hiper Yayın.

Ayhan, B., & Demir, Y. (2022): "Systematic Sexism: Women's Sports News in a Circle of Gatekeepers and Users on Twitter", **Communication & Sport**, 1-23.

Aykurt, M. (2022): Geleneksel Medyaya Karşı Alternatif Medya Platformu Olarak Youtube: Youtube Haber Kanalları Üzerine Bir İnceleme, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

Bacık, G. (2005): Kamusal Alan Tanımı Üzerine Bir Tartışma. (Yay. Haz.: Lütfi Sunar), **Sivil Bir Kamusal Alan içinde**, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 9-17.

Baker, L., Campbell, M., Barreto, E., Campbell, M., & Barreto, E. (2013): Understanding Technology-Related Violence Against Women: Types of Violence and Women's Experiences, **Learning Network Brief**, (6), 2-7.

Balcıoğlu, İ., (2001): **Şiddet ve Toplum**, İstanbul: Bilge Yayınları.

Barındık, G. (2021): Dijitalleşen Medya ve Yarattığı Yeni Şiddet Alanı: Dijital Şiddet, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Antalya.

Baştürk, E. (2020): **Çevrimiçi Riskler ve Siber Zorbalık**, Ankara: Elma Yayınevi.

Bauman, Z. (2010): **Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları**, (Çev. Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Beauvoir, S. (2020): **İkinci Cins**, 2. Cilt: Yaşanmış Deneyim, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Berber, N. (2016): Kadına Yönelik Şiddet. (Yay. Haz.), Feryal Saygılıgil, **Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları içinde,** (s. 249-270). Ankara: Dipnot Yayınları.

Berger, S. (2001): "Breaking Up News-An Investment in the Online Newspaper's Future? Effects of Linear and Nonlinear Hypertext Formats on Users' Recall, Reading, Satisfaction, and Perceived Story Credibility", **(Unpublished Master's Thesis)**, University of Florida, Florida.

Berktay, F. (2013): **Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Bhasin, K. (2003): **Toplumsal Cinsiyet**, (Çev. Kader Ay), İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.

Bilgin Çelik, G. (2021): **Kadını Şiddete Karşı Koruma Rejimi**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Binark, M. (2007): "Yeni Medya Çalışmalarında Yeni Sorunlar ve Yöntem Sorunu", (Der. Mutlu Binark), **Yeni Medya Çalışmaları içinde**, Ankara: Dipnot, 21-44.

Binark, M. (2010): "Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi", (Ed. Tuğrul Çomu), **Yeni Medyada Nefret Söylemi içinde**, (s. 11-54). İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Binark, M. ve Löker, K. (2011): **Sivil Toplum Örgütleri İçin Bilişim Rehberi**, Ankara: STGM.

Binns, A. (2017): "Fair Game? Journalists' Experiences of Abuse Online", **Journal of Applied Journalism & Media Studies**, 6(2), 183–206.

Birsen, H. (2013): Değişim Aracı Olarak Yeni Medya, (Der. Mesude Canan Öztürk), **Dijital İletişim ve Yeni Medya içinde**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Blackstone, A. (2003): Gender Roles and Society, (Eds. In J. R. Miller, R. M. Lerner, & L. B. Schiamberg), **In Human Ecology: An Encyclopedia of Children, Families, Communities, and Environments**, Santa Barbara: ABC-Clio, 335–338.

Blanco, E., Fernández-Torres, M. J., & Cano-Galindo, J. (2022): "Disinformation and Hate Speech Toward Female Sports Journalists", Profesional De la Información, 31(6), 1-16.

Bostancı. M. (2019): **Sosyal Medya: Dün, Bugün, Yarın**, Konya: Palet Yayınları.

Bourdieu, P. (1990): **The Logic of Practice**, Stanford, CA: Stanford University Press.

Bourdieu, P. (2019): **Eril Tahakküm**, İstanbul: Bağlam.

Boyd, D. & Ellison, J. (2008): "Social Network Sites: Definition, History and Scholarship", **Journal of Computer Mediated Communication**, 13(1), 210–230.

Braun, V., & Clarke, V. (2006): Using Thematic Analysis in Psychology, **Qualitative Research in Psychology**, *3*(2), 77-101.

Briggs, A., & Burke, P. (2011): **Medyanın Toplumsal Tarihi-Gutenberg'den İnternete…**, (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal ve Erkan Uzun), İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Bruce, T. (2016): "New Rules for New Times: Sportswomen and Media Representation in the Third Wave", **Sex Roles**, 74, 361–376.

Bryne, B. (2004): "Qualitative Interviewing", (Ed. C. Seale), **In Researching Society and Culture**, Second Edition, London: Sage.

Burstow, B. (1992): **Radical Feminist Therapy: Working in The Context of Violence**, CA: SAGE Publications.

Butler, J. (2005): **Kırılgan Hayat**, (B. Ertür, Çev.) İstanbul: Metis.

Butler, J. (2018): **Cinsiyet Belası**, (B. Ertür, Çev.), İstanbul: Metis.

Büker, S., ve Kıran (Eziler), A. (1999): **Reklamlarda Kadına Yönelik Şiddet**, İstanbul: Alan Yayıncılık.

Canikoğlu Kırbaş, S. (2015): "Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun)", **Ankara Barosu Dergisi**, 3, 357-378.

Castells, M. (2013): **Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür-Ağ Toplumunun Yükselişi**, (Çev. E. Kılıç), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Cebecioğlu, G. ve Altıparmak, İ. B. (2017): "Dijital Şiddet: Sosyal Paylaşım Ağları Üzerine Bir Araştırma", **Sakarya University Journal of Education**, 7(2), 423-431.

Chau C. (2010): "YouTube as a Participatory Culture", **New Directions for Youth Development**, 2010(128), 65-74.

Chayko, M. (2018): **Süper Bağ (lantı)lı: İnternet, Dijital Medya ve Tekno-Sosyal Hayat**, (Çev. Berkan Bayındır, Deniz Yengin, Tamer Bayrak), İstanbul: Der Yayınları.

Chen, G. M., Pain, P., Chen, V. Y., Mekelburg, M., Springer, N., & Troger, F. (2020): "You Really Have to Have a Thick Skin': A Cross-Cultural Perspective on How Online Harassment Influences Female Journalists, **Journalism**, 21(7), 877-895.

Chisholm, J. F. (2006): "Cyberspace Violence Against GİrIs and Adolescent Females", **Annals of the New York Academy of Sciences**, 1087(1), 74-89.

Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner L. A. (2015): **Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz**, (Çev. Ed. A. Aypay), 2. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.

Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005): Hegemonic Masculinity: Rethinking The Concept, **Gender & Society**, 19(6), 829-859.

Constantinides, E. Ve Fountain, S. J. (2008): "Web 2.0: Conceptual Foundations and Marketing Issues", **Journal of Direct, Data and Digital Marketing Practice**, 9(3), 231-244.

Cook, E. and Dorsch, K. D. (2014): "Monitoring in Youth Sport: A Paradigm Shift", **Surveillance and Society**, 11 (4), 508-520.

Coşkun, H. K. (2023): Türkiye'de Kadınların Yaşadığı Dijital Şiddet ve Sosyal Destek Mekanizmaları, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Cowie, H. (2013): "Cyberbullying and Its Impact on Young People's Emotional Health and Well-Being", **The Psychiatrist**, 37(5), 167-170.

Creswell, J. W. (2015): **Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni**, (Çev. Ed: Bütün, M. & Demir, S.B.), 2. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Curran, J. and Witschge, T. (2011): "Liberal Dreams and Internet", (Ed. James Curran), **Media and Democracy**, New York: Routledge.

Çakır, H., ve Topçu, H. (2005): "Bir İletişim Dili Olarak İnternet", **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 19(2), 71-96.

Çelik, T. ve Tekin, Y. (2015): "Sosyal Medyanın Bireyler Üzerindeki Olumsuz Etkilerine İlişkin Bir Örnek: Siber Zorbalık", **The Journal of Academic Social Science Studies**, 36, 343-355.

Dabner, N. (2012): "Breaking Ground" in the Use of Social Media: A Case Study of a University Earthquake Response to Inform Educational Design with Facebook", **Internet and Higher Education**, 15(1), 69-78.

Dacheux, E. (2012): **Kamusal Alan**, (Çev. Hüseyin Köse), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Dawley, L. (2009): "Social Network Knowledge Construction: Emerging Virtual World Pedagogy", **On The Horizon**, 17(2), 109-121.

Deakin, H., & Wakefield, K. (2014): "Skype Interviewing: Reflections of Two PhD Researchers", **Qualitative Research**, 14(5), 603–616.

Delwiche, A. (2018): "Early Social Computing: The rise and fall of the BBC Scene (1977- 1995)", (Jean Burges, Alice Marwick, Thomas Poell, Ed.), **In The Sage Handbook of Social Media, Sade Publications**, 35-52.

Demir, Y., & Ayhan, B., (2022): "Being a Female Sports Journalist on Twitter: Online Harassment, Sexualization, and Hegemony", **International Journal of Sport Communication**, Vol.15, 207-217.

Di Martino, V. (2002): "Violence at the Workplace: The Global Response", **Afr Newslett on Occup Health and Safety**,12, 4-7.

DiCicco-Bloom, B., & Crabtree, B. F. (2006): "The Qualitative Research Interview", **Medical Education**, 40(4), 314-321.

Dinç Kırlı, E. S. ve Büyükbaykal, G. N. (2022): "Yeni Medyada Nefret Söylemi: Taraftarların 6222 sayılı Kanun İçerikli Nefret Söylemlerinin Twitter Üzerinden İncelenmesi", **Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)**, 8(1), 93-111.

Dinç, E., S. (2019): Türk Spor Medyasında Kadın Gazetecilere Yönelik Cinsiyet Ayrımcılığı, **Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 4(1), 97-112.

Dinç, M., ve Bahadır, Ç. (2022): **Türk Medeni Kanunu**, Ankara: Seçkin Yayınları.

Dinçer, G. (2010): Kadına Yönelik Şiddet: Düzce Örneği, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DiSingh, K. & Gulati, D. (2011): "Technological March from Web 1.0 to Web 3.0: A Comparative Study", **Library Herald**, 49(2), 146-157.

Donavan, J. (2019): **Feminist Teori**, (Çev. Aksu Bora, Meltem Ağduk Gevrek, Fevziye Sayılan), İstanbul: İletişim Yayınları.

Dökmen, Z. (2014): **Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar**, İstanbul: Remzi Kitapevi.

Engin, B. (2011): "Yeni Medya ve Sosyal Hareketler", (Der. Mutlu Binark, Işık B. Fidaner), **Cesur Yeni Medya içinde**, Ankara: Alternatif Bilişim Derneği Yayınları.

Engztröm, G. (2013): **Aile İçi Şiddet: Çaresi Ne?** İstanbul: Dönence Yayınları.

Erbaysal Filibeli, T. (2018): "Kullanıcı Türevli İçerik ve Yurttaş Medyası: Haberin Dönüşümü, Sınırlar ve Olanaklar", **Akdeniz İletişim Dergisi**, 29, 453-469.

Erdoğan, M. (2001): "Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğü: Özgürlükçü Bir Perspektif", **Liberal Düşünce**, Sayı: 24, Ankara, 8-13.

Esen, R., & Yengin, D. (2021): "Yeni Medya Bağımlılığında Photolurking Sonucu Ortaya Çıkan Dijital Şiddet Üzerine Bir İnceleme", **Yeni Medya Elektronik Dergisi**, 5(2), 156-171.

Everbach, T. (2018): "I Realized It Was About Them… Not Me": Women Sports Journalists and Harassment", (Eds. J. R. Vickery & T. Everbach), **In Mediating Misogyny: Gender, Technology, and Harassment**, 131-149.

Fascendini, F., & Fialová, K. (2011): "Voices From Digital Spaces: Technology Related Violence Against Women", **Association for Progressive Communications (APC)**, 1-87.

Fenton, A., Ahmed, W., Hardey, M. (Maz), Boardman, R., & Kavanagh, E. (2023): Women's Football Subculture of Misogyny: The Escalation to Online Gender-Based Violence, European Sport Management Quarterly, 24(6), 1215-1237.

Fink, J. S. (2014): "Female Athletes, Women's Sport, and the Sport Media Commercial Complex: Have we Really "Come A Long Way, Baby", **Sport Management Review**, 18, 331-342.

Firestone, S. (1993): **Cinselliğin Diyalektiği**, (Çev. Yurdanur Salman), İstanbul: Payel Yayınları.

Flew, T. (2008): **New Media: An Introduction**, (3rd Edition), Oxford University Press.

Fraser, N. (2003): Social Justice in The Age of Identity Politics: Redistribution, Recognition and Participation, (N. Fraser, & A. Honneth, Eds.), **In Redistribution or Recognition? A Political-Philosophical Exchange,** (7-109). New York: Verso.

Fredrickson, B. L., & Roberts, T. (1997): "Objectification Theory: Toward Understanding Women's Lived Experiences and Mental Health Risks", **Psychology of Women Quarterly**, 21, 173-206.

Fuchs, C. (2014): "Social Media and the Public Sphere, *tripleC:* Communication, Capitalism & Critiqu". **Open Access Journal for a Global Sustainable Information Society***,* 12(1), 57-101.

Fuchs, C. (2017): Google Kapitalizmi, (Ed. Filiz Aydoğan), **Yeni Medya Kuramları içinde**, İstanbul: Der Yayınları, 71-83.

Fuchs, C. (2020): **Sosyal Medya: Eleştirel Bir Giriş**, (Çev. Diyar Saraçoğlu ve İlker Kalaycı), İstanbul: Notabena Bilişim.

Gazaz, D. C. (2020): Şiddet İnsanın İçinde, İnsan Şiddetin İçinde: Şiddetin Kısa Tarihi, (Ed.) B. Urhan ve A. Güdekli, **Şiddet içinde**, Gazi Kitabevi: Ankara, 23-54.

Gedikoğlu, E. (2020): Dijital Çağda Değişen Normlar, Aşınan Değerler: Sosyal Medya Dilenciliği, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Medya ve Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul.

Goffman, E. (2021): **Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu**, İstanbul: Metis.

Geurin, A.N. (2016): "Developing a Social Media Strategy Guide for Elite Athletes", **Sport & Entertainment Review**, 2(3), 70-76.

Geurin-Eagleman, A. N., & Burch, L. M. (2016): "Communicating via Photographs: A Gendered Analysis of Olympic Athletes' Visual Self-Presentation on Instagram", **Sport Management Review**, 19, 133-145.

Geurin-Eagleman, A.N., & Clavio, G. (2015): "Utilizing Social Media as a Marketing Communication Tool: An Examination of Mainstream and Niche Sport Athletes' Facebook Pages", **International Journal of Sport Management**, 16, 316-334.

Günay, M. (2012): "6284 Sayılı Kanun'a Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler", **TAAD**, Yıl: 3, Sayı: 10, 647-686.

Gündoğmuş, R. (2021): **Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve 6284 Sayılı Kanun Çerçevesinde Değerlendirilmesi**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Gürdal, E. (2021): "Dijital Kamu Diplomasisi Mi Dijital Gözetim Mi?" **Mecmua**, (11), 417-434.

Habermas, J. (2004): "Kamusal Alan", (Ed. Meral Özbek), **Kamusal Alan içinde**, İstanbul: Hil Yayınları, 95-102.

Habermas, J. (2014): **Kamusallığın Yapısal Dönüşümü**, (Çev: Tanıl Bora ve Mithat Sancar), İstanbul: İletişim Yayınları.

Hagen, A. L. (2016): Shame, Shock and Speech Injuries: Online Harassment Against Journalists in Norway, D. Mijatović (Ed.), **In New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists**, Vienna: Office of the Representative on Freedom of the Media Organization for Security and Co-operation in Europe, 17-22.

Halder, D. & Jaishankar, K. (2009): "Cyber Socializing and Victimization of Women", **The Journal on Victimization**, 12(3), 5-26.

Hardt, M. ve Negri, A. (2013): **Duyuru**, (Çev: A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Hart, K., & Sharma, N. (2024): "People Don't Like Journalists, Especially Women!": Comparing the Online and Offline Harassment Faced by Local Journalists", **Journalism Practice**, 1-17.

Hauben, M., & Hauben, R. (1998): "Behind the Net: The Untold Story of the ARPANET and Computer Science", (Chapter 7), **First Monday**, 3(8).

Hazar, M. (2011): "Sosyal Medya Bağımlılığı-Bir Alan Çalışması", **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, 0(32), 51-175.

Hesse-Biber, S. N. (2014): **Feminist Research Practice: A Primer**, Second Edition, USA: SAGE Publications.

Holton, A. E., Bélair-Gagnon, V., Bossio, D., & Molyneux, L. (2021): "Not Their Fault, but Their Problem": Organizational Responses to The Online Harassment of Journalists", **Journalism Practice**, 17(4), 859-874.

Hooks, B. (2019): **Feminizm Herkes İçindir**, İstanbul: BGST Yayınları.

Horzum, M. B. ve Ayas, T., (2013): "Rehber Öğretmenlerin Sanal Zorbalık Farkındalık Düzeyinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 28(3),195-205.

İnci, R. (2020): "Çalışan Kadınlarda Şiddet Algısı ve Bu Algıda Ekonomik Şiddetin Yeri", **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, 3(1), 189-206.

İspir, B. (2013): "Yeni İletişim Teknolojilerinin Gelişimi", (Ed. Mesude Canan Öztürk), **Dijital İletişim ve Yeni Medya içinde**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2956, 2-25.

James, N., & Busher, H. (2012): "Internet Interviewing", (Eds. J. Gubrium, J. Holstein, A. Marvasti K. McKinney), **In The SAGE Handbook of Interview Research: The Complexity of The Craft**, pp. 2nd Edition, 177-192.

Jamil, S. (2020): "Suffering in Silence: The Resilience of Pakistan's Female Journalists to Combat Sexual Harassment, Threats and Discrimination", **Journalism Practice**, 14(2), 150-170.

Jane, E. (2014): "You're a Ugly, Whorish, Slut", **Feminist Media Studies**, 14, 531–546.

Jane, E. (2017): **Misogyny Online, A Short (And British) History**, Londra: SAGE Publications Ltd.

Janghorban, R., Roudsari, R. L., & Taghipour, A. (2014): "Skype Interviewing: The New Generation of Online Synchronous Interview in Qualitative Research", **In International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being**, 9(1), 24152.

Jenkins, H. (2008): **Convergence Culture**, New York: New York University Press.

Josselson, R. (2013): **Interviewing for Qualitative Inquiry: A Relational Approach**, New York: Guilford Press.

Kan Şıkoğlu, Ö. (2023): Üniversiteli Kız Öğrencilerin Çevrimiçi Cinsel Şiddet Deneyimleri ve Baş Etme Yöntemlerinin Belirlenmesi, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),** İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Kan, A. (2016): "Kırsal Alanda Kadın ve Yoksulluk", **Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi**, 16, 52-56.

Kaplan, A., M. and Haenlein, M. (2010): "Users of The World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media", **Business Horizons**, 53(1), 59-68.

Kaplan, K., ve Ertürk, E. (2012): "Dijital Çağ ve Bireyin İdeolojik Aygıtları", **The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication**, 2(4), 7-12.

Karadağ, A. (2006): "Kamusal Alan Modelleri: Çoğulcu Perspektiften Bir Değerlendirme", (Ed. Ahmet Karadağ), **Kamusal Alan ve Türkiye içinde**, Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 3-41.

Karaduman, S. (2019): Yeni Medya Okuryazarlığı: Yeni Beceriler/Olanaklar/Riskler, **Erciyes İletişim Dergisi**, 6(1), 683-700.

Karal, D., ve Aydemir, E. (2012): **Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet**, Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK).

Karatsareas, P. (2022): "Semi-Structured Interviews", (Ed. R. and Zipp, L.)*,* **Research Methods in Language Attitudes**, UK: Cambridge University Press.

Karcı, H. D. (2020): "Dijital Şiddet Namı Diğer Siber Zorbalık", (Ed. Burhan Urhan ve Ayşad Güdekli), **Şiddet içinde**, Gazi Kitabevi: Ankara, 215-233.

Karınca, E. (2011): Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Afşaroğlu Matbaası, Ankara Barosu Başkanlığı.

Kav, G. (2020): **Yaşasın Kadınlar: Türkiye'de Kadın Cinayetleri Gerçeği ve Çözüm Yolları**, İstanbul: Doğan Kitap.

Kavanagh, E. & Parry, K.D. (2024): "Online Violence and The 2024 Paris Olympic Games", (Ed. D. Jackson, A. Bernstein, M. Butterworth, Y. Cho, D.S. Coombs, M. Devlin, A.C. Vimieiro), **In Olympic and Paralympic Analysis 2024: Mega Events, Media, and The Politics of Sport**, (p. 101). England: The Centre for Comparative Politics and Media Research-Bournemouth University.

Kavanagh, E. J., Litchfield, C., & Osborne, J. (2019): Sporting Women and Social Media: Sexualization, Misogyny and Gender Based Violence in Online Spaces, **International Journal of Sport Communication**, 12(4), 552-572.

Kavanagh, E.J. & Parry, K.D. (2024): "Online Violence and the Paris 2024 Olympic Games", Jackson, D., Bernstein, A., Butterworth, M., Cho, Y., Sarver Coombs, D., Devlin, M. and Vimieiro, A.C. (Ed.), **In Olympic and Paralympic Analysis 2024: Mega Events, Media, and The Politics of Sport, The Centre for Comparative Politics and Media Research**, (p.101). England: Bournemouth University.

Kavanagh, E.J., & Jones, I. (2014): #cyberviolence: Developing a Typology for Understanding Virtual Maltreatment in Sport, D. Rhind & C. Brackenridge (Eds.), **In Researching and Enhancing Athlete Welfare**, (pp. 34-43). London: Brunel University Press.

Kavanagh, E.J., Jones, I., & Sheppard-Marks, L. (2016): "Towards Typologies of Virtual Maltreatment: Sport, Digital Cultures and Dark Leisure", **Leisure Studies**, 35, 783–796.

Kavanagh, E.J., Litchfield, C., Osborne, J., and Parry, K.D. (2024): "Online Gender-Based Violence Against Women and Girls In Sport", **Gender and PEPAS Policy Brief Series**, 1(1) Global Observatory for Gender Equality & Sport: Lausanne.

Kavasoğlu İ & Koca, C. (2021): "Gendered Body of Turkish Bikini Fitness Athletes on Instagram", **Communication & Sport**, 10(4), 685-707.

Kejanlıoğlu, D. B. (2004): "Medya Çalışmalarında Kamusal Alan Kavramı", (Ed. Meral Özbek), **Kamusal Alan içinde**, İstanbul: Hil Yayınları, 688-713.

Kelly, L. (1988): **Surviving Sexual Violence**, Minneapolis: University of Minnesota Press.

Kılıç, N. (2019): "Geleneksel Medya ile Yeni Medyanın Karşılaştırılması: Kuramsal Bir Analiz Çalışması", **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 6(36), 227-239.

Kırık. A. M. ve Bulut. A. (2018): "Sosyal Medyada Hak ve Özgürlüklerin Kullanımı ve Sınırlanması: "İletişim Hukuku Açısından Bir İnceleme", **The Journal of Academic Social Science Studies**, 68, 321-339.

Kietzmann, J.H., Hermkens, K., McCarthy I.P. & S. Silvestre, B. (2011): "Social Media? Get Serious! Understanding the Functional Building Blocks of Social Media", **Business Horizons**, 54 (3), 241-251.

Konuk, N. ve Alıcı, B. (2022): "Ekonomik Şiddetin Toplumsal Yansımalarına Türk Sinemasından Bakış: Nefesim Kesilene Kadar Örneği", **Öneri Dergisi**, 17 (57), 365-385.

Korkmaz, A. (2012): "Arap Baharı Sürecinde İnternet ve Sosyal Medyanın Rolü", **International Symposium on Language and Communication: Research Trends and Challenges (ISLC)**, IV, İzmir: Mega Press, 2147-2153.

Kowalski, R. M., Limber, S. P., Agatston, P. W. (2008): **Cyber Bullying: Bullying in the Digital Age**, Singapore: Blackwell Publishing.

Krippendorff, K. (2004): **Content Analysis: An Introduction to Its Methodology**, (Second ed.), Thousand Oaks, CA: Sage.

Krug, Etienne G., Dahlberg, Linda L., Mercy, James A., Zwi, Anthony B., Lozano, Rafael. Et al. (2002): **World Report on Violence and Health**, World Health Organization (WHO).

Kurtuluş, S., Özkan, E. ve Öztürk, S. (2015): "How Do Social Media Users in Turkey Differ in Terms of Their Use Habits and Preferences?", **International Journal of Business and Information**, 10(3), 337-364.

Kuşay, Y. (2010): "Sosyal Medyanın Gücü ve Uygulama Örnekleri", (Ed. Filiz Aydoğan ve Ayşen Akyüz), **İkinci Medya Çağında İnternet içinde**, İstanbul: Alfa Yayınları, 61-89.

Küçükyılmaz, M., Özutku, F., Çopur H., Sığın, İ., İlter, K. ve Arı, Y. (2014): **Sosyal Medyanın ABC'si**, İstanbul: Alfa Yayınevi.

Kümbetoğlu, B. (2015): **Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma**, Ankara: Bağlam.

Le Vu Phung, N. (2020): The Influences of Misogynist Online Harassment on German Female Journalists and their Personal and Professional Lives, **(Master's Thesis),** United States: Ohio University.

Lebel, K., & Danylchuk, K. (2012): "How Tweet It Is: A Gendered Analysis of Professional Tennis Players' Self-Presentation on Twitter", **International Journal of Sport Communication,** 5, 461-480.

LeCompte, M. D., & Goetz, J. P. (1982): "Problems of Reliability and Validity in Ethnographic Research", **Review of Educational Research**, 52(1), 31-60.

Lewis, J. (2008): **Cultural Studies: The Basics**, London: Sage.

Li, T.B.Q. (2005): "Cyber-Harassment: A Study of a New Method for an Old Beauvoir", **Journal of Educational Computing Research**, 32(3), 265-277.

Lietsala, K. & Sirkkunen, E. (2008): **Social Media: Introduction to The Tools And Processes of Participatory Economy**, Finland: Tampere University Press.

Lievrouw, L. & Livingstone, S. (2007): "The Social Shaping and Consequences of ICTs", **The Handbook of New Media**, London: Sage Pub.

Linabary, R. J. ve Hamel, A. S. (2017):	"Feminist Online Interviewing: Ongoing Issues of Power, Resistance and Reflexivity in Practice." **Feminist Review**, No:115, 97-113.
Lincoln, S. Y., & Guba, E. G. (1985):	**Naturalistic Inquiry**. Thousand Oaks, CA: Sage.
Lister, M., Dovey, J. Giddings, S, Grant, I. Kelly, K. (2009):	**New Media: A Critical Introduction**, New York: Routledge.
Litchfield, C., Kavanagh, E. J. (2019):	"Twitter, Team GB and the Australian Olympic Team: Representations of Gender in Social Media Spaces", **Sport in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics**, 22(7), 1148-1164.
Litchfield, C., Kavanagh, E., Osborne, J., & Jones, I. (2018):	"Social Media and The Politics of Gender, Race and Identity: The Case of Serena Williams", **European Journal for Sport and Society**, 15(2), 154-170.
M. Q. Patton (2018):	**Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri**, (Çev. Ed: Bütün, M. & Demir, S.B.), 2. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
Mackay, F. (2015):	**Radical Feminism: Feminist Activism in Movement**, UK: Palgrave Macmillan, DOI: 10.1057/9781137363589.
Manovich, L. (2001):	**The Language of New Media**, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
Manovich, L. (2006):	What is New Media, (Ed. Hassan, R. & Thomas, J), **In The New Media Theory Reader**, (pp. 5-10), London: Open University Press.
McLuhan, M. (1964):	**Understanding Media: The Extensions of Man**, New York: McGraw-Hill.
Merriam, S.B. & Tisdell, J. E. (2015):	**Qualitative Research: a Guide to Design and Implementation**, San Francisco: Jossey-Bass.
Merriam. S. B. (2023):	**Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber**, (Çev. S. Turan), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Meydaneri, T. Y. (2021): Kadına Yönelik Dijital Şiddet ve Sosyal Medyanın Kadına Yönelik Şiddet Üzerindeki Etkisi: Çorum İlinde Bir Alan Araştırması, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çorum.

Michaud Y. (1991): **Şiddet**, Çev. Cem Muhtaroğlu, İstanbul: İletişim Yayınları.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2021): **Nitel Veri Analizi**, 4. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.

Mishna, F., Khoury-Kassabri, M., Gadalla, T. & Daciuk, J. (2012): Risk Factors for Involvement in Cyber Bullying: Victims, Bullies and Bully–Victims, **Children and Youth Services Review,** 34(1), 63-70.

Mitchel, A. (1995): **Feminizm**, Çev. Şirin Tekeli, İstanbul: İletişim Yayınları.

Moloney, M. E., & Love, T. P. (2018): Assessing Online Misogyny: Perspectives From Sociology and Feminist Media Studies, **Sociology Compass**, 12(5), e12577.

Moroğlu, N. (2012): "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi-6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 99, 357-380.

Morse, J. M. (2000): "Determining Sample Size", **Qualitative Health Research**, 10(1), 3-5.

Mountjoy M, Brackenridge C, Arrington M, Blauwet C, Carska-Sheppard A, Fasting K, Kirby S, Leahy T, Marks S, Martin K, Starr K, Tiivas A, Budgett R. (2016): "International Olympic Committee Consensus Statement: Harassment and Abuse (Non-Accidental Violence) in Sport", **Br J Sports Med**, 50(17), 1019-1029.

Muştu, H. (2022): Dijital Şiddetin Şiddete Maruz Kalan Kadınlar Bağlamında İncelenmesi, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Naik, U. & Shivalingaiah, D. (2008): "Comparative Study of Web 1.0, Web 2.0 and Web 3.0.", **6th International Caliber**, 28-29.

Najafova, L. (2020): Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Araştırmaların Sistematik Derlemesi, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Nas, A. (2015): "Kadına Yönelik Simgesel Şiddet Aracı Olarak Temizlik Ürünleri Reklamlarının Eleştirel Analizi", **Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 24, 11-30.

Neuman, W. R. (2018): **Dijital Fark: Gündelik Hayatta Dijitalleşme ve Medya Etkileri Kuramı**, (Çev. Gökçe Metin), İstanbul: The Kitap Yayınları.

Nölleke, D., Grimmer, C. G., & Horky, T. (2016): "News Sources and Follow-up Communication", **Journalism Practice**, 11(4), 509-526.

Oakley, A. (1972): **Sex, Gender and Society**, London: Temple Smith.

Olcay, S. (2018): "Sosyalleşmenin Dijitalleşmesi Olarak Sosyal Medya ve Resimler Arasında Kaybolma Bozukluğu: Photolurking", **Yeni Medya Elektronik Dergisi**, 2(2), 90-104.

Opdenakker, R. (2006): "Advantages and Disadvantages of Four Interview Techniques in Qualitative Research", **Qualitative Social Research,** 7(4), Art. 11.

Osborne, J., Kavanagh, E., & Litchfield, C. (2021): "Freedom for Expression or a Space of Oppression? Social Media and The Female @thlete", A. Bowes, & A. Culvin (Eds.), **In The Professionalisation of Women's Sport: Issues and Debates**, (1st ed.), 157-172.

Özdemir, H. (2013): "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un Değerlendirilmesi", **Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 1(1), 45-63.

Özgökbel Bilis, P. ve Bilis, A. E. (2013): "Kadına Yönelik Cinsel Şiddetin Medyada Temsili: "Fatmagül'ün Suçu Ne? ve "Öyle Bir Geçer Zaman Ki" Adlı Televizyon Dizileri ve Örnekleri", **Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi**, (7), 95-112.

Özkan, G. (2017): "Kadına Yönelik Şiddet-Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme", **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi (HHFD),** 7(1), 533-564.

Özmen, Ş. Y. (2018): "Dijital Şiddet, Siber Zorbalık ve Yeni Medya Okuryazarlığı Üzerine Bir Değerlendirme", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 11(61), 958-966.

Öztürk, N., Karabulut, M. Ve Sertoğlu, E. (2018): **Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak: Eğitimciler ve Danışmanlar İçin El Kitabı**, İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.

Patchin, Justin W. and Sameer Hinduja (2010): Cyberbullying and Self-Esteem, **Journal of School Health**, Vol. 80, No. 12.

Patel, K. (2013): "Incremental Journey for World Wide Web: Introduced with Web 1.0 to Recent Web 5.0-A Survey Paper", **International Journal of Advanced Research in Computer Science and Software Engineering**, 3(10), 413-414.

Pegoraro, A. (2010): "Look Who's Talking-Athletes on Twitter: A Case Study", **International Journal of Sport Communication**, 3(4), 501-514.

Raakman, E., Dorsch, K. and Rhind, D. (2010): "The Development of a Typology of Abusive Coaching Behaviours Within Youth Sport", **International Journal of Sport Science and Coaching**, 5 (4), 503-515.

Radmann, A., & Sätre, A. (2024): "Female Sports Journalists: The More Things Change, the More They Stay the Same". **Media and Communication**, 12, 1-16.

Rai, S. K. (2017): Globalization and Digital Violence Against Women in New Media, **International Journal of Applied Research**, *3*(6), 961-966.

Rebello-Catalan, A. & Mayor-Buzon, V. (2020): "Adolescent Bystanders Witnessing Cyber Violence Against Women and Girls: What They Observe and How They Respond", **Violence Against Women**, 26(15-16), 2024-2040.

Rego, R. (2018): "Changing Forms and Platforms of Misogyny: Sexual Harassment of Women Journalists On Twitter", **Media Watch**, 9(3), 472-485.

Riessman, C.K. (2008): **Narrative Methods for The Human Sciences**, London: SAGE.

Rodríguez-Darias, A. J., & Aguilera-Ávila, L. (2018): "Gender-Based Harassment in Cyberspace: The Case of Pikara Magazine", **Women's Studies International Forum**, 66, 63-69.

Sanderson, J., & Kassing, J. W. (2011): "Tweets and Blogs: Transformative, Adversarial, and Integrative Developments in Sports Media", A. C. Billings (Ed.), **In Sports Media: Transformation, Integration, Consumption**, (pp. 114-127). NY: Idea Group Global.

Sarışın, M. (2022): Toplumsal Cinsiyet Odaklı Dijital Şiddet: Kadın Gazetecilerin Twitter Hesapları Üzerinden Bir İnceleme, **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.

Schram, T. H. (2003): **Conceptualizing Qualitative Inquiry: Mindwork for Fieldwork in Education and the Social Sciences**, NJ: Merrill Prentice Hall.

Sennett, R. (2013): **Kamusal İnsanın Çöküşü**, (Çev. Serpil Durak, Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sinclair, G., Kearns, C., Liston, K., Kilvington, D., Black, J., Doidge, M., Lynn, T. (2024): "Online Abuse, Emotion Work and Sports Journalism", **Journalism Studies**, 26(1), 101-119.

Southworth, C., Finn, J., Dawson, S., Fraser, C., & Tucker, S. (2007): "Intimate Partner Violence, Technology, and Stalking", **Violence Against Women**, 13(8), 842-856.

Soydinç, L. (2018): Kadın Sığınağı Modellerinin Kadınların Ruh Sağlığına Etkisi Üzerine Nitel Bir İnceleme, **(Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi)**, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

Stahel, L. & Schoen, C. (2020): "Female Journalists Under Attack? Explaining Gender Differences in Reactions to Audiences' Attacks", **New Media&Society**, 22(10), 1849-1867.

Staude-Müller, F., Hansen, B., & Voss, M. (2012): "How Stressful is Online Victimization? Effects of Victim's Personality and Properties of The Incident", **European Journal of Developmental Psychology**, 9(2), 260-274.

Stevenson, M. (2018): "From Hypertext to Hype and Back Again: Exploring the Roots of Social Media in Early Web Culture", (Ed.) Burges, J., Marwick, A., Poell, T., **In The Sage Handbook of Social Media**, Los Angeles: Sade Publications, 69-87.

Stirling, A. E. (2008): "Definition and Constituents of Maltreatment in Sport: Establishing a Conceptual Framework for Research Practitioners", **British Journal of Sports Medicine**, 43(14),1091-1099.

Suler, J. (2004): "The Online Disinhibition Effect", **Cyberpsychology&Behavior**, 7(3), 321-326.

Sütçü, C. (2012): "Sosyal Medyaya Girmeden Önce Bilinmesi Gerekenler", (Ed. Deniz Yengin), **Yeni Medya ve… içinde**, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.

Şen Alican, A. (2018): "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumlar Arası İş birliği Süreci ve 6284 Sayılı Yasanın Uygulanabilirliği", **Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi**, 11(22), 141-161.

Şentürk Dızman, Z. (2023): "Sosyal Medyada Kadınlara Yönelik Siber Zorbalık", **Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi**, 58(1), 55-71.

Temur-Şimşekcan, N. (2018): Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Başka Bir Biçimi: Siber Şiddet", **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Terranova, T. (2004): **Network Culture: Politics ort he Information Age**, London: Pluto.

Thorpe, H., Toffoletti, K. & Bruce, T. (2017): "Sportswomen and Social Media: Bring ThirdWave Feminism, Postfeminism, and Neoliberal Feminism into Conversation." **Journal of Sport and Social Issues**, 41(5), 359-383.

Timisi, N. (2003): **Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi**, Ankara: Dost Kitapevi.

Tire, O. (2017): "Toplumsal Cinsiyet Rolleri Açısından Türkiye'de Kadın Yoksulluğu", **Mavi Atlas**, 5(1), 97-112.

Toffoletti, K. & Thorpe, H. (2018): "Female Athletes' Self-Representation on Social Media: A Feminist Analysis of Neoliberal Marketing Strategies in "Economies of Visibility"", **Feminism&Psychology**, 28(1), 11-31.

Toktaş, S. A., Binark, M. ve Dikmen, E. Ş. (2012): **Türkiye'de Dijital Gözetim**, İstanbul: Alternatif Bilişim Derneği Yayınları.

Tonami, A., Yoshida, M., & Sano, Y. (2022): "Online Harassment in Japan: Dissecting The Targeting of a Female Journalist", **F1000Research**, (10:1164), 1-26.

Toprak, A., Binark, M., Yıldırım, A., Aygül, E. (2009): **Toplamsal Paylaşım Ağı: Facebook: Görülüyorum**, **Öyleyse Varım**, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Toprak, Z. (2015): **Türkiye'de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tuna, B. (2023): "Gazeteci Kadınların "Cehennem" i Olarak Sosyal Medya", (Ed. Gülüm Şener ve Aslı Kotaman), **Türkiye'de Dijital Medya ve Feminizm içinde**, UM:AG: Ankara, 155-187.

Turan, S. G., ve Dilmen, N. E. (2016): "Bilişim Okuryazarlığı Bağlamında Siber Şiddetin Meşrulaştırılması", **Yeni Symposium**, 54(3), 25-29.

Türkileri İnselsöz, N. ve Uçanok, Z. (2013): "Ergenlerde Sanal Zorbalık: Nedenler, Duygular ve Baş Etme Yollarının Niteliksel Analizi", **Türk Psikoloji Yazıları**, 16(32), 20-44.

Ündücü-Arıkoğlu, C. (2016, Şubat): "TBMM'de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelenin Tarihi", **Alternatif Politika, Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı II**, 1-21.

van Dijck, J. (2009): "Users Like You? Theorizing Agency in User-Generated Content", **Media, Culture & Society**, 31(1), 41-58.

van Dijck, J. (2013): **The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media**, Oxford: Oxford University Press.

van Dijk, J. (2018): **Ağ Toplumu: Alternatif Medya ve Toplumsal Hareketler**, (Çev. Özlem Sakin), İstanbul: Kafka Yayınları.

van Dijk, J.A.G.M. (2006): "Digital Divide Research, Achievements and Shortcomings", **Poetics**, 34(4-5), 221-235.

van Dijk, J.A.G.M. (2006): **The Network Society Social Aspects of New Media, Second Edition**, London: SAGE Publications.

van Manen, M. (1990): **Researching Lived Experience: Human Science For an Action Sensitive Pedagogy**, Albany: State University of New York Press.

Varjas, K., Talley, J., Meyers, J., Parris, L., Cutts, H. (2010): "High School Students' Perceptions of Motivations for Cyberbullying: An Exploratory Study", **Western Journal of Emergency Medicine**, 11(3), 269-273.

Varol, E. ve Çelik Varol, M. (2019): "Kavram ve Kuramlarıyla Marshall Mcluhan'a Bakış: Günümüzün Egemen Medya Araçları Ekseninde Bir Değerlendirme", **Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 5(1), 137-158.

Velija, P., & Silvani, L. (2020): "Print Media Narratives of Bullying and Harassment at the Football Association: A Case Study of Eniola Aluko", **Journal of Sport and Social Issues**, 45(4), 358-373.

Waltz, M. (2005): **Alternative and Activist Media**, UK: Edinburgh University Press.

Weiss, R. S. (1994): **Learning from Strangers: The Art and Method of Qualitative Interview Studies**, New York: Free Press.

Willard, N.E. (2007): **Cyberbullying and Cyberthreats: Responding to the Challenge of Online Social Aggression, Threats, and Distress**, U.S.A: Research Press.

Woodlock D. (2017): "The Abuse of Technology in Domestic Violence and Stalking", **Violence Against Women**, 23(5), 584-602.

Woodlock, D. (2013): "Technology-Facilitated Stalking: Findings and Recommendations from The SmartSafe Project", **Domestic Violence Resource Centre Victoria**, Australia: Collingwood, 1-41.

Yalın, B., Onbaş, K. ve Karaoğlu, S. (2018): "Sosyal Medyada Psikolojik Şiddet: Baskı, Sömürü, Tehdit Olarak "Paylaşma!" Kültürü", **Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies**, (73), 281-297.

Yaman, E., Eroğlu, Y., Peker, A. (2011): **Başa Çıkma Stratejileriyle Okul Zorbalığı ve Siber Zorbalık**, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Yaylagül, L. (2018): **Kitle İletişim Kuramları: Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar**, Ankara: Dipnot Yayınları.

Yengin, D. (2014): **Yeni Medya ve Dokunmatik Toplum**, İstanbul: Derin Yayınları.

Yengin, D. (2017): **İletişim Çalışmalarında Araştırma Yöntemleri ve Uygulamaları**, İstanbul: Der Yayınları.

Yeşil, H. (1991): **Kadın Sorunu Üzerine Yazılar**, İstanbul: Dönüşüm Yayınları.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018): **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, 11. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, E. (2019): Sosyal Medyada Kadınlara Yönelik Dijital Şiddet, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz Sert, N. (2014): "Yeni Medyada Aktivist Hareketler Örnek İnceleme: Türkiye'de LGBTT Aktivizmi", (Ed. İdil Sayımer), **Yeni Medya Araştırmaları: Kavramlar, Uygulamalar, Tartışmalar içinde**, Konya: Literatürk Yayınları, 283-336.

Yumrukuz, Ö. (2017): "Şiddete Karşı Duyarsızlaşma ve Sosyal Medya İlişkisi Üzerine Bir İnceleme", **Marmara İletişim Dergisi**, (28), 89-106.

Elektronik Kaynaklar

Addley, E. (2016, 7 Haziran). "Former Tennis Champion Marion Bartoli Hits Back Over Weight Loss Abuse", Guardian [Çevrimiçi], Retrieved from: https://www.theguardian.com/uk-news/2016/jul/07/former-tennis-champion-marion-bartoli-hits-back-over-weight-loss-abuse

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284), **Resmî Gazete 28239** (2012, 20 Mart), Kanun No. 6284, md. 2/d. Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6284.pdf

Amezcua, M. (2022, 14 Aralık). "Online Abuse Against Journalist Marion Reimers: When Misogyny Becomes a Sport", **El Pais**, Retrieved from: https://english.elpais.com/opinion/2022-12-14/online-abuse-against-journalist-marion-reimers-when-misogyny-becomes-a-sport.html

Amnesty International. (2017, 20 Kasım). "Amnesty Reveals Alarming Impact of Online Abuse Against Women", Retrieved from: https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2017/11/amnesty-reveals-alarming-impact-of-online-abuse-against-women/

Amnistia International. (2025, 28 Şubat). "ON MUTE: The Impact of Online Violence Against Journalists", Retrieved from: https://amnistia.org.ar/wp-content/uploads/delightful-downloads/2025/02/OnMute_Digital.pdf

Anadolu Ajansı. (2023). "Meta'nın Yeni Sosyal Medya Platformu Threads'in Üye Sayısı 100 Milyonu Buldu", Erişim Adresi: https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/meta-nin-yeni-sosyal-medya-platformu-threadsin-uye-sayisi-100-milyonu-buldu/2941641

APC. (2018). "Technology Related Violence Against Women: Investigating Tech related Violence Against Women in Peri-Urban Areas of Uganda", Retrieved from: https://www.apc.org/sites/default/files/research_report_on_tech_related_vaw_2018.pdf

BBC Sport. (2024, 15 Ağustos). “Gymnast Chiles Target of Racist Abuse After Medal Row”, Retrieved from: https://www.bbc.com/sport/olympics/articles/c4gz87ne17xo

BBC Sport. (2024, 18 Aralık). “World Athletics Offers 25 Athletes Online Abuse Support”, Retrieved from: https://www.bbc.com/sport/olympics/articles/ckg9y20xpg1o

BBC, (2020). “BBC Anketi: İngiltere’de Sosyal Medyada Kadın Sporculara Yönelik Tacizler 5 Yılda 2 Kat Arttı”, Erişim Adresi: https://paply.org/7te

BBC. (2022, February 8). “Zhu Yi: US-Born Chinese Olympic Figure Skater Slated in China After Falls”, Retrieved from: https://www.bbc.com/news/world-asia-china-60298544

Bianet. (2020). “Erkek Şiddetinin 2019 Grafiği”, Erişim Adresi: https://bianet.org/1/142/219903-erkek-siddetinin-2019-grafigi

Bianet. (2021). “İstanbul Sözleşmesi'nin Feshi” Resmî Gazete'de”, Erişim Adresi: https://bianet.org/1/20/243318-istanbul-sozlesmesi-nin-feshi-resmi-gazete-de

CEDAW (2017). Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Üzerine 19 Numaralı Genel Tavsiyeyi Güncelleyen 35 Numaralı Genel Tavsiye, Erişim Adresi: https://kadinininsanhaklari.org/wp-content/uploads/2018/08/CEDAW-General-Recommendation-35-%C3%A7eviri-Nazan-Moro%C4%9Flu.pdf

Chocarro, S. (2019). “The Safety of Women Journalists: Breaking The Cycle of Silence and Violence: An Overview of Nine Countries”, **International Media Support**, Retrieved from: https://www.mediasupport.org/wp-content/uploads/2019/10/2871-Gender-safety_FINAL_31.10.19_spreads-1.pdf

COE-Council of Europe (2017). “CoE Factsheet Hate Speech”, Retrieved from: http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf

COE-Council of Europe (2018). “Mapping Study on Cyberviolence (Draft)”, Working Group on Cyberbullying and Other Forms of Online Violence, Especially Against Women and Children (CBG), **CyberCrime Convention Committee**, Retrieved from: https://rm.coe.int/09000016808b72da

COE-İstanbul Sözleşmesi. (2011). “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)”, **Council of Europe (COE)**, Erişim Adresi: https://rm.coe.int/1680462545

COE-The Budapest Convention (2023). “Joining the Convention on Cybercrime: Benefits-The Convention on Cybercrime”, **Council of Europe (COE)**, Retrieved from: https://www.coe.int/en/web/cybercrime/the-budapest-convention

Council of Europe Cybercrime Convention Committee. (2018). "Mapping Study on Cyberviolence", Retrieved from: https://www.coe.int/en/web/cyberviolence/home/-/asset_publisher/ro0bVQCWKTCt/content/t-cy-mapping-study-on-cyberviolence-recommendations

CŞDM. (2019). "Kavramlar Sözlüğü", Erişim Adresi: https://cinselsiddetlemucadele.org/wp-content/uploads/2020/02/KAVRAMLAR-SOZLUGU-2019-web-1.pdf

CŞMD. (2019). "Eğitimde Ne Var Ne Yok-Flört Şiddeti: Okul Odaklı Önlem ve Müdahalede Engeller, İhtiyaçlar, Çözüm Önerileri", Erişim Adresi: https://cinselsiddetlemucadele.org/wpcontent/uploads/2020/09/ne_var_ne_yok_rapor_2020-2-1.pdf

Çağrı, Z. (2022). "Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye OECD Ülkeleri Arasında Zirvede", Erişim Adresi: https://kronos36.news/tr/kadina-siddet-en-cok-hangi-ulkelerde-turkiye-oecd-ulkeleri-arasinda-zirvede/

DRF-Digital Rights Foundation. (2021). "Religious Minorities in Online Spaces", Retrieved from: https://digitalrightsfoundation.pk/wp-content/uploads/2021/05/Religious-Minorities.pdf

EIGE-European Institute for Gender Equality (2017, Haziran). "Cyber Violence Against Women and Girls", Retrieved from: https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/cyber-violence-against-women-and-girls?language_content_entity=en

Ercins, G. (2013). Demokrasinin Bir Önkoşulu Olarak Kamusal Alan ve Türkiye'de Kamusal Alan Algısı, Erişim Adresi: https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/250113/

Europan Parliamentary Research Service. (2021, Kasım). "Combating Gender-Based Violence: Cyber Violence", Retrieved from: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2021/698830/EPRS_ATA(2021)698830_EN.pdf

European Parliament. (2018, Eylül). "Cyber Violence and Hate Speech Online Against Women", Retrieved from: https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2018)604979

Ferrier, M. (2018). "Attacks and Harassment: The Impact on Female Journalists and Their Reporting", **International Women's Media Foundation Report**, Retrieved from: *https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/09/Attacks-and-Harassment.pdf*

FRA. (2014, 5 Mart). "Gender Based Violence Against Women Survey Dataset", Retrieved from: https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report

FRA. (2014, 5 Mart). “Violence Against Women: An EU-Wide Survey. Main Results Report. In: Vienna: European Union Agency for Fundamental Rights”, Retrieved from: https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report

Gender Equity Victoria (2019, 2 Ağustos). “The Horrendous Online Abuse a Female Sports Journalist Received Highlights Dangers of Media That Must Change”, Retrieved from: https://www.genvic.org.au/media-releases/the-horrendous-online-abuse-a-female-sports-journalist-received-highlights-dangers-of-media-that-must-change/

Germain, T. (2024, August 5). “Elite Athletes Face Appalling Online Abuse. This Games, The Paris Olympics is Trying to Shield Them From It”, **BBC**, Retrieved from: https://www.bbc.com/future/article/20240731-the-ai-tool-protecting-olympians-from-cyberbullies

Glitch & End Violence Against Women (2020, Eylül). “The Ripple Effect: Online Abuse During COVID-19”, Retrieved from: https://glitchcharity.co.uk/wp-content/uploads/2021/04/Glitch-The-Ripple-Effect-Report-COVID-19-online-abuse.pdf

Guinee, S. (2019). “Dark Side of Sports Journalism as Fans Harass Female Reporters Online”, **CPJ,** Retrieved from: https://cpj.org/2019/02/sports-fans-harass-female-journalist-online/

Heise LL, Pitanguy J, Germen A. (1994). “Violence Against Women: The Hidden Health Burden, World Bank Discussion Paper”, **Washington. D.C.**, pp. 1-106. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/14962344_Violence_Against_Women_The_Hidden_Health_Burden

Hubbard, L. (2021). “The Hate Crime Report 2021: Supporting LGBT+ Victims of Hate Crime”, **Galop**, Retrieved from: https://galop.org.uk/wp-content/uploads/2021/06/Galop-Hate-Crime-Report-2021-1.pdf

HÜNE. (2015). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, Ankara, Erişim Adresi: https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/135

ICWR. (2018), “Technology-Facilitated Gender-Based Violence: What is it, and How Do We Measure it?”, **International Center for Research on Women**, Retrieved from: https://www.icrw.org/publications/technology-facilitated-gender-based-violence-what-is-it-and-how-do-we-measure-it/

IFJ. (2018, 23 Kasım). IFJ Global Survey Shows Massive Impact of Online Abuse on Women Journalists, Retrieved from: https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/article/ifj-global-survey-shows-massive-impact-of-online-abuse-on-women-journalists

IGF. (2015, Kasım). "Internet Governance Forum-Best Practice Forum on Online Abuse and Gender-Based Violence Against Women", Retrieved from: https://igf2015.sched.com/event/4c1e/bpf-online-abuse-and-gender-based-violence-against-women

Imanashi, R. (2021, 4 Ağustos). "Go Die: Cyberbullying Adds to Olympic Athletes Mental Hurdles", **Nikkei Asia**, Retrieved from: https://asia.nikkei.com/Spotlight/Tokyo-2020-Olympics/Go-die-Cyberbullying-adds-to-Olympic-athletes-mental-hurdles

IWFM (2018). "Trolls, Threats: Online Harrasment of Female Journalists", **International Women's Media Foundation**, Retrieved from: https://www.iwmf.org/2018/10/trolls-and-threats-online-harassment-of-female-journalists/

Jankowicz, N., Gomez-O'Keefe, I., Hoffman, L., & Vidal Becker, A. (2024). "It's Everyone's Problem: Mainstreaming Responses to Technology-Facilitated Gender-Based Violence", **Columbia SIPA Institute of Global Politics**, Retrieved from: https://igp.sipa.columbia.edu/sites/igp/files/202409/IGP_TFGBV_Its_Everyones_Problem_090524.pdf.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2022), "2022 Yıllık Veri Raporu", Erişim Adresi: https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/kategori/veriler?sayfa=1.

Kandil, İ., (2021). "Toplumsal Cinsiyet Algısı, Dijital Şiddeti de Besliyor", Erişim Adresi: https://atolyebia.org/haber-odasi/toplumsal-cinsiyet-algisi-dijital-siddeti-de-besliyor/

Karabatanoğlu, S. (2021, 21 Ocak). "Kadın Gazeteciler Çevrimiçi Şiddet Tehdidi Altında", Erişim Adresi: https://www.newslabturkey.org/2021/01/21/kadin-gazeteciler-cevrim-ici-siddet-tehdidi-altinda/

Keslassy, E. (2024, 12 Ağustos). "Olympic Gold Medalist Boxer Imane Khelif Files Online Harassment Complaint After Gender Controversy", **Variety**, Retrieved from: https://variety.com/2024/tv/global/olympics-imane-khelif-boxer-complaint-harassment-gender-controversy-1236103878/

KSGM. (2012, Nisan). Türkiye'de Kadının Durumu, Erişim Adresi: http://www.aihmiz.org.tr/aktarimlar/dosyalar/1340894116.pdf

KSGM. (2014). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu, Ankara, Erişim Adresi: https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/136

KSGM. (2018, Eylül). Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023), Ankara, Erişim Adresi: https://aile.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2018-2023/

KSGM. (2021). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı, Erişim Adresi: https://www.aile.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025/

KVKK. (2016, 24 Mart). Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6698.pdf.

Lenhart, A., Ybarra, M., Zickuhr, K., & Price-Feeney, M. (2016, 21 Kasım). "Online Harassment, Digital Abuse, and Cyberstalking in America", Retrieved from: https://datasociety.net/library/online-harassment-digital-abuse-cyberstalking/

Marketing Türkiye. (2023). "Threads Markalar İçin Yeni Bir Sosyal Medya Platformu", Erişim Adresi: https://www.marketingtr.net/tr/blog/detay/threads-markalar-icin-yeni-bir-sosyal-medya-platformu/6/329/0.

Mclaren, D. (2015, 17 Nisan). "Kick It Out Unveils Findings of Research into Football-Related Hate Crime on Social Media", **Digital Sport**, Retrieved from: https://digitalsport.co/kick-it-out-unveils-findings-of-research-into-football-related-hate-crime-on-social-media

Mohammadi, L. (2020, Eylül). "Cyber Violence Against Young Women During COVID-19", Retrieved from: https://comein.uoc.edu/divulgacio/comein/es/numero102/articles/l-mohammadi-cyber-violence-against-young-women-during-covid-19.html

Mor Çatı Vakfı (2022). "Şiddet Biçimleri", Erişim Adresi: https://morcati.org.tr/siddet-bicimleri/

Mor Çatı Vakfı. (2022). AİHM Opuz Grup Davası 2022 Gölge Raporu, Erişim Adresi: https://morcati.org.tr/izleme-raporlari/aihm-opuz-grup-davasi-2022-golge-raporu/

Mu˜noz, E.L. (2014). "Violence and Harassment Against Women in The News Media: The Global Picture", **The International Women's Media Foundation & International News Safety Institute**, Retrieved from: https://www.iwmf.org/resources/violence-and-harassment-against-women-in-the-news-media-a-global-picture/

Myers, A. (2016, 5 Aralık). "Watch an Emotional Paige Spiranac Speak Out About The Cyber Bullying She's Faced", **Golf Digest**, Retrieved from: https://www.golfdigest.com/story/watch-an-emotional-paige-spiranac-speak-out-aboutthe-cyber-bullying-shes-faced.

NUJ (2024, 11 Aralık). "Sports Journalists Facing a "Disturbing Rise" in Online Abuse", **National Union of Journalists (NUJ)**, Retrieved from: https://www.nuj.org.uk/resource/sports-journalists-are-facing-a-disturbing-rise-in-both-the-volume-and-toxicity-of-online-abuse.html

PEW Research Center (2014, 22 Ekim). "Online Harassment", Retrieved from: https://www.pewresearch.org/internet/2014/10/22/online-harassment/

Powell A. & Henry N. (2015). "Digital Harassment and Abuse of Adult Australians: A Summary Report", **RMIT University**, Retrieved from: https://www.parliament.nsw.gov.au/lcdocs/other/7351/Tabled%20Document%20-Digital%20Harassment%20and%20Abuse%20of%20A.pdf

Pritchard, S., & Tandon, N. (2015). "Cyber Violence Against Women and Girls: A World-Wide Wake Up Call", Retrieved from: https://en.unesco.org/sites/default/files/genderreport2015final.pdf

Quilt.AI & ICRW (2021, Nisan). "COVID-19 and Online Violence in India: Digital Intelligence Report", Retrieved from: https://www.icrw.org/publications/covid-19-and-online-violence-digital-intelligence-report/

Resmî Gazete-5651 Sayılı Kanun (2007, 23 Mayıs). İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Kanun, Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070523-1.htm

Resmî Gazete-6284 Sayılı Kanun (2012, 20 Mart). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 20.3.2012 tarihli ve 28239 sayılı Resmî Gazete, Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm.

Sargın, A. (2010-2012). Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele ve Şiddete Uğrayan Kadınlara Destek Mekanizmaları, Kadın ve Kadın Sivil Toplum Kuruluşları STK'nın Güçlendirilmesi Projesi, ss.1-41. Erişim Adresi: https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/assets/upload/dosyalar/849ca801e25c91e79940fa6ab56ba03a1218.pdf

Şener G. ve Abınık N. (2021, Eylül). Türkiye'de Dijital Şiddet Araştırması, Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği, Erişim Adresi: https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2021-10/konda-rapor-8eylul.pdf

Şener, G., Dirini, İ., Temur, N., Ahi, Ş., & Uyanık, Ş. (2019). Cinsiyetçi Dijital Şiddetle Mücadele Rehberi, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, Erişim Adresi: https://www.stgm.org.tr/e-kutuphane/cinsiyetci-dijital-siddetle-mucadele-rehberi

TDK (2020). Şiddet Sözcüğü, Erişim Adresi: https://sozluk.gov.tr/

Temur, N. (2019, Mayıs). Toplumsal Cinsiyete Dayalı Siber Şiddet Raporu-Kadın Örgütleri İçin Rehber, **E-Saygı**, Erişim Adresi: https://www.sivilsayfalar.org/wp-content/uploads/2019/05/Toplumsal_Cinsiyete_Dayal%C4%B1_Siber_Siddet_Rehber_2019.pdf

TGS Kadın ve LGBTİ+ Komisyonu, (2018, Mart 8). Gazeteci Kadınların Yaşadığı Cinsiyet Ayrımcılığı ve Şiddet Araştırması, **TGS**, Erişim Adresi: https://tgs.org.tr/gazeteci-kadinlarin-yasadigi-cinsiyet-ayrimciligi-ve-siddet-arastirmasi/

UAOA & FİA (2025, 7 Şubat). "2025 Barometer Report", Retrieved from: https://unitedagainstonlineabuse.com/wp-content/uploads/2025/02/uaoa-barometer-survey-report-2025_10D.pdf

UKC, (2018). "Athlete Loses Sponsorship for Bullying: A Response to the Response Opinion", Retrieved from: https://www.ukclimbing.com/articles/opinions/athlete_loses_sponsorship_for_bullying_a_response_to_the_response-10588

Uluslararası Af Örgütü. (2020). "Feride Acar Anlattı: İstanbul Sözleşmesi ve Etrafındaki Tartışmalar", Erişim Adresi: https://www.amnesty.org.tr/icerik/feride-acar-anlatti-istanbul-sozlesmesi-ve-etrafindaki-tartismalar

UN Women (2013). Ending Violence Against Women and Girls: Progamming Essentials, The United Nations Entity for Gender, Equality and The Empowerment of Women, Retrieved from: http://www.endvawnow.org/uploads/modules/pdf/1372349234.pdf

UN Women and World Health Organization, (2023). "Technology-facilitated Violence against Women: Towards a Common Definition", **Report of the meeting of the Expert Group**, Retrieved from: https://www.unwomen.org/sites/default/files/2023-03/Expert-Group-Meeting-report-Technology-facilitated-violence-against-women-en.pdf.

UN Women. (2020). "Online and ICT* Facilitated Violence Against Women and Girls During COVID-19", Retrieved from: https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/brief-online-and-ict-facilitated-violence-against-women-and-girls-during-covid-19.

UNDESA. (2020). "World's Women 2020", Retrieved from: https://undesa.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=50dd1b2d616743769317883626152 2e6#

UNDP. (2020). "Human Development Reports", Retrieved from: https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2020

UNESCO & IFC (2020). "Online Violence Against Women Journalists: A Global Snapshot of Incidence and Impacts", (Authors: Julie Posetti, Nermine Aboulez, Kalina Bontcheva, Jackie Harrison, and Silvio Waisbord), **United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-International Center for Journalists**, Retrieved from: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375136

UNFPA. (2023). "Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı 2007-2021 Yılları Arası Verilerinin İstatistiksel Analizi Raporu", Erişim Adresi: https://turkiye.unfpa.org/tr/ev-ici-siddet-raporu-basin-bulteni

United Nations (2018). "Sustainable Development Goals, Gender Equality", Retrieved from: https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/

Ward, V. (2015, 6 Ağustos). “Heather Watson: I won’t Let Death Threats Wreck My Chances at Wimbledon”, **The Telegraph**, Retrieved from: https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/11710172/Heather-Watson-I-wont-let-death-threats-wreck-my-chances-at-Wimbledon.html

We Are Social (2023). “Digital 2023”, Retrieved from: https://wearesocial.com/uk/blog/2023/01/the-changing-world-of-digital-in-2023/

Webrazzi. (2023). “Twitter’da Yeni İsim ve Logo Dönemi: X”, Erişim Adresi: https://webrazzi.com/2023/07/24/twitter-da-yeni-isim-ve-logo-donemi-x/

Westcott, L. (2019, 4 Eylül). “The Threats Follow Us Home”: Survey Details Risks for Female Journalists in U.S., Canada”, **CPJ**, Retrieved from: https://cpj.org/2019/09/canada-usa-female-journalist-safety-online-harassment-survey/

WHE-Women’s Health East (2018). “Women Online: The Intersection of Technology, Gender and Sexism”, Retrieved from: https://whe.org.au/women-online-the-intersection-of-technology-gender-and-sexism/

WHE-Women’s Health East. (2017). “Violence Against Women Fact Sheet”, Retrieved from: https://whe.org.au/wp-content/uploads/2018/03/2018-01-25-Violence-Against-Women-Fact-Sheet-FINAL.pdf

WHO. (2013). “Global and Regional Estimates of Violence Against Women: Prevalence and Health Effects of Intimate Partner Violence and Non-Partner Sexual Violence”, Retrieved from: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85239/1/9789241564625_eng.pdf

WHO. (2021). “Violence Against Women Prevalence Estimates-2018: Global, Regional and National Prevalence Estimates for Intimate Partner Violence Against Women and Global and Regional Prevalence Estimates for Non-Partner Sexual Violence Against Women”, **World Health Organization**, Retrieved from: https://iris.who.int/items/9d3c9ac0-698a-4a22-9375-99f67088f85a

Women’s Aid. (2013). “Virtual World: Real Fear: Women’s Aid Report into Online Abuse, Harassment, and Stalking”, Retrieved from: https://www.womensaid.org.uk/virtual-world-real-fear/

World Athletics (2021, 25 Kasım). “World Athletics Publishes Online Abuse Study Covering Tokyo Olympic Games”, Retrieved from: https://www.worldathletics.org/news/press-releases/online-abuse-study-athletes-tokyo-olympic-games?0

WHO. (2002, 3 Ekim). “World Report on Violence and Health: Summary”, World Health Organization, Retrieved from: https://www.who.int/publications/i/item/9241545615

EKLER

EK-1: Gönüllü Onam Formu

T.C. İstanbul Üniversitesi
Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sayın Gönüllü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı doktora tezi kapsamında, araştırmacı Elzem Seren Dinç Kırlı tarafından hazırlanan ve Prof. Dr. Ayşe Ceyda Ilgaz Büyükbaykal tarafından danışmanlığı yürütülen "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Dijital Şiddet: Spor Alanındaki Kadın Profesyonellerin Deneyimleri" başlıklı araştırmaya davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini ve literatüre katkı açısından önemini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Aşağıda araştırmanın yürütülme süreciyle ilgili bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa lütfen çekinmeden sorunuz ve araştırmacıdan açık yanıtlar isteyiniz. Sosyal medya ortamı, elit spor branşlarında ve spor medyasında özellikle de etkileşimi yüksek profilli kadınların meslek hayatlarında toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin (GBV) hedefi haline gelebileceği, denetimsiz bir alandır. Spor alanında siber şiddet ve taciz eylemleriyle mücadele etmek, mesleğini profesyonel olarak sürdüren kadınlar için hem pratik hem de varoluşsal açıdan oldukça önemlidir. Bu araştırma, spor alanında mesleğini gazeteci, sporcu, hakem, antrenör ve/veya yönetici olarak sürdüren kadınların hangi tür siber şiddete maruz kaldıklarını tespit etmek, siber şiddete maruz kaldıklarında nasıl etkilendiklerini, siber şiddetle başa çıkma yöntemlerini anlamak ve spor alanında toplumsal cinsiyete yönelik siber şiddetin varlığını yaşanan deneyimlerle görünür kılmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın sorularına yanıt almak üzere, derinlemesine mülakat yöntemiyle yarı-yapılandırılmış görüşme formu tüm gönüllülerle paylaşılacak ve araştırmaya katılmaya onay vermelerini takiben görüşmelere başlanacaktır.

Görüşme yapılan kişilerin, bağlı oldukları kurum ya da kulüplerin gizlilik politikaları sebebiyle isimleri paylaşılmayacak, kişisel verilerin gizliliğini korumak adına Katılımcılar (K) ya da Görüşmeciler (G) gibi kodlarla kodlanacaktır. Görüşmeler yaklaşık 1-1,5 saat sürecek, katılımcılar ara vermek isterse izin verilecektir. Yüz yüze ve/veya internet ortamında gerçekleşecek görüşmelerden sağlıklı veri toplanabilmesi için gönüllülerin izni doğrultusunda görüşmelerin ses kaydı alınacak ve bu kayıtlar veri analizinde deşifre edilmek amacıyla yalnızca araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında saklanacaktır.

Kayıtlar veri analizinde kullanıldıktan ve araştırmacı mezun aşamasına geldiğinde bilgisayar ortamından ve kayıt altına alınan tüm uygulamalardan 01.06.2026 tarihinde kalıcı olarak silinerek imha edilecektir. Bu tez çalışması, Türkiye'deki akademik literatürde spor alanında toplumsal cinsiyete dayalı siber şiddet konusu ele alan ilk çalışma olmakla birlikte, literatürdeki önemli bir boşluğu da dolduracaktır. Dolayısıyla araştırmaya katılımınız akademik literatüre katkı ve araştırmacının başarılı bir tez hazırlayabilmesi açısından son derece mühimdir. Elbette araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Görüşme formunda size yönetilecek soruların doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Araştırma soruları kapsamında dijital (siber) şiddet ve taciz eylemlerine maruz kalan kalma deneyimleri, katılımcılar için duygusal riskler barındırabilir. Deneyimleri paylaşma konusunda araştırmacı tarafından gönüllülere asla bir baskı yapılmayacaktır. Görüşme sırasında rahatsızlık hisseden gönüllülere ara verme, görüşmeyi durdurma veya çekilme hakkı tanınacaktır. Bu araştırmadan elde edilen veriler yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, araştırmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir nedenle gönüllü olmaktan çekilme hakkınız da bulunmaktadır. Çekilmek istemeniz halinde bunu araştırmacıya bildirmeniz yeterlidir. Bu araştırmada elde edilecek veriler tamamen bilimsel araştırma amacı ile kullanılacak olup kurum, pozisyon/branş ve mesleki deneyim gibi bilgiler dışındaki tüm kişisel bilgileriniz KVKK gereği gizli tutulacaktır.

Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya hemen sorabilir; xxxxx e-posta adresinden veya 05……. nolu telefon numarasından kendisine dilediğiniz zaman ulaşabilirsiniz.

Tez çalışması tamamlandığında ve YÖK TEZ havuzuna aktarıldığında sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve ayrıca sözlü açıklama da aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Görüşmeye yüz yüze katılmayı tercih ediyorum. ☐

Görüşmeye internet ortamında/çevrimiçi katılmayı tercih ediyorum. ☐

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı ve verilerimin araştırmacı tarafından kullanılmasını kabul ediyorum. (Lütfen uygun kutucuğu işaretleyiniz.)

☐ Kabul ediyorum. ☐ Kabul etmiyorum.

Gönüllünün;
Adı-Soyadı:
E-Posta:
Telefon:
İmza:

Araştırmacının;

Adı-Soyadı:
E-Posta:
Telefon:
İmza:

ÖZGEÇMİŞ

Elzem Seren Dinç Kırlı, İstanbul Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (Spor Bilimleri Fakültesi) Spor Yöneticiliği bölümünden 2017 yılında 3.90/4.00 (GPA) not ortalamasıyla okul birincisi olarak mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı'nda başladığı yüksek lisans eğitiminden ise 2020 yılında "Yeni Medyada Nefret Söylemi: Taraftarların 6222 sayılı Kanun İçerikli Nefret Söylemlerinin Twitter Üzerinden İncelenmesi" başlıklı teziyle mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalı'nda devam ettiği doktora eğitimini 4.00 (GPA) not ortalamasıyla ve "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Dijital Şiddet: Spor Alanındaki Kadın Profesyonellerin Deneyimleri" başlıklı teziyle tamamladı. Lisansüstü eğitim sürecinde, TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı (BİDEB) tarafından yürütülen Yurt İçi Lisansüstü Burs Programı kapsamında başarı bursu almaya hak kazandı. 2018-2022 yılları arasında İstanbul Bilgi Üniversitesi Spor Yöneticiliği Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı. Akademik çalışmalarını; spor bilimleri, sosyal medya çalışmaları, yeni medya, siber zorbalık, dijital şiddet, toplumsal cinsiyet ve kadın araştırmaları ekseninde, disiplinler arası bir yaklaşımla sürdürmektedir. Çalışma alanları kapsamında hakemli dergilerde yayımlanmış makaleleri, editörlü kitap bölümleri, ulusal ve uluslararası kongrelerde sunulmuş bildirileri mevcuttur. Ayrıca çeşitli akademik dergilerde hakemlik yapmış, bilimsel konferans ve etkinliklere konuşmacı ve düzenleyici olarak katkı sunmuştur.